

Nieuws 15 Oct 1916

Geachte Redactie.
 Zoudt gij aan een trouwen lezer van „Het Nieuws” een bescheiden plaatsje in uw blad willen afstaan ter openeming van het volgende:
 Aan N. „den glimwormdichter” te Z., na ’t verschijnen van twee zijner dichtproeven.
 Schrijft gij.... altemet een voers,
 ’t Is dubbel waard in ’t licht te komen:
 Werd maar mijn zeggen welgenomen;
 Ik meen: in ’t vuur of in de keers.
 (Huygens).
 U dankzeggend voor de verleende plaats ruimte, met de meeste hoogachting van
 UEd. dw. dr.,
 H.
 Zegwaart, 23-10-16.

Nieuws 20 Oct 1916

Kreupel-Slotrijm
 van N. te Zegwaart aan N. te Zoetermeer.
 Mijn welgemeenden dank, o, N. te Zoetermeer!
 ’k Gevoel mijn minderheid in ’t dichten nu zóó zeer,
 Dat ik niet twijfel, of Uw „denkzuil”-profetie
 Slaat zeker niet op al mijn „kreupel”-poëzie.
 Dan op mijn „roemloos” werk, aan „d’opvoedkunst” gewijd?
 Maar neen — want „roemloos” is met „denkzuil” gansch in strijd.

„Mystiek is U niet vreemd”, maar — vreemd is Uw mystiek!
 Ontsluier voor mijn geest, den zin van Uw repliek.

Maar, als de dag eens licht, die „t visioen” vervult,
 De plek zal zeker zijn, waar ’t standbeeld wordt onthuld,
 Dan hoop ik, dichter N., dat gij daar zingen mag,
 En ’t Nieuws van Zoetermeer ’t dan opneemt in Verslag.

Wat aan Uw dichtaar daar ontspringt in heerlijk rijm
 Zóó mysterieus-mystiek, dat ieder valt in zwijm,
 Dat dan het nageslacht en U en mij vereert,
 ’k Breng U mijn afscheidsgroet, o, N. te Zoetermeer.
 Zegwaart, Oct. '16. N.

Nieuws 4 Nov 1916

INGEZONDEN STUKKEN.

Buiten verantwoordelijkheid der Redactie. De copie wordt niet teruggegeven.

Verbazing greep mij aan bij ’t lezen van het dicht,
 Zoo onuitputlijk rijk en fraai en zacht en licht.
 — Is ’t plagiaat? — dat pakt en — zoo vermaaklijk boos.
 De boekenwurm juist en kijkt naar „Pandra’s” doos.
 „Ontsluier voor mijn geest de zin van uw repliek.”
 Ach, neen! aan een profaan ontsluitert men geen mystiek.
 Ik zag, toen ’k U in ernst dit woord ternedeschreef
 In U nog geen profaan, wat was mijn blik toch sneef.

Als d’ eerzuil wordt onthuld met gloed vol zangerrijm,
 „Zoo mysterieus mystiek dat ieder valt in zwijm”,
 Dan is ’t glimwormlicht gebluscht, niet van U, o, ster!
 Die men nog lang niet snapt, dit ligt nog eeuwen ver.
 Dan is ’t Nieuws van Zoetermeer een eerste klas orgaan,
 Waarin de „Luister” en de „Zwijmelval” zal staan.
 De zakkenroller lacht bij voorbaat om den buit
 Die valt — bewust — in zwijm en schudt ze allen uit.
 Is dit dan „altemet” het glanspunt van het feest,
 Daar dit spektakel vast de heele wereld feest.
 Het vreemdelingbezoek zal eens schrikbarend zijn,
 Een ieder schouwt de plek van dit berucht festijn.
 Bij „Janus” zweer ik U ’t is heuschelijk ge-dean,
 Want d’ eene letter sluit zich bij den ander aan.
 Men kent de school, het beeld, de tragedie die wacht,
 Tot verderen dienst bereid — intusschen godden nacht!

Zoetermeer, 1 November 1916. N.
 Waar de eene dichter zijn afscheidsgroet heeft gebracht en de ander hem „goeden nacht” heeft gewenscht, meenen wij veilig het debat te kunnen sluiten. Red.

Nieuws 11 Oct 1916

Den WelEd. heer G. J. Verwers,
 Hoofd der Openb. L. S. te Z. Z.

WelEd. Heer:

Zoo zet ik dan thans, na eenige onderbreking, mijn correspondentie met U voort.
 In mijn gedachte hoor ik U weer een bedenking opperen. Goed, zegt ge, laat dan waar zijn, dat het aantal „Kinderpakhuisen” „enkele op de honderdtallen” bedraagt in de grootere plaatsen en dat aan een misverstand is te wijten, dat ik U daarin onrecht deed, dan blijft toch, dat het afkeurend oordeel over de resultaten in de steden „enkel en uitsluitend gaat over die zeer groote scholen” en niet over zoo’n school als hier bedoeld wordt.” (Nieuws 55).

Tot mijn spijt kan ik alweer in deze opvatting niet met U medegaan.

Zeker, over die zeer groote scholen van 500 en meer leerl. wordt wel een extra vonnis gestreken, doch het ongunstig oordeel gaat wel degelijk over de algemeen-doorsnee-stadschool. Met verschillende citaten uit Rijks- en Gemeenteverslagen zou dat zijn aan te geven, doch ik moet mij bekorten en volsta dus alleen met te verwijzen naar de statistiek omtrent de percentage zitten-blijvers en die loffelijk ontsla, ontvangen, zoowel in het verslag van Amsterdam, (blz. 43 en 57 v. v.) als in dat van Utrecht (blz. 37 v. v.), terwijl in dat van Rotterdam één doorlopende felle critiek is op de resultaten van het onderwijs in het algemeen (blz. 89 v. v.).

„Onze indrukken omtrent een en ander samenvattend, vinden we aanleiding de uitspraak onzer commissie in het jaarverslag 1911 weder te bezien, n.l. de algemeene indruk omtrent de resultaten kan de comm. over ’t algemeen weder niet bevredigend noemen.” En deze uitspraak wordt dan op verschillende wijzen herhaald. (Blz. 114).

Vast staat dus, dat de gecombineerde school voor beide gemeenten, die gebouwd zal worden voor 336 of voor 448 (zeg gemiddeld rond 400) niet 6, 7 of 8 lokalen en daarbij behorend personeel allerminst aan de eischen van goed onderwijs zal kunnen voldoen. En al zijn die leerlingen er nu nog niet, men hoopt en verwacht ze in de toekomst toch te krijgen bij uitbreiding der gemeenten, anders gaat men zoo’n plan toch zeker niet voorstellen.

Combinatie der scholen, die na langer of korter tijd zal leiden tot het model stadstyp, is dus allerminst in het belang van het onderwijs, doch groote paedagogische schade.

Kon men nu bij splitsing aantoonen, dat de paed. schade nog grooter zou zijn, dan ging ik dadelijk met U mede en ijverde in het belang van het onderwijs mede voor de ééne groote school.

Maar ook dat is niet zoo.
 Voor Zegwaart alleen zou een school noodig zijn voor ruim 140 leerl., welk getal na eenigen overgangstijd weldra weer zou naderen tot tegen de 200, waarbij dus na eenige jaren de volledigheid werd benaderd en een kleine volledige school ontstaat met kleine klassen, juist zooals Uw ideaal is en evenzoo dat van onzen districts-schoolopziener.

Met een eigen school nadert Zegwaart dus het ideaal, door U zelf gekozen, met een gecombineerde school heeft men dat ideaal slechts de paar eerste jaren, om daarna hoe langer hoe verder er van verwijderd te geraken.

Voor Zegwaart is de splitsing dus enkel paedagogische winst.

Maar Zoetermeer? Zoetermeer zal het toch zeker wel nooit tot een school voor 200 en meer leerl. brengen. Daar heeft men dus steeds de „kleine” school en dus — schade voor het kind.

En nu zijn we hier aangeland aan de kwestie der driemannsschool. Is dat nu werkelijk zoo? Is een driemannsschool schadelijk voor het onderwijs? Staat die zoover beneden de „volledige” school?

Laat ons dat punt nu eens onder de oogen zien.

Hoewel ik eerst zelf op mijn eigen wijze deze zaak wensch te bespreken, om daarna ’t woord te geven aan paedagogen (in en buiten het schooltoezicht), komt het mij gewenscht voor in dit verband eerst eens Uw mededeeling van den districtsschoolopziener te bezien, welke voorkomt in No. 62 (5 Aug.)

U deelt daarin mede, met zijn Edelgestr. over die zaak te hebben gesproken en dat hij toen beweerde zou hebben, dat „niet één lid van het schooltoezicht aan een school met 3 leerkr. de voorkeur geeft, doch dat ze allen zijn voor een school met 6 leerkr. enz.”

Daar deze uitspraak mij wel wat al te absoluut voorkwam, heb ik de vrijheid genomen, den heer Boswijk over die kwestie te schrijven. Ik legde hem Uw citaat voor met de veronderstelling, dat U wel ter goeder trouw was en werkelijk dien indruk uit het gesprek had gekregen, doch dat ik gaarne daarover eenige opheldering had. Ik mocht op 24 Aug. antwoord ontvangen, waarin niet zoo’n absoluut standpunt wordt ingenomen. Wel staat er in, dat hij persoonlijk de voorkeur geeft aan „volledigheid”, doch na eerst geschreven te hebben: „driemannsscholen kunnen goed zijn, bij een beperkt aantal leerlingen zelfs zeer goed”, waarop dan later volgt, dat hij de voorkeur geeft aan een school met 6 (7) leerkr. en voorts: „Ik dacht dat allen het hierover wel eens waren. Voor zoover mij bekend, is dit de meening van zeer veel leden van het Rijksschooltoezicht”. (Onderstreeping van den heer B.)

U bemerkt, dat dit heel wat gematigder ge-

ge me we der Ziel waas 't g resul dat wor

steld is.

Trouwens de werkelijkheid is ook niet zoo: dat niet één lid enz. (Deze brief ligt ter inzage).

Daar eveneens volgens dat schrijven een argumentatie, waarbij men zich uitsluitend beroept of een ander weinig aantrekkelijks heeft, (waarmede ik het volkomen eens ben) zal ik nu eerst zelf argumenteeren.

Ik doe dat zoo beknopt mogelijk.

We zitten met ons onderwijs in ons land in de misère. 't Is één algemeen gejammer. Ondanks de erkenning van toewijding van het personeel, is het algemeen geklaag over de resultaten. Niemand is voldaan rijkschooltoezicht, comm. v. toezicht, schoolbesturen, gemeentebesturen — ja, zelfs de onderwijzers putten zich uit in het zingen van klaagliederen over het onderwijs. En al is daarbij nu veel overdrevens, toch een grond van waarheid bevat dat jammer zeker wel. Dat zit m. i. in het stelsel van onderwijs in de inrichting der scholen, de uitvoerigheid van leerplannen, enz., in 't algemeen ons onderwijssysteem deugt niet.

Nu heeft men van alles beproefd om daarin verbetering te brengen en is nog steeds dagelijks bezig met nieuwe proeven uit te denken en nieuwste „beproevingen” in 't leven te roepen.

Men heeft gekregen scholen afzonderlijk voor zwakzinnigen, minder begaaiden, achterlijken, hardhoorenden, enz., om uit te bannen uit de

school wat groei kan belemmeren. Men roept om voorber. en vervolklassen, uitbreiding leerplicht, voortgezet onderwijs, beter herhalingsonderwijs. Men hoopt het stof van het denkvermogen der leerl. af te spoelen door schoolbaden, Schoolartsen, schoolwandelingen, schoolpantoffels en idem kleeding en voeding, dienen lichaam gezond en sterk te houden, want immers naar een ouden onwaren regel kan slechts in een gezond lichaam een gezonde geest leven.

Men heeft ook het stelsel van onderwijs geven trachten te wijzigen. Betere opleiding en kleinere klassen. Vooral dat laatste. Dat is je redmiddel, niet waar? Alleen jammer, dat men niet precies weet, hoeveel.

De Wet zelf stelt gemiddeld 55 per onderwijzer. De groote gemeenten geven in verordeningen aan: 40, 38, 36, 34 tot 25 toe. De paedagogen noteeren: Douma 36, Jan Ligthart 30, Geluk 23, Verburg 24, R. Casimir 20, Ellen Key 12 en Cor. Bruijn (Humanitaire school te Laren) 10. Ook dat middel mocht geen afdoend geneesmiddel heeten. Strenge school en tucht-school werd aangegrepen en het Mannheimerstelsel al of niet consequent doorgevoerd, zou ons uit het moeras redden. „Verwaarloosde jeugd” en „Tucht-Unie”, „Openluchtspelen” en „Kinderspeeltuin” enz. enz., dat alles werd aangegrepen, om het kind te hebben en te houden en steeds vatbaarder voor het onderwijs te maken. Hoewel niet geheel verwerpelijk, zijn en blijven het lapmiddelen.

Toch wordt algemeen de behoefte aan verandering gevoeld en „schoolhervorming” is dan ook zoo urgent, dat zelfs een geheele serie onder dien titel het licht zag.

En wat is al niet in de school gedaan voor verbetering. We spreken nu maar niet over banken, lokalen en gebouwen — doch de grondslagen van ons onderwijs! Wat al buitelingen hebben we meegemaakt. Onze paedagogiek rust natuurlijk op een zielkundig stelsel.

Eerst hadden we de intellectualistische voorstellingstheorie van Herbart, door de Raaf hier geïmporteerd, vervolgens de voluntaristische psychologie van Wundt, door Leun ons voorhouden. Douwes droeg het psychisch monisme van prof. Heijmans in onze paedagogische wereld in, terwijl we nog onlangs vergast waren op de associatie-psychologie van prof. ten, ons door W. Moll voorgelaten en in behalve veel dogma's en hypothesen op gebied van ons werk, toch ook o.m. dit goede staats voor 't schoolonderwijs wordt gegeven, de z.g.n. „oude school” weer wat in ere hersteld. Zoo gingen we als in „paedagogischen cirkelgang”.

En hoe zijn we bij en met en door en onder dat alles niet vermethodisch geworden.

En onder dat alles zijn onze leerlingen waarlijk niet gebaat geweest.

Het stelsel deugt niet. En wat de zielkundige grondslagen en wat de praktische onderwijskunde en wat de inrichting der scholen betreft.

Die narigheid is begonnen voor een eeuw terug: bij de Wet van 1806 — en nog sukkelde we, zoekende of we het ook grijpen mochten.

Het stelsel dient herzien. Wat waren dan de fouten? Schijnbaar een kleinigheid, maar toch van verstrekkende gevolgen en krachtens een allesomvattend beginsel.

Voor Opvoeding werd in 1806 Onderwijs in de plaats geschoven. Nietwaar, de titel „Agent voor de nationale Opvoeding” werd vervangen door „Inspecteur van het Onderwijs”.

In die kleinigheid ligt heel de ellende van ons Nederl. schoolwezen getypeerd.

Mag ik voor ditmaal hier eindigen?

Een volgend maal trekken we de conclusie.

Met bekende gevoelens.

H. NIEUWENHUYSEN.

Zegwaard, 3 Oct. 1916.

Steen 10 Oct 1916

Den Weléd Heer G. J. Verwers,
Hoofd der Openb. L. S. te Z. Z.

VIII.

Weled. Heer!

Zoo zagen we dan dat in de 19e eeuw, tengevolge van de Wet 1806 niet de Opvoeding, doch het Onderwijs in ons schoolwezen hoofdzaak werd.

De gevolgen bleven niet uit. 't Werd één intellectualistisch drijven. Kennis was je ware gelok. Knoo, „rezend” knoo, zouden de menschen worden. Als 't hoofd maar vol was. Hart, gemoed, ziel in engeren zin bestond niet meer. En of je nu een Drentenaartje of een Rotter-

dammertje onderwees, dat was precies hetzelfde. „Eénvormig” en „eenzijdigheid, de vloek van het moderne leven”. Met de persoonlijke behoeften van het kind, omgeving, aanleg en bestemming werd niet gerekend. De scholen gaven (en geven nog) alle mans-kennis en alle mans-opvoeding — daarom klassikaal onderwijs. En natuurlijk, de scholen steeds zoo, dat ze grooter werden en omdat het met die kennis nu juist niet mee- liep, steeds meer onderwijzers en kleinere klassen. En toch — o, ondankbare Nederlandsche jeugd — had prof. Opzoomer niet beweerd van „grootte scholen” en als heerlijk resultaat dan „kleine gevangenissen”. En schreef in zijn „19de eeuw” prof. Holwerda niet, dat tengevolge van het stelsel van onderwijs in 1806 geboren en verder uitgegroeid in '57 en '78, in de eerste helft geen „vooraanstaande mannen” optraden? (Bilderlijk en da Costa waren natuurlijk achterlijken). De jeugd werd topzwaar gemaakt. Steenen voor brood kregen onze kinderen en zij krijgen het dagelijks nog. En de steenen worden steeds grooter en steeds her-

der! En de opvoeding? Och persoonlijkheden, karakters werden niet gekweekt. Is 't wonder, dat we klagen over gebrek aan karakters, over karakterschaarschte? Alle kinderen gevormd tot denzelfden afdruk van 't model, dat men „mensch” noemt. Is 't wonder dat er zoo- veel ja-broers loopen, zoo veel menschen zonder eigen overtuiging, zoo veel onverschilligen op allerlei gebied? Heeft de Genestet het niet meesterlijk getypeerd, toen hij niet alleen eigen-karakterschets gaf, maar die van den doorsnee-Nederlander: „Wees u zelf”, zei ik tot iemand. Maar hij kon niet, want hij was niemand! Ja, niemand! Twijfelaars, halven, water- en melkmenschen — ziedaar wat de school opfokte.

Maar, gelukkig, „het daghet in het Oosten!” De meeningen „kenteren”. Reeds stonden mannen op als prof. Holwerda, prof. Steensma, prof. Bavinck (om van voorloopers als Da Costa en de Genestet nu maar te zwijgen) Wirtz, Mendel, ja zelfs de „Bond” — ze doen bewust of onbewust dienst om waarschuwend den vinger op te heffen tegen het Nederl. Schoolwezen, dat de individualiteit (persoonlijkheid) vermoordt, dat de opvoeding negeert, dat het kind gerukt heeft uit en los van omgeving en gezin, zij allen schreven reeds lang (zij 't op verschillende gronden) het „geteld, gewogen, te licht bevonden” op den kalke wand van onze Nederl. schoolsysteem.

Reeds splitsen en splijten, de eertijds machtige scholen, al gaat het niet zonder kreunend gekraak. Het Gezin daagt weer op. De individualiteit van het kind wordt weer ontdekt — en bestudeerd. Paedagogie of Kinderkennis komt als wetenschap op — ook voor de onderwijzer. Ja — de kleine school komt weer in ere!

Daarom is het zoo onbegrijpelijk, dat U, gachte collega V. als „gebildet” man, als paedagoog, U niet verzet tegen een schoolbouw van 336 of 448 leerl. Ja, verzet, met alle eere die in U is. Verzet, om het waarachtige belang van het kind, van de toekomst van Zwart en Zoetermeer. Geen denker en kenner staat aan uw zijde. Zelfs de meest verstokte voorstander van de „volledige” school zal 240, 250 als 't maximum leerl. noemen, en dat getal zelfs niet roemen. Maar gij neemt het op voor gecombineerden bouw voor 300 à 400 leerl.

Ik weet wel, dat men mij van lagen list verdenkt, maar 't is niets dan leugen, laster, en gij kunt dat althans weten, begrijpen en verstaan.

Hoeveel schooner en nobeler ware uw houding geweest hadt ge met mij de handen ineen geslagen, gij als de oudste voorop en ik volgend, om te voorkomen den paedagogischen moord, die gepleegd zal moeten worden op onze jeugd — die U en mij lief is.

De ware opvoeding, ook door onderwijs, kan alleen geschieden door de intieme wisselwerking van ouders op kind — of voor de school — door een stelsel, 't welk die wisselwerking zoo dicht mogelijk nadert d. i. door de Gezins-school, d. i. door Huisonderwijs aan enkele gelijksoortige gezinnen gezamenlijk gegeven. Daar echter de practijk tot allerlei concessies dringt en dwingt en het kind ook voor de Gemeenschap moet opgroeien, moeten we voorloopig dat hoogste ideaal loslaten en zullen we ons in plaats van met de Gezins-school, tevreden moeten stellen met het School-Gezind. d. i. de kleine school die het gezin zoo dicht mogelijk nabij komt.

Reeds werd voor dat „verband met het Gezin” en „uitgaan van het Gezin” meer dan een halve eeuw gestreden, schijnbaar zonder resultaat — totdat eindelijk de tegenwoordige Minister van Binnenl. Zaken Cort v. d. Linden, openlijk voor die gedachte opnam, toen hij in zijn Memorie v. Beantw. op de bedenkingen tegen het „Bevredigingsrapport” voor het onderwijs schreef: „De voorgestelde Grondwetswijziging, leidend tot bevredigende oplossing der schoolkwestie, moet juist dienen „om de groote kloof te dempen, welke tot nog toe bestaat tusschen school en huisgezin”.

Dit nu is de korte saamvatting van de huidige paedagogische denkbeelden op 't gebied der school, en wie nu nog een school gaat bouwen, (over reeds bestaande scholen gaat het hier niet, die vallen zoo maar niet te veranderen) waarbij niet gerekend wordt met den regel, dat de

school het huisgezin zooveel mogelijk nabij moet komen in geest en inrichting, die is met zijn tijd ten achter. 't Lijkt wel heel modern om een school voor 300 of 400 leerlingen te zetten, doch in werkelijkheid is het reactionair en conservatief tot in het belachelijke.

Zal nu de school het Gezin nabij komen, dan moet ze aan verschillende voorwaarden voldoen waarvan het ondoenlijk en ook onnoodig is ze alle hier op te sommen.

Toch wil ik er enkele noemen:

1. Het moet zijn een bijzondere school. Deze uitgaande van ouder-vereeningen kunnen het beste aansluiting zoeken bij de geestelijke richting van het huisgezin en dus de zoo noodige eenheid in de opvoeding het best bewaren.

Daar 't hier niet over een bijzondere, doch openbare school gaat, wil ik dat punt niet nader uitwerken, om den schijn te mijden als zou ik propaganda voor of tegen een bepaalde soort scholen drijven.

2. Indien het een openbare school is, dan moet die zooveel mogelijk in het eigen milieu der leerlingen gevestigd zijn en zoowel geestelijk als economisch passen bij de gezinnen, waaruit die school opkomt.

En hier nu ligt één van de krachtigste argumenten voor eigen bouw te Zoetermeer.

Er is een te groot verschil tusschen Zegwaart en Zoetermeer, dan dat er op dien grond niet voor twee scholen zou zijn te pleiten en dat verschil wordt groter. Men spreekt wel van eenheid, doch die is er niet. En godsdienstig en politiek en economisch is er zeer groot onderscheid. Dit nu komt juist bij dezen schoolbouw uit. De verschillende besluiten van de beide gemeenteraden bewijzen voldoende, dat als het er nu er eens op aankomt de eenheid zoek is. En de maatschappelijke belangen eischen op den duur ook andersoortig onderwijs.

3. Zal de school het huisgezin naderen, dan moet zij in de derde plaats klein zijn. Met het oog op de opvoeding zoo klein mogelijk en zoo weinig mogelijk personeel. Doch daar niet alleen paedagogiek (opvoedkunde) doch ook didactiek (onderwijskunde) hare eischen stelt, moet gewaakt dat het evenwicht niet naar de andere zijde worde verbroken. Thans worden op de scholen geen persoonlijkheden gekweekt door de gebroken eenheid, dan zou wellicht de opvoeding uitstekend zijn, doch het onderwijs in één hand schade lijden. In een éénmansschool zouden de gebreken van de deugden worden gezien en daarom stelle men als ideaal de „driemansschool”. Daar kunnen de kinderen worden gevormd en onderwezen op de beste wijze, al leeren ze misschien wat anders, en op andere wijze, wat practischer en wat meer voor het leven; wat minder ballas dan tegenwoordig op onze „grooten” scholen wat minder steenen en wat meer brood.

In de „kleine driemansschool” kent het hoofd alle leerlingen en hunne ouders; leeft mee in het milieu, kan de zaak geheel overzien. Zoo ook het personeel. Ieder leerling kan krijgen wat hij of zij het meest behoeft. Voor veel praat-onderwijs is geen tijd. De leerlingen leeren zelf veel meer aanpakken. Daar worden al de vermogens wakker gehouden, daar worden de kinderen opgeleid tot zelfstandig handelende menschen. Op de volledige school krijgen ze steenen, die eerst door den onderwijzer wat geweekt moeten worden. Kinderkennis! prachtig. Doch doe 't een op een volledige school. Ge hebt ze 6, 8, 9 of hoogstens 12 maanden gehad, of ze gaan. Op de driemansschool hebt ge ze minstens 2 jaar, terwijl het verband zoo is, dat ge ze eigenlijk reeds kent voor ge ze krijgt.

De paed. richting van het hoofd, die eigen stempel op iedere school zet, waardoor de eenheid geen gevaar loopt, is heel wat beter te bereiken met 2 man personeel dan met 5 of 6 of meer. De flinkste jongens bij verschillende toelatingsexamens komen dan ook van de gesmade „kleine” scholen. De autodidacten zijn waarlijk geen leerlingen van „volledige” scholen. En de gouden eeuw, toen en karakter en deugd en kennis en kunst en wetenschap en talent schitterden onder geheel ons volk, was waarlijk niet de eeuw van wat men thans „model-scholen” belieft te noemen.

De zoo noodige eenheid is slechts te verkrijgen op de „kleine” school. Op de „volledige” wordt dit eenheid geschaad tot groote schade van onderwijs en gemoedsvorming. Ook op de laatste vergadering van „Schoonheid en Opvoeding” is nadrukkelijk geconstateerd: „Ons huidige schoolstelsel heeft een groot tekort aan gemoedsvorming”. Ieder is het er mede eens, dat de school een „verlengstuk van het gezin is, doch waar kan dat beter op de kleine met 1, 2 of 3 dan op de volledige met 6 of meer leerkrachten?

En dan durft men zulke uitstekende inrichting van opvoeding en onderwijs, die verre te verkiezen zijn boven de scholen met 6 getraliede hokken, nog smalend „paedagogische jammergestalten” noemen.

Met uw verlof geef ik een volgende maal aan anderen het woord daarover, en dat zal, hoor ik, tevens 't slot zijn.

Met vele groeten
H. NIEUWENHUYSEN.
Zegwaart, 16 Oct. 1916.

Handwritten signature: H. Nieuwenhuis

Den WelEd. Heer G. Verwers.
Hoofd der Openb. School te Z.-Z.
VII.

WelEd. Heer!
Zoo woude ik U dan aan, dat de nieuwste paedagogiek streeft in natuurlijke richting, d. i. de richting van opvoeding en niet allereerst van Onderwijs. „Karaktervorming is het wat de paedagogiek allereerst beoogt”, in de richting der paedologie of Kinderkennis, in de richting van aansluiting aan en uitgaan van het gezin, in de richting van het weer rekenen met de individualiteit (persoonlijkheid) van het kind; en dat alles toegepast op het praktische schoolleven; in de richting niet alleen van de kleine klas, (dat station had men reeds eerder bereikt) doch als consequent gevolg ook in de richting van de kleine school, waarbij met het oog op de eenheid in Opv. en Onderw. het aantal opvoeders tot een zoo klein mogelijk getal dient beperkt te worden. De één-, twee- of driemans school doet 't best aan die eischen en daaronder de laatste weer 't meest, met het oog op het onderwijs.

Zoo en niet anders staat thans de denkwijze omtrent de school onder mannen van theoretische en maatschappelijke en ook praktische bewaandheid.
De strijd tegen de kleine school dateert van

1905. Voor dien tijd hoorde men er niet van. Er waren toen ook kleine scholen van 8, 6 en 0 leerlingen. (Wons, Schraard, Lollum) doch dat waren Openb. scholen. Doch in 1905 zouden er door de Wet zooveel kleine bijz. sch. komen. En toen is de strijd ontbrand. De strijd tegen kleine scholen is een politiek wapen geweest tegen de Wet 1905 en de voorspellingen als zou door die Wet het aantal aller kleinste (éénmans-) scholen reusachtig toenemen, is niet bewaarheid. De statistiek die ik zelf dienaangaande overnam uit de Rijksverslagen der laatste 10 jaren, bewijst dat die kleine schooltjes juist in aantal sterk verminderd zijn sedert 1905 en wel bij het Bijz. onderwijs percentsgewijze minder zijn, dan bij 't Openbaar.

De strijd tegen de kleine school was een strijd tegen den opbloei van het Bijz. onderwijs, doch de mijn is verkeerd gesprongen!

Eigenaardig is dan ook dat in de Rijksversl. het schooltoezicht van 1905-1909 telkens klaagt over kleine scholen. Na dien tijd worden er andere geklaagd gehoord. „Ze zijn toch wel bruikbaar” en in de laatste jaren — dank zij de theoretische studie en praktische kennis en een meer objectief oordeel, worden ze gewaardeerd, zelfs gesteld boven groote scholen, ook boven „volledige” scholen.

Als ik dan thans overga U te raken van anderen voor te leggen, dan — daarbij niet volledig. Het rijk dossier, dat mij daarbij uit de oorspr. stukken (die grootendeels in mijn bezit zijn) ten dienste staat, is te uitvoerig om alles op te nemen. Doe maar enkele grepen. Ook zal ik ze niet rangschikken of toelichten. 't Spreekt van zelf dat het een belister is dan het ander, — het eene citaat raakt meer het beginsel, de theorie, een algemeene aanduiding, terwijl het andere meer de practijk, de nadere uitwerking bevat. Maar hierin komen ze alle overeen, dat ze heenwijzen naar de kleine school, en dat ze lijnrecht ingaan tegen uwe bewering, dat die kleine scholen schadelijk zijn toen u schreef: „oer leek ziet wel in, dat een school met volledig personeel, d. w. z. voor elke klasse een onderwijzer, beter zal zijn, dan een school enz. (spijtoering van mij). Nu is U ook op dat punt wat gematigder voor den dag gekomen en in navolging daarvan ook buiten en in den Raad — doch in onze discussie gaat het om de eerste beweringen.

Ik vatte als tegenstander van het „minderwaardig” juist het tegendeel of „ideaal” school. 't Behoeft zeker geen betoog, dat 't Rijks-schooltoezicht enz. door mij niet in absoluten zin is bedoeld. 't Was de korte samenvatting van een reeks namen. Bovendien U heeft dat ook niet absoluut opgevat, 't welk mij blijkt uit reeds vroeger vermelden brief van distr.-schoolopziener.

- En nu enkele citaten:
1. „Aan kleine scholen kan voortreffelijk onderwijs gegeven worden, en er zijn voordeelen aan verbonden, die de grooten missen”. (Niet Onderwijs 1 Juli 1916)
  2. „Driemanssch. kunnen goed zijn, zelf zeer goed”. (D. Boswijk, distr.-schoolopz. 2 Aug. 1916).

3. „'t Is waarlijk geen uitgemaakte zaak, dat een school voor 500 leerl. beter is dan 2 sch. van 150. Men vrage maar eens het oordeel van bekende paedagogen." (Bureau Inf. Onderw. redactie A. Jonkman, blz. 57, Mei 1913). Ook wordt daar becijferd dat 2 zulke scholen niet duurder behoeven te zijn dan 1 groote. Alleen duur zijn de 248 (7.5 %) Openb. en de 48 (2.3 %) Bijz. schooljes met 1 leerkracht.

4. „De kleine en niet de groote sch. moet ons ideaal zijn." (J. C. Wirtz, distr.-sch., Stelling 4, refereat „Individualiteit enz. 14 Juni '16). Uit de toelichting blijkt, dat onder „groote" bedoeld is „volledig met 6 (7) leerkr. Correspondentie. Bl. Chr. Onderw. Vereen., 15 Apr. en 15 Sept. '16).

5. „Kleine scholen zijn zoo'n schrikbeeld niet, ook niet voor vele liberalen. Ik zou mijn kind liever toevertrouwen aan een kleine sch. dan aan een groote. Ze kunnen de verelijking met de grotere scholen best doorstaan." (N. Costerbaan, schoolopz. in Wet 1905 blz. 36).

6. „Uit een opv. oogpunt verdienen de kleine scholen verre de voorkeur boven de groote, daar moet aan de methode een te groote aandacht worden gewijd" (Dr. Gunning Schoolopz. Nieuwe Schoolbl. 1915).

7. „De resultaten van het onderwijs zijn niet afhankelijk van het grotere aantal onderwijzers, doch van de toewijding van het personeel" (Distr. Sch. Deventer Regeeringsverslag 1909, blz. 29).

8. In een beschouwing over de paedagogiek van J. Ligthart, lees ik: „Hij was voorstander van het organische en niet mechanische in de

school. Hem zweefde als ideaal het schoolgezin voor oogen, waar het Hoofd de Vader is." (R. Casimir, School en Leven, 24 Aug. 1916).

9. „Het praatonderwijs bracht mede, dat een onderwijzer slechts 1 klas kon hebben. De jeugd werd overvoerd met gemakkelijke en lievigheid — geen liefde —. De stakers werden overvoerd, ontzenuwd, particularisten en egoïsten, bezielde met anarchistische ideeën om'trent wet, recht en liefde." (D. Wouters Opv. en Onderw. in verband met kleine en groote scholen, blz. 15).

10. „De onderwijzers zijn in de gelegenheid om te veel te spreken. De leerl. leeren niet zelf aanpakken. De zelfwerkzaamheid komt in de volledige school niet tot recht, daarin zijn dus 3 manssch. beter." (Schoolopz. distr. Middelb., Regeeringsverslag 1909, bijlage G).

11. „Kleine scholen maken niet het slechtste figuur. Zij verrassen door hun resultaten." (Distr. Utrecht Regeeringsversl. 1912).

12. „In scholen waar veel onderwijzers worden aangeseld met het oog op kleine klassen, is het percentage achterblijvers even groot als in scholen met minder onderwijzers en grotere klassen." (Ar. Utrecht I, Verslag Bijlage F 1912).

13. „Kleine scholen met 2 of 3 leerkr. verzorgen beter het correctiewerk der leerlingen, dan de groote. 't Kan in school niet, dus moet afzonderlijk. (Schoolopz. Zwolle 1910).

14. „Ook dient er verbetering te komen in het vele spreken der onderwijzers. Hierin is de kleine dorpsch. in het voordeel van de stadssch., omdat er minder tijd voor praten overblijft. (Fabius, Inspecteur, Verslag 1909).

15. Men is zoo gewoon te jammeren over de nadelen die kunnen voortvloeien uit kleine scholen, dat er niet aan gedacht wordt, dat men de grotere scholen ook eigenaardige gebreken kleven." (Fabius Inspecteur Verslag 1913).

16. „In het ar. Winschoten zijn 27 tweemanssch., die de kinderen verder brengen dan de volledige scholen. Zij staan: a. in geen enkel opzicht achter bij de voll. sch.; b. brengen de kinderen verder (en ook eerder in lezen, schrijven en rekenen; c. het overige onderwijs beklift beter; d. de leerl. leeren zich zelf beter helpen. (J. C. Wirtz, Schoolopz. Winschoten, Chr. Schoolblad, 24 April 1908. Zelf opnieuw bevestigd Onderwijs Congres 1913 — maar toen niet van 27 sch. doch van 170 sch. en het resultaat was 't zeldzame." Ref. blz. 195. Handelingen Congres).

17. „Voor de volkssch. acht ik 3 manssch. het ideaal het meest nabijkomend." (Dr. Wouters Opv. en Onderw., blz. 155).

18. „De kleine scholen zijn van nature gezond." (Onbev. Bevestiging, blz. 23 1916).

19. „De eenheid in de opv. wordt in ons schoolstelsel geschaad, de gemoedsworming benadeeld. Allerlei menschen werken aan de opv. van het kind, tot groot nadeel, die elkander soms niet eens goed kennen; er is in ons onderwijs iets chaotisch gekomen; dat moet veranderd worden." (Dr. J. v. d. Valk, ref. verg. Schoonheid en Opvoeding 1916).

20. „De scholen met 2 lokalen maken een uitstekenden indruk." (Dr. A. Westrate, Inspecteur Chr. Nat. Onderw. rapport 1914, blz. 15).

21. „Men meene niet, dat de beste leerl. worden aangeleverd door sch. met 6 of 7 leerkr. Ik slaak de verzuchting, och wapen alle scholen van 100 of 120 leerl. met 3 leerkr., dat zijn voortreffelijke scholen. Ook moet het nu eens uit zijn om te spreken over paedagogische wangenestalten. Dit zit meer in de critic, dan in de kleine scholen." (H. Bijleveld, Inspecteur Nat. Ond. Verslag 1914, blz. 23).

22. „In de steden kan men geen 3 manssch. hebben, omdat ze te duur zijn, ondanks hunne voortreffelijkheid." (J. Ligthart discussie kl. sch. in Sch. en Leven). Hem werd voorgerekend met de begroting van Amsterdam over 1912, dat wanneer de 133 scholen voor f 2569.312 gesplitst werden in 500 kleine, de uitgaven zouden zijn f 2.305.000, dus voordeel, waarop hij ook dat punt van „duurder" gewonnen gaf.

23. „Een school met 3 leerkr. kan een middelschool zijn." (D. Vlinders, red. Schoolbl. in „een blik op het onderwijs" 1909, blz. 9).

24. „Alleen een kleine school kan eigenlijk slechts een goede school zijn." (Ds. H. Pierson, Voorz. Schoolraad, die reeds jaren terug in „Stemmen" propaganda voor de kl. sch. maakte en op de Jaarverg. Schoolz. 1908 er express een ernstig woord over sprak).

25. „Men is tegen kl. sch. wegens didactisch onvermogen, hoewel men zeer goed inziet waar de schoen wringt." (D. Vlinders, blz. 18).

Laat ik het hierbij laten, geachte heer V. Ik ben aan het einde van mijn werk. Toch volgt na zoo breede discussie een persoonlijk slotwoord, 't welk niet achterwege mag blijven. Laat dat dan nog een week later onder uw aandacht mogen komen.

Met bekende gevoelens.

Uw dw.

H. NIEUWENHUYSEN.

Zegwaart, 23 Oct. 1916.

Correspondentie.

Het gedicht in het nummer van j.l. Zaterdag behoeft een kleine rectificatie. Er staat in den vierden regel: „De boekenwurm juist", hetgeen moet zijn „De boekenwurm juicht".

Red.

Den Weled. Heer G. J. Verwers.
Hoofd der O. L. S. te Z.-Z.
VIII (Slot).

Weled. Heer!

Zoo heb ik dan in mijn vorigen brief mannen laten spreken van erkende bekwaamheid, die allen de kleine driemansscholen prefereeren boven de grotere volledige, al is er in de wijze van uitdrukking natuurlijk gradueel verschil.

Naar volledigheid streefde ik niet. 't Waren maar grepen. Zelfs was ik nog niet volledig geweest, indien ik U had gewezen op: „De leerlingen der kleine school maken geen slecht figuur tegenover die van de grotere." (D. Vlinders, blz. 27). „De fout van het één-jaar-onderwijs, is dat er te veel geredeneerd kan worden tot groote schade van het onderwijs. De moeilijkheden worden te veel gesplitst" (blz. 30, waar tevens over dat punt aangehaald wordt Dr. Gunning, Schoolopz. Verz. paed. Opstellen, blz. 240). „Het onderwijs aan tweemansscholen kan zeer voldoende zijn, dat aan driemansscholen beter dan aan scholen met 6 leerkrachten." (id). Als 29e zou ik U kunnen voorhouden: „Of er dan geen minderwaardige twee- en driemansscholen zijn?" Zeker. Maar die zijn er onder de scholen met volledig personeel 6/7 leerkr. nog veel meer." (H. Bijleveld). „Het oordeel over de kleine scholen, door sommigen een ramp voor het onderwijs genoemd, is niet vrij van staatkundige bijbedoelingen." (J. A. Slempek: „Scholen indruk.") „Het succes op een kleine school is niet gering." (id). En van dezen Slempek worden de boeken en handleidingen geschreven voor kleine scholen. Ook gebruikt op zeer veel groote.

„Is het ideaal niet, dat de school verlengstuk moet zijn van het huisgezin? En welke school lijkt daar het meest op." (J. C. Wirtz, distr.-schoolopz.). „De praktijk bevestigt, dat op scholen met 3 leerkrachten de beste resultaten kunnen worden verkregen." (id). „Met de ervaring, die ik opdeed, verwacht ik niet anders of de driemansscholen zullen de palm der overwinning wegdragen." (id). „Bij toelatingsexamens krijg je de jongens, die in hun eenvoud de stadsjeugd ver achter zich laten." (C. L. v. Balen, Schoolwereld 15 Juni 1913). En schreef niet Stamperius (schoolopz.) in het Nieuwe Schoolblad van 16 Dec. 1912 het volgende: „Op scholen met 2

n leerkrachten hebben de resultaten mijn verwachting overtroffen" en „scholen met 3 leerkrachten kunnen zeer goed zijn." Ik acht het geen bezwaar, dat een onderwijzer 2 jaarkl. heeft, als de klassen niet al te groot zijn; de resultaten van zijn onderwijs behoeven niet minder te zijn. Ik acht voor het platteland een school met 6 jaarklassen en 3 leerkrachten in meer dan één opzicht, de meest gewenschte. De schoolopz. L. B. Fikkert (thans overleden) schreef naar aanleiding van die uitspraak van Stamperius, waarmee hij volkomen instemming betuigde: „Mijn ideaal is een school met hoogstens 150 leerlingen en 3 leerkrachten", waarbij hij dan nog een 4-tal voordeelen aangeeft, door Stamperius in zijn artike! niet genoemd.

„Van harte hoop ik, dat deze ideaal-scholen, ook in de steden kunnen worden gesticht en men late het stichten van buurtscholen niet na, uit vrees voor het geschetter van menschen, die uit politieke overwegingen de kleine scholen minachten. Wie dat in 1913 nog doet, is óf niet op de hoogte, óf wil de school dienstbaar maken aan politieke oogmerken, waartegen ieder, die het Lager Onderwijs liefheeft, ernstig protest laat hooren. (J. C. Wirtz, Nat. Schoolcongres 1913. Handelingen blz. 199).

En wie dat in 1916 nog doet, zoo vraag ik? Ik eindig dan met een uitspraak van den bekenden paedagoog F. Rumscheidt, die 40 jaar hoofd eener school in Den Haag was en zelfs geroepen werd naar Duitschland, om advies in onderwijszaken te geven. Hij schreef in 1912:

„Eerst gedurende de laatste jaren (sedert 1905) zijn onder de onderwijzers paedagogische jammergestalten opgestaan, paedagogisch zóó jammerlijk onderlegd, dat zij door hun jammerlijke paedagogische onkunde, de meest beste inrichtingen van opvoeding en onderwijs voor paedagogische jammergestalten verklaren.“ En verder: „Het is een jammerlijk getuigenis van de jammerlijke armzaligheid voor de jammerlijke paedagogiek van het jammerlijk moderne intellectualisme.“ (Brief aan D. Wouters, met goedvinden van F. R. gepubliceerd in „Kleine Scholen.“)

Ik eindig, al was dit 40-tal met een nieuw 40-tal te vermeerderen en nog was dan het einde niet.

Wil dit nu zeggen, dat U verplicht zijt het met al deze uitspraken gens te zijn? Volstrekt niet. Niemand eischt dit en ik zelf zou tegenover sommige dier citaten persoonlijk ook wel eenige bedenking kunnen inbrengen.

Maar dit is dan toch aangetoond, dat het waar was, wat door den heer Scheer in den Raad van Z. beweerd is, dat er mannen waren, die hij met name noemde, die zeggen, dat het onderwijs niet geschaad zal worden. Dat het waar was, toen ik dat overnam en kort samenvatte, dat er volgens getuigenis van Rijkssch. toez. gesproken kon worden van een ideaal-school.

Hadt ge nu eenvoudig beweerd, dat ge het met dat oordeel niet eens waart, uwe houding ware correct geweest. Maar dat deedt ge niet.

Ge zette mij te kijk als „leugenaar“ of „domkop“, beslist ontkennende dat zulke uitspraken bestonden. Ge deedt dat met de bewering, dat dit oordeel enkel en uitsluitend gold de zeer groote school met 600 en meer leerlingen en met een uitlating gesprek distr.-school-opz., dat er niet één enkel lid schooltoez. was, die er zoo over oordeelde, iets wat in den brief aan mij niet wordt bevestigd.

Heel uw betoog daarover en beschuldiging jegens mij was dus volkomen onjuist.

Mocht ik nu enkele conclusies trekken uit deze polemiek, dan zouden het o. m. de volgende zijn:

1. De inzet was een financieele kwestie, welke door u wel is aangevallen, doch niet steekhoudend is weerlegd. Wat nog een schijn van weerlegging was, gold niet mijn betoog, hoewel het wel dien indruk moest wekken. Bovendien is de bewering, dat 2 scholen duurder zijn dan 1, niet vrij van oppervlakkigheid, dat hangt van allerlei omstandigheden af.

2. De financieele kwestie is door u, door het debat scheef te trekken, verlegd en overgebracht op een paedagogische.

3. In deze paedagogische kwestie hebt ge, zoowel in het punt „dubbelsch.“ als in dat der „driemansch.“ niet alleen wat het zakelijke element, doch ook wat het persoonlijke element jegens mij betreft, volkomen misgetast. Ge hebt uw tegenstander daarin publiek zoodanig behandeld, dat een woord van welgemeend excuus, al was het alleen om uw zelfswille, niet mag uitblijven.

Bij het overzien van mijn werk bemerk ik allereerst enkele drukfouten. Het verband wijst genoegzaam aan, wat er staan moet, zoodat ik het niet noodig heb geoordeeld ze te verbeteren. En voorts — merk ik ook een enkele te sterk gekleurde uitdrukking. Het was echter niet mijn bedoeling „scherp“ te zijn. Zelfs schrapt ik in de copie somtijden nog een en ander.

Uw dw. H. NIEUWENHULSEN. Voor zoover er hier en daar toch iets is blijven staan bied ik u mijn verontschuldiging aan. Maar — steek den hand in eigen boezem en bedenken dan, wie daarmede begon en hoe dat werd voortgezet tot een afmaaksysteem, waardoor ik wel niet anders kon.

Wat nu uw houding zal zijn? Ik dien het, af te wachten, en ik doe dat met gerustheid.

Ik ben er zeker van, dat u niet hooghartig zult zwijgen met een: „ik discussieer niet met iemand, die er zulke manieren op nahoudt“. Dat ge niet met een zekere minachting mijn met vollen ernst gevoerde correspondentie zult bespottelijk maken. Dat ge niet naar een zinsnede of uitdrukking zult zoeken, waaraan ge weer schijnbaar een „inslaande“ beschuldiging aan mijn adres kunt vastknoopen.

Ik geloof zeker, dat ge niet zult herhalen, wat ge in onnadenkendheid de eerste maal deedt.

Ik weet dat ge dat niet zult doen, al was het alleen slechts, omdat de lezers dan toch wel begrijpen wat daarvan de ware oorzaak is.

Ten slotte. Ik vraag van u beleefd doch dringend revisie van het voor mij in zedelijken zin verpletterend vonnis.

Met dank voor het geduld, waarmede ge mij hebt aangehoord en beleefde groete

Uw zeer dw.

H. NIEUWENHULSEN.

Zegwaart, 30 Oct. 1916.

Naschrift aan de Redactie. Geachte redactie! Nu ik aan het eind van mijn taak ben gekomen breng ik u een woord van hartelijken dank voor de gastvrijheid in uw blad ontvangen, een gastvrijheid, die ik meermalen genoot en thans zeer royaal.

Ik geloof dat ik de perken der bescheidenheid te buiten zou gaan, als dit „slot“ ook niet het slot zou zijn van mijn kant.

't Is niet mijn plan meer te schrijven over deze kwestie, zoolang ze in het tegenwoordige stadium verkeert.

Ik zal geen „laatste“ woord meer schrijven, doch gun mijn geachten tegenstander het laatste. Zelfs al mocht diens antwoord anders uitvallen dan ik mij thans voorstel.

De lezers weten nu wel voldoende, dat ik in deze zaak maar geen dingen heb beweerd waarvoor ik geen gegronde motieven bezat, e waarvan ik geen verstand heb.

Met de heste wenschen voor uw redactioneelen arbeid,

Uw dw.

H. NIEUWENHULSEN.

Nederl. Oranj 21 Mei 1916

— Nadat bij de gecombineerde raadsvergadering van Zegwaart—Zoetermeer de geheime zitting was opgeheven, is in openbare vergadering nog besloten aan den schoolopziener met het oog op de tijdsomstandigheden te verzoeken de verbouwing van de openbare school nog een jaar te mogen uitstellen.

Nog wordt voorgesteld aan Zoetermeer te verzoeken, zich uit te spreken voor einde Mei wat de raad aldaar wenscht te doen met betrekking tot den bouw van een nieuwe openbare school.

** 1 of 2 ?

De openbare school te Zegwaart moet worden verbouwd en vergroot.

Bij den tegenwoordigen toestand is daaraan niet te ontkomen. Onze rechtsche raadsleden zijn er dan ook voor, ook al zal weelde in den bouw moeten geweerd.

Toch is er één middel, waardoor vergroting onnoodig is. Als n.l. Zoetermeer, een eigen school gaat stichten en niet meer, zooals het tot nu toe, met Zegwaart samen één O. L. S. blijft onderhouden.

Wij krijgen dan niet 1 school met ongeveer 200, doch 2 scholen met 180 en 70 leerlingen.

Deze kwestie houdt de gemoederen der ingezetenen bezig, — ja zelfs de gemeenteraden en colleges van B en W moeten er zich mede inlaten en wellicht spoedig een uitspraak doen.

't Rechte van de zaak weet eigenlijk niemand. Vergaderingen van B. en W. zijn niet publiek en die van den raad kunnen met gesloten deuren worden gehouden, — wat dan ook reeds is geschied.

Zal de „pers“ in deze materie de publieke opinie van voorlichting dienen, dan moet de kwestie dus zeer in 't algemeen worden behandeld en losgemaakt van meer of minder reeds vastgestelde en voorgestelde plannen en cijfers.

Vraagt men nu ons oordeel, dan zij aanstonds opgemerkt, dat zoowel aan 1 als aan 2 scholen, voor- en nadelen verbonden zijn. Met een machtspreuk is zoo'n ingrijpende verandering niet klaar te maken, — want niet minder dan 5 „kwesties“ komen daarbij ter sprake en wel: 1e de historisch geworden toestand, 2e een politieke zijde, 3e finantiëele bemoeiingen, 3e paedagogische (opvoedkundige) beschouwingen en 5e praktische oplossingen.

Over al deze zaken een korte beschouwing in de volgende nummers

SS

A. B. Melleijg

** Historisch geworden.

Zegwaart leeft met Zoetermeer zusterlijk samen. 1 kerk voor de R. K., 1 voor de Nederl. Herv. en 1 voor de Gereformeerden — voor beide gemeenten slechts 1 Chr. school, 1 R. K. school voor jongens en 1 voor meisjes. Ook verheugen we ons in 't bezit van 1 postkantoor. Politiek doen we het met 1 kiesvereniging van de verschillende richtingen voor beide gemeenten.

Ook maatschappelijk is feitelijk alles één.

Men voelt niet de samenvoeging van 2 gemeenten. Men eet z'n brood zowel uit Zegwaard, als uit Zoetermeer, doktert in Zegwaard te oetermeer en omgekeerd. Men woont te Zoetermeer en drijft zaken in Zegwaard, of heeft z'n woning in Zegwaard en z'n patroon in Zoetermeer.

Alle vereenigingen bestrijken het gebied van beide gemeenten.

Ja zelfs schijnt het alsof „forensen-belasting” niet geheven wordt van inwoners der ene gemeente, die in de andere hun brood verdienen.

Zoo is de toestand nu. Zoo was hij reeds jaren.

En — zóó is ook de ééne openbare lagere school, historisch hier geworden.

Het is dus in 't algemeen genomen niet raadzaam deze „oude palen” te gaan verzetten. Iedere plaats heeft z'n eigenaardigheid, z'n eigen typisch karakter. Moesten we dat karakter van onze gemeente omschrijven — we zouden geen beter woord vinden dan *twee-eenheid*.

Krachtens ons Anti-Rev. beginsel, dat ingaat tegen de mechanische uniforme indeeling van alle gemeenten, als uitvloeisel van het revolutie beginsel, mag dat eigenaardig typeerend karakter niet worden weggenomen, tenzij de *oestliste noodzakelijkheid* is gebleken en ook verlangd wordt doos de meerderheid der ingezetenen. Is die noodzakelijkheid er?

En wordt ze door de ingezetenen gevoeld?

§ §

— Paedagogisch.

Hebben we in een onzer vorige asterisken inzake de kwestie of Zoetermeer een eigen openbare school zal stichten, aangetoond hoe de historisch geworden toestand is, toch is daar allerminst mede gezegd, dat die toestand altijd ook zóó is *geweest*, n.l. gezamenlijk, eendrachtig beheer, onderhoud en gebruik van 1 openbare school voor Zegwaard en Zoetermeer.

Wanneer de historie der „oude pampieren, uit 't grijze verleden” eens aan 't stof der vergetelheid werd ontrukkt, zou er wellicht een gansch andere verhouding aan 't licht komen en wellicht kunnen worden aangetoond, dat de openbare school oorspronkelijk van Zoetermeer was, waarvan dan de kinderen van Zegwaard als een gunst gebruik mochten maken. In 1780 schijnt die toestand althans nog zoo te zijn geweest.

Verder kunnen we hier op dat punt niet ingaan en laten dat liever aan meer bevoegden over.

Thans een enkel woord over de paedagogische, d. i. de opvoedkundige zijde van het vraagstuk.

Wat is voor onderwijs en opvoeding de beste school?

En dan staat wel vast, dat een kleinere school beter is dan een groote. Volgens het oordeel van deskundigen vooral 't Rijkstoezicht is een school met 3 leerkrachten en 3 lokalen waar ieder onderwijzer 2 leerjaren van niet te grooten omvang voor zijn rekening heeft, verre te verkiezen boven een „Kazerneschool”, boven een school met 6 leerkrachten. Daar worden het 6 schooltjes in plaats van 1 en alleen bij ambulantie van het Hoofd is ook daar het ideaal nader te bereiken.

Voor al kan op een kleine school de zedelijke invloed van den onderwijzer en hoofdonderwijzer groter zijn op de leerlingen. Kleine scholen hebben be-
slist meer opvoedkundige waarde. Ook de band met het huisgezin kan nauwer en inniger zijn.

Verder kunnen we daar in dit blad niet op ingaan.

Men onderzoekte maar eens het oordeel over deze zaak van mannen als de bekende Districts-schoolopziener en paedagoog J. C. Wirtz.

Maar — dat is een man van „rechts”. En die is daarom wellicht niet in 't oog van vrijzinnigen geschikt en bekwaam.

Welnu, laat dezulken dan luisteren naar Stamperius, ook schoolopziener en schrijver van kinderlectuur, naar Wouters, of naar Jan Lighthart, onderwijzer van prinses Juliana, voor wien men juist bezig is een monument te stichten. Een man, vereerd door al wat „links” aan opvoeding doet. Jan Lighthart twijfelde niet, maar koos be-
slist voor kleine scholen. De splitsing behoeft dus van uit een opvoedkundig oogpunt allerminst bezwaar te wezen.

§ §

— Ook de Politiek.

Waren we in Z. Z. nu ook in alles geestelijk één, zooals we 't nu voor 't uitwendige leven zijn — dan ware er niets te praten.

We deden het met onze ééne en ongedeelde Openbare School voor beide gemeenten.

Echter — vergeet niet, dat ook de „politiek” hier een woordje meespreekt.

Nu juist niet altijd hardop — doch stellig binnenskamers.

We geven voetstoots toe, dat het niet de „politiek” van de hoogste en nobelste soort is, — doch de vrijzinnige voorstanders van de O. L. S. drijven zulk een politiek.

In *vorm* wel is waar gelukkig nog verschillend van de beruchte „front-makerij” zooals we die in 1915 heel 't land door aanschouwden — doch in *wezen* daarvan niet onderscheiden.

De O. S. — daaraan moet ge niet komen. Die school is nog steeds het heilige huisje. En al wat vrijzinnig is, ziet dan ook in de O. S. het centrum, waarom men zich kan vereenigen, het ideaal waarvoor men gemeenschappelijk kan optrekken.

Wel is dat standpunt verouderd. Wel spreekt uit het Bevestigings-rapport een andere geest. Wel staat men dat „Tydeman-standpunt” schier alleen onder de vrijzinnigen in den lande voor, doch 't is nu eenmaal zoo.

Kan men dus de O. S. groot en grootsch maken, dan meent men zijn doel een stap nader te komen.

Men heeft dan, bij stichting van een nieuwe, groote O. S. een zichtbaar monument voor de propaganda der vrijzinnigheid. En als dan later nog eens wat voortgezet onderwijs kan worden gegeven en dat alles liefst tegen *geen* of *weinig* schoolgeld, op kosten dus van anderer portemonnaie, en ook het tegenwoordig hoofd en personeel vervangen kan worden door nog wat „vrijzinniger vrijzinnigen”, dan, zoo redeneert men, is de triomf verzekerd.

Toch vergist men zich daarin zeer.

Niet voor de „vrijzinnigheid” doch voor de „rechtzinnigheid” is de eind-overwinning weggelegd, zij het dan ook wellicht met wat schokken en schommelingen.

Heel dat opvoeren van de O. S. heeft wel terdege „politieke” beteekenis en het zou wel struisvogelpolitiek zijn, indien men van rechts daarvoor het oog gesloten hield.

Daarbij komt nog de „zielkunde van de menigte”.

Zeer velen aanbidden de opgaande zon en scharen zich bij de groote menigte. Gaan op schoolgebied mede waar 't het meest groot, het schoonst, het talrijkst en — het goedkoopst is. En zoo dreigt de ééne ongedeelde, vernieuwde en vergroote O. S. te worden een sterk en vrijzinnig propagandamiddel.

§ §

N. O. 24 Juni 1918

— Door den raad van Zoetermeer is met 6 tegen 1 stem besloten over te gaan tot het bouwen van eigen openb. school. Tegen stemde de heer Van Staalduinen. Dit is een zeer gewichtig besluit, 't welk verstrekkende gevolgen kan hebben, zowel voor Zoetermeer als voor Zegwaard.

— Schoolbouw Zoetermeer.

De Raad nam het besluit zelf een openbare School te stichten en uit de combinatie met Zegwaard te treden, met 6 tegen 1 stem. Zuiver rechts tegen links.

Dit besluit verheugd ons ten zeerste. Wij zullen dit nader in onze asterisken ontvouwen op de wijze zooals wij dat van plan waren, alvorens dit besluit genomen werd.

Reeds schreven we: „1 of 2”, en „Historisch geworden”. Nu volge: „Paedagogisch”, „Politiek”, „Finantieel” en „Practische oplossing” — die reeds gereed liggen

Alleen de finantieele zijde kunnen we omwerken, omdat we ons nu kunnen aansluiten aan de cijfers, in openbare vergadering genoemd, terwijl we ons eerst slechts met algemeene schattingen moesten behelpen.

§ §

Finantieël.

Het stichten eener eigen Openbare School voor Zoetermeer is ook uit finantieel oogpunt een zaak van gewicht.

Nu staan ons eenige becijferingen ten dienste, zooals die in openbare raadsvergadering gegeven zijn, door den voorzitter, den Edelachtb. heer F. S. G. Bos.

Wel zijn het vanzelf „ramingen” — doch 't zijn dan toch „officieele” ramingen.

We stellen dit uitdrukkelijk op den voorgrond.

Het kon ons anders eens vergaan, zooals de te Z. Z. algemeen bekenden secretaris der anti-rev. kiesvereen. het verging, die ook eens in een plaatselijk blad rekende, zeer tot spijt van de „vrijzinnigheid” en daarom — „er deugde van zijn rekening niets”, „hij was niet op de hoogte”.

Men vergat intusschen dat niet de rekenaar, doch de voorzitter van den Zoetermeerschen Raad hierdoor getroffen werd — want de grieven, welke men tegen zijn betoog inbracht, waren juist ontleend aan die officieele cijfers.

De secretaris van „Nederland en

Oranje” beging echter de tactieke fout(?) of was 't een politieke zet(?) om die cijfers zoo te combineeren, dat het een geheel nieuwe berekening *scheen*.

Daarom nu zetten wij hier voorop, dat onze cijfers afkomstig zijn uit officieelen bron en wachten voorts belangstellend af, op wat wijze zich verder de discussie tusschen „rechts” en links” zal ontwikkelen.

We onderscheiden vierderlei: 1e bouw eener nieuwe school voor Zoetermeer; 2e jaarlijksche exploitatie; 3e bouw eener gecombineerde school voor Z en Z. en wat elke gemeente daarin te betalen heeft en 4e idem jaarlijksche exploitatie, en we zullen dan maar dadelijk mededeelen, dat onze rekening zóó uitvalt, dat Zoetermeer aan *kapitaal* juist ongeveer *hetzelfde bedrag* kwijt is aan een eigen school als wanneer de gecombineerde school gebouwd wordt.

Voorts dat de jaarlijksche exploitatie voor Zoetermeer een uitgave van ongeveer f 400 voor onderwijs meer zal vorderen en dat Zegwaard, wanneer het alleen overblijft een groot *kapitaal* *uitzuint* en jaarlijks aan exploitatiekosten ongeveer f 400 minder heeft uit te geven, dan wanneer gecombineerd gebouwd wordt.

Een volgende maal, zoo beknopt mogelijk de becijfering.

§ §

Geachte Redactie,

Mag ik even gastvrijheid in uw blad? In Zegwaard en Zoetermeer is de strijd om de school in vollen gang.

Zoetermeer besloot alleen te gaan bouwen en wenschte uit de combinatie met Zegwaard loslating. Daarvoor heeft Zoetermeer natuurlijk zijn redenen. 't Ging zuiver rechts tegen links.

De linkerzijde in Zegwaard schijnt dat niet erg te bevalen. Men wil zoo mogelijk Zoetermeer terughouden. Of het helpen zal? De tijd zal het leeren.

Van links heeft men al jaren aangestuurd op een nieuwe openbare school. De burgermeester heeft dat drijven steeds geremd, door verbouwing enz. voor te stellen. Toen er 170 eerlingen waren is een verbouwing tot stand gekomen van ongeveer f 950, waardoor 184 kinderen konden worden geplaatst, in het grootste lokaal 56, volgens de Wet.

Sedert dien tijd zijn geen nieuwe wettelijke bepalingen verschenen.

Gaat nu Zoetermeer bouwen, dan blijven er voor Zegwaard over 144 leerlingen, waarvan er 140 leerplichtig zijn.

Nu zijn opeens echter de meeningen veranderd en de cijfers schijnen ook te wankelen. Want nu is de school weer te klein en wordt beweerd dat een nieuwe noodig is met 6 lokalen voor pl.m. f 30000 (terrein en woning inbegrepen).

Nu wordt het ondergeteekende wel wat raadselachtig. Op 17 April 1913 waren er 172 leerlingen, werd het grootste lokaal in tweeën gesplitst en was er plaats voor 184. Aan den heer C. Noordam werd voorgerekend, dat een nieuwe school niet noodig was. Op 23 Juli 1913 werd er beweerd dat 184 leerlingen konden worden geplaatst, er waren er toen 173, waarvan 57 uit Zoetermeer. Op 1 Febr. 1915 was er een lokaal waarin volgens de wet 56 leerlingen gaan: (113 M²). thans heet het dat er maar 50 in kunnen, terwijl door het hoofd der School zelfs wordt beweerd, dat er geen lokaal is waarin 45 à 48 leerlingen kunnen geplaatst worden.

Nu is het heel wel mogelijk, dat er argumenten zijn, die steekhoudend zijn, dat er redenen voor neuen bouw zijn, die wij „rechtschen” niet zien. We gelooven dat gaarne. Maar zoolang wij publiek geen betere cijfers en argumenten krijgen, weigeren wij dat alles voetstoots te slikken.

De gewone manier van doen is dan in zulke gevallen, vooreerst een beschuldiging dat wij de openbare school tegenwerken en voorts met een zeker medelijdend gebaar: „gij zijt niet op de hoogte”. Natuurlijk „ongeschikt en onbekwaam”.

Wil men dat van „links” persé doordrijven, om f 30000 (en daar blijft het niet bij) onnoodig te verbruiken, men doe het, maar niet dan nadat „rechts” alles heeft gedaan om het te keeren.

Met vr. dank voor de plaatsing.

Hoogachtend,

H. NIEUWENHUYSEN.

Zegwaard, Juni '16.

Zegwaard, 28 Juni 1916.

Geachte Redactie.

In het nr. van „Nederhnd en Oranje” van 24 dezer, komt een artikeltje voor van Uw berichtgever uit Zoetermeer-Zegwaard, met het opschrift: „Ook de Politiek”. Vertrouwende, dat ook door U het beginsel van: „Hoor en wederhoor!” gehuldigd wordt, verzoek ik U beleefd eenige plaatsruimte om over den bouw van eene nieuwe O. S. alhier een en ander mede te deelen.

Het komt mij voor alsof Uw berichtgever den indruk wil vestigen, dat er van vrijzinnige zijde een drang uitgaat om een *grote* en *grootsche* O. S. te stichten. Niets is minder waar! Ik voel mij volstrukt niet geroepen als verdediger van de vrijzinnigen op te treden, doch waar de voorstelling van Uw berichtgever zoozeer met de wekelijkheid in strijd is, meen ik daartegen te moeten opkomen.

Ik zal de feiten laten spreken. Een feit is, dat de O. S. sedert jaren niet meer voldoet aan de wettelijke voorschriften. Door toename van het aantal leerlingen dat in een twaalf-tal jaren of misschien iet langer, meer dan verdubbelde, is zij veel te klein geworden. Reeds eenige jaren geleideloos drong de Districts-schoolopziener aan op verbetering, op het bouwen eener nieuwe school. Steeds heeft men getracht daaraan te ontkomen door het aanbrengen van veranderingen. De Schoolopziener nam daar voorloopig genoeg mede, onder voorbehoud, toch ten slotte

tot bouwen zou moeten overgaan. In 1915 was de toestand van dien aard geworden, dat men in het gebrek aan plaatsruimte heeft moeten voorzien door het bouwen van een houten hulplokaal in den tuin van een belendend perceel. En nu stelde de Schoolopziener den *elsch*, dat 1 October 1916 eene nieuwe school in gebruik zou genomen kunnen worden. Toch heeft men nog getalmd, en zoodoende kon er ook dit jaar nog niet tot den bouw overgegaan worden. Doch in 1917 moet er nu eene nieuwe school zijn.

Waar sedert onhengelijke tijden beide gemeenten een gemeenschappelijke school hadden, lag het voor de hand, dat men meende dezen toestand te moeten bestendigen. Te meer, daar alles hier gemeenschappelijk gebruikt wordt Er is ééne Ned. Herv., ééne Gereformeerde, ééne Kath. Kerk. De Bijzondere scholen zijn alle toegankelijk voor kinderen uit beide gemeenten, alle instellingen op maatschappelijk en philanthropisch gebied zijn één. Wie zou er dus aan gedacht hebben, dat daarin voor het onderwijs verandering

worden. Voorwaar geene ideale inrichting! De school komt van den openbaren weg af, geheel niet in 't gezicht. Er is gerekend op toeneming van het aantal leerlingen, maar het ontworpen gebouw is geheel aan alle weelde en schoonheid gespeend!

Gaat het nu aan te spreken van het bouwen eener *grootsche* school als propaganda-middel der vrijzinnigheid? Neen, geachte Redactie! *noodgedwongen* ging men over tot de stichting eener nieuwe school, en men wilde deze zoenvondig mogelijk inrichten, en zoo goedkoop mogelijk bouwen.

Nimmer is er, van welke zijde ook, aangelegingen op eene prachtige school; doch men had slechts het oog op een doelmatig gebouw, dat voldeed aan de wettelijke voorschriften.

Is het dus geene averechtsche voorstelling, om geen sterker woord te bezigen, die Uw berichtgever van de zaak geeft? Hij kan dit alles weten, ja, ik zou zeggen, hij moet het weten. En, indien dit niet het geval mocht zijn, had hij zich op de hoogte dienen te stellen.

Propaganda maken! Het mocht wat. Weet U, wat meer op propagande maken zal gelijken? Wanneer het plan van den Raad der gemeente Zoetermeer tot uitvoering komt, nl. om eene O. S. te stichten voor die gemeente alléén. Dan komt dáár eene nieuwe O. S. met een mooie onderwijzerswoning, terwijl er in Zegwaard ook een nieuwe school gebouwd moet worden.

Alzoo twee openbare scholen, waar er voorheen maar één was. De voorstanders van scheiding, waartoe misschien ook Uw berichtgever behoort, gaan dan meer propagande maken dan de vrijzinnigen. *Tweé* monumenten, waarvan het ééne zeer in het oog zal vallen!

Toen in de Raadsvergadering van Zegwaard, welke Raad bestaat uit 3 antirevolutionairen, 2 katholieken en 2 vrijzinnigen, het verzoek van Zoetermeer behandeld werd, om mede te werken tot ontbinding der overeenkomst, stemden 6 leden daartegen, terwijl één anti-revolutionair lid zich buiten stemming hield. Waar zit nu de politiek?

Verder bevat het artikeltje van Uw berichtgever nog eenige, laat ik ze maar op zijn zachtst noemen, „phantasieën” over eene vervolklasse, ten koste van anderer portemonnaie, over het vervangen van het tegenwoordige personeel door nog „vrijzinniger vrijzinnigen,” die hij beter gedaan had in de pen te houden, evenals misschien zijn geheele stukje.

Nog nooit is daarvan sprake geweest! Of Uw berichtgever mij tot de „vrijzinnigen” rekent, gelijk hij blijkbaar doet, of tot de „rechtzinnigen”, laat mij volkomen kund.

Het is mij slechts om de waarheid te doen, en daar moet het Uw berichtgever toch ook om te doen zijn, als man van Christelijk beginsel. Doch laat hij dan de zaken naar waarheid, en volgens de vaststaande feiten mededeelen, en niet phantaseeren!

Met beleefden dank voor de plaatsing

Uw dw. dr.,

G. J. VERWERS,

Hoofd der openb. school.

— Volharden bij het ideaal.

Nu het raadsbesluit in Zoetermeer 6 tegen 1 gevallen is, om een eigen O. L. S. te stichten, is in den Raad van Zegwaart het besluit genomen, Zoetermeer weer van „de dwaling zijns wegs” terug te voeren met 6 stemmen en 1 onthouding.

Dit besluit zou niet genomen zijn, ware niet geheel onverwachts op den

voorgond gesteld, dat Zegwaart toch een nieuwe school met 6 lokalen zal moeten bouwen voor ongeveer f 30000 (met terrein en woning).

Wat zal nu Zoetermeer doen?

Voorspellen doen we niets.

Wel, ons persoonlijk advies neerschrijven.

En dat advies luidt?

Zoetermeer volharde bij zijn ideaal!

En eigen openbare school.

Het zal er in de toekomst en financieel en zedelijk des te sterker door staan.

Men lette op de teekenen der tijden.

Op den aanwas van de „vrijzinnigheid” in Zegwaart.

„Wie wijs is merk die dingen, En geef verstandig acht”.

§ §

Ingezonden.

Buiten verantwoordelijkheid van de Redactie

Geachte Redactie.

Mogen we, als antwoord op het schrijven van den heer G. J. Verwers te Zegwaart het volgende onder de aandacht van den schrijver en van onze lezers brengen? We zullen trachten beknopt te zijn.

1. Onzen dank aan den heer V. voor de belangstelling in ons „artikelje” betoond. Voorts schrijven we neer:

2. Onze verklaring, dat wij gelooven dat de heer V. volkomen ter goeder trouw is.

3. Ons verzoek, dat hij insgelijks van ons dezelfde goede trouw veronderstelt en ons niet publiek wel niet beschuldigt, doch zeer zeker van onwaarheidszin verdacht maakt, beweerende, dat we feitelijk tegen beter weten in hebben geschreven.

4. Onze overtuiging, dat we dezelfde waarheid zeer onderscheiden zien, we hebben een geheel andere visie op de zaak, als de heer V. en zouden de historie dan ook eenigszins anders schrijven.

5. Onze erkenning, dat, bleef Zoetermeer in de combinatie, een nieuwe school noodig is — dat wordt door niemand tegengesproken of tegengewerkt.

Gaan we na deze algemeene opmerkingen nader op 't schrijven van den heer V. in, dan zij allereerst iets gezegd over onze „phantasiën” in ons „artikelje”.

De heer V. had liever, dat we enkel de feiten lieten spreken. Dit nu gaat te ver. We zouden dan heel gauw overhoop liggen met den plaatselijken correspondent, die in de rubriek „nieuwsberichten” alleen de „feiten” meedeelt.

Maar wij schreven geen „berichten”, doch een artikelje. Eigenlijk een „driestarretje”. (De drukker laat dat teeken in de laatste nummers wel eens weg. Mogen we vriendelijk verzoeken dat voortaan niet weg te laten. Dat sterretje typeert den aard en bedoeling onzer stukjes: geen berichten, ook geen artikelen — doch korte beschouwingen en opmerkingen over de dingen, die in het Z. Z. leven voorvallen)

Nu zij aanstonds opgemerkt, dat er in het onderhoorige geval slechts 2 feiten zijn: 1e. Zoetermeer besloot alleen te bouwen; 2e. Zegwaart besloot Zoetermeer nog niet los te laten. Andere feiten kennen we niet en zijn er ook niet. Al 't overige zijn slechts „plannen”, „ramingen”, „berekningen”, „ideën”, „voorstellen” of om met den heer V. te spreken „phantasiën”.

Slechts voor twee dingen heeft de schrijver zich te wachten. Vooreerst houde hij geen beschouwingen, die in lijnrechten strijd zijn met reeds vaststaande feiten (wel over die feiten) en voorts moeten er in de feiten en in het historisch verloop der dingen eenige symptomen aanwezig zijn, waarop hij zijn „phantasiën” kan bouwen.

We willen den heer V. dus wel toegeven, dat al onze beschouwingen nog geen feiten zijn geworden, doch merken op, dat er aanleiding aanwezig is om te mogen vaststellen, dat het eenmaal feiten zullen worden — tenzij het tijdig worde tegengegaan.

Als we bijv. beweren: „t gaat rechts tegen rood” in de groote politiek en ook eenmaal in Z. Z. dan is dat zeer zeker nu nog geen feit, doch de zeer duidelijke aanwezigheid is voorhanden, dat het eenmaal feit wordt.

Zoo nu staat het ook met deze schoolkwestie. Gaan we na het voorgaande de grieven van den heer V. na, dan zien we, dat hij meedeelt, dat de Raad van Zegwaart besloot Zoetermeer nog niet los te laten met algemeene stemmen op 1 na (n.l. 1 onthouding van den heer E. U. Chardon, anti-rev.).

Daar nu houdt de heer V. op. Doch de vermelding van dat „feit” is niet af. De heer V. is niet volledig en daardoor historisch onjuist. Hij had moeten meedeelen, waarom dat zoo gedaan is en dan niet „phantaseeren”, doch de werkelijkheid meedeelen. Dan was hij verplicht geweest er aan toe te voegen — dat de heeren van „rechts” naar de vergadering gingen met de gedachte om Zoetermeer wel los te laten — doch dat ze door de mededeeling van den voorzitter, dat er *toch* een nieuwe school met 6 lokalen moest komen van f 30.000 (nota bene voor 140 leerplichtige kinderen) zedelijk gedwongen werden, waar geen tijd tot beraad kon worden genomen om met het oog op de financiën, dan maar een poging te wagen om Zoetermeer vast te houden.

Dat zijn „feiten”. De heeren Karens (a.-r.) en v. Welt (r.-k.) spraken dit uit, terwijl de heer Chardon verklaarde geheel onvoorbereid voor deze nieuwe kwestie gezet te worden en zich dus van stemming onthield. Waar zit nu de politiek?

Zijn mijn „phantasiën” nu zoo heel onwerkelijk. Als men zelfs een school wil stichten op aandringen van „links” met 6 lokalen, waar 330 leerlingen in kunnen voor 140? Hoe groot en grootsch moet het dan wel niet worden voor ruim 200?

Is het niet groot en grootsch een onderwijzerswoning van f 7000 te zetten? En weet de heer V. niet dat oorspronkelijk voor Zoetermeer f 8000 werd, doch dat „rechts” daarvan niets wilde weten, en bewerd heeft dat f 5000 genoeg is. Is het niet groot, grootsch

als daar voor leermiddelen f 1.50 à f 1.75 per kind noodig is, terwijl rechts het met 80 cent à f 1.— doet? Weet de heer V. niet, dat reeds jaren lang de voorstanders van O. L. O. geklaagd hebben, dat die school zoo achteraf stond, dat de O. S. nergens was te vinden en dat daarin verandering diende te komen — ook toen er nog geen sprake van was, dat ze te klein was? Weet de heer V. niet dat de „vrijzinnigen” gaarne personeel hadden, dat „politiek” een beetje beter voor den dag kwam, dat 't streven van links is, wanneer eenmaal verandering van personeel noodig is en de raad in vrijzinnige handen, daar wel degelijk mee gerekend zal worden? Is de heer V. de beweging van de „vrijzinnig Hervormden” vergeten en dat ook van die zijde (en niemand die 't ze kwalijk neemt) gaarne gezien zou worden, dat 't personeel der O. S. ook in die richting ging? Dat zijn allen geen „fantasiën” — al is er nooit over zoo iets publiek gesproken.

Weet de heer V. niet, dat het een last is, dat onze kinderen naar Gouda en den Haag moeten om wat Ulo en Mulo onderwijs en dat men van vrijzinnige zijde dat liefst plaatselijk gaf — als eerst die „oude” school maar weg is en vernield en vergroot? Zit ook in Zegwaart het „Zevende leerjaar” niet in de lucht?

En dan dat op kosten van anderer portemonnaie? Is dat ook al phantasie? Weet de heer V. niet, dat gemiddeld een schoolgeld van f 3.— à f 4.— per jaar per kind betaald wordt, tegen f 9.— aan de bijzondere school? Wie past dat tekort bij? En wie betalen dan nog het maximum à f 1.— per maand?

Als men zoo ongeveer boven de f 20.— plaatselijke belasting betaalt — dat is bij een inkomen van ongeveer f 1700.—, terwijl de bijz. school dat volle schoolgeld à f 1.23 moet heffen bij een inkomen van ongeveer 7 à f 800.—?

Is dat nu „phantasie” of werkelijkheid als beweerd wordt onzerzijds, dat het O. L. O. gegeven wordt op kosten van anderer portemonnaie?

We weten niet, wat we het meest moeten bewonderen in den heer V., zijn oprechtheid of zijn naïviteit.

Over de voorgestelde bouwkosten zullen we maar niet veel praten. 't Hangt er maar van af, wat men weelderig noemt of niet. We kunnen den heer V. de verzekering geven, dat het bijz. onderwijs in den regel nogal wat goedkoper bouwt dan het openbaar, ook bij voldoening aan de nieuwe wettelijke eischen met in achtneming van sierlijkheid en schoonheid.

Met beleefde groeten, de schrijver van het „artikelje”.

§ §

April 15 Juli '26

** De cijfers.

Volgens de becijfering ons van bevoegde zijde verstrekt, moet een nieuwe school met 3 lokalen en onderwijzerswoning in Zoetermeer kosten f 12 000, na aftrek van 25% der bouwkosten door het Rijk te betalen.

De gecombineerde school voor beide gemeenten eischt een kapitaal van f 30000, waarvan Zoetermeer $\frac{2}{5}$ of ook juist f 12000 zal hebben te betalen.

Daar het aantal leerlingen 61 en 144 bedraagt stelt Zegwaart thans voor de kosten in een andere verhouding te verdeelen, waardoor wellicht door Zoetermeer iets wordt uitgewonnen — doch, aangezien daarover nog niets is besloten, kunnen we op dit moment niet anders dan ons bij de in Zoetermeer gemaakte rekening aansluiten.

Zoetermeer bouwt dus alleen in ronde cijfers gerekend even duur als in combinatie met Zegwaart.

Zegwaart zal in combinatie f 18000 verbouwen en alleen — ja, wie zal dat precies uitmaken?

Alles hangt er van af, of dan de thans bestaande school afgekeurd voor 200 leerlingen, plaats biedende voor 184, zoo, of niet kleine verandering geschikt is voor 140 — althans voorloopig.

Gaan we van die veronderstelling uit, dan zal Zegwaard slechts de halve waarde van de oude school hebben uit te keeren aan Zoetermeer, welke waarde officieel nog niet is geschat, doch in de beide gemeenteraadsvergaderingen zijn de bedragen van f 5000 en f 3000 genoemd. Om de rekening van Zegwaard niet te licht voor te stellen nemen we aan f 5000.

Dat is dus een directe kapitaalbesparing voor Zegwaard van f 13000.

Wel zal dit bedrag verminderen als aan de oude school wat zal moeten verbouwd, of als men toch een nieuwe onderwijzerswoning zet, wat misschien wel noodig is, doch wettelijk niet kan worden geëischt, doch kapitaalbesparing blijft het in ieder geval — tenzij men er toe over mocht gaan geheel alleen f 30000 te verbouwen aan een nieuwe school met 6 lokalen voor 330 leerlingen geschikt, waar er ruim 140 overblijven.

Hoe ongemotiveerd dit ook schijne, toch zijn er raadsleden, die meenen, dat het dien kant op moet, zeer tot verzwaring der gemeentelasten.

We vertrouwen, dat de leiding en discussie in den raad zóó zal zijn, dat althans dat plan worde opgegeven.

De jaarlijksche exploitatie komt voor Zoetermeer alleen hooger. Toch overschatte men dat bedrag niet. Alleen zal Z. aan personeel hebben te betalen f 840 (1 overcompleet onderwijzer) in combinatie met Zegwaard $\frac{2}{5}$ van f 1190 dus f 476 (natuurlijk na aftrek rijkssubsidie) alzoo meer f 364. De overige uitgaven: aflossing, rente, vuur, licht, leermiddelen enz. komen ongeveer alleen voor 61 leerlingen even hoog, als wanneer men gecombineerd $\frac{2}{5}$ van het totaal bijdraagt, althans dat verschil loopt niet in de honderden

Op dezelfde wijze is uit te cijferen, dat Zegwaard alleen te betalen heeft voor personeel f 600 en gecombineerd $\frac{2}{5}$ van f 1190 is f 714, alzoo f 114 minder. Aan rente en aflossing zal door de kapitaalbesparing plm. f 275 worden bezuinigd, alzoo totaal minder f 389. Voor beide gemeenten samen blijft de totale jaarlijksche uitgave dezelfde. Dit zal ook zoo in ronde cijfers zijn als de verhoudingen $\frac{2}{5}$ en $\frac{3}{5}$ worden gewijzigd.

§ §

Schoolbouw.

We hadden gemeend, dit onderwerp te kunnen laten rusten, tot beslissingen waren gevallen.

Toch moeten we het er nog eenmaal over hebben.

We vreezen haast onze lezers er mee te vermoeien — doch vragen in ons volgend nummer nog even de aandacht.

aandacht.

We mochten n.l. het genoegen smaken, dat de beide Burgemeesters onzer gemeenten met ons een onderhoud over die zaak aangingen.

In dat onderhoud werd ons verzocht enkele onzer cijfers uit: „De Cijfers” van het vorig nummer, aan een herziening te onderwerpen.

Andere gegevens, nieuwe voorloopige schattingen, alsmede andere voorloopig onderling besproken verhoudingscijfers omtrent de kosten maken, enkele wijzigingen noodig of wenscheijk.

We zullen ze volgende week aanbrengen en voor zoover noodig aantonen of er zoo ja, welken invloed die veranderingen op de gemaakte conclusies nitoeefenen.

We zijn intusschen onzen Burgemeesters grooten dank schuldig voor de attentie, welke zij aan dit stukje hebben willen schenken.

A. G. Z. J. H.

Nog eens: „De cijfers”

Gaan we enkele cijfers wijzigen, dan doen we dat onder de *witdrukkelijke verklaring* dat de vorige volkomen correct waren, met de gegevens, die ons toen en wel zoo officieel mogelijk ten dienste stonden.

Hierop is slechts één uitzondering, n.l. het getal 200 in dezen zin: „Een school afgekeurd voor 200 leerlingen” enz. Dit moet zijn 172, doch invloed op bouw en finantieele berekeningen, alsook op de gemaakte conclusies oefent deze wijziging vanzelf niet.

De nieuwe gegevens zijn echter zeer wankelbaar. Allerlei ramingen en taxaties strijden om den voorrang. Hier zijn ze: (Opm. Ook deze getallen zijn officieel, niet in dien zin, dat ze reeds steunen op genomen besluiten, doch zóó, dat ze ons genoemd zijn in openbare raadsvergaderingen of ook in particulier onderhoud met autoriteiten.

1. Waarde van den grond in Zoetermeer f 4000, f 3000.

2. Onderwijzerswoning f 7000, f 5000

3. Verdeeling der kosten: $\frac{2}{5}$ en $\frac{3}{5}$ of ook naar 't aantal leerlingen, dat is als 5 : 12, of op nog anderen vorm Zoetermeer voordeelige nog nader vast te stellen verhouding.

4. Waarde oude school enz. (ieder voor de helft) f 5000, f 3000 f 2500.

5. Bouw, school Zegwaard alleen: f 30000, f 20000.

5. Vervolgens is nog „wankelbaar” hoe een school voor Zegwaard alleen gebouwd zal worden (aantal lokalen), wanneer die gebouwd moet worden (nu of later) en waar die gebouwd moet worden (oud of nieuw terrein Molenweg, Leidsche wallen.)

Het komt ons voor, dat op deze „losse” gegevens, niemand goede berekeningen kan maken, het is ons

onverklaarbaar hoe de gemeenteraden op gegevens die zoo zwevend zijn, ernstige beslissingen met meerderheid van stemmen hebben kunnen nemen.

Men taxeere eerst eens grond en oud gebouw, stelde de verdeelingsverhouding vast enz. om daarna te beslissen.

Toch schijnen enkele „tweifelachtige” gevallen wel wat meer vastheid te hebben verkregen. Vooreerst, dat de oude O. S. voor Zegwaard alleen, zij het dan ook niet „wat kunst- en vliegwerk” nog wel eenigen tijd (2 à 3 jaar) gebruikt zal kunnen worden, wat een jaarlijksche rentebesparing geeft en voorts, dat het plan om voor Zegwaard alleen een school met 6 lokalen voor 324 leerlingen ad f 30000 te bouwen, wel geen werkelijkheid zal worden. Althans een en ander werd ons duidelijk bij ons onderhoud. Ook bleek, dat het „voortgezet” onderwijs, als „zevende leerjaar”, volstrekt niet tot het rijk der „phantasieën” behoort.

Bij de berekening der exploitatie-onkosten, personeel, dient men uit te gaan van één leidend beginsel. Wie in 't eene geval een overcompleet onderwijzer berekent en voor 't andere geval weer niet, maakt geen goede vergelijking. Men denke zich na den bouw den toestand in. Niet hoe 't nu is, doch hoe 't dan zal zijn, moet maatstaf wezen. En alleen, als dan overcompleet personeel beslist noodig is, brenge men dat in rekening.

En dan zal die toestand voorloopig zoo zijn, dat gecombineerd noodig zijn 5 leerkrachten, doch bij 6 lokalen, 1 overcompleet zeer gewenscht is, in Zoetermeer 2 leerkrachten, doch 3 geen weelde mag heeten en Zegwaard alleen 4, waarbij van overcompleet voorloopig geen sprake hoeft te zijn. De bestaande Chr. school stelde eerst bij 220 leerlingen een overcompleet onderwijzer aan. En uit de statistiek 1915 blijkt, dat er van de 175 Chr. scholen met 149—199 leerlingen, na aftrek van U. L. O., M. U. L. O. 79 zijn met een overcompleet leerkracht, doch, daaronder zijn vooreerst plm. 90 pCt. volontairs, die niets of bijna niets kosten aan de besturen, en vervolgens zijn daarbij ruim 50 scholen, waar reeds bijna 200 leerlingen zijn, een toestand die voor Zegwaard alleen niet dadelijk bereikt zal zijn.

Brengen we nu bovenstaande „wisselvalligheden” in rekening, dan kunnen we met onze becijtering kort zijn. (De lezer spare ons de nadere specificering)

In het voor Zoetermeer meest gunstigste geval zal voor schoolbouw moeten worden opgenomen f 10250 en in het ongunstigste geval f 14500. Wordt ook de grond, die eigendom is berekend, dan worden deze cijfers f 13250 en f 18500. Het op te nemen kapitaal varieert dus tusschen f 10250 en f 18500.

N. O. 5 Aug '16

Omtrent „Schoolbouw” wordt meegedeeld dat zoowel de Commissaris der Koningin als de Districts schoolopziener ontraden om tot eigen bouw over te gaan. Voorts dat er een voorstel is van B. en W. van Zegwaart om de kosten te verdeelen voor bouw enz. als $\frac{1}{3}$ voor Zoetermeer, $\frac{2}{3}$ voor Zegwaart, welke verhouding bij verandering van aantal leerlingen later wel er gewijzigd kan worden. Voor de uitgaven der leermiddelen wordt een kostenverdeling gemaakt, gerekend naar 't aantal leerlingen op 1 Juli. Een beslissing wordt echter nog niet genomen. Meegedeeld wordt nog dat de school te Zegwaart slechts geschikt is voor 128 leerlingen in den zomer en 115 's winters.

Bij de rondvraag vraagt de heer v. Staalduinen of er niets te doen is aan de zaadverspreiding door de bijen, waardoor de komkommers lijden.

Spreekers zoon en andere tuinders hebben daardoor veel schade. Er zal te Wageningen worden geïnformeerd wat in dezen te doen is.

— De raad van Zegwaart vergaderde Maandag j.l. Omtrent het laatste punt der agenda „Schoolbouw” werd niets besloten, doch dezelfde mededeelingen gedaan als te Zoetermeer.

Eerst dient nu Zoetermeer te beslissen of het op genoemde voorwaarden ($\frac{1}{3}$ der kosten) wil ingaan.

Daar Zoetermeer gecombineerd $\frac{2}{3}$ van f 30000 of f 12000 zal moeten storten, of bij nog billijker verdeling nog minder bv. f 8800, concludereen wij dat een eigen school aan Zoetermeer minstens f 1500, doch ook wel hoogstens f 10000 meer kan kosten, dan in combinatie. Dit laatste zal wel niet het geval zijn, aangezien 't niet wel denkbaar is, dat alles voor Zoetermeer zoo ongunstig mogelijk zou uitvallen.

Met de nieuwe concessies, welke aan Zoetermeer zullen worden gedaan, komt *eigen bouw in ieder geval duurder* dan in combinatie.

Voor Zegwaart is 't juist omgekeerd. Gebombineerd f 21000, alleen echter f 20000.

Elk voordeel voor Zoetermeer is schade voor Zegwaart.

Met de exploitatie staat het eerzoo. Rekent men rente, leermiddelen en personeel samen gecombineerd op f 2850, dan zal Zoetermeer bij $\frac{2}{3}$ daarvan betalen f 1150 en bij gunstiger verhouding nog minder, terwijl het aan die posten alleen f 1550, $\frac{1}{3}$ f 400 meer kwijt is. Hier kan $\frac{1}{3}$ onze conclusie blijven gehandhaafd.

Zegwaart daarentegen zal in combinatie aan rente, personeel, leermiddelen uitgeven $\frac{2}{3}$ van f 2850 is f 1700, of bij ongunstiger verhouding meer.

Dat zal waarschijnlijk worden als 5 : 12 dus 1 2000, terwijl het alleen slechts uitgeeft f 1850.

Zal Zoetermeer dus, *wanneer alleen de financiën wegen*, alleen duurder uit zijn en dus beter in combinatie bouwen, voor Zegwaart wordt dit juist andersom, uit financieel oogpunt.

Voor beide gemeenten zijn er echter ook nog andere belangen, die in deze materie een woord meespreken.

Doch daarover gaat het thans niet. We hebben naar onze beste overtuiging, zoo objectief mogelijk de cijfers, voor zoover dat mogelijk was, laten spreken, en eindigen met den wensch dat onze beide gemeenteraden beslissingen mogen nemen, die 't meest bevorderlijk zijn aan de geestelijke

en stoffelijke belangen der burgers en aan de opvoeding der jeugd.

§ §

26 Aug '16

De Beslissing.

De raad van Zoetermeer volhardde bij zijn ideaal, om een eigen openbare school te hebben.

Hoe aantrekkelijk de nieuwe voorwaarden, waarop Zegwaart wilde blijven samenwerken, ook waren, baten mocht het niet.

En weer — als de eerste maal — zuiver rechts tegen links.

Zegwaart besloot zich niet zonder meer erbij neer te leggen, zoodat Ged. Staten zullen hebben te beslissen en wanneer de verliezende partij dat noodig mocht oordeelen in hooger beroep, de Kroon.

Tweeërlei dient duidelijk nogmaals naar voren gebracht.

Vooreerst, dat het geschetter over slechter onderwijs nu toch eens in 1916 uit moet zijn. Reeds jaren lang staat buiten en in het Schooltoezicht vast, dat de „driemansschool” niet minderwaardig is, ja, velen geven daaraan de voorkeur boven de „volledige” school.

En voorts — dat we hier in de eerste plaats niet te doen hebben met een school-, onderwijs- of geldkwestie, maar met een *rechtswestie*.

De vraag, of het Zoetermeer als zelfstandige gemeente, die in staat is behoorlijk finantieel voor eigen belangen te zorgen, de veelbetekende vraag, of op eenigen wettigen en wettelijken grond aan die gemeente het recht kan ontzegd worden een eigen openbare school te stichten, die vraag moet dan maar eens voor den hoogsten rechter beantwoord

Het geldt hier een zuiver anti-rev. beginsel, nl. de autonomie d.i. zelfstandigheid der gemeente.

't Is niet toevallig 2 malen zuiver rechts tegen links gegaan. Daarin ligt bewust of onbewust uitgesproken de handhaving van het *recht*, de *zelfstandigheid* der gemeente, tegenover de revolutie-idee der centralisatie.

§ §

Centralisatie en Decentralisatie.

Men vraagt ons eenige nadere toelichting op de laatste zinsneden van ons vorig „de Beslissing”.

We voldoen daaraan gaarne, doch stellen voorop, dat we in deze rubriek en wat aard en wat omvang aangaat niet in den breede deze kwestie kunnen behandelen.

Over de autonomie (zelfstandigheid der gemeenten, wordt in het program van beginselen der anti-rev. partij gehandeld in art. 10, 't welk aldus luidt:

„Zij (anti-rev. partij) wil, dat de gewestelijke en gemeentelijke autonomie, voor zoover deze niet strijdt met de eischen der Staatseenheid en de rechten van de enkele personen niet onbeschermd laat, door de centralisatie worde hersteld”.

Er moet dus volgens dat artikel iets worden *hersteld*. Er is iets niet in den haak. Er moet *decentralisatie* komen, want er is *centralisatie*.

Wat is dat nu? Wel, eenvoudig dit, dat alles in gemeente en provincie *van boven af*, van de hooge regeering des lands, wordt bestuurd en geregeld en dat van uit dat eene centrum (middenpunt) de draden uitgaan naar de deelen (gemeenten).

We hebben dat te danken aan de

ideeën van de mannen der Fransche revolutie.

Het ééne en ongedeelde Frankrijk werd, zonder te letten op historisch geworden gewestelijke en plaatselijke eigenaardigheden eenvoudig weg versneden in departementen en arrondissementen en op datzelfde beginsel hebben de liberalen met Thorbecke aan 't hoofd een stelsel wetten gemaakt, waarbij alle plaatselijke zelfstandigheid schier te loor ging, alles door den Staat werd geregeld. En in plaats van een gewestelijk hoofd, die voor de belangen van dat gewest voelde en een gemeentelijk hoofd, dat mede door de burgerij werd aangevoerd, hebben we gekregen plaatsvervangers van de Koningin theoretische en praktische rijksambtenaren onder den tijdelijken Minister van Binnenlandsche Zaken, onder de namen van Commissaris der Koningin en Burgemeester.

Onder dit stelsel van centralisatie is in menig gewest en menige gemeente heel wat ellende gezien, heel wat plaatselijke autonomie verdwenen en heel wat energie der bevolking gedood.

Dat komt omdat het beginsel daarin niet deugt. 't Is niet zoo, dat geen land maar naar welgevallen kunt verdeelen en deze deelen van bovenaf besturen, maar veeleer juist omgekeerd.

Eerst is er het huisgezin, als Goddelijke Schepping. Daaruit vormt zich gemeente, gewest en land.

Dat tegenstaan nu van deze centralisatie noemen we decentralisatie en dit streven naar decentralisatie is een van de fundamentele leerstukken van het anti-rev. Staatsrecht.

9 Sept '16 N. O.

Centralisatie en Décentralisatie.

II.

Zien we nu nog even, wat uit het hoofdbeginsel, in ons vorig nummer geschetst, voortvloeit ook voor het onderhevige geval, de schoolkwestie.

Autonomie of Zelfstandigheid der gemeente eischt niet alleen een meerdere vrijmaking van het Rijk, een minder regeeren van boven af, een medezeggenschap in benoeming van burgemeester-rijksambtenaar (in plaats van een burgervader), maar ook een zoo zelfstandig mogelijk optreden van de gemeenten onderling, voorzover dit niet strijdig is met de belangen van andere gemeenten.

Iedere plaats heeft zijn eigenaardigheden. Het is niet bloot toevallig dat er een Zegwaart en een Zoetermeer bestaat. Het heeft Gode behaagd, de historie zóó te leiden, dat hier twee gemeenten zijn, die zeer veel van elkander verschillen.

Wel heeft de samenleving ze doen worden tot een *twee-eenheid*, door maatschappelijk gemeenschappelijke belangen, maar ze zijn geen *eenheid*.

En nu komt hier *ons* beginsel uit, tegen over het liberalisme.

Wij hebben er naar te staan, dat ondanks de *gedeeltelijke eenheid*, toch het *twee-eenheid* niet verloren gaat, terwijl de vrijzinnigheid veeleer moet aansturen op nauwere eamenbinding, om alles in *eenheid* op te lossen en vanuit een centraal bestuur te regeeren.

Daartegen nu verzet men zich — en terecht — in Zoetermeer en het is nu juist bij deze schoolkwestie, dat dit verzet naar buiten is getreden.

De mannen van rechts zijn het, die in waarheid de belangen van een „onafhankelijk“ Zoetermeer zien en behartigen. Zij uitsluitend komen in wezen op ook voor de hogere positie van het Burgemeestersambt en de zelfstandige bevoegdheid van Wethouders en Raad.

Toen de heer J. v. d. Sar beweerde, dat dit finantieele offer wel mocht worden gebracht voor de vrije en onafhankelijke ontwikkeling van Zoetermeer, heeft hij het juist *echt anti-rev.* uitgedrukt.

Het moderne materialisme ('t welk intusschen onder vrijzinnigen van *hooger* ontwikkeling reeds afgedaan heeft) ziet uitsluitend op het geld én in deze schoolzaak én in andere zaken, die in de toekomst aan de orde moeten komen. Maar „wee hem, die zijn ziel vercijfert!“

Er is nu eenmaal diep-ingrijpend onderscheid tusschen Zoetermeer en Zegwaart; onderscheid in doorsneë religie, verschil in politieke levensbeschouwing en verscheidenheid in economische toestanden en behoeften.

Zoetermeer en Zegwaart is niet één.

Nu kan men dat wel willen dwingen en tot eenheid forceeren, doch het wreekt zich op den duur!

En dat onderscheid nu dient ook uit te komen in de Opvoeding en het Onderwijs der jeugd, 't welk, zij het dan ten volle niet door bijz. onderwijs, ook bij het Openb. onderwijs dient tot zijn recht te komen, voorzover dit mogelijk is binnen de perken der wettelijke bepalingen.

§ §

A. O. 23 Sept '16

Onbegrijpelijk.

De houding van de rechtsche raadsmeerderheid te Zegwaart is voor al wie anti-revolutionair is, ten eenemale onbegrijpelijk.

Onbegrijpelijk in zake „schoolbouw“
Er heerscht dan ook onder de „kern“ van onze mannen ontstemming over die houding.

Dat men persoonlijk vóór een gecombineerde school is of daartegen, zij daargelaten.

Er is uit paedagogisch en politiek oogpunt 't meest te zeggen voor „scheiding.“

Echter voor blijvend samengaan zijn

ook wel eenige argumenten te vinden.

Daarin zij ieder vrij in zijn oordeel.

Maar als men de financiëele zijde van deze kwestie beziet, is alles voor scheiding te zeggen en niets steekhoudens voor combinatie.

Het is aan geen redelijken twijfel onderhevig, dat de scheiding Zegwaart heel wat kapitaal besparen zal.

Volgens de laatste officiële gegevens zal bij combinatie door Zegwaart moeten worden betaald $\frac{2}{3}$ van 44 duizend gld. (8 lokalen), waarbij nog geen rekening is gehouden met een gymnastieklokaal. De vorige begroting was 30 duizend gld. (6 lokalen.)

Zegwaart zal dus hebben te offeren op dit schoolaltaar, de som van 20 duizend gld. minstens, of 30 duizend gld. wellicht nog meer.

Nu is officieel uitgemaakt, dat de bestaande school geschikt is voor 120 leerlingen, waarbij dan ten volle aan alle wettelijke eischen voor gebouw en plaatsing der leerlingen ruimschoots is voldaan.

Dat gebouw is hecht en stevig beheid
Nu blijven er 140 over, wanneer Zoetermeer uittreedt.

En nu is het toch zoo klaar als de dag, dat niemand het in zijn hoofd zal halen voor 20 leerlingen 20 duizend of 30 duizend gld. te gaan verbouwen of 1000 of f 1500 per kind.

Dat kan veel goedkooper — en daar zal wel een weg voor te vinden zijn. Wanneer 1, desnoods 2 lokalen als 2e verdieping gebouwd wordt, is men uit de verlegenheid.

Tegen verdieping-bouw kan men geen bezwaren inbrengen, omdat het oorspronkelijk nieuwe bouwplan, ook een school met verdiepingen inhoudt.

Men gaat toch geen waarde (dat wil hier zeggen („schoolwaarde“) van 20 duizend gld. tot puin vermalen?

Het belang van Zegwaart, voor zooverre het de geldmiddelen betreft, vordert dan ook een scheiding, en geen tegenwerking, doch medewerking met Zoetermeer.

Waar nog bij komt, dat het onderwijs aan een school met 140 leerlingen, welke zich in den loop der jaren weer ontwikkelen kan tot 200 of iets meer, veel beter kan zijn, dan aan een school voor 300 à 400 leerlingen. Terwijl hetzelfde geldt voor Zoetermeer met 60 kinderen, dus 20 per klas.

Onbegrijpelijk is Zegwaart's houding Niet onbegrijpelijk de ontstemming daarover.

§ §

A. O. 30 Sept '16

Hooggeachte Redacteur!

Mag ik U beleefd een plaatsje vragen in 't eerstvolgend nummer van uw blad.

Bij voorbaat mijn beleefden dank.
In uw blad No. 559 is een bericht opgenomen uit Zoetermeer-Zegwaart, onder 't opschrift „Onbegrijpelijk.“

Wie de berichtgever daarvan is, weet ik niet, maar wel weet ik dat 't bericht zelf onbegrijpelijk is.

Men begint met te beweren dat de houding van de Rechtsche raadsmeerderheid van Zegwaart voor al wie A. R. is, onbegrijpelijk is. M. de R. dat is kras gezegd, maar niets bewezen. Verder staat er dat onder de kern van onze mannen ontstemming is over die houding. Best mogelijk, geachte berichtgever, maar ook *volle* instemming. Daarna beweert men: „Of men persoonlijk voor een gecombineerde school is, of daartegen zij daargelaten.“

Maar, M. de R., waar is de logica van dit betoog? Eerst wordt beweerd, dat men feitelijk niet goed A. R. is, als men 't besluit van de Rechtsche raadsmeerderheid goedkeurt, en vlak daarna: Nu ja men kan er voor, maar ook tegen zijn. Dan begint men te bewijzen, waarom men voor scheiding moet zijn. En... dan krijgt men alleen de materieele zijde. Dus de spil van 't A. R. beginsel draait om de dubbeltjes??

Dan erkent uw berichtgever, dat er voor blijvend samengaan wel argumenten te vinden zijn.

Welnu, geachte berichtgever! wees dan wat gematigd in uw oordeel, over die A. R. die 't *niet* met u eens zijn.

U zal toch weten, dat de praktijk van 't leven te Z.-Z. zoo is, dat schier in alles de éénheid openbaar komt; zoowel in 't kerkelijk leven als in 't vereenigingsleven. (Er is toch ook maar ééne A. R. Kiesvereeniging Ned. en Oranje?)

Trouwens aan die praktijk van 't leven kon ook uw berichtgever zich niet ontworstelen, want ook de berichten komen voor onder 't opschrift, Zoetermeer-Zegwaart, en niet van elke gemeente afzonderlijk.

't Bericht eindigt „Onbegrijpelijk is Zegw. houding, niet onbegrijpelijk de ontstemming daarover.“

Ik eindig met: „Onbegrijpelijk is uw berichtgever, en begrijpelijk de ontstemming daarover.“

Nogmaals dank voor de plaatsing, geachte Redacteur!

Uw toegenegene,

A. VAN DER SPEK.

Met bovenstaand schrijven betuigt instemming

G. P. ROOS.

Zegwaart, 25 Sept. 1916.

Nog meer onbegrijpelijk.

We noemden in een vorig nummer de houding van de rechtsche raadsfractie in Zegwaart „onbegrijpelijk”.

Dit wordt ons blijkens een „ingezonden” euvel geduid.

Dit nu verstaan we niet.

De bedoeling en strekking daarvan is ons *nog meer „onbegrijpelijk”*.

We zullen er in ons antwoord ook als „ingezonden” aan de geachte inzenders in dit of in het volgend nummer wel nadere explicatie van geven en eerst zoo goed mogelijk trachten in te denken wat de inzenders eigenlijk

tegen ons „onbegrijpelijk” hadden.

We moeten toch niet veronderstellen dat het enkel „ontstemming” heeft gewekt omdat het hier „rechtsche” en geen „linksche” raadsleden gold?

Of is critiek op onze geestverwanten, op onze vertegenwoordigers niet meer noodig of wenschelijk geacht?

In dat geval zouden we moeten mededeelen aan den wensch van de inzenders niet te kunnen voldoen.

We vorderen daar ook niets mede.

Niet alleen als het tegenstanders, ook als het voorstanders geldt, hopen we steeds het woord onzer overtuiging te spreken.

Nu is, ook al kan de houding der raadsleden inzake „schoolbouw” in 't allerminst „volle instemming” wegdragen, toch nog hoe „onbegrijpelijk” die houding is, eenige toelaatbare, verschoonbare *verklaring* van en voor die houding te zoeken en misschien ook wel te vinden.

De liefde, ook tot onze raadsleden is nu eenmaal „vindingrijk”.

Wel „onbegrijpelijk”, doch *misschien* „verklaarbaar”.

Maar de houding van de geachte inzenders is zelfs niet verklaarbaar, dus *nog meer onbegrijpelijk*.

Of wat zin heeft die houding en wat motief kan ten grondslag daaraan liggen.

De „kern” der anti-rev. zal toch wel gevonden worden allereerst in den boezem van het bestuur der anti-rev. kiesvereniging.

En als dan de 1e voorzitter zich van stemming onthield in den raad van Zegwaart, de 2e voorzitter in den raad van Zoetermeer nog staat aan de spits der „splittingskwestie” met nog 2 leden der Kiesvereniging in volle wapenrusting (zuiver rechts tegen links), en de 1e secretaris nog midden in het vuur tegenover een verdiediger van de Openbare School in een der plaatselijke bladen, n.l. het Nieuws en ten slotte schrijver dezes in „ons” blad zich voor de splitsing verklaart, wat zin heeft het dan, dat beide inzenders, die ook tot bovenbedoelde „kern” behooren zich publiek daar-

tegen stellen, hunne strijdende broeders in 't aangezicht van den vijand te midden van den strijd openlijk afvallen, zonder ook maar een enkele poging te hebben gewaagd in eigen boezem 1e en 2e voorzitter, alsmede secretaris der Kiesvereniging over hun zienswijze te onderhouden en zoo mogelijk van gedachte te doen veranderen.

Verstaan deze broeders niet, dat er thans een schaterlach opdreunt uit het kamp der tegenstanders?

Het gaat in dezen niet over het hebben van een andere overtuiging, doch „de wijze kent tijd en wijze” ook voor het publiek uitspreken daarvan.

De raadsleden moesten spreken, ook zij die een andere overtuiging waren toegedaan. De secretaris van „N. en O.” koos openlijk partij voor de broeders in Zoetermeer en voor de meerderheid uit Zegwaart — doch deze beide inzenders hadden publiek niet behoeven te spreken.

Van de 11 *rechtsche* leden, waren aanvankelijk 9 voor splitsing en van de 6 anti-revolutionairen waren er 5 voor, volgens uitlating in openbare vergaderingen.

Trouwens 't kon ook niet anders.

Nu zijn er in Zegwaart 2 gezwenkt, waardoor een andere uitslag werd verkregen en nitsluitend op finantieele, d. i. materieele overwegingen.

't Is dan ook „onbegrijpelijk”, dat de zaak zoo geheel anders liep, dan die zich aanvankelijk voor ons oog afteekende en de houding der inzenders is nog meer onbegrijpelijk. § §

Ingezonden.

Buiten verantwoordelijkheid van de Redactie.

Geachte Redactie!

De ruimte ditmaal noodig voor ons artikel van heden „Nog meer onbegrijpelijk” is oorzaak, dat we ons antwoord aan de heeren A. v. d. Spek en G. P. Roos, uitstellen tot een volgend nummer.

De geachte inzenders hebben dus nog een week geduld.

Met beleefden dank, de schrijver van „Onbegrijpelijk”. § §

Ingezonden.

Buiten verantwoordelijkheid van de Redactie.

Geachte Redactie!

Mag naar aanleiding van het „ingezonden” door de heeren A. v. d. Spek en G. P. Roos, in nummer 560, het volgende in diezelfde rubriek een plaatsje vinden? Allereerst een opmerking van formeelen aard. Ons „artikelje” was allermint een *bericht*. Een bericht in een plaatselijk blad met een titel, een bericht van drie vierde-deel van 100 regels, gaat wel wat de perken te buiten Bovendien was de inhoud reeds door den gewonen berichtgever meegedeeld in het nummer van 26 Aug.

En nu den inhoud. Het artikel heet voor den inzender te zijn „onbegrijpelijk”. Dit is mogelijk en kan liggen aan het tekort in begripsvermogen der inzenders, wat we niet veronderstellen. Doch ook kan het onze schuld zijn, door onduidelijkheid in stijl en taal. Veronderstellen we het laatste, dan is de kwalificatie „onbegrijpelijk” zeer goed aan te nemen. Doch — en nu wordt het voor ons weer „onbegrijpelijk” — doch — dan hadden de inzenders niet het recht van gevolgtrekkingen te maken naar aanleiding van en beschuldiging te trekken uit een artikel, waarvan zij zelve verklaren het niet te begrijpen. Wie wat niet begrijpt, vraagt inlichtingen om nadere opheldering, maar gaat niet schrijven zooals de geachte inzenders deden. „Of men persoonlijk voor of tegen een recombinerde school is zij daar gelaten.” De inzenders hebben daaruit gezegd: „Nu ja, men kan er voor of tegen zijn.” Als dit nu de bedoeling was, dan ware er werkelijk tegenstrijdigheid — doch de inzenders hebben dat woordje „daar gelaten” niet juist opgevat. Dat wil zeggen: „in 't midden gelaten” of „daar zullen we niet over spreken.” Een voorbeeld: Ge zijn in discussie met een Roomsche over de coalitie. Van de politiek kijdt het gesprek over op de kerk. Ge weet, dat ge nu groot verschil krijgt en wil dat afsnijden en zegt daarom b.v. Nu ja, of de Roomsche dan wel de Protestantische kerk de ware is, zij *daar gelaten*.” Wil dat nu zeggen, dat ge de Roomsche kerk zowel als de Protestantische kerk de ware houdt, of dat het U om 't even is, of dat beide gelijk hebben, Geenszins. Ge wilt daarover niets zeggen en nitsluitend uw beoog concentreeren op het politiek terrein, op de „coalitie.” Zoo ook hier. In dat artikel moest alles afgesneden worden, wat voor of tegen schieding of combinatie zou kunnen worden aangevoerd en nitsluitend het licht vallen op de „finantieele kwestie voor Zegwaart.” „Voor blijvend samengaan zijn wel enkele argumenten te vinden”, Zeker, te vinden, d.w.z. nadat er eerst naar gezocht moet worden, doch wat nauwkeurig beschouwd eigenlijk geen argument is. Zeker, bij de oplossing van iedere zaak is wel iets te vinden dat *voor of tegen* pleit. Daarmede is dus allerminst bedoeld, dat die gezocht en gevonden argumenten voor den schrijver bindend gezag hebben, al nemen we garnie aan, dat ze voor de inzenders beslissenden invloed hebben. Ook moet geconstateerd, dat tegen den hoofdinhoud (Inanthen Zegwaart) niets is ingebracht. Voorts: „Men begint te bewijzen, waarom men allen de materieele zijde — dus de spil van 't A.-R. beginsel draait om d dubbelles?” Hierin zijn de geachte inzenders jegens ons niet volkomen eerlijk, althans ze doen ons onrecht, als we nog nocht iets over de zaak hadden geschreven, als *dit* ons eerste en eenigste woord in die kwestie was geweest, dan zou het er den schijn van hebben, alsof we 't materieele op den voorgrond stelden, alsof het geld in dezen voor ons alles besliste. Maar weten de inzenders niet, dat we reeds vanaf 13 Mei bezik zijn en er 14 artikelen en driestarten over geven, die samen te alles onbekend? We zouden het haast gelooven, vooral als we tot onzen spijt constateeren moeten, dat de eerste onderrekenaar niet eens op ons blad geabonneerd is. We schrijven: 1e. Een of Twee? 2e. Historisch geworden. 3e. Paedagogisch. 4e. Schoolbouw Zoetermeer. 5e. Ook de Politiek. 6e. Finantieel. 7e. Volharder bij het ideaal. 8e. De cijfers. 9e. Schoolbouw. 10e. Nog eens de cijfers. 11e. De beslissing. 12e. Centralisatie en decentralisatie. 13e. Idem. II. en daarna ons 14e „Onbegrijpelijk.” Nee, waarlijk we hebben wel andere argumenten voorop gezet — nog sterker —

we hebben steeds gewaarschuwd tegen het dubbeltjes-argument.

We schreven zelfs: „Wee hem, die zijn ziel vercijfert!” (No. 557).

De uitdrukking „draaien om de dubbeltjes”, is dan ook volkomen misplaatst. In een antiev. orgaan geschiedt dat niet. En als de inzenders goed doordenken zullen ze zelve inzien, dat ze met deze beschuldiging feitelijk ons principe verdacht maken, al is het zoo kwaad niet bedoeld. Waarschijnlijk is het „ingezonden” wel wat haastig opgesteld en verzonden.

Maar nu is dit het eigenaardige, dat juist door onzen vrijzinnigen tegenstander altijd 't dubbeltjes-argument hoofdzaak is, terwijl dan ook het onderwijs als onvoldoende wordt gebrandmerkt. De frontmakersleuze tegen Kuyper's wet in 1905, hoort men ook nu weer: „Twee kleine scholen zijn duur en slecht”, een bewering, die destijds door onze grootste voormannen met kracht is bestreden. Hebben die menschen toen maar wat aan ons volk wijs gemaakt? En hadden de frontmakers waarlijk gelijk met hun „duur en slecht?”

En hoe het nu met de dubbeltjes-kwestie? Zóó: Wij stelden dat nooit voorop — doch steeds beweren onze tegenstanders: „Ja maar ziet U, het geld. Twee scholen zoo duur en voor Zegwaart is 't al heel nadeelig!” Welnu, hebben we toen gezegd, als g'dan persé rekenen wilt, dan gaan wij het o'eens doen,” met dit resultaat, dat we tot uitkomst kregen, dat combinatie voor Zegwaart veel duurder uitkomt, dan splitsing.

En dat nu, — is door de inzenders nie-
weerlegd.

Niet voor ons, noch voor de tegenstanders draait hier alles om de dubbeltjes.

Waarlijk spijt het ons, dat de inzenders dat niet schijnen in te zien.

Nu zeggen we daarmede niet, dat de inzenders de zelfde argumenten hebben, als de frontmakers, of als onze vrijzinnige tegenstanders. Maar — op welke motieven dan ook — het eindresultaat is hetzelfde.

„U zult toch weten, dat in Z.Z. schier in alles de eenheid openbaar komt, enz.”

Natuurlijk weten we dat. We hebben dat ook gezegd in „Eén of Twee” en „Historisch geworden”, doch hebben in „Centralisatie en Decentralisatie II”, (zij 't beknopt) aange-
toond, dat voor ons die eenheid geen eenheid is. Waarlijk de inzenders zouden ons een grooten dienst doen, om eens grondig aan te toonen, dat we ons daarin hebben vergist.

Z.Z. is Twee-eenheid.
Die eenheid is niet moeilijk gegroeid, is niet wezenlijk, is niet principieel, doch slechts uiterlijk.

En — zoolang over die kwestie onder ons geen vaste algemeene opinie bestaat, doen we het veiligst met de algemeen geldende anti-revolutionaire stelregel tot richtsnoer te nemen, n.l. de autonomie der gemeenten en geen samensmelting, dan bij gebleken noodzakelijkheid en geweld door beide gemeenten.

Ok schreven we onze reeks niet geheel maar uit eigen idéé, doch wisten we ons verzekerd van den steun der onzen, gegrond op officieele handelingen.

Met bel. groeten en dank voor de plaatsing
§ §

Ingezonden.

Buiten verantwoordelijkheid der Redactie.)

Zegwaart, 16 October 1916.

Geachte Redactie!

Beleefd vraagt ondergeteekende voor-
onderstaande een plaatsje in het eerstvol-
end no. van Nederland en Oranje. Bij voor-
aat mijn dank

Als mede-ondertekenaar van het stukje van A. van der Spek, opgenomen in uw blad van 30 September l.l. en het antwoord daarop in de no's van 7 en 14 October, zie ik mij verplicht onderstaande te schrijven, aan het adres van den schrijver van „Onbegrijpelijk” en „Nog meer onbegrijpelijk” enz. De aanleiding van mijn onderteekening van bovengenoemd stukje en mijn schrijven elders is geweest, de mijn inziens wel wat hooger loon, waarin de beide stukken waren gesteld. In het eerste „Onbegrijpelijk” wordt gegispit de houding van de Rechtsche meerderheid van den Raad van Zegwaart in zake schoolbouw, en daaraan toegevoegd: „er heerscht dan ook onder de kern van onze mannen ontstemming over die houding”. Vooral dit laatste vond ik op zijn best min juist, wanneer toch de 1e voorzitter, de penningmeester, de 2e secretaris en nog 'n lid van het bestuur van de A.-R. Kiesveren. die allen tegen splitsing zijn op die manier buiten den kern van de A.-R. partij worden gezet. Heusch, dat vind ik toch wel wat al te kras, reden waarom ik meen te moeten spreken. Dat de geachte inzender dan ook in „Nog meer onbegrijpelijk” van het volgende no. zegt: „de kern van de A.-R. partij zal toch wel gevonden worden allereerst in den boezem van het bestuur der A.-R. kiesvereniging enz.” dan hebben wij op dien grond toch zeker wel het recht om, waar vier van de zeven bestuursleden tegen splitsing zijn, de zaak in ons voordeel om te zetten. Een feit is toch, dat onze 1e voorz. als raadslid, tegen splitsing zich heeft uitgesproken. Zeker, toen het punt voor het eerst in behandeling kwam, onthield hij zich van stemming, omrede, wanneer ik goed ben ingelicht, de zaak hem toen nog niet recht duidelijk was, doch in een volgende vergadering stemde hij tegen splitsing, terwijl ook de penningmeester met den Bibliothecaris en ondergeteekende als 2e Secretaris eveneens tegen zijn. Gevraagd wordt, wat zin die houding van ons, als inzenders, heeft of wat daaraan ten grondslag legt. Welnu geacht! Veel is over deze zaak geschreven en gesproken, maar tot nog toe heb ik geen enkel A.-R. beginsel kunnen bespeuren waarop het uiteengaan inzake de openbare school zou moeten gegrond zijn, en van uit een practisch oogpunt bezien is er voor mij alles voor te zeggen (wat we dan ook elders al hebben trachten duidelijk te maken) om evenals op zoo velelei gebied ook op schoolgebied de éénheid van

onze beide dorpen te handhaven en voor de toekomst zoo mogelijk meer en meer te bevorderen. Mij dunkt wanneer het zulk een A.-R. beginsel raakte, als de geachte schrijver voorgeeft, dan had de zaak van te voren wel degelijk door de kiesvereniging mogen worden overwogen en onze houding bepaald, en had dan de kiesvereniging zich uitgesproken voor splitsing, dan zou het ook zin gehad hebben wanneer de geachte schrijver het in ons gegispit had, dat wij ons daar publiek tegen verzetten. Maar wijl dat niet is gebeurd en zoowel de 1e keer, als de schrijver van „onbegrijpelijk” enz. op eigen verantwoordelijkheid publiek zijn geen schrijven, daar kan het toch, dunkt mij, ons niet kwalijk worden genomen wanneer wij ons woord daar publiek tegenover plaatsen, en wanneer dan ook de schrijver vraagt of wij niet verstaan, dat er thans een schaterlach opgaat uit het kamp der tegenstanders, dan haal ik eenvoudig de schouders op. Wanneer we het eens zijn over een zaak, dan spreken we elkaar na, en nu we publiek met elkaar durven verschillen zou dat een schaterlach verwekken? Welnu, laat men hun het genoegen gunnen ook eens te lachen. Dan wij behoefden publiek niet te spreken, geachte schrijver! Wij moesten, waar een publiek woord tegen onze overtuiging was gesproken wel spreken, ook publiek, en waar anderen dat mogen, mogen wij dat toch zeker ook?

En nu nog een enkel woord over het laatst ingekomen stuk van 14 Oct. wordt beweerd, dat wij geen gevolgtrekkingen mochten maken uit een artikel, dat wij zeg-

gen met te begrijpen. Maar geachte schrijver! Zooveel zal u nu wel duidelijk zijn, wat wij met dat onbegrijpelijk bedoelden (wij hebben het er hierboven reeds over gehad): het in een hoek zetten van die A.-R. die het met u niet eens zijn waar ze niet behooren en ook niet terecht willen komen, en wanneer de geachte schrijver zegt, dat wij niet volkomen eerlijk zijn tegenover hem, dan wil ik slechts even opmerken, dat wij niet weten, wie de schrijver van „onbegrijpelijk” is. Is dat dezelfde van de opgenoemde stukjes? Er is wel eens beweerd, dat er zeven medewerkers waren, voor de rubriek Z. Z. en daarom zou het niet goed zijn, dat die stukjes voortaan werden onderteekend? En eindelijk wordt als het veiligst genoemd de algemeen geldende A.-R. regel, de autonomie der gemeenten en niet samensmelting: welnu geachte schrijver! daar zijn wij het volkomen mee eens maar waar de eenheid in onze beide dorpen op schier elk gebied practisch uitkomt en het onzes inziens in het belang is van deze dorpen ook voor het vervolg de eenheid te bevorderen, daar ligt het, dunkt mij, op onzen weg, die lijn niet te gaan ombuigen, door te beginnen met het uiteengaan op schoolgebied. Tenslotte, ik hoop over deze zaak niet meer publiek te schrijven, en tevens dat deze discussie geen aanleiding zal geven tot verwijdering, wat dan ook bij mannen van karakter niet wel denkbaar is.

U M. de R. nogmaals dankend voor de verleende plaatsruimte,

Hoogachtend,

Uw abonné

G. P. ROOS.

Hooggeachte Redacteur!

Mag ik nog even plaatsruimte vragen, om den schrijver van 't artikel „Onbegrijpelijk” te antwoorden? Bij voorbaat mijn beleefden dank.

In No. 562 van uw blad, beweert de schrijver van dat artikel, dat ik niet mag spreken over uw berichtgever, want dat hij een beschouwing gaf, over een feit van verstrekkende beteekenis.

M. de R. Ik heb heelemaal geen journalistieke aanleg, en ook heeft genoemden schrijver al opgemerkt, dat 't „Onbegrijpelijke” kan liggen aan een tekort in begripsvermogen, en dat is zeer zeker het geval. Ik dacht, dat de schrijver van dat bewuste „Onbegrijpelijkheidsartikel” toch gekomen was, met 't bericht; dat er onder den „kern” der a.-r. ontstemming heerscht over 't besluit van onze a.-r. gemeenteraadsleden. Dat bericht was voor mij de beweegreden om in uw blad publiek te erkennen, dat er ook volle instemming is met dat besluit. De schrijver van dat artikel schijnt zeer ingenomen met zijn persoonlijke overtuiging, en dat dan zoo op de spits te drijven, dat hij er dan tenslotte van overtuigd wordt, dat dit nu juist de objectieve waarheid is. Als dan ook in No. 561 van uw blad beweerd wordt, dat critiek op onze raadsleden noodig is, dan zeg ik met hem, uitstekend, zeer noodig zelfs.

Maar is er dan ook geen critiek noodig op uw beschouwingen en berichten? Ik meen van evenzoo, zeer noodig. In No. 561 van uw blad is dan ook al erkend, dat ondergeteekende nog wél tot de kern der a.-r. partij behoort.

En M. de R. als ik u dan zeg, dat de voorzitter van de A.-R. Kiesvereniging, de 2e Secret., Bibliothecaris en Penningmeester, en de drie a.-r. raadsleden allen voor een gecombineerde Openbare School zijn, zeg ik dan te veel als ik beweerd, dat de schrijver een bewonderaar is van eigen overtuiging? Ik herhaal wat ik vorige maal heb geschreven: Onbegrijpelijke schrijver! wees wat gematigd in uw oordeel.

Als de schrijver beweert, dat er een scho-

terlach opdreunt uit het kamp der tegenstanders, dan vraag ik: Wie bedoelt hij daarmee? want op dit terrein is ook ondergeteekende zijn tegenstander.

Bedoelt hij echter met tegenstanders de Vrijzinnigen? Zoo ja? dan raad ik u, W. Vriend, doe als ik en trek u daar niets van aan. Want tegen mij persoonlijk is meer-malen gezegd: de A.-R. zijn precies Marionetten: wat de een zegt, praat de ander na. Nu zien de heeren, dat dit niet waar is, dus of de vrijzinnigen in dit geval lachen of huilen, laat mij volkomen koud. Als er verder beweerd wordt, dat ik niet publiek had behoeven te spreken, dan zeg ik: Ik moest publiek spreken, want u is begonnen met ook mij een overtuiging op te dringen, die ik niet toegedaan ben. En als tenslotte mij verzocht wordt om eens aan te toonen, de wezenlijke eenheid van Zoetermeer—Zegwaart, dan is dit een zeer aangename taak voor mij. Immers nu behoeft ik niet met subjectieve meeningen te komen, maar nu laa ik „Objectief” de feiten spreken.

Er is te Z.—Z. Eén Ned. Herv. Kerk, Eén R.-K. Kerk, Eén Geref. Kerk, Eén groep van Chr. Geref. aangesloten te 's-Gravenhage Eén groep van de Evangelische vereeniging Ezra, Eén vereeniging van Vrijzinnig Ned. Herv., Eén groep Apostolischen.

Er is Eén School met den Bijbel, Eén R.-K. Jongensschool, Eén R.-K. Meisjesschool, e Eén Openbare School. Er is van elk der po-

litieke partijen maar één Kiesvereeniging.

Er is Eén Postkantoor, Eén Spaarbankgebouw, enz. enz. Ja waarlijk, M. de R., ook maar Eén A.-R. Kiesvereeniging „Ned. en Oranje”, en die wezenlijke éénheid komt dan toch zoo openbaar, dat 't kan gebeuren, dat op een vergadering van de A.-R. Kiesvereeniging waar *alleen* leden tegenwoordig zijn die te Zegwaart wonen, als 't noodig is kandidaten gesteld worden voor den gemeenteraad van Zoetermeer, en natuurlijk kan 't ook omgekeerd.

En nu W. Vriend, laat dit schrijven geen verwijdering maken tusschen ons, al weet ik nog niet zeker, met wien ik aan 't discussieeren ben. We lbemerk ik, dat u intellectueel ver boven mij staat; ja mij dunkt, u is wel in staat om anderen en ook mij te onderwijzen. Komt u dan eens bij mij op bezoek, en onderwijs mij dan eens, „of als u 't noodig vindt publiek”, en geef eens kort en eenvoudig antwoord op deze vraag:

Waarom is een gecombineerde Openbare School voor Zoetermeer—Zegwaart in strijd met ons A.-R. beginsel??

Met dank voor de plaatsruimte M. de R., kan ik u verzekeren, al ben ik niet geabonneerd, toch een getrouw lezer van uw blad.

Uw toegenegene
A. VAN DER SPEK.

Zoetermeer—Zegwaart.

Ingezonden.

(Buiten verantwoordelijkheid der Redactie.)

Geachte Redactie!

Mogen we in de rubriek „ingezonden” nog even antwoorden op de beide stukken van de heeren G. P. Roos en A. v. d. Spek. Daar de hoofdzaak van die beide stukken op hetzelfde neerkomt, zullen we ze niet afzonderlijk, doch gezamenlijk beantwoorden.

Begrijpen we de bedoeling goed, dan hebben de heeren 3 punten behandeld en wel in de eigenlijke schoolzaak. 2e de beschuldiging als zouden ze niet tot de „volbloed” anti-rev. behooren en 3e willen zij gaarne weten, wie de schrijver is. Bovendien hebben ze nog enkele kleinigheden, beiden of ieder alleen, aan de orde gesteld.

Wat nu punt 1 (schoolzaak) aangaat, daarover schrijven we geen woord meer in dit antwoord. We hopen in 1 of meer driestarren „Saamvatting” nog eens kort onze meening uiteen zetten en verband tusschen een en ander leggen.

Slechts merken we op, dat we volstrekt het niet euvel duiden, als de heeren er een afwijkende opinie op na houden, doch ze moeten daarbij niet de zaken gaan omkeeren.

De vraag, waarom 1 school in strijd is met de anti-rev. beginselen, is niet juist gesteld.

De zaak zit zóó. Zoetermeer heeft gemeent eigen school te moeten stichten. Daartegen is verzet gerezen in en buiten den Raad. Het is de rechtsche raadsfractie zeer kwalijk genomen. Natuurlijk niet theoretisch, maar juist wel in de praktijk. Met scherpe schampen, beleedigende is dit besluit van Zoetermeer aangevallen.

Er moet dus bewezen worden, dat wat Z. deed in strijd is met de anti-rev. beginselen, dus de vraag moet omgekeerd: „Waarom zijn 2 scholen in strijd met de anti-rev. beginselen?”

Tenminste als hier van een beginselkwestie sprake is. Indien niet — dan mag ze ook niet gesteld worden door de voorstanders van 1 school.

Wat nu punt 2 aangaat, handhaven we volkomen ons beweren, dat er „ontsterning” heerscht onder de anti-rev. We hebben echter nooit ontkend, dat er ook „instemming” was, doch we staan in de overtuiging, dat de „instemmers”, niet de houding van den Zegw. raad, dwalen. Daarmee zetten we ze nog niet buiten de anti-rev. partij. We beschouwen ze zelfs als behoorende tot de meest vaststaande anti-rev. broederen onder ons. We geven gaarne 100 procent beginseltrouw, maar in dit stuk *zijn ze op den verkeerden weg.*

De bewering, dat we geheel een persoonlijke opinie gaven is in strijd met alle werkelijkheidszin, aangezien de heeren weten dat dit niet het geval is en ook weten, dat en waarom daarover verder in de pers niet kan worden gesproken.

Dat echter tijdens het aanhangig zijn dezer kwestie zwenkingen hebben plaats gehad, is voor ons geen motief om de officieele opinie der anti-rev. los te laten.

Zelfs al waren wij persoonlijk ook van opinie veranderd, dan hadden we toch niet in een publiek orgaan van die veranderingen mogen getuigen. Dan juist waren we gekomen met een persoonlijke meening.

Doch we hebben te geven en gaven, die ook de algemeen geldende meer of min al of niet uitgesproken meening der anti-rev.

Wie nu de schrijver is doet niets ter zake. Het is ook beter, dat dit niet publiek is. Dan wordt geoordeeld naar wien het schrijft en niet naar wat geschreven wordt. Hadden we te doen met „ingezonden” stukken, dan wordt de zaak anders. Maar voor arbeid, welke aan een blad geregeld voor een bepaalde rubriek wordt verricht, blijve de naam des schrijvers geheim.

In geen enkel blad is het gewoonte te publiceeren, wie de medewerkers zijn. Dat is in strijd met goede persmanieren. Zoo ook om naar dien naam te vragen.

Er is een uitgever, drukker en hoofdredacteur, wier namen bekend zijn en dat is voldoende.

We hebben wel eens cretiek gelezen op de brieven van „Bijltje” in de Standaard, doch nooit gelezen, dat men vroeg, wie „Bijltje” eigenlijk is. Er is wel eens aanmerking gemaakt op „brieven” in „Nederl. en Oranje”, geschreven onder schuilnaam, maar nooit vernamen we publiek de vraag, om den naam van zulk een schrijver te mogen weten.

Des te ernstiger wordt het, wanneer zelfs niet-abonné's, die geheel buiten ons blad staan, naar de „interne” aangelegenheden van ons blad gaan vragen.

We willen de nieuwsgierigheid wel een weinig bevredigen door de mededeelingen, dat de inhoud van al wat op Z. Z. betrekking heeft, door verschillende personen wordt geleverd. Wel gerekend zijn het 10, waarvan 3 in Zoetermeer en 7 in Zegwaart woonachtig. Alle inzendingen komen tenslotte aan een centraal adres, waar voor de verzending naar 's-Gravenhage wordt gezorgd. Dat adres is bekend genoeg, Molenvweg 239a. Hieruit mag echter nooit wor-

den afgeleid, dat nu ook de inhoud alleen aan dat adres wordt gefabriceerd. 't Lijkt er niet naar! Is nu de nieuwsgierigheid niet voldoende bevredigd, dan kunnen we er heusch niets meer aan doen.

In „Saamvatting” krijgen d einzenders nader antwoord op de „schoolzaak” betrekking hebbende.

Met beleefden dank voor de opname
§ §

N.B. We moesten de Zegwaart—Zoetermeersche schoolkwestie nu maar langzamerhand voor afgehandeld beschouwen.

Red.

Afgehandeld.

De wenk van den Hoofdred. onder ons antwoord aan de heeren R. en v. d. S. gegeven, om de schoolzaak langzamerhand als afgehandeld te beschouwen, deed ons besluiten onze „driestarren” over „saamvatting” in de pen te houden.

Het „langzamerhand” geeft ons echter vrijmoedigheid nog eenmaal een slot-starretje te geven en daarmee de zaak af te handelen.

Vraagt men ons nu of we in deze schoolkwestie een *beginselkwestie* zien, of 1 of 2 scholen, al of niet in strijd zou zijn met ons antirev. beginsel, dan zij ons antwoord, als men bedoelt een rechtstreeksch verband met een bepaald artikel van ons beginsel-program: „Neen.”

Doch — er zijn ook afgeleide beginselen.

Hoewel niet ieder antirev. beginsel rechtstreeks met een Bijbeltekst is te bewijzen, belijden we toch, dat deze beginselen voortvloeien uit de „eeuwige beginselen van Gods Woord.”

Niet altijd dus direct in Gods Woord te vinden.

Doch wel indirect, door afleiding, door het maken van gevolgtrekkingen. Zie ook hier.

En wanneer wie dan die *afgeleide beginselen*, of wilt ge de *consequenties van de beginselen* als maatstaf aanlegt, dan is het voor geen steekhoudende tegenspraak vatbaar, dat 2 scholen *veel dichter* bij ons beginsel staan dan 1.

En wel om de volgende redenen:

1e. Twee scholen waarborgen op onderwijsgebied beter de autonomie der gemeenten dan 1 gecombineerde school en voldoen dus beter aan den uitdrukkelijken eisch van art. 10 van Ons Program, in 't bijzonder zooals

net gewijzigd is in de laatstgehouder
Deputatenvergadering.

2e. Finantieel zijn 2 scholen, naa
de behoeften der gemeenten ingericht
waarbij met uitbreiding in de toe-
komst kan worden gerekend, wat het
jaarlijksch onderhoud betreft, vol-
strekt niet duurder dan 't groote, vol-
gens gemaakt plan van f 44000. Zelfs
komt een eigen school voor Zegwaart
goedkoop in exploitatie dan de uit-
gave, noodig voor onderhoud van een
grootte gecombineerde school, naar
verhouding van het aantal leerlingen,
bij te dragen.

Hieruit volgt, dat 2 scholen dichter
bij den eisch van ons „gemeenteprog-
ram“ staan, dan 1, daar in art. 5 ge-
eischt wordt, „de kosten van het
openbaar onderwijs niet noodeloos op
te voeren.“

3e. Uit *onderwijskundig* oogpunt
staat het onomstootelijk vast, dat vol-
gens onze grootste voormannen de
kleine school „de palm der overwin-
ning“ wegdraagt en verre te verkie-
zen is boven de groote.

Slechts politieke bijbedoelingen
doen tegen de kleine school ageeren.

De eisch, dat het onderwijs zooveel
mogelijk aansluit bij gezin en omge-
ving, zuiver voortvloeiende uit onze
beginselen komt meer tot recht bij 2
dan bij 1 gecombineerde school.

De *eenheid* der beide gemeenten,
die in wezen niet bestaat, doch zich
steeds in enkele *uitwendigheden*
openbaart, zal geen schade lijden.
Wie zijn kleermaker in Zoetermeer
heeft, zal om 2 scholen daarin geen
wijziging brengen.

Resumeerende blijkt, dat *splitsing*
der school *meer aan den eisch onzer*
beginselen voldoet, dan combinatie.

Door de mannen van „rechts“ in
Zoetermeer is dat doorzien, door en-
kelen in Zegwaart niet, althans men
schijnt dat niet in te zien.

We zullen echter om des beginsels
wille, wanneer het noodig is, ons pu-
blik woord doen uitgaan. Echter zoo-
lang de zaak in het tegenwoordig sta-
dium verkeert, beschouwen we haar
voor „afgehandeld.“

§ §

A.O 26 Aug '16

Postkantoor.

Er gaan weer geruchten over een
nieuw postkantoor.

We doen het hier in Zoetermeer
en Zegwaart nog steeds met een
hulpkantoor

Een postdirecteur bezitten we niet
— doch slechts een „brievengarder“.

En toch — alles loopt heel uitste-
kend.

Maar het aantal stukken voor ver-
zending en dito, die inkomen, alsmede
telegrammen en telefoongesprekken
klimmen de laatste jaren zoo onrust-
barend, dat er geen ontkomen meer
aan schijnt te zijn.

Het schijnt bij de hooge autoriteiten
thans werkelijk besloten, dat we een
postkantoor krijgen.

Voor ons dorpspubliek zal dit ver-
moedelijk wel niet gemakkelijker zijn.
Een directeur stelt gemeenlijk hooger
eischen en houdt zich meer aan offi-
cieele tijden, dan een berievenaarder.

't Gaat hier soms nogal eenvoudig
huiselijk toe. Maar — de postzegel-
verkoop is nu eenmaal boven het
bepaalde aantal en dus mag de toe-
stand zoo niet blijven.

Ook dient toegegeven dat de tele-
fooninrichting wel wat primitief is.

Het publiek kan alles verstaan.

Reeds voor 15 jaar geleden was er
sprake van en telkens heeft het zich
herhaald.

Echter Minister Regout heeft het
indertijd weten te keeren op grond
van het feit, dat het voor 't Rijk
nogal duur uitkomt.

Grond, gebouw, exploitatie, salaris-
sen van bevoegden als Directeur, tele-
foniste, beambten enz vraagt veel
van 's Rijks schatkist. Voor zoover de
plaatselijke overheid invloed kan oefen-
en, heett ze het steeds om verschil-
lende redenen weten tegen te gaan.

Doch nu schijnt dat moeilijk langer
te gaan. Nu hindert dat niets, mits
de belangen van den tegenwoordigen
brievengarder bij verandering be-
hoorlijk in 't oog gehouden worden.

De vraag doet zich nu voor: waar
moet dat kantoor staan. Voorloopig
schijnt als plaats aangewezen de grens
tusschen de beide gemeenten, althans
daar werd door Zoetermeers Raad een
stuk grond voor f 2500 voor dat doel
aan 't Rijk aangewezen.

Toch lijkt ons dit een „zefout“ in
letterlijken zin. In hoofdzaak is ver-
andering voor Zegwaart noodig met
zijn steeps uitgebreider handel en
verkeer.

Ons lijkt dan ook een terrein mid-
den in Zegwaart geschikten plaats,
vooral als men er op let, naar welke
zijde die gemeente zich uitbreidt.

Kunnen plaatselijke overheid of
belanghebbenden in richting geen
invloed oefenen? § §

16 Jan '16

Pilatusbrug.

Een eigenaardige naam voor een
gansch gewone zaak, voor een brug.

Maar een brug van zeer bijzonder
makelij — een klein onbeduidend
bruggetje, waar men over is, voor
men weet, dat men een brug gepas-
seerd is.

En toch — hoe klein ook — ver-
bazend lastig. Op weg van het dorp
Zegwaart naar het station komt het
nog al eens voor, dat die brug opge-
haald wordt, d.w.z. met vereende
krachten van een man of drie en het
noodige gereedschap zoo hoog wordt
opgetrokken, dat er een schuit onder
door kan varen, mits de schipper zich
heel diep weet te buigen.

En dat karweitje kost gewoonlijk
een half uur oponthoud vooral ge-
riefelijk voor wie naar den trein moet.

Nu is voor het „optrekken“ van dien
brug wel „verordend“, dat gerekend
moet worden met aankomst en ver-
trek van treinen — doch in de prak-
tijk wordt dat zeer bezwaarlijk.

Het dilemma is niet te ontkomen
of het publiek wordt noodeloos opge-
houden of de schippers moeten maar
wachten.

Nu is de last voor het publiek nog
niets in vergelijking met dien voor
de schipperij.

Dat is daar nog een zeer primitieve
toestand, die eens moet worden op-
geruimd.

In een vooruitgaande, bloeiende,
vooruitstrevende gemeente behooren
zulke schier middeneeuwsche ver-
schijnselen niet meer te worden aan-
getroffen.

Toen ettelijke jaren geleden een re-
quest naar den Raad werd gezonden,
om verbetering in dien wantoestand
te brengen lieten de resultaten op
zich wachten.

Wel is er toen wat geld verbruikt
aan verbetering van het bruggetje en
een duiker, doch doeltreffend was dat
niet.

Men legde op de plaats van den
brug een duiker en bouwe een nieuwe
brug aan den Schinkel, daarmede zou
volgens hen, die het weten kunnen,
heel wat in den toestand zijn verbe-
terd.

Er is voor alles geld, zelfs voor
schoolbouwplannen van f 44000, met
8 lokalen voor 140 kinderen, maar
hier geldt het een economisch belang
het belang der schipperij, wat steeds
een bron van finke inkomsten geweest
is. Het geldt hier het bestaansbelang
van velen.

De schipperij wordt hier toch op
zoo vele wijzen bemoeilijkt.

We zullen de „schipperskeur“ eens
in studie nemen. § §

30 Jan '16 A.O

** Beloningen en Eereblijken

Verleden jaar is bij de begroting
in Zegwaart in den gemeenteraad
voorgesteld, aan de bijz. school een
subsidie te verleenen voor beloningen
en eereblijken.

Dit werd van de hand gewezen op
grond van de Onderwijswet, waarin
verboden wordt, subsidie aan de bijz.
school te verleenen en tevens, dat
eerst het Bevredigingsrapport moest
afgewacht.

Dat nu was slechts ten deele juist.

Honderden gemeenten geven in ons
land duizenden guldens voor dit doel
uit, waarvan ook de bijz. school pro-
fiteert.

Dat zou dus tegen de wet zijn.

De zaak zit zoo.

In hetzelfde artikel, waarin subsidie
wordt verboden, staat ook „behalve
in de gevallen in de Wet genoemd.“
En voorts staat in die zelfde wet, dat
het gemeentebestuur ook aan de bijz.

16 Jan '16

school belooningen en eereblijken mag uitreiken, ter bestrijding van schoolverzuim of liever ter bevordering van getrouw schoolbezoek.

Nu het Bevredigingsrapport is verschenen, zal dus deze zaak zeker wel in orde komen.

§ §

M. G. 21 Oct '16

Bazar.

Onze berichtgever van Z. Z. verzocht ons ook in deze rubriek even de aandacht te willen vestigen op de georganiseerde bazar voor het tekort voor de Chr. Bewaar-, Naai- en Breischool.

We voldoen gaarne aan dat verzoek. Wat we er van zagen belooft wat goeds. We zagen zelden een bazar, ook in grootere plaatsen, waar zoo veel verscheidenheid van artikelen was ingezonden, waaronder stukken van groote waarde.

Er is zeer veel werk van gemaakt. En — voor zoover onze kennis van de inrichting ervan betreft, kunnen we ook met blijdschap constateeren, dat het Christelijk principe is gehandhaafd door „loterij” te weren, wat helaas, niet altijd bij zulke gelegenheden geschiedt.

Men ga dan zien en koopen.

Ook ontbreken de verrassingen niet.

§ §

Zondagsrust.

Er circuleert een verzoekschrift om een lateren trein, na 9.04 uit den Haag te verkrijgen.

Als antirev., en dus als vooruitstrevend, heeft dit onze sympathie.

Al wat vooruitgang bevordert steunen we.

Daartoe behoort ook het verzoeken om een lateren, laatsten trein, uit de Hofstad.

Voor wie zaken doet is 9.04 te vroeg.

Ook voor wie op behoorlijke wijze eens ontspanning zoekt bij vergadering, lezing, uitvoering en meer dergelijke zaken.

Men kan van dat alles niet genieten, omdat 9.04 steeds de laatste reisgelegenheid is.

Toch kunnen de onzen, in dit geval, dat adres niet steunen.

Er is n.l. niet gerekend met Zondagsrust van het personeel.

Was er gevraagd om een lateren trein, met uitzondering op den Zondag, het zou naar ons hart zijn gesproken.

Was er over den Zondag gezwezen, het geheel aan de Maatschappij overlatende, het zou er bij enkelen onzer misschien niet op tegenstand stuiten.

Maar nu zelfs het verzoek gaat, ook om een lateren trein expres voor den Zondagavond, nu kunnen we aan die beweging niet mededoen.

Niemand onzer kan, mag en zal dat adres teekenen.

Wanneer zal men met onze bezwaren een ernst gaan maken?

§ §

M. G. 11 Nov '16

Wijkverpleging.

De afdeling „Wijkverpleging” van het Groene Kruis doet treffelijk werk.

Ieder roemt dat instituut als onontbeerlijk en — terecht.

Toch moet ten onzent met betrekking tot dien arbeid iets veranderen, verbeteren.

Niet — de inrichting zelve.

Die is uitstekend.

Ook niet de kwaliteiten van de verpleegsters.

Die zijn superieur.

Doch de finantieele grondslag, waarop dit schoone gebouw rust, schijnt niet te voldoen.

Toch zou het Bestuur van het G. K. gaarne op dezelfde wijze blijven voortgaan met het uitzenden der verpleegsters onder de burgerij en het uitleenen van verplegingsmiddelen.

Daarvoor is echter maar ééne oplossing.

Wie reeds contribuant voor „Wijk-

men. Ik zal dan mijn straf lichter dragen,

Verder zou ik ook nog graag wil-

verpleging” is, verhooge zijn contributie.

Wie tot nu toe niet bijdroeg, worde contribuant.

Alleen op die voorwaarde zal blijvend op dezelfde wijze in deze behoefte kunnen worden voorzien.

't Groene Kruis stelt in alle lijdenden belang, het ontvange dan ook van allen belangstelling — niet in woorden, doch in daden.

Wat zou het niet tegen onze gemeentenaren getuigen, wanneer ingrijpender maatregelen moesten worden genomen. Men late dan het Groene Kruis, welk 't kruis van, voor en met anderen draagt, zelf geen finantieel kruis dragen.

Dat zou voor heel de gemeente een groot kruis worden.

§ §

24 Nov '16

* * Directeur of Commissie.

In de Raadsvergadering te Zoetermeer werd op 31 Oct. besloten, een ambtenaar aan te stellen, uitsluitend belast met de werkzaamheden, voortvloeiende uit de distributiewet 1916.

Eenzelfde besluit was reeds gevallen in Zegwaart op 25 October.

Samen zou men den nieuwen titulaires f 85 per maand salaris toeleggen.

Sinds had reeds benoeming plaats en de nieuwe functionaris is bereids tot ons overgekomen om zijn arbeid aan te vangen.

Als nu ook maar de burgerij in de practijk de vruchten van dien arbeid plukken mag!

In Zoetermeer werd bezwaar gemaakt tegen het aanstellen van een directeur, omdat het aantal ambtenaren weer vermeerderd en de burgerij weer meer te betalen krijgt.

De voorzitter hield terecht voet bij stuk.

Er moet iemand zijn, die zich geheel aan die taak kan wijden. 't Gaat niet aan, alles op den Burgemeester en het secretarie-personeel te schuiven.

In Zegwaart zag men liefst geen directeur, doch een commissie van bijstand en advies, om de taak van B. en W. te helpen dragen.

Terecht hield ook hier de voorzitter voet bij stuk.

Een commissie die werkelijk werkt, kan evenmin zonder salaris of toelage.

Een commissie die niet werkt, doch zoo nu en dan eens vergadert, treft geen doel.

Dan blijft toch alles op de schouders drukken van Burgemeester en secretarie-personeel.

Te begrijpen is, dat de voorzitter het heft niet uit handen gaf.

Ook de verantwoordelijkheid komt bij een commissie wel wat in gedrang.

En dan — veel hoofden, veel zinnen.

Toch meenen we, dat de raad nu niet geheel van de verantwoordelijkheid is ontslagen.

In de eerste instantie natuurlijk B. en W.

Doch — de raad moet de gelden voteeren en behoudt zeer zeker het recht van interpellatie.

Uitdrukkelijk is dit in de afgelopen week nog geconstateerd op de

conferentie van Antirev. Gemeenteraadsleden in de provincie Groningen.

Zoo zou het, om een voorbeeld te noemen, niet ondienstig zijn te informeren naar de motieven, die er toe geleid hebben, om de advertentie, waarin een directeur gevraagd werd, niet te plaatsen in bladen, welke door antirev. en Chr.-Hist. worden gelezen.

Over de ongelijke bejegening van „Nieuws” en „Nederland en Oranje” zullen we maar niet eens spreken. Maar — „Standaard” en „Nederlander.”

't Is niet enkel om het niet steunen van onze pers. Dat óók — doch niet allereerst en allermeeft.

Doch de kring, waaruit sollicitanten konden voortkomen, is wel wat eenzijdig gekozen.

Of acht men onze mannen ook voor dat werk ongeschikt en onbekwaam?

Natuurlijk niet. Er zijn zeer zeker andere, grondige motieven voor.

Van partijdigheid in dezen is vanzelf geen sprake.

Maar — wat kan dan de reden zijn?

Onze raadsleden zijn van de verantwoordelijkheid niet af.

Ze hebben het recht van interpellatie.

En hier zullen ze zeker dan dat rechtgebruik maken.

Hun kiezers verwachten niet anders. § §

no. 2 bes. 16

Duurte-toeslag.

Door het Bestuur van de School met den Bijbel werd aan het personeel duurtetoeslag toegekend.

Dit was noodzakelijk.

Het behoeft geen betoog, dat menschen, die van een vast inkomen, 't welk gemeenlijk niet te groot is, moeten rondkomen, in dezen duren tijd al het moeilijke daarvan ondervinden.

Door het Bestuur der School is dat gevoeld en in een daad getoond, dat het met het personeel meeleeft.

Reeds was daartoe besloten, alvorens de circulaire van den Schoolraad daarop invloed had geoefend.

We zijn overtuigd, dat de meerderheid van de leden der vereeniging alsmede der ouders dezen maatregel toejuichen.

Echter — hoe staat het nu met het personeel der Openbare School.

Salarisregeling is dezelfde.

En de maatschappelijke omgeving is ook gelijk aan die der bijzondere onderwijzers.

Ook de openbare onderwijzers hebben dringend behoefte aan een bijslag.

We verwachten, dat de gemeenteraden, die in meerderheid rechts zijn, ook de belangen van dat personeel zal behartigen.

Juist, omdat ze „rechts” zijn en er zelfs 3 leden uit het Schoolbestuur ook in den raad zitting hebben.

Reeds werden toeslagen verleend aan politie, nachtwacht en wegwerkers, ja zelfs — zij het onder anderen naam — aan de gemeentegeneesheeren.

We hebben goede hope, dat ook de openbare onderwijzers binnen niet al te langen tijd met toeslag verblijd zullen worden. § §

17 mei '14

* Minder schittering.

De organisatie van ons blad gedooft niet langer, dat Zegwaart—Zoetermeer met 3-sterren schittert.

Met 4-sterren zouden we in glans den hoofdredacteur gaan evenaren, met 5 hem zelfs in schittering overtreffen.

Dit nu zou ons niet wel voegen.

Dubbel-sterren geven den schijn van te willen en niet te kunnen.

We zullen dus voortaan slechts 1 starretje laten schitteren.

Geest en strekking blijven dezelfde als voorheen bij de „driesterren.” § §

* In orde.

Onlangs schreven we over de oproeping in de bladen voor een distributie-directeur te Zegwaart en Zoetermeer.

We dringen naar aanleiding daarvan aan op een interpellatie in den raad over deze zaak.

In Zoetermeer geschiedde zulks niet.

In Zegwaart wel.

De interpellatie werd gegoten in den vorm van infromatie. Dat was volkomen in orde.

Of het antwoord ook in orde was? We geven ons oordeel daarover in een afzonderlijk „sterretje.” § §

no. 30 20 mei '14

* Misverstand.

Uit het antwoord, gegeven op de vraag waarin ook niet in antirev. of Chr. Historische bladen was geadverteerd, om een distributie-directeur, blijkt dat eenig misverstand in 't spel is.

Er werd o.m. gezegd, dat „Nederland en Oranje” (thans „Westlander”) niet in aanmerking kwam, omdat het slechts eens per week verschijnt.

We laten dat argument voor wat het is.

Doch — daarover liep de kwestie niet.

Uitdrukkelijk schreven wij, dat het niet in de eerste plaats gold de belangen van „N. en O.” doch de groote dagbladen als Standaard en Nederlander.

Herhaaldelijk is dan ook door onderscheiden gemeenteestburen ook in die bladen geadverteerd om personeel voor den distributiewerk.

En het antwoord op die vraag gegeven, mag niet bevredigend heeten.

In gemeenten, als de onze dienen ook menschen van antirev. beginselen eens kans te hebben, om in gemeentediensdienst een functie te bekleden.

Daarover liep de kwestie. § §

21 Apr '14

* Uitwonen.

Weer werd aan den gemeenteontvanger tegen het besluit van den raad in het recht verleend; buiten onze gemeente te wonen.

We verheugen ons ten zeerste over deze beslissing.

Niet, omdat we ook niet liever zagen, dat deze functionaris met en bij ons als gemeentenaar meeleeft — doch om andere redenen.

Zoolang het den Raad goeddunkt deze gewichtige functie, niet behoorlijk te salarieren doch er zich met een bedelaarsfooï afmaakt, zoolang mag zulk een raad de pretenti niet hebben om „inwoning” te eischen.

Voor al nu en aantal inwoners en het budget steeds grooter worden en de ontvanger bij deze buitengewone tijdsomstandigheden ook wel eens met arbeid belast is of wordt, welke oorspronkelijk niet tot diens terrein behooren.

Het meest pijnlijk echter in deze zaak is de wijze, waarop men getracht heeit, het den ontvanger hier onmogelijk te maken. Telkens zijn hem struikelblokken in den weg gelegd. Die actie is begonnen van „links” en „rechts” heeit — in plaats van kloek aaneengesloten zich daartegen te verzetten — of geen protest laten hooren, of is zelfs gedeeltelijk met die actie meegedaan.

Dat de tegenwoordige functionair bij „vergissing” is gekozen geworden kan niet zijn. Wellicht had men liever aan een ander deze functie opgedragen gezien — Dit was echter geen reden, om deswege aan den aanmaal gekozene het leven onaangenaam te maken.

Voor al diende hier de schijn gemeden te worden.

Er is onder al degenen, die hier in gemeentediensdienst zijn, niet één enkel besluit antirevolutionair is, uitgezonderd de ontvanger.

En juist tegen hem is men allesbehalve meegaande geweest.

We nemen dat „links” niet kwalijk — maar „rechts” heeft ons en alle antirev. kiezers daarin zeer teleurgesteld. § §

Went 2/6 '14
 26 Mei '14

* Een verlies.

De heer J. van der Sar heeft deze week de gemeente Zoetermeer verlaten.

Sedert eenige jaren was hij lid van den gemeenteraad.

Hij behoorde tot de antirev. part en nam op laatstgehouden gecombineerde vergadering afscheid.

Zijn heenagan is voor de gemeente in 't algemeen en voor onze richting in 't bijzonder een verlies.

Nog op betrekkelijk jeugdigen leeftijd tot raadslid geroepen, bezat hij de capaciteiten en de lust zich in de zaken „in te werken.” En werd in de toekomst, voor de doorwerking der rechtsche beginselen van hem nog wel wat verwacht. Van meet af koos hij, waar 't noodig was, beslist partij.

Daarbij sierde hem een aangeboren innemendheid en een beminnelijke bescheidenheid. Nooit drong hij zichzelve op den voorgrond.

Ook in de kleinere kringen der Gereformeerden wordt zijn heengaan terdege gevoeld.

Hij diende de Geref. Kerk jarenlang bijna onafgebroken als diaken.

De heer van der Sar was een persoonlijkheid, die moeilijk te vervangen is.

Dankbaar zijn we echter voor het vele goede, dat God ons jarenlang in hem schonk.

De antirev. Kiesvereen. komt reeds dadelijk voor de lastige vraag, wie hem zal opvolgen.

Want een „verlies” is zijn heengaan zeker.

§ §

26 Mei '14
 G. A. Th. H.

* Raadsclub.

Te lang reeds ging het onder onze raadsleden toe, als in de dagen der Richteren in Israel. Een iegelijk deed nl. „wat goed was in zijn oogen”.

Eenheid van handelen ontbrak ten eenenmale. En van „band” was geen sprake.

De anti-rev. kiesvereeniging drong deswege met klom aan op formatie van een anti-rev. raadsclub.

Die club is nu gevormd. Alle raadsleden van beide gemeenten, die aan de actie der anti-rev. kiesvereeniging hun zetel danken zijn tot de club

toegetreten. Een moderamen werd gekozen en een gemeenschappelijk program van actie saamgesteld. Het bestuur der kiesvereeniging kreeg van een en ander kennis.

Zoo is er een goed begin

Een begin — want nog nader dient bij huishoudelijk reglement te worden geformuleerd, hoe nu de verhouding van „club” tot „vereeniging” is vastgelegd.

Maar ook dat „sch kom”.

* Ontstemming.

In de laatstgehouden vergadering van de antirev. Kiesvereeniging is tot openbaring gekomen, dat er niet alleen onder onze manenn, maar ook onder andersdenkenden over alles en nog wat, inzake de gemeentebelangen ontstemming heerscht.

Ontstemming over gebrek aan licht Evenzoo over gebrek aan brandstof.

Er had eerder moeten bezuinigd worden — er had vroeger moeten gezorgd worden.

Ook gebrek aan goede aardappelen wordt verweten aan ruim gunstig beleid.

Het niet voldoende of zelfs geheel niet uitreiken van aanvullingsbroodkaarten, wekt groote verbittering.

De benoeming van een brandstofcommissie uitsluitend uit „Vrijzinnigen” bestaande, doet hoogst onaangenaam aan.

De eindelooze strijd tegen den gemeentereceptant, die niet met rust wordt gelaten, alvorens hij juist in Zegwaard woont, wekt ergernis.

Het arbeiden op Zondag ter Secretarie door de ambtenaren wordt sterk afgekeurd, enz. enz.

We zouden dit „ontstemmingsprogram” nog kunnen voortzetten.

De op de vergadering aanwezige Wethouder van Zegwaard werd over een en ander geïnterpelleerd, doch 't bleek al spoedig dat in vele gevallen alles maar geladen wordt op de schouders van het hoofd der gemeente en de Wethouders doen alsof er geen college van „B. en W.” bestaat.

Het hoofd der gemeente heeft wel zooveel arbeid, dat het waarlijk voor de Wethouders niet aangaat zich aan medewerking te onttrekken en alles aan één man over te laten.

Nu gaan we zonder meer maar niet met al die grieven mede.

Vooreerst blijkt bij nader onderzoek telkens weer, dat er veel „onwaars” verteld wordt. Ook worden andere feiten, die dan wel juist zijn, dikwijls vergroot, of in een verkeerd licht gesteld. Maar ook al brengen we die beide factoren in rekening — „men noemt geen koe bont, of er is wel een vlekje aan.”

Reden tot „ontstemming” is er zeker.

§ §

* Ontstemming over „ontstemming”

Een enkel lezer is over onze ontstemming ontstemd

Dit verstaan we niet.

Deze nieuwe „ontstemming” is een gevolg van lezen in verkeerde stemmingen.

Vooreerst waren we zelf niet „ontstemd” — doch gaven een verslag van een vergadering, waar „ontstemming tot openbaring kwam

En voorts maanden we aan tot voorzichtigheid, aangezien al de ontstemming volstrekt niet billijk is.

Slechts lieten we de mogelijkheid open, dat van dat ontstemmingsprogram wellicht een enkel punt werkelijk reden tot ontstemming zou hebben kunnen geven.

We zullen enkele dezer punten wel eens nader toelichten, daarbij aangevende, waar wèl of waar niet aanleiding tot ontstemming is

Z.-Z

§ §

* Zondagsrust.

In de raadsvergadering van Zegwaard werd van anti-rev. zijde geïnformeerd naar de juistheid van de geruchten dat er op Zondag ter secretarie ge- arbeid wordt met het oog op de distributie

Reeds was ter vergadering der kiesvereen. deze kwestie ter sprake gekomen, doch de aanwezige wethouder kon geen licht ontsteken. Blijkbaar wist hij van de zaak niets af

't Is goed geweest, dat er in den Raad over gesproken is.

De voorzitter erkende het feit als zoodanig, doch sprak daarbij uit, dat die arbeid *bestist noodzakelijk* was.

Daarmede is die kwestie formeel in orde. Als Calvinisten belijden we met onze vaders, dat op Zondag geoorloofd is, datgene wat behoort tot *den dienst Gods*, de werken der *barmhartigheid* en die der — *noodzakelijkheid*

Er valt dus van uit het anti-rev. beginsel bezien hier geen aanmerking.

Alleen doet zich de vraag op: „Wie beoordeelt die noodzakelijkheid?”

En dan kan het antwoord niet twijfelachtig zijn.

Alleen de voor het werk verantwoordelijke hoofd — noch ondergeschikte ambtenaren, noch niet-deskundigen hebben daar in eerste instantie zeggenschap.

Mocht echter meningsverschil ontstaan tusschen personen, die gelijk bevoegd tot oordeelen zijn, dan eers is er motief, om de beweerde „noodzakelijkheid” nader te toetsen.

Zoolang dat niet noodig blijkt, blijft het oordeel inkwestie aan het verantwoordelijk hoofd van het distributiebureau.

Z.-Z.

§ §

Wacht 30/6 '19

30/7 '19

* Succes.

De arbeid van de lichtcommissie uit Zegwaart en die uit Zoetermeer is met schitterend succes bekroond. Met bekwamen spoed is gehandeld. Met doortastendheid doorgezét. De plannen om electrisch licht uit Delft te betrekken gingen er grif door. De burgerij is zeer met dit besluit ingenomen. De „Leidsche” plannen leden schipbreuk. Op zichzelf waren ze niet zoo kwaad,

doch de uitvoering werd verschoven naar Sint Juttemus. De misère van de gasfabriek gaat nu tot het verleden behooren. Een woord van dank en hulde aan de heeren F. S. G. Bos, J. Scheer, A. J. Noordam, L. v. Well en E. H. Chardon. Z. Z. § §

Herstelde misslag.

In de eenzijdig samengestelde brandstoffencommissie is thans wijziging gekomen, doordat ook een man van rechts daarin zitting heeft gekregen. We zijn daar dankbaar voor. Zóó en niet anders behoort het te gaan bij samenstelling van dergelijke commissies. Of dat resultaat te danken is aan ons „standje” of aan een interpellatie in de raadsvergadering of aan nog andere ons onbekende factoren, weten we niet. t Doet er ook niet toe. De uitslag is hersteld. De commissie wordt van uit Den Haag benoemd. t Is dus geen wonder, als de samenstelling er van wat wonderlijk eenzijdig uitvalt. Gelukkig heeft de bevoegde macht alhier er ditmaal voor gezorgd, dat aan dergelijke malligheden een eind is gemaakt. Z. Z. § §

* Unie-Collecte.

Dank zij de mobilisatie en andere meest daaruit voortvloeiende omstandigheden zijn er ditmaal in Z. Z. geen mannenhanden genoeg voor de Unie-collecte. Het Bestuur van het Locaal-Comité slaagde er echter in een dames-comité te vormen. Deze jonge dames zullen ditmaal de heeren-collectanten vervangen. We twijfelen niet, of ook deze vrouwelijke collectanten zullen bij de voorstanders van het Chr. Onderwijs niet met leegé handen worden weggezonden. Men geve in de week van 3 Aug. aan deze nieuwe collectanten zijn oude gift, verhoogd met een oorlogstoeslag. Z. Z. § §

* Advertenties.

We moeten alweer eens op een misstand attendeeren. t Geldt onze advertentie-rubriek. Dat menschen van anti- en contra-anti-rev. beginselen in ons blad hun advertenties niet doen plaatsen is begriepelijk. We nemen het ze niet kwalijk — al is het niet tot eigen profijt van de-zulken. Ernstiger is het „dat menschen, die met ons eens-geestes zijn wel adverteeren in vrijzinnige en neutrale bladen — doch niet in een blad van e-geen richting. Geldt dit nu advertenties van particulieren aard (familie-berichten — personeel-aanvragen) dan kunnen we niet anders dan dit afkeuren en slechts met zedelijken drang op wijziging in die handelwijze aandringen. Het Koninkrijk Gods bestaat niet uit woorden, maar in kracht, d.i. da-den.

En wanneer de mond nu belijdt, dat alleen „rechtsche” bladen voor ons volk goed zijn en de „rechtsche” pers op aller steun aanspraak mag maken, dan moet de daad daarmede niet in strijd zijn. Maar het meest ernstig, ja ergerlijk, is het te zien, dat zelfs vereenigingen van allerlei aard, welke hare leden mede uit de kringen der positieve belijders ontvangen ja zelfs „rechtsche” menschen onder hare bestuursleden tellen, telkens verzuimen met het bestaan van ons blad rekening te houden, als het op adverteeren aan komt. Zulke achteruitzetting komt niet te pas, noch bij officieele publicaties van overheidswege, noch bij advertenties van organisaties en vereenigingen.

Men wil wel ons geld, onze contributie. Men eischt voor lid en donateur ook onze menschen op. Waartoe dan dergelijke partijdigheden. Kunnen onze voormannen in die corporaties niet eens voor goed een eind aan dergelijke krenking onzer rechten maken? We hebben dezelfde klacht in betrekking tot den inhoud van ons blad, de nieuwsberichten enz. Telkens blijkt dat men wel het adres weet te vinden van andere bladen, maar niet van het onze. We zullen het thans hierbij laten.

Mocht het noodig zijn, dan zullen we met feiten aantoonen, hoe men gedurig stelselmatig ons blad achterzet ja, t liefst onmogelijk zou maken. We zullen dan niet schromen, namen van vereenigingen te noemen, welke zich aan dit euvel schuldig maken en eveneens dan stelselmatig onze lezers gaan af manen om niet zulke vereenigingen ook maar iets van daar te willen hebben. We bedanken er voor langer hout-hakker en waterputter te zijn. We leven nu eenmaal niet meer in den tijd der „vervolgingen” om des gewetens wil. Ware het een „gunst”, we zouden er om vragen. Doch nu het een „recht” is, zullen we daar met kracht voor opkomen. Z. Z. § §

Wacht 3/11 '19

* Aardappel-distributie.

In de gemeente Zegwaart worden, als overal elders, aardappelen gedistribueerd. Echter niet van dat soort, zooals men hier in t centrum van het gebied der goede kleiaardappelen, gewend is te gebruiken. Zij, die niet zelf hebben verbouwd of voor 7 October een partijtje als winterprovisie hebben kunnen opdoen, moeten zich tegoed doen aan witvleezige veenaardappelen uit de omstreken van Veendam afkomstig. Op zich zelf is dat al hoogst onaangenaam, doch — er ware overeen te komen, indien het overal zoo geschiedde. In naburige gemeenten, o a. in Benthuizen eet men echter puike aardappelen binnen de gemeente of althans in de buurt geteeld. Bij onderzoek bleek ons, dat de Burgemeester aldaar bij de Toewijzingscommissie voor aardappelen, heeft aangevraagd, om distributie-aardappelen te mogen betrekken bij eenige landbouwers in zijne gemeente. Dit zou vooreerst veel vervoerkosten uitsparen. Ook vertraging voorkomen en betere waarborgen bieden tegen bederf, terwijl dan tevens de burgerij van een aardappel wordt voorzien, die ze gewend is te eten. Dit verzoek is toegestaan, — zoodat we het moeten aanzien, dat onze naaste burenen eigen aardappelen eten, terwijl wij het met andere, mindere soorten moeten stellen.

De vraag komt nu onwillekeurig op, of het levensmiddelenbedrijf te Zegwaart ook niet dien weg had kunnen bewandelen. Is dat geschied? Zoo ja, heeft het dan geen resultaat gehad? In dat geval is er toch zeker niet te veel gezegd, wanneer we beweren, dat dan met tweeërlei maat is gemeten.

Is het echter niet geschied, dan dient er licht over deze zaak op te gaan.

Waren daarvoor geldige redenen, of was het niet bekend, dat die weg kon worden ingeslagen!

Of — is hier sprake van schuldige nalatigheid?

Dit laatste is het laatste, wat valt te veronderstellen.

Maar daarom juist moet er meer licht over de aardappeldistributie opgaan § §

* Herbenoemd.

Bij de benoeming van den heer F. S. G. Bos tot burgemeester van Zoetermeer, 6 jaren geleden, schreven wij in het nummer van 18 Mei 1912 ons welkomstwoord, onder den titel van „De presidentshamer”. We gelooven thans te mogen zeggen, dat die hamer in goede handen was. Blijf het zoo — tot heil der gemeente. We schreven toen ook: „Moge alle kleinzielig partijbelang hem vreemd zijn”. We herhalen dezen wensch ook thans. Met deze bijvoegzin: Gelijke behandeling jegens de plaatselijke pers. We vragen volkomen rechtsgelijkheid. En door hem zelf en door zijn ambtenaren, 't zij ze dan secretaris, ontvanger, ambtenaar van den burgerlijken stand, distributiedirecteur of hoe ook heeten mogen behoort aan de plaatselijke pers van alle richtingen steeds gelijktijdig dezelfde mededeelingen worden gedaan of afgestaan.

We blijven steeds pleiten voor deze rechtsgelijkheid. En hebben hope, dat het eenmaal zoover komen zal. § §

* In 't gelijk gesteld.

Geëdeputeerde Staten hebben het raadsbesluit van Zoetermeer, om een eigen openbare lagere school te bouwen goedgekeurd.

Aanvankelijk is dus „rechtsch” in 't gelijk gesteld. Doch Zegwaart beroept zich op de Kroon.

Natuurlijk verheugen we ons over deze aanvankelijke beslissing, als zijnde zeer in 't belang der financiën van beide gemeenten en niet minder in het werkelijk belang van het openbaar onderwijs.

Wij, die aan gemeente en Rijk mede schatten moeten betalen voor dat onderwijs, wij eischen daarvoor ook onze waarborgen, dat het goed is. En één dier waarborgen is: „geen scholen met 8 lokalen!” Dan liever splitsing. § §

* 't Kan verkeeren.

Toen in de raden van Zoetermeer en Zegwaart indertijd de schoolkwestie werd behandeld is uit den treure het liedje gezongen, dat de bestaande school weg moest en wel zoo spoedig mogelijk, omdat de toestand onhoudbaar was. Er kon en mocht met dien bouw niet lang worden gewacht.

Nu geven G. S. aan Zoetermeer het recht om zelf eene school te bouwen, waaraan ook werd voorgesteld in den raad van Zegwaart om nu maar zoo spoedig mogelijk uiteen te gaan.

De toestand was immers onhoudbaar. Maar zie — „'t kan verkeeren”, zei Broderode — want nu hoort men op eens verklaren, dat uiteengaan nog niet noodig is, want dat de toestand wel houdbaar is. De openbare school neemt in leerlingenaantal niet toe.

Natuurlijk valt aan die verklaring niet te twifelen. Echter doet zich de vraag op: Indien het aantal leerlingen niet toeneemt, doch gelijk blijft, dan is de toestand dezelfde gebleven en blijft dus de toestand onhoudbaar.

Gaat het leerlingenaantal dus achteruit? 't Is mogelijk. Maar dan moet die achteruitgang nog al sterk zijn, zal een gansch onhoudbare toestand op eens houdbaar geworden zijn.

Of heeft er wellicht eenige overdrijving plaats gehad, toen voorheen de toestand zoo geheel en al als onhoudbaar werd voorgesteld?

Hoe het ook zij — wij verheugen ons van harte over deze verruiming. Ook den leerlingen van de openbare school gunnen we van harte een behoorlijke kubieke ruimte. § §

* Onderwijzerssalariissen.

Een korte discussie over dit onderwerp in de laatste vergadering van de raden Zoetermeer en Zegwaart gehouden, geeft ons aanleiding ook over deze aangelegenheid een enkele aanmerking te maken.

We zijn het volkomen eens met den heer A. Noordam, dat een aanvangsalaris van f 600.— verre beneden het peil is.

Volgens de bestaande regeling, die f 100 boven het minimum uitgaat, loopt dat salaris na 20 dienstjaren in de meest gunstige omstandigheden en bezit der Hoofdakte tot f 1025.— gehuwd tot f 1075.— Voor de hoofden is de toestand al niet gunstiger. Van f 1150 tot 1350 plus vrije woning.

Redes in normale tijden zijn deze salarissen veel te laag. Voor een onderwijzer met volle bevoegdheid moest dat salaris verre daarboven uitgaan.

Maar vooral in deze buitengewone tijden is er noodstand onder de onderwijzers.

Wie f 600.— verdient, ontvangt slechts door aftrek van pensioen f 558 of f 46.50 per maand.

Nu zijn er te Z.-Z. onderwijzers, die reeds f 45.— per maand kostgeld moeten betalen (we leven hier plaatselijk op alle manieren zeer duur in vergelijking met andere platelands-gemeenten).

Natuurlijk moeten op die wijze de onderwijzers in schulden raken. Dat zal het eind van 't liedje wezen, tot groote schande voor het zelf, en voor gemeente- en schoolbesturen en tot groote schade voor het onderwijs.

In dien toestand moet verandering komen, zoowel voor openbaar als bijzonder onderwijs.

Het pijnlijke is nu maar, dat wij mogen betalen voor het openbaar onderwijs, doch onze bijzondere onderwijzers niets krijgen, ja, nog zwaarder worden belast. En dan spreekt men van grondwettige rechtsgelijkheid. § §

Werkl. 19 Jan 1910
op 7 gulden per weel.

* Mannenvereniging

Men vraagt ons oordeel over de mannen tot oprichting van een Gereformeerde Mannenvereniging, waarvan in een der vorige nummers onder berichten werd melding gemaakt. Gaarne geven we daarover onze meening.

En dan kunnen we niet anders, dan ons daarover verheugen.

Edoch — het is eene verheuging met beving.

Niet omdat we in een bedoelde vereniging op zichzelf bezwaar zouden zien. Integendeel daarover verheugen we ons.

Maar — een dergelijke vereniging moest niet noodig zijn.

Begrijpen we het goed, dan is het doel; onderlinge bestudeering van Kerkelijke, Staatkundige en maatschap-

pelijke vraagstukken van uit het Gereformeerde begingsel, dus een voortgezette jongelingsvereniging of zoo iets.

De vraag doet zich nu voor, of de kerkelijke vraagstukken niet behoorlijk op kerkelijke vergaderingen worden behandeld of staatkundig problemen niet door propagandacub of Kiesvereniging aan de orde worden gesteld en of er geen instituut is waarop maatschappelijke vragen een plaats van bespreking erlangen.

Is dat nu wel zoo, bestaan voor de terreinen vereenigingen in Gereformeerde calvinistische geest en doen die organisatie hun plicht, dan is zulk een mannenvereniging absoluut overbodig

Bestaan zulke organisaties niet of geven de bestaande niet wat van hen verwacht mag worden, dan is er voor zulk een mannenvereniging wel een plaats in 't midden der gemeente

Maar dan enkel als aanvulling

Maar dan bedoeld als noodstand

Toen in vroeger jaren de Kerk en het gezin de in en uitzending verwaarloosde, was er plaats voor Zondagsverenigingen, Zondagsscholen en dergelijken.

Maar — het kleef een getuige tegen de Kerk want eigenlijk moeten ze geen recht van bestaan hebben

Is er nu een noodstand men doe dat wat de hand vindt om te doen en dat met alle macht. We komen op die at of niet bestaande doodstand terug

Z Z § §

N.B. Wij zijn het op dit stuk met onzen inzender volstriekt niet eens Kerkelijke vergaderingen zijn niet voor kerkelijke vraagstukken, maar voor wat op mindere vergaderingen niet kan behandeld worden En als lede der Gemeente elkander wensehen ontmoeten en op te bouwen voor allerlei terrein des levens, geeft de bewijs dat het Kerkelijk leven met flinken polsslag klopt. Van noodstand is hier geen sprake. Een goed organiseerd mannengezelschap juist het kerkelijk, maar ook gelijk leven verhoogen.

21 26 Jan '18

Noodstand.

Onderzoeken we nu of de bestaande organisaties of corporaties voldoende hun taak verrichten of verstaan, dan blijkt uit dat onderzoek dat de oprichting van een Gereformeerde Mannenveren. gevolg is van „noodstand“.

Zulk een mannenveren. moest niet noodig zijn, doch, nu de toestand op velerlei terrein onder ons Calvinisten niet is zooals weleer, nu er geen vuur, geen heilige aandrift voor de zaak des Heeren, geen geestdrift meer schijnt te zijn voor onze schoone beginselen, nu alom geklaagd wordt over verslapping, verflauwing en inzinking, nu grijpen de meest beste en meer levende elementen naar het „hulpmiddel“ van een mannenclub, om nog te redden wat gered kan worden, om onder den zegen Gods nog voor verder afglijden te bewaren, om op te bouwen, wat schier dreift ineen te storten.

Zoo en niet anders schijnt overal de toestand te zijn, gelet op de klagen, welke zelfs voormannen onder ons bij herhaling aanheffen.

Zoo en niet anders is althans de toestand in Z. Z. en slechts door enkelen wordt het gezien en erkend.

Daarom stemmen we dan ook van harte in met het onderschrift onder ons vorig „sterretje“ van onzen hooggeachten Hoofdredacteur, dat zoo'n mannengezelschap, goed georganiseerd, het verstandelijk en geestelijk leven ongemeen kan versterken en opbouwen — mits onder erkenenis, dat slechts wat ver z w a k t is versterking behoeft en wat ver z a k t i weer noodig dient op peil gesteld.

Passen we nu deze algemeene erkende „verachtering“ toe op onze plaatselijke toestanden alhier — dan blijkt er noodstand te zijn zoo Kerkelijk, als maatschappelijk en staatkundig. Daarin is onze verheuging niet ongemengd, doch het is een verheuging met beving.

Beginnen we „Maatschappelijk“.

Tot dit terrein behoort zeer veel. Noemen we slechts: Sociale en arbeidersbeweging, school en huisgezin, en de christelijke plaatselijke pers.

Er dan is 't al ellende, wat we om ons heen zien, al denkerheid en geen enkel lichtpuntje. We hopen dat breeder toe te lichten. En zij de Mannenvereniging ten zegen!

Z. Z. §

16 Sept '18

Gemeenteprogram.

Het bestaande Gemeenteprogram der anti-rev. partij alhier vastgesteld door de anti-rev. Kiesvereniging en ondertekend door de raadsleden, door haar gecandideerd eischt o. i. een grondige herziening. Het dateert van 1907 is dus een tiental jaren oud.

Sinds zijn meerdere punten van gemeentebelang aan de orde gekomen dringen om den voorhand.

Aanvulling is eisch der tijds en ook accentueering van reeds bestaande wenschen.

We noemen slechts het vloeken, rooken door kinderen, en winkelsluiting.

Ook dient de rechtspositie van gemeente-personeel meer officieel in aanstelling en contract geregeld te worden.

't Was dan ook goed gezien dat de raadsleden zelve reeds breeder en dieper op verschillende punten ingingen en zij juist aan de Kiesvereniging verzochten voorlichting in deze zaak.

Moge met bekwamen spoed een en ander op papier worden gesteld en in den Raad tot verwezelijking worden gebracht. § §

18 April '18

* Noodige aanvulling.

In ons „starretje“. „In 't gelijk gesteld“ hebben we teveel de duidelijkheid aan de beknoptheid opgeofferd.

't Heeft daarom aanleiding gegeven tot het trekken van een min juiste conclusie. Er dient daarom een bredere toelichting bij te komen.

We schreven: „Gedep. Staten hebben het raadsbesluit van Zoetermeer om een eigen openbare lagere school te bouwen goedgekeurd“. Dit is volkomen in orde.

De volgende zinsnede: „Aanvankelijk is „rechtsch“ in 't gelijk gesteld“ is ook juist — doch slechts formeel.

Men leze daaruit niet, dat G. S. ook meegaan met de argeumenten van de meerderheid van den Raad. Dit zou onjuist zijn — doch 't ware de schuld van onze beknoptheid.

Het officieele stuk, 't welk we daarover ter inzage verkregen, vermeldt, 1e. dat G. S. niet meegaan met de ideeën der meerderheid van Zoetermeer, waarop die eigen bouw was gemotiveerd; 2e. dat ze integendeel het eens zijn met den raad van Zegwaart en 3e. dat ze bemiddellend bij Zoetermeer zijn opgetreden, doch zonder resultaat.

De juiste conclusie is dus, dat Zoetermeer door G. S. niet in 't gelijk is gesteld, hoewel formeel dat raads-

besluit werd goedgekeurd, wijl Zoetermeer volhardde bij zijn eenmaal ingenomen standpunt.

Het overige gedeelte bevat onze persoonlijke overtuiging, welke los staat van het besluit der G. S.

Hiermede is o. i. een noodzakelijke lichtung gegeven. § §

Dat nu heeft „linksch” verbitterd — met het bekende gevolg.

Nu is de juiste toedracht der zaak zeó, dat oorspronkelijk 3 posten — 2 secretarissen en 1 ontvanger — te begeben waren. Men vindt het algemeen in beide raden noodig, dat de secretaris den geheelen dag disponibel was.

Hoe de verdeeling zou geschieden, hing af van de keuze, welke de sollicitanten mogelijk maakten — maar voorzoover men de sollicitanten plaatselijk kende, teekende de situatie zich aldus af: 1 vrijz. secretaris; 1 anti-rev. secretaris; en 1 r.-k. ontvanger. Met het oog op een dergelijke verdeeling was dan ook reeds een huis van de gemeenten aan één der sollicitanten verhuurd.

Niet — men vrsta ons wel — niet om van te voren reeds een officieuse benoeming te doen — doch wel, om later een officiële benoeming mogelijk te maken.

Ook was eene andere oplossing mogelijk: 1 anti-rev. ontvanger, 1 vrijz. secretaris en een r.-k. secretaris. Of 1 vrijz. ontvanger en de beide secretarissen r.-k. en anti-rev.

Zóó en niet anders stonden de stukken op het schaaqbord.

Toen nu door een verandering van besluit 't noodig geacht werd slechts 1 secretaris te benoemen, mocht men redelijkerwijze verwachten, dat één der posten aan ons gegund werd. Alles is daartoe in het werk gesteld — doch niets mocht baten. Men gunde ons noch 't een, noch 't ander.

Enfin — we kunnen vergeten en vergeven, maar, als 't noodig is ook — onthouden!

Z.-Z.

§ §

4 allei 18

Nu is deze uitlating niet overeenkomstig de werkelijkheid, en men mocht met recht verwachten, dat raadsleden beter op de hoogte waren. Reeds meer dan een halve eeuw wordt ons recht onthouden en hing het af van de Otto's en Eerdmans, we werden met een „papieren” bevestigingsrapport afgescheept, Reeds meer dan een halve eeuw, ja, bijna 80 jaren duurt onze schoolstrijd.

Reeds al dien tijd gaan wij voor onze scholen en onderwijzers met den bedelzak. Elk kind kost aan het Openbaar Onderwijs f 56 en voor 't Bijzonder wordt f 28 uitgekeerd. Die f 28 komt er door den bedelzak. Zóó is de algemeene toestand berekend over heel het land.

En plaatselijk?

Hoe moet het tekort in de kas der schoolvereniging gedekt worden, anders dan door den bedelzak?

Als er f 7775 per jaar wordt uitgegeven en f 4539 subsidie wordt ontvangen, dan moet er toch nog f 3200 bij. En als nu aan schoolgeld f 1700 wordt ontvangen of gemiddeld f 8,50 per kind — 't openbaar onderwijs brengt ongeveer f 300 aan schoolgeld op of f 1,50 er kind — wie betaalt dan toch die ontbrekende f 500?

Unie-collecte, collecten in kerken, giften, halve stuiversverenigingen, enz., enz. in 't kort: die f 1500 komen uit den bedelzak.

Wanneer zullen ook de goedgezinde „liberalen” zich eens op de hoogte stellen van den werkelijken toestand?

Anders spreken ze over dingen, waarvan ze eenvoudig geen verstand hebben.

Ook de duurtetoelag der bijz. onderwijzers komt uit den bedelzak!

„Nog houdt het schrikkelijk pleit van dwang en vrijheid aan”.

Maar wij — we hopen getrouw te blijven aan het bijzonder onderwijs — tot aan den bedelzak. § §

N 25/8 '18

* Ge rouw — tot aan den Bedelzak

In den Raad van Zegwaard werd bij de discussie over een duurtetoelag aan het personeel der O. L. S. te recht van „rechtsch” de opmerking gemaakt, dat de voorstanders van dat onderwijs hunne liefde daarvoor wel eens hadden kunnen doen blijken, door uit eigen zak eens dat personeel door deze moeilijke tijden heen te brengen.

Daartegen nu protesteerde „linksch” o.m. met het argument (?) dat de liberalen toch niet kunnen gaan collecteeren voor de O. S. of het personeel, want „dat doet gij voorstanders van het bijzonder onderwijs immers van uw school ook niet.”

* Een legende.

Er dreigt een legende in omloop te komen, inzake de gedane benoemingen voor Secretaris-ontvanger.

't Kan zijn nut hebben, daar even onzen aandacht aan te wijden.

Men begint van zekere zijde te beweren, dat bij die benoemingen „rechtsch” gepasseerd is. om de eenvoudige reden, dat „rechtsch” alle posten voor zich opeischte.

Deze voorstelling komt niet geheel overeen met een juiste, objectieve historie-beschrijving, en is in strijd met de werkelijkheid.

Eerst — zoo redeneert men — eischt ge een Burgemeester van Uw kleur — daarna nog een secretaris en dito ontvanger.

* Boterhandel.

De dorpen Z. en Z. alsook de omgeving zijn bekend door den handel in boter, kaas en eieren.

De „boterboer” is er dan ook in groot aantal vertegenwoordigd.

Ook zijn enkelen, die indirect mede van den boterhandel geheel of gedeeltelijk leven.

Deze tak van handel is historisch geworden. Toen vroeger de margarine nog niet bekend was, of althans in zeer vele kringen in de steden nog niet gebruikt werd, was de „boterboer” de natuurlijke en noodzakelijke schakel tusschen de producent (landbouwer) en consument (verbruiker).

Wel is in die „natuurlijke” verhou-

N. 20/4 '18

ding eenige wijziging gekomen, sedert de margarine eerst uit de stad van de fabriek naar 't land gaat, daar bij de boterhandelaar wordt „verwerkt“ en dan weer vervoerd, in kleine kwantums verpakt, naar de stad, terwijl de stellingen zich evengoed van dezelfde boter in de stadswinkels kunnen voorzien.

Echter -- dat bedrijf is nu eenmaal „historisch“ geworden en voor de levering van „natuurboter“ en melanges van superieuren kwaliteit ook nog steeds noodzakelijk.

Nu dreigt door de rantsoeneering-plannen dit bedrijf een groot gevaar.

Voortaan zal alleen geleverd mogen worden aan de klanten op de plaats hunner inwoning

Toch ligt het bestaan dezer handelen in hoofdzaak in den handel op de steden als den Haag en Rotterdam.

Er worden dan ook maatregelen genomen om een andere regeling te verkrijgen. Geen moeite en kosten worden daartoe gespaard.

Een vereeniging werd reeds daarvoor gesticht: „de vereeniging tot bescherming van de belangen der handelaren in Boter en Margarine.“

Laat ieder die invloed heeft mede werken tot bereiking van het doel.

't Gaat niet aan heel een stand van burgers, en tal van bedrijven, met een pennestreek ten doode op te schrijven.

Ook Burgemeesters en Gemeenteraden kunnen wellicht iets ten goede uitrichten, als ze bij de hooge overheid gaan aantoonen dat niet alleen een bepaalde categorie van menschen geschaad wordt, doch geheele dorpsbelangen er mede zijn gemoeid.

Z. Z.

§ §

INGEZONDEN STUKKEN.

Buiten verantwoordelijkheid der Redactie
De copie wordt niet teruggegeven

Zegwaart, 28 April 1918.

Mijnheer de Redacteur!

Mag ik U beledigd een plaatsje verzoeken voor onderstaande grondige klacht?

Reeds eenige keeren is het voorgekomen, dat er in onze Gemeente door inbeslagname of anderszins rund- of varkensvleesch verkrijgbaar werd gesteld.

Nu zou men als gewoon mensch geneigd zijn, te denken dat bij zoo'n buitengewone gelegenheid, toch zeker wel een behoorlijke verdeling in acht zou worden genomen, dat tenminste alle ingezetenen er mee in kennis werden gesteld.

Ei doch, wat ziet men echter gebeuren? Men ziet ook hier het oude spreekwoord meer bevestigd, dat zij die het dichtst bij het vuur zitten, zich het best warmen, en dat men 't bewoner van den Molenweg en andere buite-wegen, wel van inbeslaggenomen varkens hooi pompelen, doch dat men er met den besten wiens van kan bemachtigen om de eenvoudige reden, dat de dorpelingen er reeds mee aan de haal zijn.

Mijnheer de Redacteur, zou het in dezen schiefvleeschloozen tijd niet gewenscht zijn, dat dergelijke verkooping onder behoorlijke controle en zonder eenig aanzien des persoons geschieden?

Een Vegetariër tegen wil en dank.

INGEZONDEN STUKKEN.

Buiten verantwoordelijkheid der Redactie
De copie wordt niet teruggegeven

Geachte Redactie!

Mag ik voor onderstaand even plaatsruimte? Bij voorbaat mijn dank.

In Uw blad van 1 Mei j.l. komt een „ingezonden“ stukje voor over vleeschdistributie voor de bewoners van den Molenweg.

In hoeverre ondergeteekende het al of niet met den inhoud daarvan eens is, doet op 't oogenblik niet ter zake. 't Is niet zijn doel, dat stukje te bestrijden of den inhoud ervan nader te verdedigen.

Alleen wenschte hij publiek te verklaren, dat hij niet de schrijver is en ook niet kan zijn van bedoeld „ingezonden“. Uit verschillende gegevens blijkt hem, dat hij door verschillende lezers voor den schrijver wordt gehouden. Dit nu is zoo niet.

Hij kan de schrijver ook niet zijn, omdat hij zich nooit heeft schuldig gemaakt aan het schrijven van ongeteekende „ingezonden“ stukken.

Dit nu kan bekend genoeg zijn. Steeds heeft hij geschreven, zonder aanzien des persoons, niets of niemand ontziende, maar steeds geteekend met zijn naam.

Hij hoopt dat te blijven doen, aangezien naar zijn vaste overtuiging het zedelijk steeds ongeoorloofd is en practisch nooit noodig is, om ongeteekende „ingezonden“ stukken te schrijven.

Met bel. gr., hoogachtend,

Uw dw.,

H. NIEUWENHUIZEN.

Zegwaart, 10 Mei '18, Molenweg 239 a.

INGEZONDEN STUKKEN.

Buiten verantwoordelijkheid der Redactie
De copie wordt niet teruggegeven
Aan de Kiezers van Zoetermeer-Zegwaard!

Hoewel de verkiezing reeds weer tot het verleden behoort, meent ondergeteekende toch even het volgende onder de aandacht der kiezers te moeten brengen.

Te Z.-Z. is in de dagen aan de verkiezingen voorafgaande een blaadje verspreid van ds. Klomp, getiteld: „Waarom Anti-Revolutionair?“

Punt 4 van dat blaadje was een aanhaling uit: „Nederlander“ 9 Mrt. '18. 't Is echter gebleken, dat zulk een passage in de „Nederlander“ in 't geheel niet heeft bestaan, noch iets, dat er op lijkt. Vandaar, dat in de Nederlander van Maandag 1 Juli '18 een hoofdartikel voorkomt, met het opschrift: „Een valsch citaat“, waarin de manier, waarop ds. Klomp de Chr.-Historischen naar de Anti-Revolutionairen probeert te trekken, ten zeerste wordt gelaakt.

Maar erger. Hoewel onderget. dit hoofdartikel reeds Dinsdag 2 Juli aan den secr. der A.R. Kiesv., den heer H. Nieuwenhuysen heeft getoond, is deze doorgestaan met het verspreiden dezer blaadjes en dus met het verspreiden van, op zijn zachtst genomen „een valsch citaat“, al is dat dan ook misschien op hoog bevel geschied.

Hoewel onderget. en anderen met hem dit ten zeerste betreuren, daar zij meenden, dat het devies van den heer Nieuwenhuysen steeds was (dus ook in den Politieken Strijd), „Recht oordeel vellen, maar laat dit over aan de kiezers te dezer plaatse.

U, Mijnh. de Red. dankzeggend voor de verleende plaatsruimte, verblijf ik

Hoogachtend,

Uw ond. dw.

L. HOGEWEG.

Zegwaard, 4 Juli '18.

De Christelijk-Historischen en de Ned. Herv. Kerk.

97

In de Rotterdammer treffen wij onder bovenstaand opschrift het volgende artikel aan:

Nu de antirevolutionaire partij zelfstandig ten strijde trekt, is het plicht haar eigen karakter scherper dan voorheen naar voren te brengen.

Ook op wat haar van de andere partijen der rechterzijde scheidt moet sterker de nadruk worden gelegd.

Voor al is dit noodig, nu, naar luid van verschillende berichten, die bij ons inkomen, sommige woordvoerders der Christelijk-Historische partij praktijken in zwang brengen, die ongeoorloofd moeten heeten.

Zij toch zoeken de menigte diets te maken dat de antirevolutionaire partij de vergaderplaats is van Ieden der Gereformeerde Kerk, terwijl alleen in de Christelijk-Historische partij de belangen der Hervormde Kerk veilig zijn.

Natuurlijk is deze voorstelling in flagranten strijd met de waarheid.

Verderfelijk zouden wij het vinden indien het speculeeren op kerkelijke hartstochten thans door onzen vroegeren bondgenoot in praktijk werd gebracht.

Zouden de leidende mannen in de Christelijk-Historische partij niet eens hun ernstig protest doen hooren tegen deze onwaardige vertroebeling van den politieken strijd?

Het spreekt wel vanzelf, dat ook wij het speculeeren op kerkelijke hartstochten ten scherpste afkeuren; geen blad is meer bezist dan het onze daartegen ingegaan, en ons Program van Beginselen houdt niets in, wat wijst op hetgeen, volgens bovengenoemd blad, door sommige Chr. Hist. woordvoerders wordt verkondigd.*)

Wij mogen echter niet nalaten er op te wijzen, dat de A.-R. partij, inzonderheid haar leider, zelve de oorzaak is, dat deze misvatting bij velen ontstaan is.

Zonder eenigen twijfel bevat ook het A.-R. program van beginselen niets dat leiden kan tot conclusie, dat „de A.-R. partij de vergaderplaats is van Ieden der Gereformeerde Kerk“; verscheiden leiders der partij behooren tot de Hervormde Kerk, en, al behooren de meesten dezer waarschijnlijk tot de Gereformeerde richting, in die kerk, hoeh is dit nimmer als eisch voor lidmaatschap van die partij gesteld.

Hoeh komt het dan, dat zooveelen, althans velen, het verschil tusschen Christelijk-Historischen en Anti-Revolutionairen allereerst meenen te zien in het verschil van kerkgenootschap?

Toen, na aftreding van het Kabinet Mackay, mr. Tak van Poortvliet als diens opvolger was opgetreden, heeft, gelijk ieder zich herinnert, dr. Kuiper het noodig gemacht „in democratische richting“ te sturen, en begon hij destijds den nadruk te leggen op de „Calvinistische beginselen“. Zijne volgelingen waren „de Calvinisten“.

Daartegen is toen terstond de heer De Savornin Lohman in verzet gekomen, niet omdat hij zelf tegenover die beginselen stond, maar omdat het volk onder „Calvinistisch“

EEN VALSCH CITAAT.

De Klomp, die in Goos tegenover den heer de Savornin Lohman stond toen deze het verschil tusschen de Christelijk Historischen en de Anti-Revolutionairen behandelde, was destijds zóó lief en vriendelijk, als alle heer Lohman hem toevoegde: als alle Anti-revolutionairen zoo spraken als gij, zouden Chr. Historischen en Anti-Revolutionairen elkaar om den hals kunnen vallen. Maar al spoedig daarna bleek, hoe fel en hoe listig vooral deze predikant west op te treden om de Chr. Historischen naar de Anti-Revolutionairen te trekken. O. a. in een blaadje dat in Zuid-Holland wordt verspreid.

Al de halve waarheden — een halve waarheid is vaak een onwaarheid — *) nu nog te bestrijden laat de tijd niet meer toe. Wij bepalen ons tot één punt, (4) waar, op de vraag: Waarom Anti-Revolutionairen, is Klomp antwoordt:

„Omdat „over 't geheel in de Anti-revolutionaire partij zich te huis gevoelen leden der Gereformeerde Kerken en voorts die Hervormden, die de Gereformeerde beginselen aangingen en in praktijk wenschen te brengen”.

Nederlander 9 Mrt. '18.

Tot ons diep leedwezen moeten wij ds. Klomp beschuldigen, valsch te citeeren. Het citaat komt in ons blad van 9 Maart niet voor, en ook niets dat er op lijkt.

In dat artikel beloogden wij, dat het Anti-Revolutionair blad de Rotterdammer gelijk heeft, waar deze sommige woordvoorders der Chr. Historische Unie bestrijdt, die het verschil tusschen de Chr. Historischen en de Anti-Revolutionairen zoeken in het behoren tot eene kerk (Gereformeerde en Hervormde). Dit is trouwens door ons steeds ontkend. Wij willen tot geen prijs kerk en politiek, als op hetzelfde gebied zich vertoonende, doorenmengen.

Maar tevens betoogden wij dat feitelijk dr. Kuyper, geheel in strijd met de beginselen van Groen van Prinsterer, de antirevolutionaire partij wil doen ogaan in de belijders van de Gereformeerde beginselen, onverschillig in welke kerk deze zich bevinden, met uitsluiting of op zijde schuiving van hen, die Gols Woord anders verstaan dan de Dotsche vaders.

Zie hier wat wij dienaangaande schreven:

Niemand heeft die nauwe vereeniging van kerk en staat méér principieel bestreden dan dr. Kuyper. Maar dit heeft dezen volksleider niet belet, zeli geheel op de Gereformeerde gezindheid van zijne volgers te steunen; zijn meest volgzaam vereerders zijn zonder twiifel de Gereformeerden in ongeren zin. Na het heengaan van mr. Groen van Prinsterer, die op een ander standpunt stond, n.l. op dat van het Reveil, heeft zijn opvolger, — tevens theoloog, — in de kerk allen nadruk gelegd op datgene wat de Gereformeerden het Cor Ecclesiae noemen; iets wat mr. Groen van Prinsterer

niets anders pleegt te verstaan dan „Gereformerd”. De „kleine luyden”, waarvan als wier speciale beschermer de Anti-Revolutionaire leider zich zoo gaarne uitgreet, hebben in vroegere eeuwen geen eigenlijk staatkundige leiding gehad; wel eene kerkelijke, die haar aanvang nam bij de Reformatie. Tot aan de Staatsregeling van 1798 was de Gereformeerde Kerk de publieke kerk, en steunde het publiek gezag op die kerk, of, juist misschien, die kerk op dat publiek gezag.

Niemand heeft die nauwe vereeniging van kerk en staat méér principieel bestreden dan dr. Kuyper. Maar dit heeft dezen volksleider niet belet, zeli geheel op de Gereformeerde gezindheid van zijne volgers te steunen; zijn meest volgzaam vereerders zijn zonder twiifel de Gereformeerden in ongeren zin. Na het heengaan van mr. Groen van Prinsterer, die op een ander standpunt stond, n.l. op dat van het Reveil, heeft zijn opvolger, — tevens theoloog, — in de kerk allen nadruk gelegd op datgene wat de Gereformeerden het Cor Ecclesiae noemen; iets wat mr. Groen van Prinsterer nimmer gedaan heeft **) Bij de stichting van de Vrije Universiteit trad dit nog meer naar voren, toen beweerd werd dat ook het onderwijs in de rechtsgelerde faculteit moet steunen op de Gereformeerde beginselen, hoewel men steeds in gebreke gebleven is aan te toonen hoe het een met het ander samenhangt, en waar die beginselen zijn vastgelegd. Doch het Gereformeerde volk stelt op die formule den hoogsten prijs.

Het ligt voor de hand, dat dit ook op politiek gebied te pas en te onpas schermen met „calvinistische” alias „gerefor-

*) Juist gisterenavond is het blad daarop teruggekomen, en nam het een schrijven op van een Hervormd predikant, die beweert dat eenige jaren geleden de heer Verkouteren zich in en gewraakt zin zou hebben uitgelaten, andere bewijzen” voor de beschuldiging worden niet angevoerd.

**) Zie vooral diens „Parti Antirevolutionaire et orthodoxe.”

meerde beginselen” den leider al diegenen toevoerde, die zich uit de Hervormde Kerk in de Gereformeerde Kerken hadden teruggetrokken; en evenzeer een groot deel van hen die, ofschoon in beginsel tot die gereformeerde groep behorende, toch niet met de Hervormde Kerk wilden breken. Daartegenover kwamen dan van zelf zij te staan, die zich in de Ned. Herv. Kerk met de gereformeerde leerstellingen, zooals die in deze Kerk zijn vastgesteld, niet ten volle vereenigen konden, althans niet op de geschilpunten den nadruk legden, welke in de Hervormde kerk van de 16e eeuw zoo groote scheuring hebben teweeggebracht.

nimmer gedaan heeft. Bij de stichting van de Vrije Universiteit trad dit nog meer naar voren, toen beweerd werd dat ook het onderwijs in de rechtsgelerde faculteit moet steunen op de Gereformeerde beginselen, hoewel men steeds in gebreke gebleven is aan te toonen hoe het een met het ander samenhangt, en waar die beginselen zijn vastgelegd. Doch het Gereformeerde volk stelt op die formule den hoogsten prijs.

Het ligt voor de hand, dat dit ook op politiek gebied te pas en te onpas schermen met „Calvinistische” alias „Gereformeerde beginselen” den leider al diegenen toevoerde, die zich uit de Hervormde Kerk in de Gereformeerde Kerken hadden teruggetrokken; en evenzeer een groot deel van hen, die, ofschoon in beginsel tot die gereformeerde groep behorende, toch niet met de Hervormde Kerk

*) B.v. als iemand vertelt, dat in den Bijbel staat: er is geen God, en weglaat de woorden: „de dwaas zeet”

wilden breken. Daartegenover kwamen dan van zelf zij te staan, die zich in de Ned. Herv. Kerk met de gereformeerde leerstellingen, zooals die in deze Kerk zijn vastgesteld, niet ten volle vereenigen konden, althans niet op de geschilpunten den nadruk legden, welke in de Hervormde kerk van de 16e eeuw zoo groote scheuring hebben teweeggebracht.

Van „in het practijk brengen der Gereformeerde beginselen” staat in het artikel niets.

Wij staan op het standpunt, tegenover de Revolutie—het Evangelie; en wij matigen ons niet aan de „Gereformeerde beginselen” in de plaats te stellen van het Evangelie; althans op het gebied der politiek. Onze partij zoekt vereeniging van alle christenen, die het verband tusschen hun godsdienst en het staatkundig leven erkennen, en Gols Woord als leidraad en toetssteen, ook op dat gebied erkennen, en in zoover staan zij dan ook tegenover de Antirevolutionairen, die, volgens ds. Klomp, juist hierin zoo voortreffelijk zijn, „omdat het meer strijdvarende, het scherp belijnde, het zich afzonderende, staatkundig sterker gevonden wordt bij de Antirevolutionairen”.

Het „Evangelie” leert dat niet. Het leert ons wel scherp te staan tegenover „de wereld” tegenover den lusten en hartstochten; ook tegenover den leugen. Daarentegen leert het „ois als broeders saam te vereenigen”, saam te werken, niet zich te volgen bij Paulus, of Petrus, of Calvijn, maar bij onzen Heer Jezus Christus.

Nederl. 10/7 '18

Meens 20/7 '18

Ingezonden stukken.

(Buiten verantwoordelijkheid der Redactie.)

Ds. Klomp's verdediging.

Geachte Redactie,

U zal wel zoo vriendelijk willen zijn mij te vergunnen mij in Uw blad te verdedigen. Door een vriendenband werd mij toegezonden uw nummer van 1 Juli, waardoor ik in kennis kwam van uw artikel „een valsche citaat.“ Het schijnt niet meer tot de goede manieren te behoren dat men een aangevallene er in kennis mede stelt, door een nummer van het blad toe te zenden.

Doch ter zake.

Boven uw schrijven zet ik in gedachten: een dubbele vergissing.

10. Immers de schrijver van 1 Juli schijnt niet op de gedachte te zijn gekomen dat er meer predikanten van dien naam konden zijn, immers er zijn er wel vijf. Indien hij het verlag van de rede van den heer de Savornin Lohman had ingezien, dan zou hij hebben bespeurd dat die vriendelijke debater was Ds. Klomp van Schore. Las hij bovendien de „Nederlander“ geregeld en faalde zijn geheugen niet, dan zou hij hebben kunnen vermoeden dat de schrijver van het door u genoemde „valsche citaat“ zou kunnen zijn Ds. K. van Wassenaar. Deze toch is door uwe berichtgever gedurig genoemd en aangevallen. Hij toch is het wiens optreden door u zoo liefelijk „fel en listig“ genoemd wordt. De vergaderingen, door mij toegesproken, zullen kunnen oordeelen tusschen U en mij, en getuigen dat uwe kwalificatie, op zijn zachtst genomen, geheel onjuist is.

20. Ook vergist U zich wanneer U meent dat het door U veroordeelde als een „citaat“ zou zijn bedoeld. Het is slechts gegeven als een korte inhoud van uw artikel van 9 Maart. En dan neem ik geen woord daarvan terug, dan blijft ik meenen dat het juist is weergegeven. Een collega, geheel onbekend met uw schrijven van 1 Juli, gaf mij volkomen

in enigzins andere bewoordingen gaf hij den inhoud van uw artikel, maar de strekking was geheel dezelfde.

U dankzeggende, met heilbode,

J. G. KLOMP, Herv. Pred.

Wassenaar, 8 Juli 1918.

Het deed ons leed, zooals wij reeds schreven, niet genoeg op de voorletters van de heeren Klomp acht te hebben geslagen. Verkiezingsdrukke zij onze verontschuldiging. Wij ontzagen het strooibiljet zeer laat, en verzuimden na te gaan, wie de eigenlijke onderteekenaar ervan was. 't Doet er ook weinig toe, 't was een Het vormd predikant. Wij konden aan de met amsalingsteekens aangegeven zinsnede, waaronder stond Nederlander 9 Maart, niet zien, dat het citaat een korte inhoud bedoelde. Als Ds. Klomp meent dat dit citaat den korten inhoud weergeeft, dan geeft hij blijk niet goed te kunnen lezen. De „strekking“ van ons artikel van 9 Maart is ongeveer het omgekeerde van de strekking van het „citaat.“ Het laat ons echter niet met zulke lezers van onze artikelen te debatteeren; de verkiezingen zijn voorbij; het valsche citaat zal zijn effect bereikt hebben, — laat Ds. Klomp zich daarmee tevreden stellen. (Red.)

INGEZONDEN STUKKEN.

Buiten verantwoordelijkheid der Redactie
De copie wordt niet teruggegeven

Geachte Redactie!

Mag het Bestuur van de Anti-revolutionaire Kiesvereniging „Nederland en Oranje“ te Zegwaart-Zoetermeer plaatsing van het volgende?

In een vorig nummer van uw blad komt een „Ingezonden“ voor van den heer L. Hogeweg te Zegwaart, inhoudende een afkeuring op het rondzenden van een blaadje van ds. J. G. Klomp Nederl.-Herv. Predikant te Wassenaar, waarop in „De Nederlander“ van 2 Juli aanmerking was gemaakt. Dat blaadje zou niet in alles met de waarheid overeenkomen. In 't bijzonder viel aanmerking op punt 4, 't welk een „valsche citaat“ werd genoemd en waarvan verklaard werd in bedoelde „Nederlander“, dat er zoiets nooit heeft ingestaan, noch iets, dat er ook maar op lijkt; en voorts dat de secretaris der anti-rev. Kiesvereen., hoewel door den heer H. in kennis gesteld met bovengenoemde beschuldiging, nochtans is doorgestaan met verspreiding van bedoeld blaadje, waaruit ten slotte door den schrijver de conclusie werd getrokken, dat de secretaris der A.-R. Kiesvereen. in den politieken strijd niet „recht door zee“ ging, maar een strijdwijze volgde, welke de heer H. maar niet nader zou kwalificeeren.

Het bestuur van de A.-R. Kiesvereen. verklaart bij deze, dat het in het allerminst accoor kan gaan met de zienswijze van den heer H.

dat het de wijze van optreden, blijkend diens schrijven, eenparig en met klem afkeurend dat het volkomen homogeen is met den secretaris en diens handelwijze geheel voor eig rekening neemt;

dat het niet anders kan dan het optreden van den secretaris, die gehandeld heeft met medeweten van en in overleg met den voorzitter, goedkeuren, aangezien geen enkel bestuur van geen enkele partij van tactiek mag veranderen één dag vóór de verkiezingen, uitsluitend op grond van het feit, dat in een vijandig-gezind orgaan afbrekende critiek wordt geoefend en veeleer aan die beide bestuursleden lof toekomt, dat ze, getrouw aan hun plicht, niet van hun post zijn teruggetreden op 't eerste alarmgeroep van „De Nederlander“.

Bovendien protesteert het met kracht tegen het laatste deel van het „Ingezonden“, waarin op min nobele wijze het karakter van den secretaris wordt aangetast, als zou deze den politieken strijd met oneerlijke wapenen voeren. Een onbewezen en niet bewijsbare beschuldiging, wijl juist de secretaris steeds met open vizier zoowel geestverwant als tegenstander in den politieken strijd is tegengegaan.

Met bel. groet en dank voor de plaatsing, Het Bestuur der Anti-Revolutionaire Kiesvereen. „Nederland en Oranje“, te Zegwaart-Zoetermeer.

Z.-Z., Juli '18.

Geachte Redactie!

Vergun mij bij bovenstaand een persoonlijk onderschrift.

1. Het bestuur machtigde mij bovenstaand, al of niet van namen voorzien, te publiceeren.

Daar de namen der bestuursleden genoegzaam bekend zijn, acht ik publicatie daarvan onnoodig.

2. Dat het bedoeld blaadje niet uitsluitend voor rekening komt van de plaatselijke kiesvereniging, doch feitelijk uitging van de Centrale Anti-Rev. Kiesvereniging „Zoetermeer en Omstreken“.

3. Dat de beleedigende zinsnede aan 't eind van het stukje van mijn geachten collega, niet zoozeer mij maar veeleer hemzelf schaadt, daar mijn publiek optreden steeds open, eerlijk en ridderlijk is geweest, wat trouwens ieder weldenkend lezer bekend is.

4. Dat mijn geachte vriend, hoewel formeel het recht hebbende ook publiek tegen de A.-R. en mij op te treden, verzuimd heeft te bedenken, dat de onderlinge intieme verhoudingen ditmaal zoo'n optreden niet gedoogden, aangezien „de wijze tijd en wijze kent“ en „alle dingen wel oirbaar zijn, doch alle dingen niet stichten“.

5. Dat hij er zich in verheugt, dat de heer H. openlijk er voor uitkomt, dat hij Christelijk-Historisch is (in onderscheiding van anderen). doch

dat hij het bejammert, dat de eerste publieke stap op den politieken weg een „misstap“ is geweest.

6. Dat hij steeds gepleit heeft voor de oprichting eener Christelijk-Historische Kiesvereen, die vriendschappelijk samenwerkt naast en met de A.-R., doch dat het hem en velen met hem, zoowel A.-R. als Chr.-Hist. spijten zou, als een dergelijke organisatie geboren werd ten gevolge van publieke tweedracht.

Hiermede zijn mijn persoonlijke bemerkingen op het stukje van den heer H. geëindigd.

Rest thans nog voor den lezer een nadere beantwoording van de vraag: In hoeverre is het juist, wat het blaadje van ds. Klomp een „valsche citaat“ bevatte en in hoeverre is het juist, dat de secretaris der Anti-Rev. Kiesvereen. dat heeft geweten.

Op Zaterdag 29 Juni stelde ik den heer H. een gedrukt exemplaar van het geincrimineerde blaadje ter hand. Zonder mij daarvan te verwittigen zond deze het op naar „De Nederlander“ ter beoordeeling. Dit nu was om twee redenen te bejammern. Vooreerst had de heer H. dienen te onderzoeken of het gedrukte stuk overeenkwam met de oorspronkelijke copie van Ds. Klomp. Hij toch kon weten, dat het oorspronkelijke door een tusschenpersoon was gecopieerd en dat het hem zoo kersversch van de pers werd in handen gegeven.

Hij beliep door deze onvoorzichtigheid de kans, dat „De Nederlander“ te goeder trouw ds. K. zou aanvallen, over iets, dat deze niet voor zijn rekening kon nemen. De heer H. had zich dus eerst tot mij dienen te wenden, om te onderzoeken, of het gedrukte stuk juist en correct was, overeenkomstig de copie. En deed hij het liever achter mijn rug om, dan was plicht geweest, dat hij het opgezonden had naar ds. K. met de vraag, of deze het zoo onderschreef, om het eerst dan naar „De Nederlander“ te zenden. Maar in de tweede plaats was deze daad te bejammern, omdat ook de secretaris voldoende tijd zou hebben gehad voor een nader onderzoek nog vóór 3 Juli, indien de heer H. hem reeds Zaterdag zijn plan had meegedeeld. Er was dan gelegenheid geweest, misverstand tijdig uit den weg te ruimen.

Reeds waren deze blaadjes in verschillende gemeenten in den omtrek verspreid en Maandag 1 Juli ook in Zoetermeer, toen de heer H. op Dinsdag 2 Juli 's morgens 10 min. voor 9 het artikel uit „De Nederlander“ toonde, waarin beweerd werd dat ds. K. een „valsche citaat“ had gebruikt, 't welk nooit in „De Nederlander“ van 9 Maart gestaan had en ook niet iets, dat er op lijkt.

Ik kon op dat moment niet anders dan zeer oppervlakkig van dat artikel kennis nemen en er was eenvoudig geen tijd om ook van de andere zijde informatie in te winnen, daar toch allereerst voor dat enige handeling kon plaats vinden, geconfereerd diende te worden met het bestuur der Kiesvereen. en dat der Centrale A.-R. Kiesvereen. 't Advies van beide was: „doorgaan!“ En natuurlijk geen behoorlijke tijd beschikbaar voor oorsprong van het gerezen ge-

schil. Aan de ééne zijde de verklaring van onze tegenstander „De Nederlander”, aan de andere zijde het blaadje van ds. K., die alom bekend staat, ook in onze omgeving als een betrouwbaar, waardig en achtenswaardig man. Nu schreef de heer Hogeweg zijn stukje in „Het Nieuws”, waarbij hij opnieuw een fout beging, door klakkeloos „De Nederlander” na te praten, zonder dat hij het bewuste artikel van 9 Maart had vergeleken. Alleen op gezag van „De Nederlander” dus. En dat zou hij ook van de A.-Rev. eischen. Niemand die er zelfs aan denkt, in geen enkele partij.

't Is wel jammer, dat de heer H. nog niet wat beter met goede organisatie- en partij-eischen op de hoogte is. Eerst op Woensdag 10 Juli heeft de heer H. het artikel van 9 Maart uit mijn hand ter inzage ontvangen.

En nu het blaadje zelf. Ds. K. schreef in punt

„Omdat over 't geheel in de A.-R. partij zich tehuis-gevoelende leden der Geref. Kerken en voorts die Hervormden, die de Geref. beginselen aanhangen en in practijk wenschen te brengen.”

Wat is daaruit nu de hoofdgedachte?

Ieder die lezen kan, zal daarin zien een verklaring, dat de A.-R. partij over 't geheel bestaat uit menschen, die lid zijn van de Geref. Kerk en uit Hervormden van Geref. richting.

Daar staat niet dat alle Hervormden of Gereformeerden er lid van zijn of van moeten zijn, noch dat in doorsnee genomen de toestand alsoo is.

Nu beweerde „De Nederlander” van 1 Juli, dat dit nooit in „De Nederlander” van 9 Maart had gestaan en, let wel lezer, ook niet iets later op lijkt.

Zien we nu wat „De Nederlander” van 9 Mrt. aan schrijft:

In dat artikel wordt de valsche voorstelling gestreden van sommige Christ.-Hist., die beweren, dat de A.-R. partij Kerkelijk-Gereformeerd is. Precies dus, wat wij steeds beweren en ook ds. K. schreef. En dan staat in dat artikel o.m. dit (nadat eerst instemming is betuigd met „De Rotterdammer”, die 't zelfde beweerde):

„Zonder eenigen twiifel bevat het A.-R. program van beginselen niets, dat leiden kan tot de conclusie dat de A.-R. partij de vergaderplaats is van leden der Geref. Kerk; verscheiden leiders dier partij behooren tot de Hervormde Kerk en al behooren de meesten dezer waarschijnlijk tot de Geref. richting in die (N.-H.) Kerk, toch is dit nimmer als eisch van lidmaatschap voor die (n.l. A.-R.) partij gesteld.”

De Nederlander 9 Maart kolom 1 regel 13 en v.v. (Het tusschen haakjes geplaatste ter verduidelijking van mij).

Is dat nu iets dat niet op het punt 4 van Ds. K. lijkt?

Wat staat daar?

Wie lezen kan en wil, leest daar de volgende verklaring:

dat de A.-R. partij geen kerkelijke partij is, dat er niet uitsluitend Geref. lid van zijn, doch ook (en zelfs nog wel onder de leiders) leden der Nederl. Herv. kerk van Gereform. beginse- len.

In beide is de hoofdgedachte dus dezelfde. En dat noemt men dan „valsche citeeren” en

„iets, dat er niet op lijkt, (2 Juli), ja zelfs „de strekking is ongeveer het omgekeerde” (10 Juli). Ik geloof gaarne, dat de Nederl. en ook de heer H. ter goeder trouw zijn, doch ieder die lezen kan, zal toch moeten toestemmen, dat de Nederl. dan dat „ongeveer het omgekeerde” wel wat anders had mogen uitdrukken.

Waar ik in mijn overschrift ter persoonlijke verdediging kort was, heb ik de zaak over dat bewuste blaadje wat breedvoeriger behandeld, opdat de waarheid aan het licht mocht komen, dat Ds. K. niet „listig” te werk ging en wij geen lectuur hebben verspreid van „schunnigen” aard, nu daardoor de Chr.-Hist. tot de A. R. te lok- en.

Aan zulk een bedrijf heeft niemand onzer zich huldig gemaakt.

Moge het den heer H. gegeven zijn in de poli- tieke worsteling voor de Chr.-Historischen nog nienigmaal zijn pen te gebruiken en artikelen te schrijven van meer „christelijke” strekking en meer „historischen” inhoud, dan zijn „Ingezonden” in het Nieuws.

Met bel. dank voor de opname

Uw dw.

H. NIEUWENHUIJSEN,

Te secretaris A.-R. Kiesvereen.

Zegwaard, 18 Juli 1918.

INGEZONDEN STUKKEN.

*Buiten verantwoordelijkheid der Redactie
De copie wordt niet teruggegeven*

Geachte Redactie.

Nog eenmaal en thans voor 't laatst, kom ik U naar aanleiding van het „Ingezonden” van den heer Nieuwenhuysen een plaatsje in Uw blad vragen voor het volgende.

Bij voorbaat mijn dank voor de opname.

„De waarheid moet aan het licht komen”, zoo betoogt de heer N. in Het Nieuws van 20 Juli j.l. Juist daarom neem ik nog éénmaal de pen op, (hoewel dit eerst mijn plan niet is geweest) want de heer N. heeft zijn best gedaan de lezers van zijn „Ingezonden” in het duister en onder- geteekende in 't zonnetje te zetten.

Over de hoofdzaak, n.l. of het citaat van Ds. Klomp werkelijk een citaat is, zwijgt de heer N. geheel. Daarom deel ik thans aan de kiezers mee, dat Ds. K. in de Nederlander van 10 Juli zelf erkent, dat zijn citaat geen citaat is. Ds. K. miste dus het recht punt 4 van zijn blaadje tusschen aanhalingsteekens te zetten en het te onderteekenen met: „Nederlander, 9 Mrt. '18.”

Wat was punt 4 van zijn blaadje dan? Een persoonlijke opvatting van Ds. K. over een artikel uit de Nederl. van 9 Maart. Was die opvatting van Ds. K. dan juist? In geen geval. 't Was juist het omgekeerde van wat de Nederl. schreef. Naar aanleiding van een artikel in de A. R. Rotterdammer schreef de Nederl. dat er in de A. R. Partij wel Hervormden, waaronder zelfs leiders dier Partij, zijn, al zijn ze dan ook voornamelijk de Geref. richting toegedaan. Ds. Klomp doet het voorkomen, alsof alle Herv. die de Geref. richting zijn toegedaan, zich in de A. R. Partij thuisgevoelen.

Resumeerend krijgen we dus:

1o. Ds. Klomp gaf den inhoud van 't artikel der Ned. omgekeerd weer.

2o. Punt 4 van 't blaadje van Ds. K. was geen citaat.

3o. De naam der „Nederlander” is misbruikt.

4o. Dit voldoet niet aan goede partijeischen; is wel oirbaar, maar sticht niet; is een misstap op den politieken weg; is niet christelijk; is niet historisch; schaadt niet mij, maar de A. R. Partij.

En nu nog iets over ondergeschikte punten.

a. Het Bestuur der A. R. K. betoogt, dat de Nederl. een vijandiggezind orgaan is. Maar heeren A. R. leiders te dezer plaats, hoe komt het dan toch, dat gij zoo klakkeloos een zoogenaamd citaat uit die Nederl. overneemt? Was de heer N. niet mank gegaan aan het euvel, dat hij mij kwalijk duidt, al dit geschrijf-ware misschien voorkomen. De heer N. eischte van mij, dat ik de copie van Ds. K. had moeten inzien. Verriest gij zich niet? Zou het

niet beter geweest zijn, dat hij het vijandigge- zind orgaan van 9 Maart eens had ingeke- ken, om te controleren of Ds. Klomp zich soms ook vergist had?

b. Mijn eerste stap op den politieken weg was volgens den heer N. een misstap. De heer N zal mij dit zeker wel willen vergeven. Een eer- ste stap is immers altijd onvast en wankel. Maar, mijnheer N., in dezen uw misstap te ver- klaren? Gij hebt immers al zoovele stappen op den politieken weg gedaan?

c. De heer N. wenscht evenals onderget. een Chr. Hist. Kiesv. naast de A. R. K., maar niet tegevolge van publieke tweedracht. Mijnheer N., begin dan s. v. p. niet met uitdrukkingen als: „vijandiggezind orgaan”, en laat dan bij eerstvolgende verkiezingen vooraanstaande Anti-Rev. niet meer zulk een uitdagende houding tegenover mij aannemen, wanneer ik soms weer Chr. Hist. lectuur „zonder citaten” ga ver- spreiden.

d. De Secr. der A. R. K. is volgens zijn schrij- ven doorgestaan met het verspreiden der blaad- jes op advies der Kiesv. en Centrale A. R. Kiesv. Dit is echter onwaar. Dinsdagmorgen om 10 min. voor 9 uur kreeg de heer N. de Nederlander. Volgens zijn zeggen had hij geen voldoende tijd om dat „alarmgeroep” even te lezen en natuurlijk ook niet om te confe- reren met de Besturen van Kiesv. en Centrale. En toch gingen er weer blaadjes van Ds. Klomp om 12 uur naar de kiezers. Alleen de heer Chardon heeft in mijn bijzijn verklaard: „door- gaan”, hoewel hij het Hoofdartikelje uit de Nederl. niet had gelezen, zonder zich voldoende van de kwestie op de hoogte te stellen, dus „klakkeloos”.

e. Gaarne wil onderget. erkennen dat noch hij, noch de Hoofdredactie van de Nederlan- der, noch zooveel anderen met hem kunnen lezen. Maar kunnen de heeren der A. R. Partij dit wel? Er zijn toch in 't Bestuur der A. R. Kiesv. leden, die reeds jaren lang op dat „vij- andiggezind orgaan” de Nederlander zijn ge- abonneerd. Hebben zij dan het „Alarmgeroep” in de Nederl. van Maandag 4 Juli niet goed ge- lezen? Zoo ja, waarom hebben zij den heer N. dan niet gewaarschuwd dat er iets niet in orde was?

f. Maar de heeren kunnen gerust zijn. De ver- kiezingen zijn voorbij. Het valsche citaat zal zijn werk hebben gedaan, ook onder de Hervormde kiezers, onder de leden van die Kerk, nog zoo kort geleden door een der vurigste A. R. propagandisten te dezer plaats ge- noemd: „Het huis van Rimmon.” (Zie 2 Kon. 5 : 18).

Hoogachtend.
L. HOGEWEG.

Zegwaard, 25 Juli 1918.

31 Juli 18

INGEZONDEN STUKKEN.

*Buiten verantwoordelijkheid der Redactie
De copie wordt niet teruggegeven*

Geachte Heer Redacteur!

Beleefd verzoekt ondergeteekende voor het volgende een plaatsje in uw blad.

Met de bewering in zijn ingezonden van 25 Juli j.l. dat door een der vurigste A. R. propa- gandisten te dezer plaats de Hervormde Kerk het huis van Rimmon is genoemd, heeft de heer Hogeweg mij in zijn pennestrijd met den heer Nieuwenhuysen betrokken.

't Is te betreuren, dat die strijd is ontbrand. De positie, die de heer H. bekleedt, had hem moeten weehouden het Bestuur der A. R. Kies- vereniging in het algemeen, en zijn collega in het bijzonder, zoo scherp-persoonlijk, publiek

Waarlijk de Chr. Hist. dienen in 't vervolg een beteren penvoerder te zoeken. Want u bederft veel, zoo niet alles voor uw medestanders.

Intusschen, nog een paar dagen en dan collega een genoegelijke vacantie, waarin we beiden over deze kwestie het noodige zand laten waaien.

Met de meest collegiale groeten aan den heer H. en aan de redactie dank voor de plaatsing en den lezers dank voor hun geduld.

Den 1sten Secr. der A. R. Kiesvereen.

H. Nieuwenhuisen.

Zegwaart, 30 Juli 1918.

* Kieserslijsten.

We kregen van den secretaris der antirev. kiesvereeniging inzage van de door hem „gekleurde“ kieserslijst van Zegwaart.

't Ziet er echter voor de antirev. niet rooskleurig uit.

De „Vrijzinnigen“ van alle schakeering zouden samen in den Raad indien thans daarvoor gekozen moet worden, op hun slofjes 4 zetels halen.

Brachten ze het zoover niet, dan zou er zeker wat aan hun organisatie en aan hun politieke strategie ontbreken.

Voor „rechtsch“ bleven dan 3 zetels; misschien 2 antirev. en 1 Kath. doch 't zou zeer wel andersom kunnen uitvallen.

Toch kunnen we het in de toekomst met niet minder dan 3 zetels onzerzijds doen. Gelukkig is nog een jaartje voor den boeg en tijd gewonnen is veel gewonnen.

§ §

* Benoemingen.

Er hebben in de gemeenteraden benoemingen plaats gehad voor secretaris en ontvanger.

De uitslag daarvan heeft heel de gemeente ontstemd. Geen der partijen is voldaan. Door blinde partijhaat werd men blijkbaar gedreven.

Slechts de burgemeester was in zijn aanbeveling vrijwel „neutraal“, ja op de keper beschouwd werd de anti-rev. heer H. Elzinga sterker aanbevolen dan zijn R.-K. collega en den vrijz. heer G. de Rooij weer sterker dan zijn R.-K. concurrent C. v. Dijk.

En — oi. terecht.

Hoewel beide candidaten voor het secretariaat even geschikt waren (de heeren Blauwhof en Elzinga) toch

was de laatste meer *bekwaam*, om zijn meerdere diploma's.

„Linksch“ werd blijkbaar door te sterke partijhaat gedreven. De meest *bekwame* werd gepasseerd.

„Rechtsch“ daarentegen nam echter in dit geval wel wat *al te onpartijdig* de vrijz. heer G. de Rooij, als de meest *bekwame*.

Heel deze benoemingen hadden een gansch ouden verloop kunnen hebben als men elkander zijn bescheiden deel had willen gunnen tot bevrediging van alle partijen.

Thans is dat zoo niet.

Maar — deze verkiezingen stonden ook in het teeken van *partijdigheid* en *woordbreuk* § §

Week 22/6 '18

* Geeft acht!

Niet alleen: „Rechtsch richt u!“ zij ditmaal voor de Kamerkiezers in Z.-Z. het bevel.

Maar ook: — „Geeft acht!“

In den kieskring Leiden wordt een stembiljet uitgereikt met 22 candida-terlijsten.

Elke lijst draagt een nummer.

Voor de anti-revolutionaire candidaten is dat nummer 8.

Bovenaan staat Idenburg.

Daarna volgen nog 9 andere namen.

Onderaan staat J. Schouten.

Elke stem heeft waarde.

Toch stemme men zooveel mogelijk op Idenburg, op no. 1 van lijst 8.

Men bezie eerst aandachtig zijn stemkaart welke 3 dagen van te voren wordt toegezonden.

Men zoeke daarop lijst 8.

Op het stembiljet staat alles precies zoo. Men is dan in het stemblokkeel spoedig klaar met zoeken, naar lijst 8 nummer 1.

't Is hoogst eeny udig.

Ech — men geve acht! § §

vr. 29/6 '18

Stemt nummer één

Hier te Z. Z. zou een gevaar kunnen dreigen waarvoor we nog intijds vóór 3 Juli wenschen te waarschuwen

Onder de 10 candidaten is er een tweetal, 't welk om bijzondere redenen hier plaatselijk naar voren geschoven is.

't Zijn de heeren J. A. Schouten en Mr. J. A. de Wilde.

Beiden zijn hier persoonlijk geweest.

Mr. de Wilde met zijn indrukwekkende speech op de Jaarvergadering van het L. C. der Unie en nog onlangs als voorzitter van de groote vergadering der Boterhandelaren.

Bij beide gelegenheden zijn de hem verleende gaven en talenten niet verborgen gebleven en heeft hij onbewust en zelfs niet gewild, nochtans stemmen voor zich zelf gewonnen.

En J. A. Schouten. Zijn optreden ligt nog versch in 't geheugen.

Deze eminente jonge man heeft hier letterlijk de harten gestolen. Zelfs van tegenstanders.

Er is dan ook geen twijfel aan of — zoo God hem het leven laat — behoort hij in de toekomst naar de Tweede Kamer te gaan.

Alleen maar — nu is het zijn tijd waarschijnlijk nog niet.

Nu zijn er, die op Schouten of op de Wilde hun keurstem willen uitbrengen.

Zeer begrijpelijk en verklaarbaar!

Echter niet toelaatbaar.

Daarom herinneren we even aan de verklaring hunnerzijds en in de Standaard vermeld, dat ze aan kiezers verzoeken, vooral toch op No. 1 d.i. op Idenburg zullen stemmen.

Wie op No. 1 stemt, geeft zijn stem aan de lijst der A.-R. waardoor dus niet alleen voor no. 1 doch ook voor volgende candidaten de kans verhoogd wordt om te worden gekozen door overdracht der stemmen

Natuurlijk, is de kans voor Mr. de Wilde op onzen tijd zeer gering en voor Schouten is welhaast alle kans buitengesloten.

Toch is die plaatsing niet geheel te wijten aan Centraal Comité of College van Gemachtigden. Hoe die plaatsing voor de Wilde tot stand kwam weten we niet — doch omtrent Schouten is

het bekend, dat hij oorspronkelijk op no. 5 stond van de groote-stedenlijst (Rotterdam) — doch dat zijn bescheidenheid hem deed opstaan voor C. Smeenk van Arnhem, die in ongunstiger conditie verkeerde. En dat niet op verzoek van anderen.

Ook niet gedwongen van boven af.

Maar geheel zelfstandig en vrijwillig.

Men volge dan het advies van het Centraal-Comité en het verzoek van de heeren de Wilde en Schouten en men stemme op no. 1 (op A. W. F. IDENBURG) van lijst 8.

Z.

§ §

vr. 20 Juli '18

* Partijverhouding

Men vraagt ons hoe de verhoudingen in de raden van Zegwaart en Zoetermeer zouden zijn geworden, indien de laatste Kamerverkiezing een raadverkiezing geweest ware.

Het antwoord op die vraag kan eenvoudig luiden:

De verhoudingen zouden bestendig zijn geworden.

aan te vallen. Hij had moeten begrijpen, dat door dergelijke polemiek de goede zaak niet bevordert wordt. Hij had zijn bezwaren in de allereerste plaats moeten indienen, waar zij behooren.

En wat ik met die kwestie te maken heb, gaat mijn begrip ten eenenmale verre te boven. Die uitdrukking „huis van Rimmon“ is van mij afkomstig. In particulier gesprek heb ik haar eenen andermaal gebezigt in den zin van, dat iemand, die handelt of spreekt in strijd met zijn overtuiging, neerknielt in den tempel van Rimmon.

Dat door mij „de Hervormde Kerk, huis van Rimmon is genoemd“, is een pertinente leugen van den heer Hogeweg. 't Is door mij gezegd, noch bedoeld. En de heer H. weet zeer goed, dat twee andere personen, die getuige waren van ons gesprek, het hierin volkomen met mij eens zijn.

Door die uitdrukking te leggen in den mond van „een der vurigste A. R. propogandisten“, heeft de heer H. zich door politieke hartstocht laten vervoeren, ten einde verdeeldheid te zaaien. Ons gesprek toch had met politiek niets uit te staan. De heer H. geeft den indruk, alsof die uitdrukking in den politieke strijd is gebruikt. Hij wrijft haar de A. R. partij aan. En dit is laster, vuig laster!

Waar hij toont zoo weinig begrip van fatsoen en welvoegelijkheid te bezitten, door er geen bezwaar in te zien, een uitdrukking gebezigt in particulier gesprek, met leugen en laster op de straten van Askalon uit te roepen, daar geef ik zijn vrienden en kennissen wel in overweging, zich voor hem te wachten.

De heer H. is niet alleen op zijn politiek pad gestruikeld; met leugen en laster; met bezoedeld schild is hij tegen mij ten strijde getrokken. Volgens hem is het devies van den heer Nieuwenhuysen „Recht door Zee“. Ik zou den heer H. vragen, wat zijn devies is.

Collega N. heeft ontkend, dat de heer H. „christelijk-historisch“ handelde, ik eindig met hem te vragen: „Is Uw handelwijze wel ethisch-irenisch?“

U, Mijnheer de Redacteur, dankend voor de verleende plaatsruimte,

met de meeste hoogachting,

Uw dw. dr.,

ALB. BRAUCKMAN.

Zegwaard, 31 Juli 1918.

INGEZONDEN STUKKEN.

*Buiten verantwoordelijkheid der Redactie.
De naam wordt niet teruggegeven.*

Geachte Redactie!

Mag onderstaand geplaatst? Bij voorbaat mijn dank.

De heer Hogeweg heeft gemeend nog eens te moeten schrijven. Dit verwondert. Wie „in 't zonnetje gezet“ wordt, trekt zich terug in de schaduw. Wie dat niet doet, toont, dat de zonnestralen niet „steken“, doch „koesteren.“ 't Was mijn doel den lezer voor te lichten en den heer H. als collega zooveel mogelijk te sparen. Volgens den heer H. schijnt dat niet gelukt. Natuurlijk past het mij niet te zeggen, dat de heer H. niet goed leest, of de bedoeling niet begrepen heeft. Zoo iets is ondenkbaar. 't Zal mij wel aan de noodige zeggingskracht ontbroken hebben. Verklaarbaar en verschoonbaar, omdat ik en het bestuur der A. R. Kiesvereen. zoo zacht mogelijk hebben willen handelen en den heer H. zoo min mogelijk hebben willen kwetsen.

Over den inhoud zou ik kort kunnen zijn. Bijv.: „Het schrijven van den heer H. is zoodanig dat het beter is, er niet verder op in te gaan. De heele en halve onwaarheden en scheeve voorstellingen maken beantwoording ondoenlijk.“ Of iets dergelijks.

Daar ik steeds een dergelijke wijze van beantwoording in debat heb afgekeurd, als veradende gebrek aan argumenten, zal ik dien weg niet opgaan en ga, zoo kort mogelijk, op dat schrijven in. Niet om den heer H. dat is vruchteloos. Doch voor den welwillenden lezer.

Over de hoofdzak valt weinig meer te zeggen. De vraag of ds. K. de gedachte van „De Nederl.“ heeft weergegeven, heb ik uitvoerig behandeld. Beide uitspraken vergeleek ik. De inhoud kwam op 't zelfde neer. 't Gaat niet over een paar aanhalingsteekens. Had dr. K. die weggelaten, dan zou de beschuldiging „een valsche citaat“, veranderd zijn in „een valsche zinsnede“ of „een valsche voorstelling.“ Wat toch practisch op 't zelfde neerkomt. 't Woord „citaat“ is van den „Nederl.“ en terecht door ds. K. tegengesproken.

Hij verklaart dan ook in de Nederl. 10 Juli, dat hij onverkort zijn punt 4 handhaaft. Daar staat wat de strekking betreft hetzelfde als in de Nederl. van 9 Mrt. Zegt de heer H.: Ds. K. doet het voorkomen alsof alle Herv. van Geref. richting bij de A. R. behooren, dan legt hij er iets in, wat niet gezegd is (dus vervalsching van beteekenis) omdat het ook niet in de Nederl. stond.

Zegt de heer H. dat er ongeveer het omgekeerde staat, dan komt hij (en de Nederl.) in lijnrechten strijd met Groen van Prinsteren, waarop de Chr. Hist. zich gaarne beroepen, als de slechter hunner partij. Wij A. R. zijn „afgeweken“, zij de Chr. Hist. hebben de lijn van Groen gevolgd. Maar die beweert o.m. (Nederl. Gedachten V. blz. 43, idem II, blz. 29). Ter Nagedachtenis van Stall blz. 10 en 20. Nederl. Gedachten 1873, blz. 31 enz. enz.) precies wat in punt 4 van het blaadje staat. Was er maar wat meer kennis van Groen v. Prinsterer, men zou wel anders oordeelen. Maar nog steeds blijft de klacht van Groen van kracht, dat vooral onder de z.g.n. ontwikkelden onder zijn geestverwanten zoo weinig kennis zijner beginselen wordt gevonden. Ook hebben onpartijdige beoordeelaars (leden der Herv. Kerk) aan wie ik beide uitspraken liet lezen, mij verklaard, dat zij niet konden zien, dat ds. K. iets schreef, wat niet gelijk op dat van Nederl. 9 Mrt. of er zoo ongeveer het omgekeerde van is. Er behoeft dus niets te worden terug genomen uit mijn vorig schrijven omtrent de hoofdzak. De Nederlander is niet misbruikt, de A. R. Kiesvereen. heeft niets misdaan. Ds. K. schreef niets te veel, en de secretaris der A. R. zette geen misstap.

Over de 6 ondergeschikte punten het volgende:

1. De Nederl. een „vijandig gezind“ orgaan. Bedoeld is natuurlijk vijandig in dit onderhavige geval. De Nederl. is een orgaan van onze geestverwanten. Doch in dit geval was het blad niet „vriendschappelijk“, sloeg een vijandigen toon aan. Uitdrukkingen als: „die felle, listige ds. K.“, „lokken van Herv. naar de A. R. partij“ klinken niet bondgenootschappelijk. Had de Nederl. geschreven, ds. R. vergist zich, of heeft ons artikel niet begrepen, dan was het niet vijandig geweest.

Nu wel! Ben ik dus wat onvolledig en daardoor onduidelijk geweest, dan moge deze verduidelijking tevens als excuus dienen. Ik verklaar dus gaarne, dat ik den Nederl. zonder meer, niet als een vijandig orgaan beschouw. Voorts was niet ik geroepen punt 4 met Nederl. 9 Mrt. te vergelijken, omdat ik ds. K. als een betrouwbaar man ken en dus niet den minsten twijfel koesterde. Doch de heer H. twijfelde, die zond het op naar de Nederl. die was dus verplicht eerst te onderzoeken (van twee kanten natuurlijk!) voordat hij schreef.

2. Of ik hem zijn misstap vergeef? Van gansch harte! Niet alleen zijn eerste, doch ook zijn dito tweede. Als 't noodig is reeds bij voorbaat zijn derde. Ik weet heusch wel, dat niet ieder de ver strekkende gevolgen zijner daden overziet en de draagwijdte zijner woorden kan meten.

3. Het „vijandig“ is reeds gecorrigeerd in punt 1. Maar de heer H. moet nu mij en het best. der A. R. niet gaan verwijten, wat anderen hebben misdaan. Hij weet zeer wel dat ik hem het rondzenden van Chr. Hist. leetuur zonder en met citaten, in 't minst niet euwe heb geduid. Ik ben boven zlike kleinzieligheid verheven. Hoe meer hoe liever, collega! Zooals de heer H. echter is opgetreden breekt hij de Chr. Hist. af, bewijst hem een slechten dienst en werkt niet mede tot de vriendschappelijke samenwerking.

4. U moest toch wat voorzichtiger zijn, met uitdrukkingen als: „dat is echter onwaar“. Want u vergist u heusch. De secr. der A. R. Kiesvereen. en van de Centrale is wellicht een klein weinigje beter op de hoogte met de interne aangelegenheden der A. R. partij, dan u, niet waar? U zegt daar te veel. Ik handhaaf dat letterlijk. En u zult dat hebben te gelooven, op woord van eer, ook al gaat het niet aan, om buitenstaanders, inzage onzer boeken te verlenen. Bovendien is 't erg dom, om de waarheid van iets te ontkennen, waarvan men niet op de hoogte is, en waar men zelve met zijn kortzichtig begrip niet bij kan. Wat ik schreef is waar.

Behalve mij van onwaarheid te beschuldigen, gaat ge ook mijn woorden veroordeelen. „Volgens het zeggen van den heer N. had hij geen tijd om te lezen, enz.“ Ja, mijnheer H. Ik heb wel gelezen. Ook niet beweerd, dat ik het niet gelezen heb doch ik schreef: „ik kon niet meer dan oppervlakkig kennis nemen.“ dat is heusch niet hetzelfde voor verstandige menschen. Of is bij u een keer lezen gelijk met grondig kennis nemen? Mijn oordeel berust gewoonlijk niet op zoo'n oppervlakkige kennis. Trouwens daarvoor kent u mij te goed. Mocht u echter een tegenspraak vinden, dan is dat slechts schijn, omdat u niet met alles op de hoogte is.

5. Dat er bestuursleden zijn, die de Nederl. lezen (en ook andere leden der A. R.) is slechts bewijs van onpartijdigheid en ruim standpunt. Iets wat juist onder A. R. veel voorkomt. Die steunen niet alleen op hun „lijf blad“. Maar dat heeft toch zeker met mijn „misstap“ niet veel uitstaande.

6. „Het huis van „Rimmon.“

Nu wordt u al te ondeugend, collega! Voor eerst had u duidelijker moeten doen uitkomen dat ik die propogandist niet ben. Uw schrijven is voor niet-ingewijden niet duidelijk. Alles moest gemeded, om te voorkomen dat men mij beschuldigen zou die uitdrukking te hebben gebruikt. U weet, dat ik het niet gezegd heb, maar het tegen mij gezegd is. Die onduidelijkheid staat niet hoog. Vervolgens wordt de partij aangewreven wat door een persoon is gezegd. Dat staat niet ijderlijk. Ook maakt u gebruik van publicatie voor een uitdrukking in vertrouwelijk particulier gesprek gebruikt. Dat behoort in 't geheel niet in publiek debat en staat zedelijk laag. Ook moet die mededeeling wantrouwen zaaien tusschen Herv. en Geref. Dat „opwarmen“ staat zedelijk zeer laag.

En eindelijk vertelt u een pertinente onwaarheid, door te zeggen, dat met die uitdrukking de Herv. Kerk bedoeld werd. Die uitdrukking had met de Herv. Kerk niets te maken. Als u voortaan wep eens iets vertelt, vertel het dan s. v. p. goed. Twee andere personen, die getuigen waren bij dat gesprek, geen anti-rev. kiezers en leden der Herv. Kerk kunnen getuigen dat wat u daarvan dat huis van Rimmon beweert kortweg laster is.

Van de 452 stemmen waren er 209 rechts en overigens links. Alle kleine groepjes, rekenen we dan bij links. Bij een kiesdeeler van 65, zouden we dan in Zegwaart hebben gekregen: 2 A.-R., 1 Chr. Hist., 2 R.-K., 1 Lib. en 1 S. D. A. P. Bij combinatie der lijsten, zou er geen Chr. Hist. gekozen zijn doch 3 A.-R. dus juist zooals nu de toestand is. Alleen de Lib. zouden

een zetel heben af te staan aan de S. D. A. P.

In Zoetermeer bij een kiesdeeler van 48 kregen we dan 2 A.-R., 1 Chr. Hist., 1 Lib. en 3 R.-K.

Toch bouwe men op dien uitslag niet al te zeer. Bij gemeenteraadsverkiezing gaat de partijstemming niet zoo consequent door en hebben allerlei persoonlijke aangelegenheden invloed. We kunnen dan wel eens voor andere verhoudingen komen te staan. „Kruit droog houden” en „voet bij 't geweer!” dient de leuze te zijn.
Z. Z. § §

22. 28 Sept '18

* Een kloek woord.

In de raadsvergadering van Zegwaart viel een belangrijke beslissing.

Er zal licht komen aan den Zegwaartschen weg en voor de bewoners van dien weg.

Er zal daartoe circa f 50.000 noodig zijn.

De voorzitter van den raad sprak voor de behandeling een degelijk inleidend woord, een goed burgemeester waardig.

Hij verblijdde zich in de te komen vooruitgang van de gemeente.

Hij prees de verlichting als middel voor de bewaring der openbare veiligheid.

Niet het minst voelde hij terdege mede met hen, die zich met kaars of carbid zullen moeten redden.

De oplossing van het vraagstuk om lichtlooze gezinnen te verlichten woog hem blijkens zijn goed gedocumenteerde rede zwaar.

Doch — hij keerde de medaille ook om.

Hij verheelde niet de reuzenbedragen die van de gemeentekas gevorderd werden.

Ook blikte hij in de toekomst naar wegverbetering en onderwijs.

Hij waarschuwde voor een financiële strop.

En dat deed hij in een kloek woord.

Waren wij raadslid geweest, we hadden ook tegen gestemd.
§ §

INGEZONDEN STUKKEN.

Buiten verantwoordelijkheid der Redactie

De copie wordt niet teruggegeven

Op de kibbelende onderwijzers te Zegwaard.

Hoe leerzaam is 't, als zulke schoolmeneeren,
Elkander plukken, trekken aan de veeren,
Hoe opvoedkundig werkt dat op de jeugd,
Als die bemerkt dat ook de meester niet meer deugt!

En hoe zal straks de meester zich gedragen,
Als jongens van zijn klas het durven wagen,
Elkander te bevechten, vliegen in het haar,
En schelden uit voor laster-, leugenaar?

Verbieden gaat niet meer; de meester moet dan hooren:

Gij, gij verbieden ons, en trekken aan de ooren!

Gij hoort niet voor de klas, gij vecht zeh met elkaar,

Ga gauw maar in den hoek, en doe niet meer zoo raar!

En als de school uit is, dan moet je nog wat blijven,

En op je lei eens honderd regels schrijven:
„Ik zal zoet zijn en netjes mij gedragen,
Van Rimmon's huis zal 'k nimmer meer gewagen.”

Met dank voor de plaatsing,

Een toeschouwer.

Zegwaard, 5 Aug. 1918.

102

INGEZONDEN STUKKEN.

Buiten verantwoordelijkheid der Redactie

De copie wordt niet teruggegeven

Wie is die boerenzoon, die met de riek gewa-
pend,

Ten strijde trekt en bruit op 't spelend
kindje jaagt?

'n „Transvaalsche Boer” — misschien —
dacht ik zoo bij me zelve,
Met reuzenkracht bedeed, die 't Vaderlijk
erfdeel schraagt.

De naam des helds aan de vergetelheid ont-
rukken

Is 't doel o Redacteur! van dit gebrekkig
dicht

Een lauwerkrans, een zuil — moet dien naam
vermelden

In 't hechtst arduin gegrift, in goudglans-
stralend licht.

Het volk zal niet bestaan, maar hoopeloos ver-
zinken

Dat niet den luister van zijn groote man-
nen cert.

De plek voor 't gloriebeeld heb ik reeds uit-
gekozen:

Den heerlijk reinen grond waar 't Gasfab-
riek verteert.

Maar volk van Zoetermeer! wilt toch eenvou-
dig blijven

O! verhoovaardig u toch op uw grootte niet.

„Zoo groot en toch zoo goed” zal men symbo-
liseeren

En volgt zijn voorbeeld na, dat hij het liefste
ziel.

„Gedenk een sterveling te wezen!

Verwacht eens sterv'lings lot!

Een wenk! de sterv'ling is gestorven;

De „Cesar” staat voor God.”

Zoetermeer 17 Sept. 1918.

N.

Geachte Redactie!

Mag ik voor onderstaande eenige plaatsruimte in uw blad?

Bij voorbaat mijn dank.

Ik wensch door middel van de pers eenig licht te verspreiden over een voor velen nog niet opgehelderde zaak, n.l. over het wegblijven van den heer H. Schlooser, propagandist der S. D. A. P. te Rotterdam, van een openbaren debatavond met den heer J. Schouten, Anti-Revolutionair Kamerlid te Rotterdam, welk debat op Maandag 20 Januari j.l. alhier zou plaats hebben.

Vooraf een paar algemeene opmerkingen.

1e. Noch door het bestuur der A.-R. Kiesv. noch door den heer J. Schouten is in de vergadering ook maar een enkel woord van afkeuring over het wegblijven van den heer Schlooser gesproken. We mochten niet puubiek veroordeelen en ondersteunden een voor den heer Schlooser onaangename doch geldige reden van afwezigheid. Zelfs het gerucht, 't welk toen reeds door de zaal liep, dat de heer Schl. in Naaldwijk moest optreden, hebben we als een *bijs* niet te veronderstellen mogelijkheid langs ons heen laten gaan;

2e. We wenschen er met nadruk op te wijzen, dat het debat plaats had op verzoek van den heer Schlooser — de datum werd gekozen uit een van de 5 door hem zelven opgegeven — de wenschen van de afd. S. D. A. P. te Leidschendam (voor wier rekening de heer Schl. zou optreden) allen door ons direct zijn ingewilligd, evenals de wensch van den heer Schl. om bij loting vast te stellen, wie van de heeren eerste spreker zou zijn.

We zijn zoo welwillend en meegaand mogelijk jegens onze geachte tegenstanders opgetreden;

3e. de voorbereiding is door ons zoo correct en actief mogelijk geschied. Meer of minder schuldige „vergissingen” of „verzuimen” komen geheel voor rekening van den heer Schl. of de afd. S. D. A. P. te Leidschendam. Of er ook sprake kan zijn van schuldig opzet of onridderlijke handelingen laten we over ter beoordeeling aan de lezers, wanneer ze kennis hebben genomen van de gevoerde handelingen en correspondentie.

En nu de zaak zelve.

De officieele reden van afwezigheid blijkt uit een briefkaart van den secretaris der afd. Leidschendam der S. D. A. P., den heer H. Verheijen, Broekweg 76 te Leidschendam, gedateerd 23 Jan., waarin vermeld wordt: „Ik ontving 's avonds tegen 7 uur een telegram, dat Schl. zijn voet had verstuikt en tevens de mededeeling, dat het niet mogelijk was voor hem om Zegwaard te bereiken.”

Hier doen zich een paar vragen op? Waarom gewacht tot tegen 7 uur, daar toch S. wist dat de vergadering om half 7 zou aanvangen? Was men wellicht eenigszins op de hoogte van een mogelijke afwezigheid? Waarom dienzelfden avond nog niet iemand naar de vergadering gezonden om daarvan mededeeling te doen?

't Gold toch den goeden naam van een partijgenoot? Of waarom niet gezorgd, dat we reeds op 21 Jan. dat bericht hadden?

Eigenaardig, dat over Naaldwijk met geen woord gerept wordt. Eerst schreef ik, dat er waarschijnlijkheid bestond, omtrent de waarheid der geruchten. Later, dat de gedrukte bewijzen in mijn bezit waren en eerst op 5 Febr. ontving ik uit L'dam de erkenning van het feit (toen er dus geen ontkeppen meer aan was) doch zelfs zonder een enkel woord van excuus.

Gezien de tegenstrijdigheid tusschen de officieel opgegeven reden en de werkelijke waarheid, kan het niemand verwonderen, dat we algemeen het ongeval aan den voet des heeren Schl. in twijfel trokken. We bleven in het duister of Schl. een praatje had verzonnen of L'dam en ons werd niet de gelegenheid gegeven ons van den werkelijken inhoud van het bericht te overtuigen, iets, wat in dit geval beslist nood-

Het gerucht, dat op 20 Jan. door de zaal ging, werd ons bevestigd op 21 Jan., terwijl op 23 Jan. ons werd bericht, dat Schl. met een dame te N. was opgetreden. Op 27 Jan. vernamen we, dat de Nederl.-Herv. predikant te N. met Schl. had gedebatteerd.

We schreven direct en ontvingen kort daarna een exemplaar van de Westl. Courant van 29 Jan., waarin een uitvoerig verslag van genoemde vergadering te N. voorkwam. Er viel dus niet meer te twijfelen. Nog bestond de mogelijkheid, dat Schl. door het ongeval aan zijn voet te N. was gebleven, en daar onverwachts en onvoorbereid voor zijn partijgenooten was opgetreden, om toch zijn avond nuttig te maken. Dit was wel niet waarschijnlijk, doch niet geheel onmogelijk. Maar ook deze verzachtende omstandigheid werd ons ontnomen, doordat we in 't bezit kwamen van een gedrukt oproepingsbiljet, waaruit dus bleek, dat de verg. te N. behoorlijk was voorbereid en van te voren was vastgesteld.

We hebben ons toen gewend tot den heer Schl. zelven, en kregen een breedvoerig antwoord, waarin eerlijk het feit werd erkend en meegedeeld, dat alle mogelijke pogingen zijn aangewend om het gebeurde te voorkomen.

Toch is er iets in, dat schrijven (d.d. 7 Febr.) wat onaangenaam stemt. Er wordt n.l. beweerd, dat Schl. zoo lang heeft moeten wachten op het bericht dat het debat op 20 Jan. zou plaats hebben, dat hij gedwongen was voor N. te beslissen en er wordt met een bepaalden datum, n.l. 12 Jan. zoo eigenaardig gewerkt, dat het den indruk geeft, alsof Schl. zijn handelwijze wil schoonepraten en indien wat hij schrijft volkomen en volledig juist is, valt er op de handelwijze van L'dam nog donkerder schaduw.

Op 12 Jan. heeft de heer Schl. aan den heer Verheijen van L'dam gevraagd toen hij hem op een vergadering in Den Haag ontmoette, wanneer het debat zou plaats hebben, en dat hij 20 Jan. naar N. moest. Een paar dagen later werd hem bericht, dat 20 Jan. de datum was.

Maar volgens een schrijven van den heer W. Noordam, secr. der S. D. A. P. te Naaldwijk, heeft de heer Schl. reeds op 3 Jan. zijn woord aan N. gegeven en daarvan op 11 Jan. aan L'dam kennis gegeven.

De heer Schl. was dus verplicht geweest op

12 Jan. den heer V. niet alleen mee te deelen, dat hij niet kon komen, maar ook te verzoeken om een anderen datum, en daarover of zelf of door L'dam met ons te correspondeeren.

Maar het feit, dat L'dam eerst een paar dagen later na 12 Jan. bericht heeft gezonden, dat het debat 20 Jan. zou plaats hebben, maakt de zaak geheel raadselachtig.

Want — en men lette daarop — reeds op 6 Jan. was die datum aan L'dam bekend. Ons dunkt, dit was vroeg genoeg en kon ook niet eerder vastgesteld zijn, tenzij L'dam wat actiever was opgetreden in de voorbereidende correspondentie.

De onderhandelingen werden door mij eind Nov. begonnen. Gelijktijdig vroeg ik Schouten en L'dam opgave van enige data in Jan. Op 4 Dec. schreef Schouten, dat wij eerst maar data's moesten noemen. Hij kon dan een keus doen. Doch van L'dam had ik na herhaald schrijven op Maandag 25 Dec. 's morgens nog geen antwoord. Ik moest dien dag naar R'dam en sprak Schouten persoonlijk. We stelden voorloopig vast Donderdag 16 Jan. Toen ik 's avonds thuis kwam, vond ik een briefkaart uit L'dam, waarop de data 13, 20 of 27 Jan. aangegeven waren. 24 Jan. vroeg ik Schouten om wijziging en keuze uit die 3. Gevolg van de feestdagen en de Zondagsdienst posterijen was, dat Schouten eerst na die dagen kon antwoorden. Op 30 Dec. koos hij 20 Jan. Nu moest door ons worden vergaderd en de regeling opgesteld en uitgezien naar localiteit, die 20 Jan. disponibel was. On 5 Jan. waren we gereed en 6 Jan. ontving

Heeft L'dam dat stuk wellicht niet ontvangen? Het tegendeel is waar, want bij schrijven van 8 Jan. werd gemeld, dat men te L'dam op een enkel punt wijziging verzocht. Op 6 Jan. wist men daar dus den datum. Hoe kan dus op 12 Januari beweerd zijn, dat er nog niets bekend was? Maar nog sterker. Op 10 Jan. berichtte men ons, dat de heer Schl. nog een enkele wijziging voorstelde. Hoe is dat alles nu met elkander te rijmen?

In plaats van nu af te schrijven en een anderen dag te bepalen, ging men gewoon zijn gang, liet ons hier werken aan de voorbereiding, zette ons voor niemendal op hooge kosten en hield men zich van den domme. Op 17 Januari ontvingen we nog telegram en briefkaart, dat alles nu accoord was. En eindelijk speelde de heer Nieboer ook nog op dien debatavond den onnozele.

Nog moet van L'dam het eerste woord van excuus komen, de eerlijke bekentenis dat men daar door schuldige nalatigheid niet ridderlijk en fier jegens den tegenstander optrad, een tegenstander, die zoo welwillend mogelijk was en enkel zich al die moeite en kosten getrooste op verzoek van Schl. en L'dam.

En nu wordt er onderhandeld over een nieuwen debatavond. Maar men doet, alsof er geen vuiltje aan de lucht is. Dat gaat toch zoo niet!

Er is echter iets, dat voor verzachting kan pleiten. De heer Schl. heeft n.l. tot op den laatsten dag toe pogingen aangewend een plaatsvervanger voor Naaldwijk te vinden, hetwelk hem niet gelukt is. We gelooven gaarne dat hij daarin ter goeder trouw was en gemeend heeft, dat dit wel lukken zou. Maar — goed te keuren is het niet. De heer Schl. had zijn verantwoordelijkheid beter dienen te beseffen en in de eerste plaats voor eigen goeden naam en die zijner partij zijn woord onvoorwaardelijk aan een ridderlijk tegenstander als Schouten dienen te houden en Naaldwijk moeten berichten een anderen datum. Ging dat uit een oogpunt van partijbelang niet, dan had hij na 12 Januari direct (liest al na 3 Jan.) moeten afschrijven en ons om wijziging vragen. Is dit geval mocht hij het niet op goed geluk wagen of hij een plaatsvervanger kon vinden.

't Komt ons voor, dat hij zijn plaatsvervanger niet ver behoefde te zoeken. Had mej. Lena Barendrecht, die met hem te Naaldwijk optrad, daar dien avond niet alleen kunnen optreden, tevens als zijn plaatsvervanger? Dat ware meteen echt practische propaganda voor het feminisme geweest. De emancipatie der vrouw moet toch immers practisch voeren tot het innemen van een-man-zijn-plaatsje door de vrouw.

Vast staat dus: dat en Schl. en L'dam vroegtijdig hebben geweten dat er niets van dien avond kon komen. Zij waren verplicht geweest om daarvan behoorlijk tijdig bericht te sturen, met verzoek om wijziging. Zij deden dit evenwel niet, maar namen juist den schijn aan, dat alles in orde was. De heer Schl. deed dit, door aan Schouten ongeveer een week te voren den titel van het onderwerp op te geven en door ons door middel van L'dam loting voor de volgorde te verzoeken. Ook heeft de heer Schouten hem er op Vrijdag 17 Febr. in Poortugaal nog aan herinnerd.

L'dam deed dit door nog op 17 Jan. te telegrafeeren dat alles accoord was.

We willen niet veronderstellen dat men gedacht heeft, het met ons niet zoo serieus te moeten nemen, omdat we niet tot het „bewuste proletariaat” behooren, doch wat kan dan toch het motief voor dergelijke handelwijze zijn geweest?

We hebben gemeend breedvoerig te moeten toelichten, om een breede replek te voorkomen en we verwachtten dan ook niets anders dan een publiek woord van onomwonden erkenning van schuld. Daarop hebben we recht en met minder kunnen de heeren niet volstaan.

Maar dan ook is onzerzijds deze kwestie van de baan en kan met ons over hervatting van het debat worden onderhandeld. En dat zal noodig zijn, want Jantje Publiek meent dat de heer Schl. niet durfde te komen.

Werk Council
29 Jan '19.

NAALDWIJK.

De Afdeling Naaldwijk van de Sociaal-Democratische Arbeiderspartij belegde Maandagavond 20 Jan. in het gebouw Hulp en Voorzorgen groote openbare vergadering, waarin optraden Mej. Lena Barendregt van Rotterdam met het onderwerp: Het komende vrouwenkiesrecht en de heer H. Schlosser van Rotterdam, die sprak over: De eischen des tijds.

De heer Metzelaar, voorzitter der Afdeling, opende de buitengewoon druk bezochte bijeenkomst en deelde mee, dat deze tevens uitging van de moderne vakorganisaties.

Spreeker herinnerde aan het optreden van den heer Kloosterman in Patremonium, die de S.D.A.P. had aangevallen, doch zonder gelegenheid

tot verweer te geven. Daartegen teekende hij verzet aan.

Mej. Barendregt hield een gloedvol betoog voor het vrouwenkiesrecht, onder herinnering aan alles wat de S.D.A.P. had gedaan. Zij noemde het mannenkiesrecht als de 1e. helft van de overwinning, door haar partij behaald. De 2e. helft, het vrouwenkiesrecht, was ook zoo goed als veroverd. Met verschillende voorbeelden wenscht zij te bewijzen, dat de vrouw het kiesrecht noodig had en het kon en moest gebruiken. Zop voor de vrouwenarbeid, die gelijk betaald moet worden als dien van den man, daar anders de vrouw het mannenwerk een zeer nadeelige mededinging zou aandoen. De wet moet dit regelen. Verder moet de vrouw door het kiesrecht opkomen voor de belangen van het kind, voor de vrijmaking der vrouw, tegen de belastingen op verbruiksartikelen, zooals thans voorgesteld door Minister de Vries en voor de delging van de groote crisis-schuld door een heffing in eens. Spreekster verdedigde de S.D.A.P. verder tegen de Christelijke partijen, die altijd de S.D.A.P. hebben tegengewerkt.

De heer Schlosser vulde de rede van zijn partijgenooten op vele punten aan, zooals delging oorlogsschuld door een heffing in eens, de belastingwetten van Minister de Vries, het werk der S.D.A.P. in de oorlogsjaren. Ook deze spreker was zeer kwistig met het uitmeeten van de goede werken der S.D.A.P., evenals zijn voorganger en wakte den indruk, dat ongeveer alle goede sociale wetten door die partij werden tot stand gebracht.

Maar het zwaartepunt van sprekers betoog lag in de verdediging van de houding der S.D.A.P. in de dagen van 10-17 Nov. j.l. Uitvoerig trachtte hij aan te toonen, dat de partij steeds en te allen tijde het recht had op revolutie aan te sturen, zoo zij daarin voordeel zag en beweerde, dat dit volgens haar beginselen te doen, zonder over te gaan tot geweld. Troelstra nam slechts een proef om te weten, of de tijd voor een revolutie was aangebroken, dat, afgaande op hetgeen in Duitschland gebeurde, mogelijk was.

"We voelen ons lekker na onze poging" zei spreker, want ons ledental nam sterk toe.

Verder stond hij stil bij de Oranjebetogingen in Den Haag en elders en noemde die Oranje-relletjes opgeschroefd werk en voor velen een lolmakerij.

Spreeker beklagde zich over de Christelijke arbeiderspartijen, die altijd achteraan komen bij de S.D.A.P. en genieten van de voordeelen, door die partij behaald. Het is een soort klaplooperij, meende hij.

Krachtig bestreed hij de stelling, dat het socialisme zou staan tegenover het Christendom. Veel-er werkt het langs de lijnen, door Jezus aangegeven. Daarbij zette hij in 't kort het hoofdbeginsel der S.D.A.P. uiteen: afschaffing van het privaat bezit en vervanging daarvan door het algemeen bezit met staatsproductie naar de behoeften. Daarmee zou gebroken zijn de verfoel-lijke macht van het kapitalisme, de oorsprong en oorzaak van zooveel kwaad en zoovele misstanden in de maatschappij.

Ds. J. H. Lamping verklaarde als bestrijder der sprekers, dat hij deze vergadering voornamelijk had bezocht om eens voor goed op de hoogte te komen van wat de S.D.A.P. nu eigenlijk wilde. Hij vond zich telurgesteld en had omtrent het duidelijk streven der partij weinig begreep.

die onlangs waren aan den dag gekomen en uit hetgeen Rusland en Duitschland te zien geven van een socialistisch bewind. Spr. achtte de socialistische toekomst geheel onbetrouwbaar en waarschuwde er nadrukkelijk tegen naar iets te streven, waarvan men zelf de gevolgen niet overzag en niet kon overzien.

De heer K. Bottema diende zich als tweede bestrijder aan en betreurde het, dat hij slechts eenige minuten beschikbaar had voor een bestrijding, die, wilde zij eisdend zijn, uren zou vorderen. Spreker bestreed ten krachtigste de aanmatiging der S.D.A.P., die ongeveer alle sociaal werk door onze wetgeving verricht, voor zich alleen opeischte. Dat was een onduidbaar brutaal stuk van een kleine groep.

Verder kwam hij op tegen het groote beginsel der partij: afschaffing van het privaat bezit, dat hij een onnatuurlijken eisch noemde, omdat het lijfrecht ingaat tegen het insjunkt van eigenbelang, dat de Schepper in de zielen aller menschen heeft gelegd en dat door opvoeding verstand en gemoed moet geleid worden, doch dat uitmaakt den grondslag van den menschelijken arbeid en als zoodanig van staat en maatschappij.

Ten scherpste veroordeelde hij vervolgens de socialistische revolutie der Novemberdagen, waarmee de S.D.A.P. het recht had verloren om aanspraak te maken op den naam van een politieke partij, die zich onderwerpt aan de wetten des lands.

Ten slotte hekelde spreker de bewering van den heer Schlosser, dat de mislukte poging te revolutie zou beantwoord zijn met oranje-relletjes. Dat waren geen relletjes, maar het ware grootmachtige betogingen, ontsproten aan het moed van het ordelievende Nederland. Het waren onweerstaanbare uitingen van trouw aan wettelijke orde, uitgebracht tegenover vorstin en gering. Nooit was spr. trotscher geweest zijn burgerschap en op den onbedwingbaren bezin van ons volk, dan in de dagen der Novembertroebelen.

Een groot deel der vergadering begroette de woorden met stormachtige instemming.

De heer Schlosser weerlegde de sprekers, die de vergadering had haar rustig karakter verloren. "Oranje boven" en het lied: "Weg met socialen!", klonk meermalen van achter uit zaal. De aanwezigen van alle gezindten van alle hoeken en gangen en waren blijkbaar vaderlandschlievend gestemd.

Aan den ingang werd zelfs oranje uitgedes dat menigeen op zijn jas aanbracht of in hoogte hield. Zoo debatteerden de aanwezigen met somwijlen op luide, krachtige en welspreker wijze.

Toch kan deze medewerking van vele arbeiders tegelijk niet worden goedgekeurd. 1e Afdeling gaf vrij debat. Dat moet gewaardeerd mag nimmer beantwoord worden met daden, die het geregeld en rustig verloop eener bijeenkomst bedreigen. Wie spreken wil, vrage het woord. Men kan dan zelfs volstaan met tien woorden te zeggen. Maar men is verplicht als bezoeker eener bijeenkomst mee te werken tot een goed en ordelijk verloop eener bijeenkomst.

Overigens moesten Afdeling en sprekers grippen, dat het in deze tijden voor de socialistische partijen een eenigszins gewaagde onderneming is in openbare bijeenkomsten voor hun beginsel op te komen omdat zij zelf de tijden troebel hebben gemaakt. Zij oogsten wat zell gezaaid hebben. Vooral te Naaldwijk is dit nu bewaarheid.

Het openbaar debat te Zegwaart.

Geachte Redactie. Een gediensige hand zond mij het no. van Uw blad van j.l. Zaterdag toe met het daarin voorkomende schrijven van de hand des heeren H. Nieuwenhuizen te Zegwaart. Uit dit uitvoerige stuk blijkt mij, dat reeds eerder door den heer N. over deze kwestie in 't openbaar geschreven is. Nu mij Uw blad wordt toegezonden wil ik wel even ingaan op die kwestie.

Voor wat het relaas der feiten betreft in dit stuk genoemd heb ik er niets bij te voegen of aan af te doen. Zij zijn juist. De conclusies van den inzender zijn er echter naast. Van schuldig opzet noch onridderlijke handelingen is sprake. Eerst een paar ophelderingen.

1e. Er is met de verzending van 't telegram

en verwacht naar Zegwaart te kunnen komen. Ik schreef dit den heer Nieuwenhuizen en hij heeft niet 't recht, zonder meer, aan mijn mededeeling te twijfelen.

2e. Ik erken niet verplicht te zijn geweest, zooals de heer N. als zijn meening geeft, om behalve mijn mededeeling aan den secretaris van Leidschendam op 12 Januari j.l., ook nog te verzoeken om een anderen datum en daarover of persoonlijk of door middel van Leidschendam te corresponderen. Het is een zeldzaam, hoewel betreurtswaardig geval, dat ik dien avond juist niet te Naaldwijk gerempliceerd kon worden. Ik schreef den heer N. wat ik deed daarvoor en hoe dat kwam.

3e. Op de vraag van den heer N. of als plaatsvervangster voor mij dien avond te Naaldwijk mej. Barendregt niet had kunnen optreden, antwoord ik: Neen. Betroefde dame is onze jongste propagandiste en zij was mijn onderwerp niet meester. Bezoekers dier vergadering, waaronder ook geestverwanten van den heer N. zullen dat kunnen bevestigen.

Er zijn ongetwijfeld vergaderingen begaan bij de voorbereidingen voor de debatavond. Ik ontzagde daarvoor den heer N. mijn leedwezen. Maar ik protesteer tegen uitdrukkingen, als: onnoozele spelen e. d. Ma verantwoordelijkheid meen ik volkomen te bevestigen en ik hoop dat altijd te doen. Ik deel echter de meening van den heer N. niet, dat ik tegen vergadering had moeten doen mislukken voor dien te Zegwaart. Dat was mijnerzijds een groote opoffering. De gelegenheid om met onze clericale tegenstanders te debatteeren — en dan met gelijken tijd — is uiterst zeldzaam! Daar wagen zich weinig voormannen der a.r. partij aan. Van het „op hooge kelen zeten" van de a.r. kiesvereniging is geen sprake. Wij vernamen van een overvolle zell en een behoortlijk entree. Maar bovendien, als er daarna nog van een tekort sprake is, dat zeker onzerzijds voor ons deel betaald worden.

Ten slotte, als „Jantje publiek" meent dat Schil niet durfde te komen oordeelt Jantje voorbarig en zonder kennen van feiten. Enkele dagen tevoren zocht ik den heer Schouten nog te Poortugaal op voor hij sprak in de geref. kerk. Hij voerde daar eens ruim een uur het woord; daarna kreeg ik 1 uur voor debat waarna ten slotte de heer Schouten nog eens een klein uurtje sprak en ik niet meer mocht zeggen. Als wij een zóo ongelijken kamp aendurven — waar tal onzer lerkelijke tegenstanders slechts hoogst zelden toe overgaan — zouden we dan een debat op te Zegwaart waar beide partijen evenveel tijd voor spreken hadden, ontloupen?

Mijnerzijds, geachte redactie, zal ik 't hierbij laten. Met dank voor de veleende gastvrijheid. Hoogachtend. H. SCHLOSSER.

*) Echter niet in Het Nieuws. — Red.

Geachte Redactie

Mag ik nog even plaatsruimte over de kwestie debatavond Schouten-Schlosser? Ik hoop dat 't voor 't laatst kan zijn. Bij voorbaat mijn dank.

Dinsdag 25 Febr. j.l. ontving ik een schrijven van den heer H. Verheljen (secr. afd. L. Jera S. D. A. P.) waarin hij ons zijn excuus aanbiedt voor de „kleine" vergissing door hem begaan, waaruit zulke „grote moeilijkheden" ontstaan zijn. Ik zal er nu niet over gaan disputeren, in hoeverre deze vergissing „klein" genoemd kan worden. Hoofdzaak bij ons was dat geen enkel woord van excuus was aangeboden en wijl dit nu wel geschied is, is deze kwestie de wereld uit en zijn voor ons de rede-

Of dit ook zal gelukken hangt van L'dam af en van den heer Schouten. We kunnen daaromtrent dus nog geen toezegging doen. Nogmaals: we aanvaarden met dank het geboden excuus.

Thans nog enkele opmerkingen aan het adres van den heer Schlosser naar aanleiding van zijn „ingezonden” en het nummer van Woensdag 23 Febr.

1. „De dienstige hand” welke U geachte heer Schl. het blad toezond — was ondergeteekende. Ik ben niet gewend achter iemands rug publiek te schrijven. Ik verzocht den Uitgever-Redacteur op mijn kosten, aan U, aan den heer Schouten en den heer Verheyen een ex. te zenden, wat ik thans weder doe, met dit mijn antwoord. Tot nog toe merkte ik niet, dat de heer Schl. op dezelfde manier te werk ging.

2e. Uit mijn vorig stuk blijkt met geen enkele letter, dat ik reeds eerder over deze zaak publiek schreef. Toen ik neerpande: „We schrijven direct” of „we zetten het onderzoek woort” is dat geschied in persoonlijke correspondentie — doch niet publiek.

3e. Ik aanvaard met dank de bekentenis, dat het relaas der feiten juist is. En daar gaat het ten slotte om. Een erkenning welke niet altijd door onze geachte tegenstanders ons ten deel valt. Ik trok echter niet de conclusies van „schuldig opzet” of onredelijke handelwijze. Voeler het tegendeel. Ik heb gezegd, dat ik niet geloofde aan schuldig opzet, doch daarom gevraagd, wat dan toch wel de drijfveeren mogen geweest zijn.

4e. Ik schreef niet dat de heer Schl. gewacht heeft tot 7 uur met verzending van zijn telegram, doch vroeg, waarom L'dam gewacht heeft tot 7 uur (door een drukfout is die zin niet duidelijk, maar t verband is duidelijk genoeg) — daar L'dam wist, dat ze om half 7 present moest zijn. Daaruit concludeerde ik, dat L'dam er van te voren mee op de hoogte was, t welk dan ook juist gebleken is. Had L'dam totaal onbekend geweest met de kwestie Naaldwijk, dan waren ze om half 7 present geweest.

5e. Ik heb nergens twijfel uitgesproken over hetgeen de heer Schl. mij heeft geschreven. Ik geloofde dat volkomen en doe dat nog. Alleen ik behoud mij het recht voor zijn handelwijze af te keuren.

6e. In normale omstandigheden ben ik het eens met den heer Schl. dat hij niet verplicht was met ons te correspondeeren. Zolang alles goed liep, had hij alleen met L'dam te doen. In dit geval echter, hij spreekt zelf van een „zeldzaam” geval, had hij eerlijk moeten berichten, dat hij niet kon en niet op goed geluk moeten wachten. Hij was daarin ter goeder trouw, doch heeft gedwaald. Met een eenvoudige briefkaartje, waarin om een anderen datum werd verzocht was alles accoord geloopt.

7e. Op het woord van den heer Schl., dat mej. Barendregt hier niet kon vervangen te N. willen we dat gaarne aanvaarden. Maar niemand kan ons euvel daiden, dat wij deze geachte hebben geoppert. We wisten niet, dat bedoelde dame nog in de leerschool was bij den heer Schl.

8e. De uitdrukking „den onnoozele spelen” heeft geen betrekking op den heer Schl., doch op den heer Nieboer. (t Staat er duidelijk bij) die dien avond den schijn aannam nergens van te weten.

9e. Juist, omdat de gelegenheid om met de tegenstanders te debatteeren met gelijken tijd zoo uiterst zeldzaam is, volgens den heer Schl., is een reden te meer, om alles in t werk te stellen en voor op te offeren op zulk een vergadering te verschijnen, waar de heer Schl. niet was gevraagd door de A. R., doch die de heer Schl. zelf had aangevraagd met zijn geestverwanten te L'dam. Dat is een puntje, waar hier

Ook was dit geen vergadering van tegenstanders, doch wel degelijk van partijgenooten, officieel meer uitgeschreven, geregeld en geleid door de S. D. A. P.

10. „Op hooge kosten zetten”. Ja zeker, geachte heer Schl. Die „hooge” entree (10 cent) bracht ruim f 21 op, doch de onkosten beliepen aan correspondentie, drukwerk, zaalhuur, honorarium spreker ruim f 45, dus een nadeelig saldo van ± f 22. Ware de vergadering geslaagd, dan was dat bedrag niet te veel geweest. Nu was het een noodeloze uitgaaf (die rekening is te controleeren). Bovendien zijn die entree's door afwezigheid der L'dammers nog alkomstig van geestverwanten.

11. Ik protesteer tegen uitdrukkingen als „clerical” en „kerkelijke” tegenstanders. De heer Schl. moet weten, dat wij dien naam niet verdienen. Wij zijn niet alleen contra-clericaal, doch zelfs, zooals de S. D. A. P., „anti-clericaal” en dat in den hoogst mogelijken graad. Wie „clericaal” is, is niet anti-revolutionair, heeit zelfs van het anti-rev. beginsel niet het flauwste begrip.

12. We zijn beslist overtuigd, dat de heer Schl. het niet kwaad bedoelt, doch zoo spreekt uit kracht eener verkeerde gewoonte, doch de anti-rev. „clericaal” te noemen, is op z'n zachst uitgedrukt in hooge mate „ongepast.”

Ge hebt te doen met een eerlijk man, mijnheer Schl. En die laat zich en zijn geestverwanten niet zonder een woord van ernstig protest publiek „uitschelden”. Dat deden wij ook, omdat we ook meenen met een fatsoenlijk n te doen te hebben.

Moge het den heer Schl. gegeven zijn in zijn ondelinge debatten met meer steekhoudende argumenten te komen, dan hij thans in dit onnuttelijk debat gebruikt.

Met hel. dank en gr.
Hoogachtend
Uw dr.
H. NIEUWENHUIJSEN,
1e Secr. Anti-Rev. Kiesver.,
Zegwaart-Zoetermeer.
Zegwaart, 26 Febr. 1919.

*Vrijz. 1919
Medd. 19/2'19*

= De Vrijzinnigen hebben zooals men ons uit vertrouwbare bron mededeelt voor de a.s. gemeenteraadsverkiezing samenwerking aangegaan met den meer Socialistisch getinte elementen. Uit de vast te stellen candidatenlijsten zal de al of niet juistheid van dit bericht wel nader blijken.

Naaldwijk, Febr. 1919.
Zegwaart, 18 Febr. 1919.

Geachte heer Redacteur.
Naar aanleiding van een berichtje in uw blad van 15 Febr. onder het plaatselijk nieuws van Zoetermeer—Zegwaart stel ik er prijs op te verklaren dat van een samengaan met meer „socialistisch getinte elementen” voor de a.s. gemeenteraadsverkiezing, mij niets bekend is.
Met dank voor de plaatsing.
De voorz. der Lib. Kiesvereen te Zoetermeer—Zegwaart.
A. J. NOORDAM.

Geachte Redactie!
Mag ik naar aanleiding van het „ingezonden” van den heer A. J. Noordam, voorzitter der Liberale kiesvereen, te Zoetermeer—Zegwaart even t woord?
t Doet mij genoegen te lezen dat van een samengaan met meer „socialistisch getinte elementen” aan den heer N. niets bekend is. Ik had de mededeeling van verschillende zijden en naar ik meende te onderstellen ook

Ook maak ik er even op attent dat in ons bericht niets staat van een officieele handeling der liberale kiesvereeniging doch slechts sprake is van de Vrijzinnigen. Twee begrippen, die elkander niet geheel dekken.
Ik neem dankbaar nota van de verklaring dat aan den heer N. in kwaliteit als voorz. der liberale kiesvereeniging van iets dergelijks niets bekend is. Er zijn echter wel eens uitgeg. aan iemand t et bekend, welke toe- nog niet daarom in strijd zijn met de werkelijkheid. Ik had dus lieve een meer besliste tegenspraak gehad. Wanneer de heer N. had verklaard dat er geen Vrijzinnigen zijn geweest, die noch op een vergadering, noch daarbuiten, mondeling noch schriftelijk, direct of indirect ook niet door invloed van een stembiljet van voorloopige candidaten, in die richting hebben gewerkt, dan zal ik gaarne erkennen, dat mijn „betrouwbare bron” niet betrouwbaar is gebleken.
Nu ik toch aan het schrijven ben nog even het volgende:

In het bijblad van het laatste nummer (22 Febr.) komt onder Zoetermeer—Zegwaart een bericht voor over een commissie uit de vakorganisaties, welke het levensmiddelenbedrijf zal controleeren en frauduleuze handelingen wil tegengaan.

Ik mag zeker wel even mededeelen, dat dit bericht niet van mijn hand is en ook niet door mij van een ander is ontvangen en opgezonden.

Ik heb aan die mededeeling part noch deel. Bovendien is mij niets bekend van een commissie uit vakorganisaties, noch minder van frauduleuze handelingen. Vermoedelijk is dat bericht geplaatst onder een verkeerd hoofd. Indien het echter zoo door uitgever of redactie is ontvangen, geef ik in overweging voortaan geen berichten te plaatsen die niet rechtstreeks van de correspondenten komen of ze althans eerst ter controleering op te zenden aan hun adres, alvorens ze te plaatsen.

Met dank voor de plaatsing
De Corr. van Z.—Z.
Z. 26 Febr. 1919.
Dit bericht behoorde onder een andere gemeente te staan. Uitgever.

Ingezonden.
(Buiten verantwoordelijkheid der Redactie.)
Geachte Redactie.
Wie kan ons inlichten, vanuit Naaldwijk? Maandag 20 Januari zou hier een openbaar debat plaats hebben tusschen de heeren J. Schouten van Rotterdam en Schlosser (S. D. A. P.) ook van Rotterdam.
De heer Schlosser verscheen echter niet, en thans Woensdagavond is deze handelwijze voor ons niet ongeklaard.
Uit de zaal werd echter aan ons meegedeeld, dat de heer Schlosser dien avond in Naaldwijk zou optreden.
t Komt ons haast onmogelijk voor, doch wie kan inlichten?
Is dat gerucht juist geweest? Indien ja, dan ontvangt ondergeteekende gaarne bericht, liefst met opzending van convocatie, advertentie of bericht uit een plaatselijk orgaan.
Bij voorhaat mijn dank, en dankend voor de plaatsruimte
Uw. dnr.
H. NIEUWENHUIJSEN,
Secret. A.-R. Kiesver.
Zegwaart, Molenweg 239a.

Maand 22/5 '19

* **Organisatie.**
Sinds ons laatste „sterretje" 't licht

zag heeft zich hier in Z. Z. en omstreken het organiserend talent meer ontwikkeld.

Een reden tot blijdschap. Alleen in organisatie schuilt kracht. In onzen tijd wordt de enkeling niet meer meegerekend.

In Benthuisen verrees een Geref. Kiesvereniging met een 40 leden en een Antirev. met een 20tal leden. Naar verluid wordt is nog een Chr. Hist. in de maak.

Dit alles kan niet anders als „rechtsch" ten goede komen.

In Z.Z. organiseerden zich de Chr. werklieden. Of er levensvatbaarheid is zal de toekomst leeren. Zoeken men zijn kracht daar niet allereerst in een groot aantal leden, doch in principieele vastheid tegenover z.g. neutraliteit en moderne vakbeweging.

Ook verrees een Chr. Hist. Kiesvereniging.

Met sprekers als de bekwame Gerretson uit Rotterdam en de gevierde Snoeck Henkemans uit den Haag, maakte men met veel succes propaganda.

We verheugen ons daarover en heeten deze organisaties welkom.

Al is met zekerheid te constateeren dat de Antirev. nu of later verlies zullen lijden, het eindresultaat zal zijn winst voor „rechtsch" en verlies voor „linksch".

We wachten met kalmte de komende verkiezingen af. § §

Maand 26 Apr '19

* **De achterhoede.**

De uitslag der Statenverkiezing te Z. Z. stemt tot grooten dank.

In beide gemeenten samen nog een 200 Antirev. stemmen en dat ondanks de krachtige actie tot organisatie der Chr. Historischen.

We hadden met een 30 leden der A.-R. Kiesveren. jarenlang een groote ongeorganiseerde achterhoede.

De vreeze becroop velen onzer, dat door de Chr. Hist. met een 120 leden heel de achterhoede zich van ons zou afkeeren.

Die vreeze is beschaamd.

Thans met 50 leden nog 200 stemmen.

Een vierde der partij georganiseerd De linkerzijde slinkt langzaam maar zeker.

Toch — dat drievierde deel mag niet langer buiten de organisatie blijven. § §

Maand 10/5 '19

* **LIJST 3.**

Op 16 Mei a.s. zal de verkiezing plaats hebben voor leden van den gemeenteraad van Zegwaart.

Voor 4 jaren zal de raad dan worden samengesteld.

Het is dus van groot belang, wie er in gekozen worden.

De Antirev. hebben hun aftredenden weer bovenaan de lijst geplaatst.

Zij meenen, dat die mannen genoegzaam hebben getoond het gemeentebelang te dienen.

Geen partijbelang, doch het algemeen belang.

Geen klassebelang, doch dat van alle ingezetenen.

Zoowel de werkende stand, als de bezittende klasse hebben ze steeds door hun woord en steun in haar moreel evenwicht trachten te houden.

Waren er noodige hervormingen aan de orde, dan hebben ze steeds ook gelet op de draagkracht der gemeentenaren, der belastingbetalers.

Omgekeerd hebben ze steeds op redelijke wijze meegewerkt aan salarissen tractementsverhoogen, waar die noodzakelijk waren, zonder daarbij de belastingbetalers te ontzien.

Dit alles is met voorbeelden te illustreeren, 't welk voor onze geestverwanten echter niet noodig is.

In 4 jaar kan heel wat gebeuren.

De politieke constellatie en economische situatie van ons land en volk kan zich wijzigen.

Het revolutiespook dreigt nog steeds om onze landpalen.

We kunnen voor omstandigheden komen te staan, dat de regeering krachtigen steun behoeft niet alleen van de ingezetenen, doch vooral ook van de gemeentebesturen.

Van hun optreden en den geest, welke hen drijft kan veel afhangen.

Daarom kiezen men mannen van wie men van te voren weet, in der tijden nood op hen te kunnen rekenen.

Mannen, die tegen den revolutiegeest optreden.

Mannen die Antirev. zijn.

Mannen wier namen voorkomen op lijst 3. En dan liefst no. 1.

Doch elke stem op die lijst heeft waarde.

Wie „links" stemt, mist de absolute waarborg, dat de revolutiegeest voldoende zal worden weerstaan.

Stemt dus als één man op één der kandidaten van lijst 3.

Welke een iegelijk daartoe zijn geestverwanten op.

En laten ook de twijfelaars een krachtige aansporing daartoe ontvangen.

Men weet, wat men aan de aftredenden heeft. Van de nieuwe moet men het nog afwachten. § §

17 Mei '19

104A

* **Nog eens: Lijst 3.**

Woensdag a.s. roept de stembus onze mannen in Zoetermeer op voor de raadsverkiezing. In Zegwaart viel reeds de beslissing.

Ook hier is lijst 3 de onze.

Ook hier staan de 3 aftredende A.-R. kandidaten bovenaan.

We bevelen ze aan op dezelfde gronden als wij in het vorig nummer voor Zegwaart deden.

En ook hier volge iedere kiezer het partijadvies: Stemt bij voorkeur op No. 1.

Bij de raadsverkiezing te Zoetermeer komt echter nog een speciale plaatselijke aangelegenheid bij, als inzet voor den strijd.

We bedoelen de bekende schoolkwestie.

Nu moge men over die kwestie anders oordeelen dan de aftredenden, ontkent kan niet worden, dat ze met taai volharding, ook onder heftige bestrijding, zowel uit Zoetermeer als uit Zegwaart, standvastig bleven staan op het standpunt, 't welk ze eenmaal hebben ingenomen en waarmee zij meenen het gemeentebelang in waarheid te dienen.

En aan zulke mannen is behoefte.

Zelfs hun tegenstanders kunnen niet anders dan die standvastigheid prijzen. § §

17 Mei '19

De Uitslag.

We hebben onzen lezers in verband met de gehouden raadsverkiezing te Z. nog een en ander te zeggen. Gevoelens gebrek verhindert ons echter dat één nummer te doen. Voorhands palen we ons tot enkele conclusies, brokken uit den eersten indruk, die het verloop op ons maakte.

1e De Antirev. Kiesveren. heeft goed gezien, dat alles gedaan moet worden om althans 1 zetel te behouden, met kleinen kans voor een tweeën. (Zie berichten vorig nummer). In beide gemeenten is het behoud van den tweeden zetel aan de uiterste krachtspanning te danken, al had echter, zoals gewoonlijk een paar stemmen meer ons deel kunnen zijn. We hadden nogal ziektegevallen.

2e. Onze „achterhoede" is gebleven. We brachten 175 stemmen uit. Bij de Statenverkiezing iets meer, doch gezien het feit, dat we voor de raadsverkiezingen misten, door verhuizingen enz. is het verschil niet van beteekenis. Bij de leden der Kiesveren. zijn even 40, die voor den raad mochten stemmen. Er is dus een vierde georganiseerde en nog drie vierde niet, juist als bij de vorige verkiezing.

3e. De samenstelling rechts en links in beide raden bleef dezelfde. Dit nu was te voorzien, Z. Z. in meerderheid rechtsche gemeenten. De hoop der vrijzinnigen, dat bij evenredige verleggenwoordiging een wegvallen der coalitie, de linkerzijde voortuit zou gaan, is ijdel gebleken. In Zegwaart ging het stemmenlijst zelfs zeer achteruit, vergeleken bij vroegere verkiezingen, toen het aantal kiezers kleiner was.

4e. De bekende schoolkwestie in Zee termere blijft op dezelfde wijze opgelost. Het besluit door den tegenwoordigen raad genomen en gehandhaafd, is door meer dan twee derde deel der kiezers goedgekeurd.

Dit is te meer opvallend, omdat van verschillende zijden die „schoolkwestie“ als de inzet der verkiezing is gebruikt en sterke propaganda tegen dat raadsbesluit is gemaakt.

5e. De A.-R. kunnen met tevredenheid op deze verkiezingen terug zien en begroeten de Chr. Hist. die 1 hun-

ner zetels innamen met blijdschap. De C. H. hebben goed werk voor rechts gedaan en links afgebroken.

*Over het lot
Mijnheer de Redacteur*

§ §

INGEZONDEN STUKKEN.

*Buiten verantwoordelijkheid der Redactie.
De copie wordt niet teruggegeven.*

Geachte Redactie!
Gaarne wil ondergeteekende „een kiezer“, namens de Anti-Rev. Kiesveren. aantoonen, dat die partij er niet aan denkt, haar principe, inzake loterij, te verloochenen, indien hij zoo vriendelijk wil zijn, even zijn naam te publiceren.

Met bel. dank,

Uw dw.

H. Nieuwenhuijsen,
Secr. A.-R. Kiesveren.

Zegwaart, 23/5 '19.

INGEZONDEN STUKKEN.

*Buiten verantwoordelijkheid der Redactie.
De copie wordt niet teruggegeven.*

Geachte Redactie!
Noch persoonlijk, noch door middel van redactie ontving ik bericht, wie „de kiezer“

schrijver van de bekende lotingskwestie. Ook in het blad van Zaterdag j.l. werd daarentrent niets gemeld. Ik moet dus concluderen, dat „de kiezer“ ook mijn tweede vriendelijk voorstel heeft van de hand gewezen. Ik vind dit jammer. Waar zelfs een dood telefoon-toestel weigert te seinen, als niet eerst geantwoord op de vraag: „Hallo! Met wie?“ mag men onder beschaafde menschen toch zeker wel denzelfden eisch stellen.

Intusschen wil ik trachten nog een bezwaar te ondervangen. De kiezer vreest, dat kennis van zijn naam aanleiding zal geven tot niet onderscheiden van personen en zaken, d. w. z. dat ik mijn schrijven daarnaar zou inrichten en de lezers hun oordeel daarvan zouden laten ahangen.

Om dit te voorkomen, stel ik hem voor, om na afloop onzer discussie zijn naam bekend te maken, hetzij publiek, hetzij aan mij persoonlijk, naar verkiezing. En dat hij even op eere-woord daarvan belofte doet, in het eerstvolgend nummer. Of de redactie daartoe machtigt.

Waar als regel geldt: „Met wien heb ik de eer?“ kan als uitzondering voorkomen: „Met wien had ik de eer?“

Maar dan wordt het ook tijd, dat de loterij gaat spelen en dat de trekkingslijst gepubliceerd wordt. Tot nu toe trok ik alleen „nieten.“ Misschien ben ik in 't vervolg wat meer fortuinlijk. Met dank voor de plaatsing,

Uw dw.,

H. NIEUWENHUIJSEN.

Zegwaart, 9/6 '19.

INGEZONDEN STUKKEN.

*Buiten verantwoordelijkheid der Redactie.
De copie wordt niet teruggegeven.*

Mijnheer de Redacteur;
Met belangstelling las ik het belangrijke antwoord van den heer Nieuwenhuijsen naar aanleiding van mijn ingezonden stukje over de verloting der raadszetels.

Laat ik vooropstellen, dat ik niet van plan ben om aan het verzoek van den inzender te voldoen, omdat ik zulks in de eerste plaats onnoodig vind, en in de tweede plaats ongewenscht, omdat zoo licht feiten en personen met elkaar verward worden. Immers het gaat hier alléén over feiten, en dan doet het er

niets toe of „een kiezer“, A, B of C heet.

Het wil mij echter voorkomen, dat de anti-rev. partij met de zaak verlegen is, en geen wonder ook, en dat het antwoord in het nummer van j.l. Zaterdag slechts dienen moet om zich van de zaak af te maken. Het is mij anders een raadsel, waarom men eerst den naam van den kiezer moet weten. Aan de zaak zelf verandert het immers niets!

Met dank voor de plaatsing,

De kiezer.

Zegwaart, 30 Mei 1919.

INGEZONDEN STUKKEN.

*Buiten verantwoordelijkheid der Redactie.
De copie wordt niet teruggegeven.*

Geachte Redactie!
In uw blad van Zaterdag j.l. komt een „Ingezonden“ voor, waaruit mij blijkt, dat niet voldaan kan worden aan mijn verzoek aan „Een kiezer“, om zijn naam te publiceren, alvorens ik met hem van gedachten kan wisselen over zijn schrijven inzake het lot bij de raadsverkiezing.

Daar ik veronderstellen mag, dat bedoelde „kiezer“ geldige redenen heeft gehad om mijn verzoek niet in te willigen, wil ik het hem gaarne wat makkelijker maken.

Als hij publiciteit van zijn naam niet wenscht, zou hij dan wellicht zoo vriendelijk willen zijn mij particulier zijn naam te doen weten of aan de redactie machtiging te geven mij persoonlijk zijn naam te berichten?

Ik zal dan zorgen, dat dien naam niet publiek komt.

Tot nu toe was het altijd gewoonte, dat twee personen, die met elkander van gedachten wisselen, beginnen met zich aan elkander voor te stellen.

Gaarne zag ik die gewoonte, welke m. i. een

INGEZONDEN STUKKEN.

*Buiten verantwoordelijkheid der Redactie.
De copie wordt niet teruggegeven.*

Mijnheer de Redacteur.
Ook aan het vriendelijk verzoek van den heer Nieuwenhuijsen, vervat in zijn stukje van Woensdag 11 Juni j.l., kan ik niet voldoen. Ik zie niet in, waarom de inzender niet op de loterij-kwestie kan ingaan, zonder mijn naam te weten.

Met beschaafdheid heeft het m. i. dan ook niets uit te staan. De kiezers zullen dus niet te hooren krijgen, waarom de anti-rev. partij gemeend heeft den prijs, dien zij trok, te mogen

aannemen, en toch in principe tegen loterij te kunnen zijn.

Echter wil ik nog even op ééne zaak wijzen, n.l. deze, dat de inzender vrij goed met de loterij op de hoogte schijnt te zijn. Hij heeft het n.l. over trekkingslijst, nieten enz., evenals een geroutineerd speler. Zou hij door het trekken van de 100.000 op den verkiezingsdag er den smaak van beet gekregen hebben?

Het lijkt mij nutteloos om verder op de zaak in te gaan. De gewonnen zetel is natuurlijk geaccepteerd, en we zullen nu maar laten zitten wat zit. Men kan thans veilig weer in principe tegen loterij zijn, nu de buit binnen is.

U dankend voor de verleende plaatsruimte.

De kiezer.

Zegwaart, 12 Juni 1919.

Mijnheer de Redacteur.

Mag ik s. v. p. ook een plaatsje in uw blad?

Maar dan wordt het ook tijd dat de loterij gaat spelen. Hoe raadselachtig galmt die zin mij telkens toe.

Ik trok tot nu — hoe boven wonderbaar — slechts „nieten“, Ach „nieten“ zonder „lot“ begrijpt alleen een koe.

Enfin, wat onbegrijpelijk leek, wordt dan toch begrepen.

Geen raadsel dan de „nieten“ die u buiten dobben trekt.

Wilt „in 't vervolg dan ook wat meer fortuinlijk“ wezen.

Ik wed, dat u de troostprijkskans door 't publiceeren wekt.

Dan zal uw gulden pen — als 't kan — nog heller lichten.

Een wonder stralenkrans siert zeker dan uw „lot“.

Dat paedagogisch-politiek de echte „Raad“ zal stichten.

Die door geen „ongeteekend stukje“ wordt geknot.

X

Zoetermeer-Zegwaart, 12 Juni 1919.

INGEZONDEN STUKKEN.

*Buiten verantwoordelijkheid der Redactie.
De copie wordt niet teruggegeven.*

Open brief aan de lezers van „Het Nieuws voor Z. Z. en omstreken“.

Geachte Lezers!

Het zij mij vergund uwe welwillende aandacht te vragen voor het volgende:

Ge zijt er met mij getuige van geweest, dat een persoon, zich verschuilend achter den naam van „Kiezer“ tot driemaal toe in dat blad een schrijven plaatste, waarin de anti rev. partij alhier beschuldigd werd van beginselverzaking (no. 40, 43, 47.).

Eveneens zijt ge mijne getuigen, dat ik zoo beleefd en vriendelijk mogelijk den „kiezer“ gevraagd heb zijn naam te mogen vernemen, hetzij publiek of persoonlijk, hetzij vóór of ook na de discussie (42, 44, 46).

En wederom waart ge er getuigen van hoe bedoelde „kiezer“ bij herhaling dit vriendelijk verzoek van de hand wees, tegen alle regelen der welvoegelijkheid in (43, 47) hoewel door mij alle bezwaren (?) waren ondervangen.

Het komt mij voor, dat ge het wel met mij zult eens zijn, dat na 3 sommaties de maat der wellevendheid mijnerzijds jegens den „kiezer“ is vol gemeten en het tijd wordt, dat ik U over de zaak zelve n.l. „De Anti-rev. partij en het lot“ ga schrijven.

Het verloop der vóór-discussie dwingt mij echter vooraf een paar opmerkingen van formeelen aard te maken.

1. Het lust mij niet te reageeren op insinuaties en beledigingen door den „Kiezer“ mijn partij en mij persoonlijk voor de voeten aeworpen. Goedkoope aardigheden, vooral voor wien den moed mist met eigen naam voor den dag te komen of zich voor dien naam schaamt.

2. De „Kiezer“ heeft het mis, als hij schrijft: „Het wil mij voorkomen, dat de anti-rev. partij met de zaak verlegen is, en geen wonder ook, en dat het antwoord in het nummer van j.l. Zaterdag (bedoeld werd no. 40) slechts dienen moet, om zich van de zaak af te maken.“ (43) en verder: „De kiezers zullen dus niet te hooren krijgen waarom de anti-rev. partij gemeend

De anti rev.-partij zit niet verlegen, wil zich niet van de zaak afmaken en de kiezers zullen wel te hooren krijgen waarom de anti-rev. partij, den prijs, dien zij trok, gemeend heeft te mogen aannemen.

Juister ware geweest, indien de „Kiezer“ geschreven had, dat hij zijn naam niet wilde noemen, om zich op die wijze er te kunnen afmaken. Bovendien, de „Kiezer“ had ons als hij gemeend heeft wat hij schreef, maar eens op de proef moeten stellen. Waren wij niet van plan geweest de zaak te behandelen, dan had hij juist door op ons verzoek in te gaan, ons netjes in den val kunnen laten loopen. 't Is dus niet heel erg leep. Trouwens heel zijn stukje — — —

3. Wellicht is er onder u, geachte lezers, een die ook van oordeel is, dat het noemen van des kiezers naam niet noodig was. Laat mij u mogen vertellen, op welke gronden wij van een andere opinie zijn.

Voorreest is de naam „kiezer“ reeds niet te controleeren. Misschien is die schrijver kiezer voor den Raad van Zegwaart, misschien niet. Iedereen kan een stukje schrijven en er „Kiezer“ onder zetten. Zelfs die schuilnaam kan valsch zijn. Maar ook al nemen we aan, dat dit niet het geval is, dan blijft toch het hoofdargument staan, dat alles aan orde en regel onderworpen is, tenzij men leeft uit het revol. principe der wanorde. Zoo bestaan er ook regels voor publiek debat. Daarbij behooren en de partijen aan elkander te worden voorgesteld en het belangstellend publiek ingelicht te worden met wie(n) het te doen heeft. Dat geldt voor elk fatsoen-

lijk onderhoud en publiek gesprek en heeft wel degelijk met beschaving te maken. Dit klemt te meer, als men bedenkt, dat tweemaal in hoffelijken vorm gevraagd is naar den naam.

Maar 't ging niet over personen, doch over een feit. Pardon, lezer!

Wanneer de kiezer b.v. geschreven had, hoe 't te verklaren was, dat de anti-revol. partij, die tegen loterij is, toch dezen zetel had aanvaard en daarvoor licht had verzoekt, dan was het tenminste over een feit geweest. Maar dat deed Zijn Ed. niet. Hij werd zeer persoonlijk beleedigend tegen de anti-revol. Moet ik herinneren aan het rukertje distels: „Het lot viel op Jonas“, „de anti-revol. partij trok de 100,000“, „men ziet er geen been in den zetel te aanvaarden“, „voor de zooveelste maal zal zijn bewezen, dat men de principes als het er op aankomt gladweg verloochent“, of „men lapt ze aan zijn laars“, „van zich zelf keurt men goed, wat men van anderen niet dikke woorden afkeurt“, „schermen met principes“, „het belangrijke antwoord“, „de anti-revol. partij zit met de zaak verlegen“, „het antwoord moet dienen om zich van de zaak af te maken“, „een geroutineerd speler“, „hij heeft er den smaak van beetgekregen“, „men kan veilig weer in principe tegen loterij zijn, nu de buit binnen is.“

Als dat alles niet persoonlijk smalend en beleedigend is, lezer, dan weet ik het niet. Onder zulk fraais behoort de naam van den inzender. Als iemand schrijft: „A. en Co. hebben gestolen“ en hij beweert dan dat hij niet over de personen A. en C. heeft geschreven, doch over het feit van diefstal, wat zoudt ge dan wel van zoo iemand zeggen, waarde lezer?

De haat tegen de anti-revol. ligt er dan ook een duimdik op, waarbij nog komt dat de onkunde niet slechts door de kieren komt kijken, doch door de reten naar buiten uitpuilt.

4. Gewoonlijk wordt dan ook op dergelijke ongeteekende smaadschriften niet ingegaan.

Meent men het omdat de zaak zelve het eischt toch te doen, dan behoort dit te geschieden niet aan het adres van den schrijver, doch aan het adres van redactie of lezers.

5. Men lette er op, dat ik mijn eerste schrijven teekende in kwaliteit van secretaris der A.-R. Kiesvereniging. Voor verstandige lezers behoeft niet betoogd, wat dat inhoudt.

En nu kom ik tot de zaak zelve: „de Anti-revol. partij en het Lot.“

Ontdoen we geachte lezer, het stukje van den

„De anti-revol. partij is uit principe het meest gekant tegen loterij, in welken vorm ook.“

We weten niet, waar we het meest verbaasd ver moeten zijn, over de verregaande onkunde an K. (kiezer) of over de groote vrijmoedigheid waarmede K. die onkunde uitstelt. Want van die stelling is niets waar. Van a tot z groote onzin.

De stelling moet aldus luiden:

„De anti-revol. zijn uit principe vóór het lot. Zij zijn er voor in elken door God geboden vorm en niet meer of minder, doch precies zoo als bij elke andere Prot. Christ. groep (Chr.-hist. Chr.-dem. en Geref. Staatspartij enz.)

De stelling is dus precies het tegengestelde. Een volgende maal hoop ik dat te bewijzen.

Wilt ge lezer vast eens over dat verschidenadenken?

Met beleefden groot.

Uw medelezer,

H. NIEUWENHUIZEN.

INGEZONDEN STUKKEN.

*Buiten verantwoordelijkheid der Redactie.
De copie wordt niet teruggegeven.*

Open brief aan de lezers van „het Nieuws“ voor Z. Z. en Omstreken.

Geachte Lezers!

We zagen dan, waarde lezers, de vorige maal dat K(kiezer) zegt: „De A.-R. partij is het meest gekant tegen het lot uit principe, in welken vorm dan ook.“ Een stelling, door K. zou een zweem van bewijs neergeschreven en gehouden tot het einde toe, waar hij nog beweert: „Nu de buit binnen is, kan men in beginsel weer tegen loterij zijn.“

Wie echter een partij op een „beginsel“-kwaadte beschuldigt van „laars-lapperij“ is ons geldend recht geroepen tot bewijs. Mag zels daarmede niet wachten tot bewijs gevraagd wordt, of tot tegen-bewijs is geleverd. Beweren is gemakkelijk, doch bewijzen?

Wij, stelden daartegenover: „De Anti-Rev. zijn uitbeginsel dus principieel vóór loten, evenals elke andere Chr. groep en in elken door God gegeven vorm.“

Allereerst merkt ge, als aandachtig lezer op, dat K. steeds schrijft A. R. „partij“ en wij dat woord „partij“ weglaten.

Om de eenvoudige reden, dat de „partij“ nooit over het lot in principe een uitspraak heeft gedaan. En daarmede dus bewijst K. duidelijk zijn onkunde op dat punt. Ja, valt feitelijk heel zijn beschuldiging om. Wie beweert, dat een „partij“ al of niet ergens tegen is, moet zich kunnen beroepen op haar beginsel-program en in heel dat program komt nergens iets voor over het lot; zelfs de woorden lot, loterij staan er niet in en ook niet iets, wat er op lijkt.

Gewoonlijk wordt de zaak in verband gebracht met Art. 14 „Publieke Eerbaarheid“, waarin oorspronkelijk (1878) slechts genoemd werd: drank, pornographie en ontsucht en bij de wijziging in 1918 aangevuld werd met Neomalthusianisme en Vloeken.

Maar geen letter over „lot“. Nog sterker. Voorstellen van Kiesveren. in 1918 om ook „Staatsloterij“ op te nemen, werden zelfs door de partij verworpen.

Slecht is door Dr. A. Kuyper in zijn persoonlijke toelichting op dat program in 1878 bij Art. 14 een enkel woord gewijd aan „geldloterij“ (Staatsloterij en Loterijleening) in afkeurenden zin, waarbij nog uitzondering gemaakt wordt voor verloting van kunstvoorwerpen. Uitdrukkelijk is echter en door Dr. A. K. en door de partij vastgesteld, dat de toelichting niet voor rekening van de „partij“

't Zelfde is 't geval

H. de Wilde, waarin „loterij, die zuiver speculatie is,” wordt geoordeeld. En eindelijk wordt in het groote werk van Dr. A. K. in 1917 verschenen, over het „A-Rev. Staatsrecht” van de 1400 pagina's nog geen vierde blad, gewijd aan de Staatsloterij. Ware nu „het lot” een kwestie waar de „partij” tegen was, in elken vorm en in beginsel, dan zou dat in het program zijn genoemd en in verschillende toelichtingen breedvoerig zijn behandeld.

Wie nu, uit zulke gegevens de conclusie trekt, dat de „A-R. partij tegen loterij in elken vorm het meest uit principe gekant is,” komt consequent tot de meest ongerijmde dingen, b.v.:

De Chr. Hist. Partij is het meest in beginsel gekant tegen loterij in elken vorm, omdat in een toelichting op het program, met voorrede van Lohman, bij het Art. over „Publieke Eer-

baarheid” enkele regels staan tegen Staatsloterij.

De R. Kath. partij is het meest in beginsel gekant tegen loterij in elken vorm, omdat Minister Kolkman in 1909 zou, op onschadelijkmaking der Staatsloterij.

De Liberale partij is het meest in beginsel gekant tegen loterij, in elken vorm, omdat in 1899 de heer Rahusen (volbloed-liberaal) in de Eerste Kamer betoogde, dat de Staatsloterij moest worden afgeschaft wegens „bedrog” en dat alle loterij af te keuren is, als „onfatsoenlijk.”

De Vrijzinnige partijen zijn het meest gekant tegen loterij in elken vorm uit beginsel, omdat Schopenhauer, één hunner geestelijke vaders, het kaartspel (een vorm van loterij) „een verklaard bankroet aan gedachten” noemde: „Wijl zij geen gedachten hebben uit te ruilen, ruilen zij kaarten uit en zoeken elkaar guldens af te nemen.”

De S. D. A. Partij is het meest tegen loten in 't beginsel, in elken vorm, omdat in „Het Volk” van 25 Jan. j.l. beweerd wordt: „Wat zoo spoedig mogelijk moet verdwijnen, is het spelen om geld.” (Over Hazardspel.)

De K. heeft het dus glad mis, als hij de A. R. partij iets aanwrijft, waarover ze als „partij” nooit een uitspraak deed en voor zoover door enkelen zijdelings die loterij-kwestie ter sprake komt, alleen gehandeld is over één bepaald soort van lot (geldlot), los van de partij. Terwijl dan nog dezelfde conclusie getrokken wordt, waartoe elke andere Chr. partij komt, ja zelfs eensgezindheid heerscht met alle partijen.

Maar — zoo vraagt een nadenkend lezer wellicht, het moge dan zoo zijn, dat de „partij” als zoodanig officieel geen uitspraak heeft gedaan, de Anti-Rev. personen hebben dan toch zeker wel een algemeen geldende opinie over het lot, welke recht geeft te beweren: de A. R. zijn het meest gekant uit principe tegen loten in elken vorm.

Al ware dit zoo, lezer, dan heeft dit met het beweren van K. niets te maken. Hij critiseerde de „partij.” Een politieke verkiezing niet door de partij gestelde kandidaten was aanleiding. Hij eischte niet van den heer M. Karens persoonlijk dat hij bedanken zou, doch de „partij” mocht den zetel niet aanvaarden, (dus geen der volgende kandidaten.)

Wij meenen dus te hebben aangetoond, dat de stelling van K.: „De A-R. partij is uit principe enz.” ten eenenmale valsch is.

Omdat het echter mogelijk is, dat K. niet heeft bedoeld de „partij”, doch de „personen” en om ook den schijn te mijden, als zouden wij ons van de zaak willen afmaken door ons „handig” achter het woordje „partij” te verschuilen, willen wij ook ten slotte nog na-gaan, hoe de „personen”, die bij de A-Rev. en

meest gekant enz.” onwaar, ja zelfs tegen hun beginsel ingaan en kan alleen als juiste uitdrukking hunner zienswijze onze stelling gelden: „De A-R. zijn uit beginsel vóór het lot, in elken door God gegeven vorm, juist zooals alle anderen die bij een Chr. groep zijn aangesloten.”

De vraag is nu maar, welke de levensbeschouwing van die „personen” is, welk het hoofdbeginsel is, waaruit en waarnaar zij willen leven. Om een breede omschrijving te voorkomen, is 't wellicht het eenvoudigst om het aldus te zeggen: „Bijbelsche Christenen.” Zij nemen de H. S. als maatstaf voor hun beginselen aan. Vragen allereerst wat Gods Woord over een bepaalde kwestie zegt. Ze gronden zich dus zooals het in hunne geschriften heet op: „de eeuwige beginselen van Gods Woord,” al wordt dit onder verschillende formules uitgedrukt. Ze beschouwen dat Woord als historisch betrouwbaar en ingegeven door God.

Welnu, Anti-Rev. Chr.-Hist. enz. zijn Bijbelsche Christenen, die ook over de „loterij-kwestie” vragen naar wat God in Zijn heilig Woord van zegt.

Wat leert ons dus de H. Schrift omtrent het lot? En dan leert ons de H. S. dat het lot niet verboden, niet is zondig, doch toelaatbaar, ja, geboden. En dat slechts het misbruik verboden is, niet alleen voor Belijdende Christenen maar voor allen, wijl God geen tweërlei zedenwet heeft gegeven, één voor belijders en één andere voor niet-belijders.

Eén wet, waarnaar ieder ander moet leven, en volgens welken maatstaf ieder zal geoordeeld worden.

Rest ons dus nog te bewijzen, dat de H. Schrift het lot niet afkeurt, doch goedkeurt en dat dus de A-R. principieel niet tegen doch vóór zijn.

Mogen wij u lezer, dat dan in een laatsten brief voorleggen? Wij vragen anders wellicht te veel van uw aandacht op eenmaal en te veel plaats van de redactie voor één nummer.

Maar laten wij u dan in ernst mogen voorbereiden op de heiligheid van het lot, want de grond waarop wij bij dat onderzoek staan, is heilige grond.

Met de meest vriendsch. groeten,
Uw medelezer.

H. NIEUWENHUIJSEN.

Zegwaart, 23 Juni 1919.

INGEZONDEN STUKKEN.

*Buiten verantwoordelijkheid der Redactie.
De copie wordt niet teruggegeven.*

Open Brief aan de Lezers van „Het Nieuws” voor Z.-Z. en Omstreken.

Geachte Lezers!

Het lot in de H. Schrift!

Hoe zou een A.-R. in principe tegen loten kunnen zijn, tegen een door God zelf ingestelde handeling? „Loten is zonde”, is dan ook geen Schriftuurlijk standpunt, doch wel: Loten is heilig.

Zou God zelf ooit bevel gegeven hebben tot iets wat tegen Zijn heiligen wil ingaat?

Loten staat op één lijn met andere heilige handelingen.

Bidden is heilig, daarom is het misbruik er van geoordeeld, doch het gebruik niet.

De Naam des Heeren is heilig, mitsdien is het misbruik maken er van zonde, doch niet het gebruik.

Zoo ook loten. Niet het gebruik, doch het misbruik alleen is geoordeeld.

En door het misbruik vervalt de wettigheid en heiligheid van het lot niet.

Wat is dan loten? Loten is bidden.

Of dit bewust of onbewust geschiedt, hoor-

Moralisten, die hun stelsel opbouwen uit de H. Schrift, zooals voorheen Penkins en Voetius en later Kuyper en Geesink behandelen het lot dan ook bij het 3e gebed, over het gebruik en misbruik van 's Heeren naam. Loten is het aanroepen, „opheffen” van Gods naam. Een religieuze handeling, waarbij men God aanroeft om Zijnen wil te mogen kennen, wanneer ons verstand, die niet kan ontdekken uit Zijn gebod, of uit de omstandigheden. Wanneer geen enkel middel ons meer ten dienste staat, om Zijn wil te weten, dan „wordt het lot in den schoot geworpen, doch het beleid (de beslissing) daarvan is van den Heere (Spr. 16).”

Het staat dan ook geestelijk en zedelijk zeer hoog en zij, die zich beroepen op Gods Woord, zouden juist te g e n hun beginsel ingaan, als zij

het lot verwierpen en er zich tegen kantten.

Het komt dan ook in de H. S. bij herhaling voor en meermalen zelfs op uitdrukkelijk bevel van God.

De Hoogepriester moest het lot werpen tusschen twee dieren voor den Grooten Verzoendag (Lev. 16). Kanaän moest verdeeld worden onder Israël door het lot (Num. 26, Joz. 14), Saul tot Koning gekozen, door deze heilige handeling (1 Sam. 10), Matthias door het lot gekozen tot Apostel (Hand. 1).

Het wordt ons geleerd zowel in het Oude als Nieuwe Testament en ging over personen, dieren, bezittingen en moeilijke vraagstukken.

De Schrift leert drieërlei lot.

Het lot der „voorspelling”, der „raadpleging” en der „verdeeling.”

Het eerste was een openbaring van toekomstige dingen (Num. 27).

Het tweede diende in moeilijke gevallen (Joz. 7).

En eindelijk het derde in gevallen als in Hand. 1, Lukas 1, Neh. 10 en Num. 26 genoemd.

Welke dezer 3 soorten van lot nu nog in onzen tijd toegepast kunnen en mogen worden? Het onderzoek daarnaar zou, hoewel nuttig, buiten het bestek dezer polemiek vallen.

Evenals een historisch overzicht te geven van wat over het „lot” is geschreven en wanneer het is toegepast.

Slechts vermelden wij, dat thans het „lot der verdeeling” het meest voorkomt (zooewel gebruik als misbruik) en dat dit ook alleen in het N. Testament wordt genoemd.

Eveneens deelen we mede, dat nog heden dit „lot der verdeeling”, hetwelk geworpen wordt, „wanneer twee of meer personen aanspraak maken op eenzelfde voorwerp, goederen, arbeid, eerbewijzen of lasten” (Amenius), dat dit lot zelfs vastgelegd is in het Gereformeerd Kerkrecht op het voetspoor van den grooten kenner van het Kerkrecht Voetius, die aanraadt bij de verkiezing van ambtsdragers bij staking van stemmen te loten: „indien twee of drie kandidaten evenveel stemmen verkrijgen, dan beslisse het lot (Pol Eccl. deel 3, pag. 554). In de Gereformeerde Kerken (en daar vinden we toch zeker wel de anti-rev.) wordt dit dan ook toegepast en plaatselijk is het voor de kerk van Zegwaart nog bij een herziening der reglementen in 1918 opnieuw vastgelegd.

Ook het misbruik van het lot, hetwelk meest voorkomt bij het „lot der verdeeling”, behoort thans niet in dit verband breedvoerig te worden behandeld.

Meest geschiedt dit in allerlei vorm van „geldloterij”, waarbij de winst van den een ontstaat door het verlies van den ander.

Het zuiver Bijbelsch, dus ook A-Rev. beginsel is, dat het lot gebruikt mag worden, wanneer men in het onzekere is, aan wie geld, goed, arbeid, lasten, eerbewijzen e. d. moeten worden toebedeeld, welke allen niet gelijk kunnen ontvangen of verrichten en waartoe allen bevoegd of verplicht zijn.

we nu naar de Gemeenteraads-
verkiezingen terug, dan ligt in bovenstaande
uiteenzetting de grond, waarop de A.-R. de-
zen zetel konden aanvaarden.

Hier deed zich zulk een geval voor. Op
beide lijsten evenveel stemmen. Op geen
andere manier was op voor beide partijen
rechtvaardige wijze een oplossing te vinden.
Bovendien is het in de wet geboden. Zoowel
A.-R. als C.-H. konden en mochten zich dan
ook krachtens hun beginsel niet tegen dit
lot verzetten. Zij moesten en wilden zich
juist krachtens hun beginsel bij den uitslag
van dit lot nederleggen, wetende „dat het
beleid van den Heere is”. Met een gerust ge-
weten konden ze dan ook den zetel, krach-
tens hun beginsel aanvaarden. En daarom
nog even principieel niet tegen, doch vóór
het lot zijn.

Calvijn neemt bijna letterlijk ons geval als
voorbeeld, wanneer hij in zijn commentaar
op de Handel der Apostelen bij Hand. 1 : 26
handelt over het lot en na gebruik en mis-
bruik krachtens Gods Woord te hebben
aangetoond o.a. schrijft: „Het lot is geoor-
loofd, als broeders een erfenis en de over-
heden het gezag hebben te verdeelen” (biz.
45 deel 1).

En hiermede, lezer, hebben we onzen taak
volbracht.

We concludeeren:

1e. dat de aanval van K op de A. R. partij
een zoo'n beleedigend karakter droeg,
dat onderteekening eisch van fatsoen ge-
weest was.

2e. dat weigering van het herhaald be-
leefd verzoek, om het masker af te werpen,
in strijd was met den eisch van behoorlijk
dispuut en beschaafde manieren.

3e. dat de A.-R. partij zich nimmer prin-
cipieel tegen het lot, in welken vorm dan
ook, heeft verzet, doch slechts het geldlot
e.d. door enkele harer voormannen is afge-
keurd, juist hetzelfde standpunt, als bij elke
andere partij.

4e. dat de A.-R. als „personen” op grond
van Gods Woord niet tegen, doch vóór
het lot zijn, in elk der drie door God ge-
geven vormen en zij principieel slechts staan
tegen alle misbruik van de religieuze han-
deling van het lot.

5e. dat zich hier bij de raadsverkiezing
één der gevallen vóór deed, waarin naar
Gods Woord, het lot der verdeling niet
slechts geoorloofd, doch zelfs geboden is.

6e. dat ze als bewuste A.-R. ondanks alle
geschrijf van ongenoemden, 't zij ze zich
den sieren met een K. een X of een N, ge-
trouw aan hun beginsel vóór het lot zullen
blijven of er niet een „buit” mede te beha-
len is.

We verwachten niet, dat K. overtuigd is.
Dat was ook niet het doel van ons schrij-
ven. Wat K. nu doen zal? Ridderlijk ongelijk
erkennen? Hij zou dan den „eereprijs” nog
verwerven. Of zwijgen? Misschien voor hem
het allerbest. Of volharden op zijn weg van
beleedigingen en bespottingen? Daarmede

zou hij opnieuw voor elk weldenkend lezer
zijn zwakheid openbaren. Of wellicht in
ernst pogen een tegenbewijs te leveren?
Reeds te voren kan geconstateerd, dat zijn
argumenten onhoudbaar zouden blijken,
wijl er voor zijn dwaze stelling, als vrucht
van een al te rijke fantasie, geen enkel
steekhoudend argument is bij te brengen.
I werd zelfs dr. Kuyper met het ganzen-
bord inclusief in debat gebracht.

Mag ik U, lezers, danken voor uw aan-
lacht?

En tevens de Redactie voor de plaats.

106A

INGEZONDEN STUKKEN.

*Buiten verantwoordelijkheid der Redactie.
De copie wordt niet teruggegeven.*

Mijnheer de Redacteur.

Ik moet nog even terugkomen op het laatste
schrijven van den heer Nieuwenhuijzen. Ik wil
niet den uitgelooften „eereprijs” verdienen, en
erkennen dat ik ongelijk had met te beweren
dat de anti-rev. partij tegen het lot zou zijn. Ze
is er juist vóór. Het leveren van tegenbewijs
vervalt hiermede van zelf, en dr. Kuyper met
zijn ganzenbord kunnen gerust thuis blijven.

Het zou dus niet noodig zijn op de kwestie
erug te komen en mogelijk nieuwe wolven stof
te doen opwaaien, ware het niet dat door het
schrijven van den heer N. bij de lezers mis-
schien een misverstand zou kunnen ontstaan.

De inzender zegt n.l. in zijn „tweeden brief
aan de lezers”, dat de „anti-rev. Bijbelsche
Christenen zijn, die de H. S. nemen als maat-
staf voor hun beginselen”. Dat kan juist zijn,
maar noopt mij er toe mijn bewering in mijn
eerste ingezonden stuk geuit, te handhaven, n.l.
dat als men er voordeel in ziet, men zijn prin-
cipes gladweg verloochent. Deze bewering
heeft de heer N. dan ook nooit tegengesproken.
En het mobilisatie-tijdperk is daar geweest om
die bewering met bewijzen te staven. Want
men zou toch niet durven beweren, dat die z.g.
„Bijbelsche Christenen” niet even hard smok-
kelden als de rest en daarmede zondigden te-
gen wet en geboden, of dat zij niet even hard
woerden en hamsterden en kettinghandel dre-
ven? Zoo zelfs, dat men wel beweerd heeft, dat
er geen erger revolutionairen waren dan de
„revolutionairen”.

Ik zal het hierbij laten. Het bovenstaande is
slechts bedoeld als een opmerking, meer niet.
Misscht enziet men er wel weer een insinuatie in.

Mij ook goed. Waarheden zijn niet altijd even
aangenaam om te moeten hooren, maar 't is
toch wel eens goed dat ze gezegd worden.

Ik zal thans niet meer op de zaak terug ko-
men. Lezers en redactie hebben er waarschijnlijk
al lang meer den genoeg van.

Met dank voor de plaatsing,

De Kiezer.

Zegwaart, 6 Juli 1919.

Discussie gesloten. — Red.

W. 14-6-19

naar tegen.

* Onderscheid ?

Er is wel eens beweerd, dat er on-
derscheid zou bestaan tusschen de be-
volking van Zoetermeer en die van
Zegwaart. De social. economische po-
litiek en geestelijke belangen zouden
volgens dat beweren uiteen loopen.
Van een samengaan of vereeniging
zou dan ook geen sprake kunnen zijn.

We laten in 't midden in hoeverre
deze zienswijze al of niet juist is en
of dit beweren volledig en juist
gemotiveerd is geworden. Ook wegen
we thans de argumenten voor dit ge-
voelen niet.

Er is wel eens ontkend, dat boven-
staand verschil zou bestaan. We laten
wederom in 't midden in hoeverre de-
ze ontkenning al of niet juist is, en
eveneens of volledig en juist voor de-
ze ontkenning de argumenten zijn
aangedragen.

Los van bovengenoemd beweren en
e-los van die tegenspraak willen we
en even wijzen op een zeer groot onder-
of scheid tusschen de beide gemeenten,
aan den dag gekomen bij de gehouden
oe raadsverkiezingen. Dit verschil komt
an uit 1e in de keuze der candidaten, 2e
en in de wijze, waarop de strijd is ge-
r-voerd en 3e in den uitslag.

Voorhands bepalen we ons bij het
et laatste punt,

en Terwijl in Zegwaart 48 pCt. der ut-
gebrachte stemmen gegeven werd aan
is candidaten, die direct of indirect tot
de landbouwers gerekend kunnen wor-
den, bedroeg dat in Zoetermeer 84
1/2 pCt. Op arbeiders- en ambachtsele-
menten bracht Zegwaart 25 pCt., Zoet-
od termeer slechts 7 1/2 pCt. uit. En wat
rt zeer sterk spreekt is o.i. het feit, dat
al terwijl in Zegwaart 2 arbeiders en 1
20 ambachtsman gekozen werd, de eem-
ge vertegenwoordiger van de werkhe-
fd den in Zoetermeer werd uitgeworpen,
n- zonder dat een ander gelijksoortig
vi man daarvoor in de plaats trad. Zoo
o- iets zou in Zegwaart niet mogelijk
te zijn geweest.

We zullen niet trachten na te gaan,
st in hoeverre dit verschillend verloop
0 der verkiezingen gevolg is van onder-
4 scheid in geestelijke of stoffelijke be-
langen, doch constateeren slechts het
feit als zoodanig. § §

* Uitgeworpen.

Twee onzer trouwste en flinkste
mannen keeren in de raadszaal niet
terug.

Het zijn de heeren G. P. Roos te
Zegwaart en C. H. de Kater te Zoet-
termeer.

Beiden stonden no. 2 van de lijst.

Op beide lijsten werden 2 candida-
ten gekozen.

Er was dus kans geweest, deze
beide in kwaliteit nog jonge, raadsle-
den te behouden.

Zeer te bejammeren is het, dat ze
uitvielen. Zij waren niet de minste on-
der de broeders. Veeleer beloofden
ze voor de toekomst als de oudere ge-
neratie is weggestorven, veel goeds
voor onze beginselen in 't belang der
gemeenten tot stand te zullen brengen

Dat ze nu uitvielen, is niet te wijten
aan den tegenstander. Op meer dan
1 zetel viel niet veel te hopen — doch
meer dan 2 zou ver boven onze kracht
zijn gegaan.

Neen, dat ze ons ontvielen is eigen
schuld. Ontrouw aan het advies stemt
no. 1. Veel te veel voorkeur stemmen
werden uitgebracht door onze eigen
geestverwanten, ja door leden der
kiesvereeniging op andere heeren dan
op no. 1.

In Zegwaart is althans nog de voor-
keur gegeven aan een aftredend raads
lid, no. 3, doch in Zoetermeer ook dat
zelfs niet. Als de organisatie na rijp
overleg en zuivere stemming de volg-
orde vaststelt en daarin uitspreekt,
wie ze als haar meest gewenschte
veregenwoordigers beschouwt, moeten
de leden der kiesvereen. de volgorde

Ook voor de kiesvereen. ligt es in, om voor de toekomst andere maatregelen te nemen, opdat een dergelijke uitslag niet mogelijk is. En daar zijn middelen voor. § §

19 juli '19

* Een bijlage.

Bij de verkiezing voor den gemeenteraad van Zegwaart, werd door de Vrijz. Kiesvereen. een stroombiljet verspreid, waarbij deze bijdrage was gevoegd:

Aan de Kiezers van Zegwaart.

„Na het ter perse gaan van de circulaire voor de kiezers voor a.s. Vrijdag bereikte ons een artikeltje uit de „Westlander“ van 10 Mei j.l., waarin gewaarschuwd wordt tegen het stemmen op de mannen van „links“, omdat daar de „absolute waarborg gemist wordt tegen het optreden van den revolutiegeest.“

„Wij hebben dit artikeltje in genoemd blaadje beschouwd als een voorproefje van het door de A.-R. uit te geven verkiezingsmanifest en willen daarom bij voorbaat van repliek dienen.“

Daarop volgt dan onderstaande repliek bij voorbaat.

„Het is dus bij de A.-R. partij weder dezelfde onfaire strijdwijze van voorheen om de kiezers bang te maken en zand in de oogen te strooien.“

We vertrouwen echter op het gezond verstand der kiezers, die wel beter weten en die tevens weten, dat juist bij onze mannen de welten des lands in veilige handen zijn; die weten dat juist een revolutie in hoofdzaak veroorzaakt wordt door diegenen, die er hier voor waarschuwen en zich verschuilen achter hun z.g.n. Christelijke beginselen. Zie slechts de practijk om u heen. Zij juist zijn het die een voedzamen bodem bereiden voor de revolutie.“

„Noodig is een werkelijk vooruitstrevende politiek; daardoor bedwingt men een mogelijke revolutie. Juist de vrijzinnigen zijn het, die alles in het werk stellen om de revolutie te voorkomen. Het is de Liberale politiek in ons vaderland, die voorkomen heeft, datgene, wat men in Rusland en Duitschland ziet gebeuren.“

Gaarne wordt thans, ook door de

Regeering op die politiek voortgeborduurd. Valsch is dus de voorstelling van den opsteller van het artikeltje: In hooge mate dus onchristelijk, uitsluitend om enkele „onzekere“ kiezers tot zich te trekken. Aan zoo'n partij zal geen weldenkend mensch zijn vertrouwen schenken, maar wel aan hen, die een eerlijke politiek voeren, dat zijn de mannen, die gij vindt op lijst No. 2 van het stembiljet.“

(w.g.) Het Bestuur der Liberale Kiesvereeniging.

Tot zoover de bijlage. Zij het ons in alle bescheidenheid vergund een paar opmerkingen te maken.

1e. De onderstreeping is van het Bestuur der Liberale Kiesvereeniging.

2e. Er is o.i. te veel aandacht gewijd en te veel eer geschonken aan den schrijver van het geinorimineerde „artikeltje“ in ons „blaadje“. Intusschen past ons groote dank voor de gemaakte propaganda voor „De Westlander“.

3e. Overigens spreekt het stuk voor zich zelve. Commentaar is overbodig.

4e. Te betreuren is echter, dat er nog 175 A.-R. dus niet „weldenkende“ menschen waren. Precies zooveel dus als Lib., die „een eerlijke politiek“ voeren. § §

19 juli '19

* Unie-Collecte.

Ook dit jaar zullen de collectanten der Unie een jaarlijksche inzameling houden voor het suppletiefonds der Chr. school.

Dat zij succes mogen hebben.

Dat niemand denke: „Er is geen behoefte meer, nu de salaris-wet de Visser is aangenomen. Deze oefent op de suppletie der schoolgelden voor onen minvermogenden nog geen invloed. Eerst als de volle rechtsgelijkheid zal zijn ingegaan, waarvoor het wetsontwerp 't volgend jaar D.V. zal worden vastgesteld, dan eerst zal ook het schoolgeldvraagstuk zijn opgelost en zal er waarschijnlijk voor suppletie in den tot nu toe gebruikelijken vorm geen plaats meer zijn.“

Indirect is reeds invloed merkbaar van de Salariswet, daar het Schoolbestuur, hoewel in beginsel reeds was vastgesteld, dat de schoolgelden verhoogd moesten worden, thans niet tot verhooging is overgegaan.

Moge er dus, zoowel uit dankbaarheid als ook uit noodzaak, groote oeffervardigheid gevonden worden. § §

* Bazar.

Voor eenige jaren organiseerde het Bestuur der Chr. Bewaarschool een bazar welke ongeveer 1200 gulden wintst voor de kas afwierp.

Geen wonder, dat dit gunstig resultaat tot navolging prikkelt.

Thans is het de naaischool, welke in den loop der volgende week hoopt te „bazarren“.

Wij wekken onze lezers op, tot het schenken van ruime bijdragen. We verwachten vele en mooie inzendingen en wij wenschen deze bazar veel kijkers en veel koopers toe.

Moge het Bestuur succes op zijn arbeid hebben. § §

19 juli '19

* Bleekneusjes.

De vereeniging welke zich bezig houdt met de uitzending van zwakke stadskinderen naar buiten, doet een

Waar stadskinderen toch al zooveel

107
Waar vele buitenlandsche kinderen hier gastvrijheid hebben genoten daar zal een beroep op gastvrijheid voor kinderen onzer „eigene tale“ zeker niet onbeantwoord blijven.

Ieder, die dus daarvoor gelegenheid heeft stelle zijn huis voor een zwak stadskind open. Ze hebben het zoo noodig, de stakkers!

Wie zich aanmeldt bij de „Centrale vereeniging“, doet een goed werk.

Wie liever aan het Chr. element de voorkeur geeft, doet ook een goed werk. Hij biede zijn diensten aan, aan „Vacantie buiten.“

Voor beiden is plaats, voor beiden een arbeidsveld. En — tenslotte gaat het niet om een vereeniging — doch om de „bleekneusjes“. § §

* De concert-avonden

In de laatst gehouden vergadering van den Raad van Zegwaart, interpeleerde de heer Karens over het geven van verlof tot muziek na afloop van de gehouden harddraverij.

Een en ander had naar veler meening een niet al te ordelijk verloop gehad.

De burgemeester antwoordde daarop, dat ook naar zijn overtuiging van het gegeven verlof misbruik was gemaakt.

Het terrein werd ver over den bepaalden tijd ontruimd en dit ging nog met moeite gepaard.

Voortaan zou hij bij dergelijke gelegenheden geen verlof meer tot avondconcerten geven.

Wij juichen dit besluit toe.

Niet omdat we tegen een concert zijn.

Ook niet tegen een concert des avonds.

In de muziek zit het kwaad niet.

Doch wel schuilt gevaar in het misbruik, 't welk van dergelijke gelegenheden wordt gemaakt.

Zoolang men „concerten“ wil om een luif te kunnen „uitfuiwen“, zoolang zullen wij ons er tegen verzetten.

En de meerderheid der goedgezinde inwoners deelt met ons deze overtuiging. § §

19 juli '19

* Voet bij stuk.

Opnieuw werd door den Burgemeester geweigerd verlof tot avond-concert bij harddraverij.

Niet omdat Zijne Edelachtbare tegen avond-concert is. Meermalen wordt er concert gegeven. 't Laatst nog bij gelegenheid van den jaardag van H.M. de Koningin. Ook verklaarde hij uitdrukkelijk bij een nationaal feest geen bezwaren te hebben tegen avondmuziek, zelfs wanneer er harddraverij als onderdeel van zulk een feest bij plaats heeft.

Het hoofd der politie gaat dus zoover mede, als mogelijk is, hij is vrijgevig boven velen.

Doch — alles „naar zijn aard“.

Wie wil „harddraven“ ga zijn gang. Maar dat kan zeer wel zonder muziek na afloop, of andere verkapte kermisvermakelijkheden. Waar muziek bij hoort, wordt goed gebruik niet geweerd. Wel onnoodig misbruik.

En 't meerendeel der goed gezinde gemeentenaren juicht deze handelwijze toe. § §

* Plaatselijke belasting.

Er vallen nog al klachten over de plaatselijke belasting, zoowel in Zegwaart als in Zoetermeer.

Men is te hoog aangeslagen, of hooger dan anderen, wier inkomen men gelijk schat met het zijne. Men begrijpt niet hoe de raad aan den juisten maatstaf voor aanslag komt. Het is voor ieder niet duidelijk of het inkomen van 1918 of '19 in aanmerking is genomen.

Den klagers zij aan den juisten weg herinnerd.

Men klage niet, of men doe het ter plaatse waar zulks behoort, n.l. bij de daarvoor benoemde raadscommissie.

Toch kan bij ernstig nadenken, menige klacht achterwege blijven. Men vrage zich af, wat zijn inkomen over 1918 is geweest; bij onstandvastig bedrag, neme men het gemiddelde der drie laatste jaen. 't Is toch duidelijk, dat 1919 nog niet in aanmerking kon komen. De raad kan toch niet in de toekomst zien.

Bvendien bedenke men, dat de bedragen stijgen moeten. Voor slechts nog enkele jaren was de omslag in Zegwaart b.v. f 5000, klom weldra tot f 10.000, werd weldra f 14.000, steeg over 1918 tot ruim f 16.000 en werd voor 1919 begroot op f 19.000. Steeds worden nieuwe en zwaarder eischen gesteld.

Als het op stellen van eischen aanbeemt, is men gemeenlijk paraat.

Als 't bepleiten van wenschen betreft, die offers vragen, dan is men meer dan welsprekend. Maar, als 't op betalen aankomt, dan trekt men een zuur gezicht.

Gelukkig, dat de belasting progressief geheven wordt en dat gezinnen met 3 of meer kinderen waar geen f 1000 per jaar binnenkomt zijn vrijgesteld. Hoe deugdelijk het stelsel ook is, toch zij 't ons vergund er op te wijzen, dat de aftrek voor eerste levensbehoeften (f 400) en f 40 voor ieder kind feitelijk te laag is. Mocht daarin nog eenige wijziging mogelijk zijn, dan bevelen wij die gaarne aan.

Maar overigens moppere men niet te vlug.

Een christen vooral, moet verstaan dat hij „den Keizer te geven heeft, wat des Keizers is“ en men mikke met zijn wenschen niet zoo hoog, dat de meest gereformeerde menschen er aan gaan

denken, de gemeente te verlaten.
Dan slacht men de kip, die de eieren moet leggen.

niet heeft aanvaard.

* Gefortuneerd.

We laten gemeenlijk druk- en zetfouten maar staan, rekende op de welwillendheid der lezers. Toch kan het gebeuren, dat zulk een vergissing aanleiding geeft tot dwaze

conclusies.

Zoo b.v. in ons vorig nummer.

Daar staat in het „sterretje“ „Plaatselijke Belasting“, ongeveer aan 't einde „gereformeerde“ menschen.

Dit moet zijn „gefortuneerde“ menschen.

Wat nu juist niet hetzelfde is.

Als 't eens waar was, dat „gereformeerde“ gelijk aan „gefortuneerd“ was, wat zou dan de christelijke actie, school, kerk, zending en barmhartigheid daarvan heerlijk kunnen profiteren.

* Woningnood.

Men vraagt bij herhaling ons oordeel te zeggen over den woningnood van Zegwaart en Zoetermeer.

Overal in Europa, in ons land bestaat een tekort. Ook hier is het een brandende kwestie. Vooral brandend voor de wijze waarop die zaak in en buiten den Raad is behandeld.

En ons oordeel?

We hebben daarover geen oordeel zoolang niet officieel de grootte van het vermeerde te kort is aangetoond.

De bewering dat „ieder“ weet, dat er nood is, komt voor te apodictisch te zijn. Niet „ieder“ weet dat. Vooral niet „ieder“, die wars is van oppervlakkigheid in het oordeel.

Ook staat het nog niet onomstootelijk vast, dat het tekort zich juist in de sterkste mate doet gevoelen bij z.g.n. arbeiderswoningen. Wij meenen althans, die zaak eenigszins anders te zien.

Het tegenwoordig stelsel om krachtens de bouw-maar-raak-nietbode zich uitsluitend op arbeiderswoningen blind te staren achten we ook in 't allerminst democratisch.

Afwachten! tot officieele gegevens ten dienste staan, blijft voorzichtigheidshalve o.i. eisch van goede publieke voorlichting. § §

N 4 Nov '19 107A

Zoetermeer-Zegwaart. Men zoekt ons het volgende te plaatsen:

Op Donderdag 6 Nov. a.s., 's avonds 7 uur, hoopt D. V. de Chr. Vereen. tot stichting en instandhouding eener bijzondere Vak- en Industrieschool voor meisjes voor Zegwaart, Zoetermeer en omgeving een ledenvergadering te houden in het gebouw der Chr. Bewaar- en Naaischool alhier.

Behalve de reeds toegetreden leden zijn welkom alle mannen en vrouwen, die in zaak belang stellen. De agenda luidt als volgt:

1. Opening.
2. Lezing en vaststelling van de notulen der oprichtingsvergadering.
3. Mededeelingen.
4. Behandeling conceptstatuut.
5. Idem Huishoudelijk Reglement.
6. Definitief toetreden van leden.
7. Verkiezing van 4 mannelijke en 3 vrouwelijke bestuursleden (als de desbetreffende voorstellen worden aanvaard).
8. Verkiezing voorzitter (idem).
9. Verkiezing van 7 vrouwelijke leden als Commissie van Advies en Toezicht (idem).
10. Verkiezing van een presidente uit die commissie.
11. Rondvraag.
12. Sluiting.

INGEZONDEN STUKKEN.

Buiten verantwoordelijkheid der Redactie.

De copie wordt niet teruggegeven.

Geachte Redactie!

Mag ondergeteekende alle voorstanders van een „Vakschool“ voor meisjes voor Zegwaart-Zoetermeer en Omgeving langs dezen weg even attent maken op een vergadering over deze zaak, waarvan de agenda voorkomt onder de plaatselijke berichten?

Op 30 Juli j.l. werd eene vereeniging met dat doel gesticht. Ieder, die doel en grondslag onderschrijft, kan lid worden.

Doel is het geven van onderwijs in die vakken, welke noodig zijn tot vorming van goede huismoeders; als alle soorten naaldwerk (nuttige en fraaie handwerken, costuum- en lingevennaaien), huishoudkunde, zoo mogelijk ook koken.

De Vereen. heeft tot grondslag Gods Woord.

Mogen velen, als belanghebbenden of belangstellenden deze vergadering bijwonen en het ledental zoodanig uitbreiden, dat welslagen verzekerd zij.

Met dank voor de opname,

Uw dw.,

H. NIEUWENHUIZEN.

Secretaris van het Voorl. Best.

Zegwaart, 30 Oct. '19.

INGEZONDEN STUKKEN

Buiten verantwoordelijkheid der Redactie.

De copie wordt niet teruggegeven.

Mijnheer de Redacteur.

Mag ik langs dezen weg nog eens de aandacht vestigen op de vergadering van de Vakschool-vereeniging, waarvan het bericht onder het plaatselijk nieuws voorkomt?

Op 6 Nov. zijn de statuten vastgesteld. Thans volgen nog Huish. reglement en Bestuursverkiezing.

Alle belanghebbenden en belangstellenden worden uitgenoodigd tot bijwoning.

Om misverstand te voorkomen zij nog meegedeeld, dat de te sluchten school toegankelijk is voor meisjes boven den leerplichtigen leeftijd, zonder onderscheid van godsdienstige richting (art. 5 der statuten)

Met dank voor de opname,

Uw dw.,

V 18 Nov 19

* Raadsgebed.

In Zegwaart werd een poging ge- waagd in den Raad, het gebed arge- schart te krijgen.

Die poging ging uit van het jongste vrijzinnige raadslid.

Dij zijn intrede legde hij den eed af.

Die poging werd gesteund door zijn fractiegenoot, die bij zijn installatie de belofte den voorkeur gaf boven den eed.

De laatste handelde consequent.

De eerste niet.

De gebruikelijke argumenten wer- den aangevoerd.

Het gebed is immers zoo heilig.

O, zoo heilig! De onheilige mensch neme het dan niet op de lippen.

En God is zoo hoog, o, zoo hoog,

En dus past het den nietigen aard- bewoner niet Hem aa te roepen.

Dat is goed! voor de Engelen.

Dat is passelijk voor de vogels.

Doch; de mensch onthoude zich daarvan.

Hier komt dus uit de scheiding van godsdienst en politiek.

Hier treedt aan 't licht de onver- draagzaamheid jegens andersden- kenden.

Hier is het beginsel: Geen God en geen Meester.

Natuurlijk moest die poging mis- lukken.

De „Christelijken“ stonden aaneen- gesloten.

Ze deden kloek belijdenis van hun overtuiging.

Zelfs het zinspelen op „De Neder- lander“ vermocht niet het Chr. Hist. raadslid aan 't wankelen brengen.

Vraag: Waar gaan we heen, ook in Zegwaart?

M 22 Nov 19

* Een conservatief jasje.

— Een conservatief jasje.. Van vrij zinnige zijde veroorloofd men zich in een der staatsgehouden raadsverga- deringen de vrijheid, den anti-revolu- tionairen te verwijten, vóór de verkie- zingen den democraat Schouten te la- ten optreden, doch nauw zijn de raad zetels bezet of zij trekken weer hun „conservatief jasje“ aan.

Nu zij dadelijk opgemerkt, dat de democraat Schouten hier nog nooit op getreden is vóór een raadsverkiezing.

Het beroep op dat optreden, gaat der dus langs.

Maar — laat dit een kleine for-

Engen is — dat men beroep doet op de democratie van iemand, wiens democratie men absoluut niet snapt. Waarlijk, die democraat Schouten moet van de ondemocratische denk- beelden en plannen der vrijzinnigen niets hebben.

't Is zelfs de vraag of men weet, wat eigenlijk democratie is?

Tot nu toe is nog niets daarvan ge- bleken. Althans, de brandende kwes- tie, naar aanleiding waarvan deze uit-

lating geschiedde is alles behalve de- mocratisch. Is er precies het tegen- overgestelde van.

Er is nog altijd nog zooiets van „tweeërlei democratie“.

Toch ligt er in de beschuldiging van het „conservatief jasje“ een kern van waarheid. Het jasje der A.-R. (en ook andere raadsleden der Chr. par- tijen) is in zoverre „conservatief“, dat het gemaakt is van solide stof, van degelijke kwaliteit en niet van z.g.n. mobilisatiegoed.

Maar — dat is dan ook al het con- servatieve wat er aan is.

Model en snit zijn naar de nieu- ste plaat bewerkt en gansch zeer mo- dern.

Als wij dit schrijven, dan beweren wij niet, dat we alle maatregelen en beslissingen van „rechtsch“ altijd gaarne in bescherming zouden nemen.

Maar — in het onderhavige geval is van een „conservatief jasje“ geen sprake.

M 20 Dec 19

* Een Afdankertje.

Raadsleden dragen geen ambtsge- waad, waarvan 't model officieel is voorgeschreven.

Heel handig, weten zij zich echter zelve te behelpen wijl ze toch gaarne een kleedingstuk hebben ter bedekking van al hunne tekortkomingen.

Zoo is 't bekend, dat de „recht- schen“ volgens vrijzinnige beoordee- ling zich gaarne in den raad met een „conservatief jasje“ tooien.

Dat staat gekleed.

Dat doet eenigszins denken aan vroegeren adeldom.

Een adeldom des te sterker uitko- mend, als men weet, dat vóór de recht sche zetels bezet worden, dat kleed bestond uit het democratisch werkpak van Jan Boezeroen.

Geen wonder dat dit voorbeeld aan- lokt en ook anderen gepeinsd hebben, op wat wijze ze hun kleeding in den raadszaal konden verwisselen.

't Kostte evenwel wat tijd om een passend kleedje op te zoeken.

Een kleeding, die vooral een contrast moest vormen met die der „rechtsche broederen.“

Eindelijk heeft men nog 'n passend costuum gevonden.

Ook zelfs geen regeeringsjas, Maar — men daalde af naar de kluis, waarin al wat gemeentelijke oud heid is, zuinig wordt bewaard — veil- lig tegen brand, mot roest en schimmel beschonnd.

En onder die opgeborgene garderobe vond men nog een „afdankertje“.

't Was er al een twintigtal jaren opgeborgene.

In den aanvang der 20ste eeuw was het kleedingstuk op voorstel van den heer M. Karens afgedankt.

't Was het ouderwetsche costuum ingevoerd in de dagen der Fransche revolutie.

Zoo'n model met 1 knoop van boven vast — echt antiek.

Aangetrokken toen het „geen God en geen Meester“ opgeld deed.

Toen werd het gebed alom in den lande bij vergaderingen van Staten en Raden afgeschaff.

De „gebedsknoop“ werd afgetrok- ken en de eene „openingsknoop“ bleef nog over. En met dat model uit over- grootvaders tijd was men vierstierd, totdat op voorstel van den heer K. om in christelijk democratisch costuum zich te kleeden, die gebedsknoop weer was aangezet, naar de eischen des tijds.

Maar, toen nu de A.-R. raadsleden hun democratisch-modern costuum van vóór de verkiezing volgens de Schouten-snit, in de raadszaal verwis- selden met een „conservatief jasje, weikte dat vo. beeld zóó, dat de vrijzinnige collegas afdaalden in de kluis en een afdankertje aantrokken van voor twintig jaren, wat toen reeds niet draagbaar meer was.

Er moest weer een vergadering ko- men zonder gebed.

Nu verwondert zulks niet, voor wie de historie kent.

De vrijzinnigheid, afstammende van de conservatieve partij, waartegen Groen van Prinsterer op dood en le- ven heeft gestreden, kan krachtens afkomst en beginsel niet anders dan afdankertjes dragen.

Wat wel verwondering bracht is het feit, dat van die zijde geen voorstel inkwam tot verhooging van de be- grooting met post tot aanschaffing van één uniform raadsbestuur voor de le- den.

't Is toch de consequentie van de vrijzinnige begrippen omtrent school- voeding en kleeding.

Nog één stap en het wordt raads- voeding en raadskleeding.

Maar ook dat zou — o jammer — alweer een „afdankertje“ zijn.

1 't
aat
ge-
de
op

in
ler
or-
al-
ler
uit
oo-

gen
an
ild
ig.
de
b-

er
e-
en
al
an
it
p
l.
e

b
d
Se
ge
I
ve
B
ku
we
aan
dat
er
vra
wor
hij
dij
ligt
heer
zom
ge
sch
zijn
hee
gee
wo
B.
va

st
de
ge
ov
ro
he
ve
ro
or
is
wa
m
ot
tie

en
sc
he
he
ze
he
li
m
ve
z
d
e
a
w
m
re
k

le
p
o
s
s
di
zo
w
n
B
l
e
m
w
l
s

be
Ke
—

te

st
st

ij
le

vui
zich
Va
sch
titue
niet
B.
W
V
orde
enke
te w
B
die
een
te
I
on
de
res
I
de
wij
acl
I
het
ge
na
ge
nu
wij
ven
die

Honger en koude.

De nood in Oostenrijk—Hongarije laat zich gevoelig in bovenstaande woorden saamvatten.

Allerwege worden pogingen aangewend door geld, levensmiddelen en brandstoffen, in vol geladen wagons, dien honger te stillen en tegen die koude verwarming te bieden.

Waar in heel Nederland zulks geschiedt, naar aloude traditie, daar juichen we het van harte toe, dat ook in onze gemeenten Z. Z. een inzameling gehouden wordt.

Niet slechts in de kerken, doch langs de huizen.

Moge de opbrengst getuigen van grooten dank aan God en van naastenliede, waar wij, zoo bevoorrecht zijn boven velen.

Van heel de oorlogsmisère drukt ons slechts het duurtvraagstuk.

En wat is dat duurtvraagstuk klein vergeleken bij het hongervraagstuk, daar ginds.

Wie mocht worden overgeslagen, brenge gewilliglijk zijn gift bij den burgemeester. En — wiens concientie hem mocht aanklagen, dat hij te weinig gaf vervoege aan hetzelfde adres.

IF GEZONDEN STUKKEN.

Bu... verantwoordelijkheid der Redactie.
Le copie wordt niet teruggegeven.

Geachte Redactie!

Mag ik eenige plaatsruimte in uw blad voor onderstaand? Bij voorbaat mijn dank.

De voorstanders der Chr. school zullen ook dit jaar in de week van 2 Aug. bezocht worden door dames-collectanten, die de jaarlijksche Unie-collectie houden.

Het bestuur van het Locaal-Comité der Unie te Zegwaart-Zoetermeer besloot ook dit jaar op de gewone wijze de collectie te organiseren.

Nu heerscht wellicht bij velen de meening dat, wijl de Onderwijswet in de Tweede Kamer is aangenomen, dergelijke collecten niet meer noodig zijn.

De opvatting is echter niet geheel juist. Bedoelde wet zal eerst in 1921 in werking treden, terwijl de geldelijke voordeelen eerst in 1922 grootendeels in de schoolkassen zullen vloeien.

Ook de schoolgeldregeling blijft over 1920 op dezelfde wijze gehandhaafd.

En wijl ons Locaal-Comité in hoofdzaak onvermogens steunt met suppletie van schoolgeld, daar zijn voor 1920 de toestand van dat Comité en de verplichtingen precies gelijk als voorheen.

Ook maken we onze medestanders er opmerkzaam op, dat de Unie-blaadjes dit jaar niet van te voren bij hen zullen worden bezorgd, doch door onze dames-collectanten gelijk met de inzameling der giften zullen worden aangeboden.

Dat er dan vele geopende harten en beurzen mogen gevonden worden.

Met bel. gr.

Hoogachtend,

H. NIEUWENHUIJSEN

Voorzitter van het Locaal Comité

Ingezonden

(Buiten verantwoordelijkheid der Redactie.)

Geachte Redactie.

Mag onderstaande in uw blad worden geplaatst? Bij voorbaat mijn dank.

Het bestuur van het Locaal Comité der Unie „Een school met den Bijbel” te Zegwaart—Zoetermeer besloot ook dit jaar de Unie-collectie te doen houden.

Den voorstanders der Chr. school wordt herinnerd, dat de Wet de Visse, waarin de financiële echtszelijkheid is neergelegd, wel in de Tweede Kamer is aangenomen, doch eerst op 1 Jan 1921, in werking treedt, wshalve de geldelijke gevolgen eerst in 1922 den besturen ten voede komen. Over 1920 blijft alles zooals het is en dus suppletie op de schoolgelden noodig. Laten de voorstanders avn Chr. Onderwijs dus nog niet verslappen in offervaardigheid, doch veeleer een dank-offer brengen, voor toekomstige zegeningen.

Ook zij aan medestanders bericht, dat de Unie-blaadjes dit jaar niet van te voren aan de huizen worden bezorgd, doch door onze vrouwelijke collectanten zullen worden aangeboden, gelijk met het verzamelen der giften.

En mogen wij dan verblijd worden met een rijken oogst. Met dank voor de plaatsing

Hoogachtend

H. NIEUWENHUIJSEN.

Voorz. v.h. Loc. Com. der Unie te Z.-Z.

W 25 Febr '21 v.v

(H. Avondmaal).

— Voor een goed gevulde kerk trad alhier op Ds. Heeres uit De Lier met het onderwerp: „Het Genadeverbond”. Er was gelegenheid tot gedachtenwisseling waarvan gebruik werd gemaakt door een lid der Geref. kerk, Chr. Geref kerk en Ned. Herv. kerk. Op grond van de H. Schrift en de belijdenisschriften, mede gesteund door uitspraken der verschillende synodes der Geref. kerk en citaten uit Calvijn en Brakel, toonde Ds. H. in zijn antwoord de juistheid van de bestreden punten, zooals „onderstelde wedergeboorte” e.a. aan.

Ingezonden

Buiten verantwoordelijkheid der Redactie.

Zegwaart, 28 Febr. '21.

Geachte Redacteur.

Vergun mij s.v.m. als abonné een klein plaatsje in de Westlander.

In het derde blad van 25 Februari l.l. las ik een bericht uit Zegwaart, wegens een bespreking in de Geref. kerk alhier door Ds. Heeres: daartoe uitgenoodigd door den kerkeraad van Zegwaart. Dit bericht is zeer onjuist en leugenachtig. Er is in geen geval door een Chr. Geref. gesproken, want er was er geen een ter vergadering. En aanzien er hier ter plaatse geen Chr. Geref. zijn, behalve ondergetekende, is het voor mij beledigend. Ook is volgens oor en oog getuigen die vergadering verlopen in spot en hoongelach en venwilt tot ergernis veler aanwezigen. Voorwaar zeer treurig en niet tot roem of aantrekkelijkheid voor die nog buiten de Geref. kerk leven.

A. BOON Bz.

tot behandening der reclames H. O.

Ingezonden

Buiten verantwoordelijkheid der Redactie.

Geachte Redactie.

Mag uw correspondent voor Zegwaart even iets zeggen naar aanleiding van een „ingezonden” door den heer A. Boon. Bij voorbaat dank.

Den heer A. Boon te Zegwaart.

Geachte heer Boon.

In „de Westlander” van 2 Maart maakt U aanmerking op mijn bericht van 25 Febr. over eene vergadering in de Geref. kerk.

Er heeft dien avond geen Chr. Geref. ge-sproken, zelfs er geen aanwezig.

Omvang mijn dank voor uw mededeeling. Ik meende werkelijk, dat de persoon door mij bedoeld lid van de Chr. Geref. kerk was Hervormd noch Gereformeerd zijnde, heb ik steeds gemeend te goedertrouw met een Chr. Geref. te doen te hebben gehad, al wist ik wel, dat bedoelde persoon, ook wel ne-gingen heeft, tot kerken van min vaste formulieren.

Het spijt mij, dat die „vergissing” heeft plaats gehad en ik dank u voor uwe betere uiteenzetting. Echter dit is m.i. de eenige „onjuistheid” in het bericht. Waarom dat bericht nu „leugenachtig” is, bezielt ik heusch niet, evenmin, als dat het voor U beledigend zou zijn.

Waar ik in dank van u afneem, de mededeeling van die m.i. zoo kleine „vergissing” daar wilt U zeker van mij wel gelooven, als ik mededeel, dat het slot van uw stukje ook „onjuist” is. U is niet tegenwoordig geweest anders zou U het wel met mij eens zijn, dat de vergadering niet geëindigd is

met „hoongelach” en „spotternij”.

U weet wel, niet waar, dat niet alle mededeelingen betrouwbaar zijn en „de tong is ook een vuur een wereld van ongerechtigheid.” Met de meeste hoogachting en vr. gr.

Uw, dw.

De correspondent voor Z. Z.

Geachte Redactie.

Nu onder ons volk en ook onder „ons” volk in den laatsten tijd nogal eens verband wordt gelegd tusschen „bezuiniging” en „tegemoetkoming” van f 5000 aan de Kamerleden, kan het wellicht nuttig zijn even de historie te raadplegen en daaruit voor onzen tijd eenige conclusie te trekken.

Art. 65 van de Grondregels der Staatsregeling van 1798 luidde aldus:

„Het Bestuur is verplicht tot een verstandige bezuiniging in alle opzigten. Het schaft onnodige Ambten en uitgaven af en evenredigt de belooning van Ambtenaren en Bedienden naar het gewigt derzelve werkzaamheden.”

Terwijl in de Acte der Staatsregeling zelve voorkomt:

Art. 41. „De leden van dit Ligchaam (vertegenwoordigend Ligchaam) genieten ieder vier duizend gulden in het jaar, onder korting van tien Guldens voor elken dag, dien zij zonder verlof van den voorzitter der Kamer, waartoe zij behooren, afwezig zijn.

Art. 34. Zij die Ambten of Bedieningen van 's Landswege bekleeden, worden daarvan ontslagen, zoodra zij als leden van dit Ligchaam zitting nemen

Art. 35. Aan geen der leden wordt gedurende den tijd hunner zittinge eenig Ambt of Bediening opgedragen.

Zou uit bovenstaand ook voor onzen tijd nog niet iets zijn te concluderen? Als bijv.:

1. De tegemoetkoming der Kamerleden is vergeleken bij 1798 in verband met den fin. toestand, eer lager dan hooger, vooral waar toen ook de Eerste Kamer f 4000 genoot.

2. Een korting bij afwezigheid zou in de historische lijn liggen.

3. Ook nu moest niet kunnen voorkomen, dat verschillende behoorlijk gesalarieerde betrekkingen gelijktijdig met Kamerlidmaatschap worden waargenomen.

Velen hebben niet het hoofdbezwaar tegen de f 5000, mits het ambt behoorlijk werd waargenomen. Hoe nu bijv. Burgemeesters, voorz. Raden van Arbeid, Schooltoezicht enz. enz. maanden achtereen hun betrekking verlaten om goed Kamerlid te zijn, blijft voor velen een onoplosbaar raadsel.

4. Nu het weer de tijd is voor onze hoogere en lagere besturen en de kies vereenigingen om groslijsten samen te stellen en kandidaten te verkiezen, kan het een punt van ernstige overweging worden, geen personen naar voren te brengen, die het Kamerlidmaatschap zouden combineeren met andere behoorlijk gesalarieerde betrekkingen, welke op zich zelf reeds den geheelen mensch eischen; tenzij zij voor af verklaren hunne betrekking er aan te geven.

5. Zij die niet aan een dergelijke oplossing meewerken, missen moreel

De heer de Geer was lid van de Tweede Kamer en tevens burgemeester van Amsterdam.

En naast deze mannen staan tal van anderen, die niet minder belangrijke functies vervullen en van wie niet gezegd kan worden dat zij hun taak als volksvertegenwoordiger niet naar behooren vervullen.

Hieruit volgt dat het Kamerlidmaatschap een betrekkelijk ondergeschikte functie is.

Mr. Mendels ging onlangs zoover dat hij het voorstelde dat een klasse-onderzijker een zwaardere taak heeft te vervullen dan een Kamerlid, tevens leider van een grooten Vakbond.

Dit is overdreven voorgesteld, maar toch zal niemand in ernst kunnen volhouden, dat het lidmaatschap van de Kamer den geheelen mensch vraagt.

En het is dus ook niet noodig den eisch te stellen, dat geen bezoldigde ambten mogen worden vervuld.

Maar niet alleen overbodig is zulk een eisch, maar ze is ook onbillijk.

De bedoeling is toch klaarblijkelijk combinatie van officieele functies te voorkomen, zoodat we niet meer zullen hebben Kamerleden-Gedeputeerden, Kamerleden-Burgemeesters, Kamerleden-Wethouders van groote gemeenten enz.

Maar nu wil het geval dat bijna alle — misschien zelfs wel alle Kamerleden, meer of minder goed betaalde bijfuncties vervullen.

Men vindt onder de Kamerleden leiders van vakbonden, journalisten, advocaten die een drukke practijk uitoefenen, enz. en die daaruit veel meer inkomsten genieten, dan zij, die meer officieele functies vervullen.

Nu zou men zoover kunnen gaan, dat ook het uitoefenen van dergelijke werkzaamheden werd verboden.

Maar — en dat moeten we ons goed indenken — het gevolg zou dan tevens zijn, dat waarschijnlijk geen van de voormannen, die in elke partij slechts dun gezaaid zijn, zich meer beschikbaar zou stellen.

Zou dat in 's lands belang zijn?

Of in het belang van een partij?

Wij gelooven het niet.

Het is wel te betreuren dat door combinatie van allerlei betrekkingen onze voormannen niet of heel weinig in de gelegenheid zijn, zich te geven aan het partijleven, maar een maatregel als door den heer Nieuwenhuizen gewenscht, schijnt ons toch niet aanbevelenswaard.

Wel zou overwogen kunnen worden om Kamerleden, die zich alleen in verkiezingsdagen herinneren, dat er ook nog zoiets als kiesvereenigingen en kiezers zijn, niet meer op de kandidatenlijst te plaatsen.

En wat nu het bedrag van de „vergoe-

Art. 41. „De leden van dit Lichaam (Vertegenwoordigend Lichaam) genieten ieder vier duizend Guldens in het jaar, onder korting van tien Guldens voor elken dag dien zij zooder verlof van den Voorzitter der Kamer, waar toe zij behooren, afwezig zijn.“

Art. 34. Zij die Ambten of Bedieningen van

s Landswege bekleeden, worden daarvan ontslagen, zoodra zij als leden van dit Lichaam zitting nemen. Gedurende den tijd hunner zitting wordt een ander in hun plaats aangesteld.

Art. 35. Aan geen der leden wordt gedurende den tijd hunner zitting eenig Ambt of bediening opgedragen.

Zou uit bovenstaande ook voor onzen tijd nog niet iets te concluderen zijn? Als b.v.

1. de „tegemeetkoming“ der Kamerleden is vergeleken bij 1798 in verband met den financiële toestand eer lager dan hooger, vooral, waar toen ook de Eerste Kamer f 4000. — genoot.

2. Een „korting, bij afwezigheid zou in de historische lijn liggen.

3. Ook nu moest niet kunnen voorkomen worden dat verschillende behoorlijk gesalarieerde betrekkingen gelijktijdig met het Kamerlidmaatschap worden waargenomen.

4. Velen hebben niet het hoofdbezwaar tegen de f 5000. —, mits het ambt behoorlijk wordt waargenomen. Hoe b.v. Burgemeesters, Voorzitters Raad van Arbeid, Schooltoezicht enz. enz. maanden achtereen hunne betrekking behoorlijk kunnen waarnemen en tevens een goed Kamerlid zijn, blijft voor velen nog een onoplosbaar raadsel.

5. Nu het weer de tijd is voor onze hoogere en lagere Besturen, alsmede voor onze Kiesvereenigingen, om groslijsten vast te stellen en kandidaten te stellen, kan het een punt van ernstige overweging worden, geen personen naar voren te brengen, die het Kamerlidmaatschap zouden combineeren met andere behoorlijk gesalarieerde betrekkingen, welke op zich zelf reeds den geheelen mensch eischen, tenzij zij vooraf verklaaren hunne betrekking er aan te geven.

5. Zij die niet aan een dergelijke oplossing meewerken, missen moreel het recht later te klagen over veel „Kamerverzuim.“

Met dank voor de plaatsing.

Uw ab.,

H. NIEUWENHUYZEN.

Zegwaart, 28-1-'22.

t recht later te klagen over veel „Kamerverzuim“.

Met dank voor de plaatsing.

H. NIEUWENHUYSEN.

Zegwaart, 28-1-22.

Vergoeding Kamerleden.

In een ingezonden stuk in dit nummer doet de heer Nieuwenhuizen een voorslag inzake de aan Kamercandidaten te stellen eischen, welke eischen wij echter als onnoodig en onbillijk niet kunnen steunen.

Onnoodig omdat het Kamerlidmaatschap niet een betrekking is die „den geheelen mensch“ vraagt.

Was dit wel het geval, dan zou daarmee tevens uitgesproken zijn, dat tal van Kamerleden waaronder zeer vooraanstaande mannen en zelfs fractie-leiders hun taak niet naar behooren vervullen.

De heer Rutgers, voorzitter van de A. R. Kamerfractie, is behalve Kamerlid, tevens lid van Ged. Staten van Zuid-Holland.

De heer Schokking, leider van de Chr. Hist. Kamerfractie is eveneens lid van Gedeputeerden en fungeert tevens als voorzitter van de Christel. Historische Unie en als Hoofdredacteur van het dagblad „De Nederlander“.

De heer de Wilde is tevens Wethouder van 's-Gravenhage — en als we ons niet vergissen een zeer voordelig

Ingezonden.

(Buiten verantwoordelijkheid der Red.)

Gesichte Redactie!

Nu onder ons volk en ook onder „ons“ volk in den laatsten tijd nogal eens verband wordt gelegd tusschen „bezuiniging“ en „tegemeetkoming“ van f 5000 aan de Kamerleden, kan het wellicht nuttig zijn even de historie te raadplegen en daaruit voor onzen tijd eenige conclusies te trekken.

Art. 65 van de Grondregels der Staatsregeling van 1798 luidde aldus:

„Het Bestuur is verplicht tot eene verstandige bezuiniging in alle opzichten. Het schaft onnoodige Ambten en uitgaven af en evenredigt de belooning van Ambtenaren en Bedienden naar het gewigt derzelver werkzaamheden.“

Ingezonden Stukken

(Stukken die niet geplaatst worden, kunnen niet worden teruggezonden).

(Buiten verantwoordelijkheid der Redactie.)

Geachte Redactie!

Nu onder ons volk en ook onder „ons“ volk in den laatsten tijd nogal eens verband wordt gelegd tusschen „bezuiniging“ en „tegemeetkoming“ van f 5000 aan de Kamerleden, kan het wellicht nuttig zijn even de historie te raadplegen en daaruit voor onzen tijd eenige conclusies te trekken.

Art. 65 van de Grondregels der Staatsregeling van 1798 luidde aldus:

„Het Bestuur is verplicht tot eene verstandige bezuiniging in alle opzichten. Het schaft onnoodige Ambten en uitgaven af en evenredigt de belooning van Ambtenaren en Bedienden naar het gewigt derzelver werkzaamheden.“

Terwijl in de Acte der Staatsregeling zelve voorkomt:

Art. 41: „De Leden van dit Lichaam (Vertegenwoordigend Lichaam) genieten ieder vier

Art. 34. Zij, die Ambten of Bedieningen van Landswege bekleeden, worden daarvan ontslagen, zoodra zij als leden van dit Lichaam zitting nemen. Gedurende den tijd hunner zitting wordt een ander in hunne plaats aangesteld.

Art. 35. Aan geen der leden wordt gedurende den tijd hunner zitting eenig Ambt of Bediening opgedragen."

Zou uit bovenstaande ook voor onzen tijd nog niet iets zijn te concluderen? Als b.v.

1. De „tegenoetkoming” der Kamerleden is vergeleken bij 1798 in verband met den financielen toestand eer lager dan hooger, vooral waar toen ook de te Kamer f 4000 genoot.

2. Een „korting” bij afwezigheid zou in de historische lijn liggen.

3. Ook nu moest niet kunnen voorkomen, dat verschillende behoorlijk gesalarieerde betrekkingen gelijktijdig met het Kamerlidmaatschap worden waargenomen.

4. Velen hebben niet een hoofdbezwaar tegen het bedrag van f 5000, mits het ambt behoorlijk wordt waargenomen. Hoe b.v. Burgemeesters, voorz. Raad van Arbeid, Schooltoezicht enz. enz. maanden achtereen hun betrekking kunnen waarnemen en tevens een goed Kamerlid zijn blijft voor velen nog een onoplosbaar raadsel.

4. Nu het weer de tijd is voor onze hoogere en lagere Besturen en voor onze Kiesverenigingen groelijken samen te stellen en candidaten te verkiezen, kan het een punt van ernstige overweging worden, geen personen naar voren te brengen, die het Kamerlidmaatschap zouden combineeren met andere behoorlijk gesalarieerde betrekkingen, welke op zich zelf reeds den geheelen mensch eischen; tenzij zij vooraf verklaren hunne betrekking er aan te willen geven.

5. Zij, die niet aan een dergelijke oplossing meewerken missen moreel het recht later te klagen over veel „Kamerverzuum”.

Met dank voor de plaatsing,

Uw ab.,

H. NIEUWENHUYZEN.

Zegwaart, 23-1-'22.

Nu zouden we ons er af kunnen maken met te zeggen dat onze interpellant in hetzelfde geval verkeert, zoodat hij dus ook niet het recht heeft te betoogen dat gelijktijdige waarneming van verschillende functies niet gewenscht is, maar aan een dergelijke handigheid hebben wij allermint behoefte.

Wij wiizen slechts op de verschillende partijbesturen, die het Kamerleven wel van naderbij kennen. Om nu maar te blijven bij de A. R.-Partij, mannen als Colijn en Idenburg mogen zeker in staat worden geacht het parlementaire leven te kunnen beoordeelen.

Ht spreekt wel vanzelf dat hierbij ook met de beschikbare krachten moet worden gerekend en met het feit dat de politieke figuren van beteekenis, dun gezaaid zijn.

Wat wij noodig hebben meent onze briefschrijver, zijn geheel onafhankelijke personen die zich geheel aan de zaak kunnen geven.

In theorie heel mooi. Maar waar de vooraanstaande mannen te vinden die voor een „tegenoetkoming” van f 5000.— per jaar, wat misschien ongeveer gelijk staat met een salaris van f 3000.— al hun tijd en krachten, wij zeggen nog niet eens willen, maar kunnen geven?

Zoo redeneerend zou van het Kamerlidmaatschap een rijk bezoldigde betrekking moeten worden gemaakt.

Met o.a. dit gevolg, dat de „zetelacht” die nu reeds zulke schrikwekkende afmetingen heeft aangenomen, nog veel meer onrustbarend zou worden.

Het middel zou erger zijn dan de kwaal. 't Zou doodlijk zijn.

Ingezonden.

(Buiten verantwoordelijkheid der Red.)

Geachte Redactie!

Mag onderstaand een plaatsje in uw blad? Bij voorbaat m'n dank.

Het kan den lezer bekend zijn, dat in het blad van 31 Jan. een „ingezonden” van mijn hand voorkomt, over de regeling van het Kamerlidmaatschap in vroeger jaren, in verband met het bekleeden van andere betrekkingen en de vraag of daarin voor onzen tijd wellicht niet wat te leeren viel.

Eveneens kan bekend geacht, dat in hetzelfde blad een „driestar” van de redactie voorkomt over „Vergoeding Kamerlidmaatschap”, waarin m'n „ingezonden” zoodanig werd afgemaakt, dat er niet veel goeds in overbleef. — Letterlijk iets.

Wat echter niet bekend is? Dat ik de ontgigtheid had om mij tegen de „driestar” te verdedigen, in goed vertrouwen, at naar behoorlijk persgebruik, m'n woord zou worden opgenomen.

Dit geschiedde niet. De redactie gaf mij daarvoor 2 redenen p:

1e. het stuk was te lang. Mij werd de eisch gesteld het op meer dan de helft te bekorten, waaraan ik helaas niet kon voldoen.

Nauwkeurige uittelling van pagina's en regels toont aan dat ongeveer 2 kolom noodig zou zijn.

Had ik geweten, dat in de N. L. C. nooit een stuk van 2 kolom is geplaatst, dan had ik de redactie niet lastig gevallen. Maar ik meende het tegendeel te weten.

2e. Het stuk heeft geen practisch resultaat.

1. M'n eerste stuk kon evenmin practisch resultaat hebben, wijl de zaak zelve op 31 Jan. in hetzelfde stadium verkeerde. Had dus moeten worden geweigerd.

2. De „driestar” der Redactie kon aan de zaak zelve geen practisch resultaat geven. Had dus niet geplaatst mogen worden.

3. Het grootste deel van den inhoud onzer bladen, ook van de N. L. C., geeft geen practisch resultaat — moest dus niet worden geplaatst.

4. Bestrijding en verdediging van plannen, ideeën, beginselen enz. enz. hebben jarenlang geen practisch resultaat en moest dus in de pers maar achterwege blijven.

Het is m'n doel niet, thans ook maar iets te schrijven over of uit den inhoud van m'n „ingezonden”. Niet langs een achterdeur ga ik de „driestar” bestrijden.

M'n geweigerde stuk moet er zoo in, zooals ik het gaf: Ieder is baas over zijn eigen pennevruchten.

Of het moet er niet in. Iedere redactie is baas in eigen huis.

Doeh ik meen ernstig te moeten protesteeren tegen zoodanige handelwijze.

Als angevallene vraag ik niet om een gunst, doch mag spreken van een zedelijk recht.

Maar, zegt de lezer, wat wilt u?

gert, om andere redenen? Was dat stuk ook het toppunt van ongemaniërdheid, onbeschaamdheid en onbeschaafdheid?

Niet ik heb daarover te oordeelen.

De redactie zal daarvan wel in een onderschrift publiek getuigenis willen doen en ik heb nog wel zooveel vertrouwen, dat ik niet twijfel of dat getuigenis zal naar waarheid overeenkomen met de werkelijkheid.

Met bel gr.

Uw dw.,

H. NIEUWENHUYZEN.

Zegwaart, 22 Febr. 1922.

Het doet ons genoegen, dat de heer Nieuwenhuyzen, hoe ontstemd overigens ook, vertrouwt, dat wij van zijn aangeboden schrijven een getuigenis zullen geven, dat met de waarheid overeenstemt.

En dan willen we om te beginnen gaarne aan de misschien ontstelde lezers de geruststellende verklaring geven, dat het schrijven niet het toppunt was van ongemaniërdheid, onbeschaamdheid en onbeschaafdheid, maar dat het integendeel zeer wél gesteld was, dat ook aan den vorm veel zorg was besteed, en dat wij, gelet op vorm en inhoud, het stuk gaarne hadden geplaatst.

De redelijkheid van niet-plaatsing behoeven we intusschen, na wat de heer N. hierboven opmerkt, niet meer aan te toonen.

Ieder zal toegeven, dat een ingezonden stuk dat ongeveer 2 kolom beslaat, voor een blad als het onze, behalve in zeer bijzondere omstandigheden, te groot is.

Wij hadden gevraagd het tot ongeveer de helft te bekorten, zoodat de heer N. dus een kolom ter beschikking had om ons driestarretje te bestrijden.

Van beperking van het vrije woord of van een minder welwillend optreden tegenover een inzender, is in dit geval geen sprake geweest.

Dat zal — naar wij vertrouwen — zelfs de heer Nieuwenhuyzen bij nader inzien willen toegeven. REDACTIE.

Onze Kamerleden.

Naar aanleiding van een onlangs geplaatst schrijven van den heer Nieuwenhuyzen te Zegwaart inzake de „tegenoetkoming” aan de Kamerleden en het gelijktijdig met het Kamerlidmaatschap vervullen van bezoldigde ambten, en een in verband daarmede geplaatste driestar, ontvingen wij een particuliere schrijven, dat ons aanleiding geeft, hieromtrent nog enkele opmerkingen te maken.

Wij hadden geschreven, dat een verbod als door den inzender gewenscht niet billijk zou zijn, omdat daardoor wel getroffen worden zij, die officieele functies vervullen (Gedeputeerden, Burgemeesters, Wethouders, enz.) en niet bv. de leiders van groote zaken, advocaten, journalisten, enz.

Deze redeneering, zoo wordt ons opgemerkt, houdt geen steek.

Immers, wanneer iemand zijn particuliere zaken min of meer verwaarloost, dan is dat een zaak die hemzelf aangaat, en waarvan hijzelf de gevolgen moet dragen, maar zoo staat het niet met officieele functies.

Men gevoelt echter, dat op deze wijze de zaken op haar kop worden gezet.

't Ging toch niet om de vraag of de overige functies behoorlijk worden vervuld, dat zijn zaken waarvoor de Ministers, Provinciale Staten en Gemeenteraden verantwoordelijk zijn, maar een combinatie-verbod werd gewenscht in verband met een behoorlijke uitoefening van het Kamerlidmaatschap.

Daarom gaat 't hier.

Door ons was opgemerkt, dat vooraanstaande Kamerleden blijkens de practijk verschillende functies gelijktijdig kunnen waarnemen.

Daarom zegt een briefschrijver dat

ik op sta de M
3
t
if
t
st
de
ij
en
an-
de
z.
en,
nu
de
it-
ist

ONDERSCHRIFT.

1. De namen van het Voorloopig Bestuur kan men vinden in een der vorige nummers van ons blad.

2. Bovenstaand is aan verkeerd adres gezonden.

Vooreerst behooren wij niet tot degenen die „heimelijk of publiek, in woord of geschrift, op edele of onedele wijze” ons keeren tegen H. G. S.

We gaven over die partij nog nooit ons oordeel. Slechts namen we eenige onpartijdige objectieve verslagen van vergaderingen op en een „ingezonden”

Meer niet. Misschien, dat we in de toekomst nog eens ruimte kunnen vinden om doel en streven van de H. G. S. te behandelen, aan de hand van haar program, los van alle vergaderingen, sprekers, debatten en ingezonden, dus naar de meest zuivere en eerlijke methode.

Maar ook al behoorde ons blad wel tot de bestrijders der H. G. S. dan nog is het adres verkeerd. De reden is duidelijk. Die staat in de Heilige Schrift en is te vinden in „Gamaliëls Raad.”

Volgens Hand. 5, richtte Gamaliël zijn Raad tot den Joodschen Raad, d.w.z. tot de vertegenwoordigers en verdedigers van de destijds in Palestina bestaande *officieele Vaderlandsche Kerk*. Tot de groep, die meenden te mogen zeggen: „Wij zijn Abrahams zaad.” en „Des Heeren tempel zijn wij.”

En voor wie vraagt Gamaliël vrijheid van beweging en waarschuwt hij, dat men van hen zal afhouden? Wel, voor de vertegenwoordigers van het *sectarisme* (de secte, die overal weersproken wordt) d.w.z. de mannen van *scheiding en doleantie* in de dagen der eerste Christengemeente.

Dit is de duidelijke bedoeling en woordelijke aanduiding van Gamaliël. Laat er nu eens een ernstig wetenschappelijk man der H. G. S. durven beweren, dat „Gamaliëls Raad” niet gericht was tot de vertegenwoordigers van de Kerk der Vaders en niet be-

doelde het toenmalige *sectarisme* en *separisme* niet tegen te werken?

„Gamaliëls raad” is dus allereerst gericht tegen de H. G. S. en mitsdien door dit voorloopig Bestuur aan verkeerd adres gezonden. Natuurlijk, geheel ter goeder trouw.

En dan zegt Gamaliël aan deze H. G. S. „Laat af langer te strijden tegen Scheiding, Doleantie, Antirev. en Chr. Hist. partij.”

En Gamaliël vermaant den Raad met de lessen der historie.

Hij wijst op Theudas, die zeide „dat hij wat was” en op Judas, den Galileër die „afvalligen maakte” — Doch zij zijn vergaan.

Mogen wij dat voetspoor volgens de H. G. S. ook even de historie voorhouden? Er stonden op:

De Grootte Protestantsche partij (1853), de groep in 1857, de nationale partij in 1886, de Chr. Hist. Kiezersbond in 1896, de Friesche Chr. Historische partij in 1898 (om van kleinere groepen nu maar te zwijgen,) enz., die zeiden „dat ze iets waren” en allen meer of min een zuiver kerkelijk Ned. Hervormd en tevens anti-papistisch karakter droegen — en zij allen zijn vergaan.

En de Antirev. en Chr. Hist. alsmede het kerkelijk „separisme” dateeren sinds een eeuw, en staan nog — onder den zegen Gods — machtiger dan voorheen. De historie blijft leerrijk.

Red.

* * Historie van Zegwaart en Zoetermeer

Reeds eenige maanden ligt op onze schrijftafel een boekje getiteld: „Uit-treksel uit de Nederlandsche Stad- en Dorpsbeschrijving” door R. Bakker, 7e deel, Uitgegeven in 1799.

Het handelt over de „Ambachtsheerlijkheden en Dorpen” van Zoetermeer en Zegwaart.”

Het is een herziene verbeterde en vermeerderde uitgave van het in 1720 verschenen werkje van Ollefiar en Bakker over dit onderwerp en bevat een inleiding over de Ambachtsheerlijkheden en voorts Ligging der Gemeenten, Naambeschrijving, Stichting en Grootte, Wapen, Kerkelijke en Waereldlijke Gebouwen, Kerkelijke regeering, waereldlijke regeering, Voorrechten, Schutterijen en Bijeenkomsten, Bezigheden, Geschiedenis, Bijzonderheden, Reisgelegenheden En een aanhangsel over Palestijn en de Beuskom. Er staat ook nog een aardig plaatje in, en een tweetal gedichten.

Wanneer we eenigszins ruimte kunnen vinden, hopen we onze lezers een en ander uit dien ouden tijd te vertellen, doch dan liefst nog wat aangevuld uit andere bronnen.

We geven daaraan van te voren publiciteit, om bij voorbaat alle verdenking tegen te gaan, als zouden we dat putten uit een „bron” waarvan bij voorbaat reeds verklaard is, in een plaatselijk zusterorgaan, dat ze voor ons gesloten zou zijn.

We plegen geen plagiaat en wenschen daarvan ook niet te worden verdacht. Alle bestaande lectuur daarover staat ons vrij ter beschikking en is voor ons — als voor ieder ander — uit elke boekenrij, vrij te verkrijgen en te gebruiken.

* * Waardelooze kool

De klachten over den toestand in tuinbouwkringen zijn vel en zwaar.

En we gelooven, dat ze ernstig gemeend en waar zijn.

Ook in ons blad kon men daarover lezen.

Wel niet in zwaarwichtige artikelen, maar nederig verscholen tusschen de veilingen. In de wekelijksche overzichten, zoowel uit Veur als uit Berkel, beluistert men wekelijks een somberen toon.

Zoo stond in No. 24 onder Veur 'n veilingoverzicht, waarin deze woorden: „Producten als andijvie, roode en savoye kool blijven waardeloos”.

Zou men ons nu uit die kringen niet eens kunnen imlichten, hoe het komt, dat de burgerij in Z. Z. bij den groen teboer aan de deur 10 cent voor een savoye kooltje moet betalen en als moeder de vrouw een „koopje haalt, betaalt ze 15 cent voor de 2, maar dan zijn ze er ook naar.

Nu zegge men niet — dat doet de *tusschenhandel*, want daarmee is de kwestie niet opgelost, het antwoord niet gegeven en de burgerij niet mee gebaat.

Zeer gaarne ontvangen we dus des kundig antwoord op de vraag: „Hoe kan *waardelooze kool, tien cent per stuk waard zijn?*”

Ingezonden

Buiten verantwoordelijkheid der Redactie.

Geachte Redactie.

Naar aanleiding van Uw driespartij „Waardelooze kool” ben ik zoo vrij, een paar opmerkingen te doen. Allereerst dat niet mogelijk is de *tusschenhandel* weg te denken, doch denkt U die voor Z. Z. weg, dan is het antwoord op de vraag: „Hoe kan een waardelooze kool, tien cent per stuk waard zijn?”, dit: „Ze zijn het niet waard, ze nemen het er voor.”

De kwestie zit echter dieper, dit is met geen kleine pennevrucht weg te vagen. Een vraagstuk, waar de geheele tuinbouw over denkt en bovendien de groote steden druk mee bezig zijn, is maar niet zoo opgelost. Wij leven op heden onder verwrongen toestanden. De tuinbouw doet inkoop voor haar bedrijven, boven hun stand maar ze moeten, men betaalt een loon aan de werklieden, boven den stand der tuinderij (het komt de menschen hard toe), maar het kan nog niet anders, de huren der tuinen zijn in vele gevallen te hoog, men heeft nog huur

jaren, het eigen leven der tuinders is nog te duur, men zit nog in het dure schuitje, ook de tuinder kan dit niet veranderen, het levenspeil moet in het algemeen zakken, maar de tuinder moet voorop. Wat brengt dat alles mee, dat U in Z. Z. zonder *tusschenhandel*, dus koopend van den tuinder, aan hem moet betalen, een prijs, die voor hem, tegenover zijn kosten loonend moet zijn. Stel U gerust, dan is het dubbeltje hard noodig. Dan de smaak der burgerij. Komt U maar eens aan met 2e en 3e soort groenten, die kunt U wel houden, te-

nog een typeerend voorbeeld, van de smaak van het publiek. Een dorps-groentenboer reed met een wagen vol andijvie en kool, welke netjes op zijn wagen bleven, doch daarbij had hij op zijn wagen 4000 snijboonen (kas), inkoop 85 cent per 100.

Ik vroeg hem, wat hij nu beginnen moest met die dure boonen. Twee uur later passeerde ik hem weer en toen zei hij: Weet U wat ik met die dure boonen heb gedaan, ik heb ze allemaal verkocht voor f 1,20 per 100 en ik kom er nog te kort. Zulke gevallen staan tegenover het klagend publiek, maar die feiten zijn ieder in den handel bekend.

Er is haast geen bedrijf waarin zoo veel gebeunhaasd wordt als in den groentenhandel en er is bijkans geen bedrijf, dat zoozeer te lijden heeft onder bijna geheele afsnijding der natuurlijke afzetgebieden en zoo de weg in den Tuinbouw niet langs een afzet wordt gevonden, zal zeer zeker een groot gedeelte van den Tuinbouw moeten uitsterven. Het Kamerlid Duys ziet nog zoo slecht niet.

U bij voorbaat dankend voor de ruimte,

T. BORST. Veur.

(Dit stuk was naar verkeerd adres gezonden. Mogen we onzen lezers er met vriendelijken aandrang op wijzen dat „ingezonden” naar de Redactie te Zegwaart en niet naar den Uitgever moet worden gestuurd?

Wat den inhoud betreft, danken we den inzender voor zijn toelichting op onze vraag.

Niet zoo zeer voor ons zelf — ons zijn de argumenten wel bekend — maar meer voor velen onzer lezers.

Intusschen blijkt, dat de „tusschenhandel” blijkens het antwoord van den inzender het „er maar voor neemt”, al is het dien prijs niet waard.

Ook is een verdienste van 35 cent per 100 snijboonen, dus in 2 uur tijds f 14 werkelijk niet te versmaden.

Maar dat is een kwestie van den handel en niet van de tuinderij. Echter is het nu juist geen symptoon van „malaise” in den handel.

Nu rust een nieuwe vraag? Als het gelij verloopt, verzet men de bakens. Als door gebrek aan afzetgebied, de producten op de „veilingen” „waardeloos” zijn, is het dan onmogelijk dat de tuinder zelf, of met zijn personeel probeert, die f 14 in de 2 uur te verdienen? En worden dan meteen wat „beunhazen in den groentenhandel” uitgeschakeld en dat is voor den groentenhandel, voor de tuinderij en voor het publiek, niet anders dan profijtelijk.

Op een punt moeten we verschillen van opinie met den inzender. „Het Kamerlid Duys ziet nog zoo slecht niet.” Deze heeft n.l. zijn roode vest verwisseld met den blauwen kiel, is daardoor wat van uiterlijk veranderd en nu zien, helaas, de tuinders (want de heer Borst staat niet alleen) niet meer goed, wie het Kamerlid Duys is)

Red.

** Van onderen op! 110A

Steds is het de wensch onzer kiezers, dat de candidaatstelling voor Kamers, Raden en Staten niet van boven af door partijteekenen wordt opgelegd doch uit den boezem der Kiesvereniging van onderen op komt.

Het Bestuur der Staten-sectie „Gouda” der Anti-Rev. Kiesveren. wenscht ditmaal in die richting een ernstige proefneming.

Zal deze proef niet mislukken, dan is echter activiteit onzer Kiesverenigingen noodzakelijk en moeten zij vlug weten te handelen en niet terugdeinszen voor het feit in een kort tijdsverloop een en ander maal te vergaderen.

Men klage dus niet, dat men niet worde erkend.

Men zuchte niet, dat het zoo haastig moet. Dat kan van onderen op nu eenmaal niet anders.

En men volge nauwkeurig de aan de Kiesverenigingen gegeven instructies, om eenheid van handelen te verkrijgen.

De „organisatie” lichtte ons in en verzoekt ons op deze wijze de leden onzer Anti-Rev. Kiesveren. op deze zaak attent te maken. Gelijk wij bij deze bereidwillig doen. Men zie voorts onder „Binnenland” het verslag der Staten-sectie „Gouda”.

Autonomie der Gemeenten

Men vraagt ons of de inmenging in Ged. Staten, waarover wij schreef in onze asterisk over Schijnzuiniging.” (No. 23) niet in strijd is met de autonomie der gemeenten, hiervoor de rechtsche groepen, in bijzonder heeten op te komen. En of dan een dergelijke inmenging onze sympathie kan hebben.

Wij stemmen dit volmondig toe.

En niet alleen de rechtsche groepen, ook geestverwanten van Thorbecke, den vader der Gemeentewet in Oppenheim, den onvermoeiden kampvechter voor die autonomie, zien in de bemoeiing van Ged. Staten, welke slechts als rem is bedoeld, schade voor het gemeentewezen.

Maar — daarover gaat het niet.

Niet — of het onze sympathie waard — was de kwestie.

De groote invloed van Ged. Staten heeft volstrekt onze sympathie niet.

Maar — wij constateerden dit feit. Het is nu eenmaal zoo langzamerhand geworden.

** Autonomie en Zelfbestuur.

Uit enkele opmerkingen aan ons adres gericht blijkt ook, dat de begrippen over autonomie en zelfbestuur bij velen niet helder zijn. Die worden met elkander verward, of liever ze worden vereenzelvigd.

Autonomie is zelfregeering. Maar daarmede wordt heel iets anders bedoeld, dat met zelfbestuur. De autonomie der gemeente berust op Art. 144 1ste en 2de lid der Grondwet. Daar staat:

„Aan den raad word de regeling en het bestuur van de huishouding der gemeenten overgelaten.

Hij maakte de verordeningen, die hij in het belang der gemeente noodig oordeelt.”

De autonomie loopt dus over de interne gemeenteaangelegenheden, de plaatselijke belangen en voorzieningen, de regeling van de huishouding der gemeente.

Het zelfbestuur daarentegen berust op het 3e lid van hetzelfde artikel:

„Wanneer de wetten, algemeene maatregelen van Bestuur of provinciale verordeningen het vorderen, verlenen de gemeentebesturen hunne medewerking tot uitvoering daarvan.”

Het zelfbestuur heeft dus betrekking, niet op interne gemeentebelangen, doch op de uitvoering van *Rijkswetten*, *Kon. Besluiten* en *Provinciale verordeningen*.

Moet dus b.v. de Kieswet worden uitgevoerd, dan zou de Regeering zelve door ambtenaren en maatregelen van uit Den Haag, de stembureaux moeten samenstellen en de indeeling der districten hebben vast te stellen en de localiteiten moeten aanwijzen, waar de stemming plaats heeft.

Dit doet de regeering niet, doch laat dit over aan de gemeentebesturen. En zoo is het bijna met alle wetten.

Dat nu is het zelfbestuur der gemeenten.

De inmenging van Ged. Staten in de behartiging der gemeentebelangen schaadt dus niet het zelfbestuur, doch grijpt steeds meer ernstig in in de autonomie der gemeenten.

* Vraag en Antwoord.

We ontvangen somwijlen eigenaardige vragen ter beantwoording. Zoo dezer dagen de volgende:

„In een gemeente, waar de „Courant” gelezen wordt was een zenuwpatiënt, die door kerkelijke en particuliere liefdadigheid, in staat gesteld werd, een rustkuur in een inrichting te genieten.

De patiënt neemt echter de vlucht. En de lijder wordt in een onzer steden opgepikt en bewaard tot plaatsing in een krankzinnigengesticht is

verkrege. De eerste inrichting wil om verschillende redenen den patiënt niet meer opnemen.

En nu de vraag.

Moet de gemeente, waar deze patiënt het laatst gewoond heeft, dat nu betalen?

En nu het antwoord.

Art. 40 der Wet Staatstoezicht op Krankzinnigen, wijst in gevallen van onvermogen, naar de gemeente, die krachtens art. 26 Armenwet, die kosten heeft te dragen.

Bedoeld art. bepaald, dat de gemeente „waar de verpleegde woonplaats heeft” daartoe verplicht is.

Maar nu komt de moeilijkheid.

Niet de *werkelijke* woonplaats, doch de *wettelijke* woonplaats (op 't oogmerk dat de last tot plaatsing door de rechtbank wordt uitgesproken) is aan sprakelijk.

Wie dus zoo helderziend is, dat hij kan uitmaken, wat in de *toekomst* de *wettelijke* woonplaats zal zijn, die kan de vraag beantwoorden en die zegge het.

Wij zijn daartoe heusch niet bij machte.

** De feiten.

Bij de laatste begrootingsdiscussie in Zegwaarts raad, kwam ook weer ter sprake, de post „vergadering plaats vervanger stembureau” die gehandhaafd bleef.

Naar aanleiding daarvan, herinneren we er aan, dat in één der raadsvergaderingen is beweerd, dat de pers van de zaak een verkeerde voorstelling had gegeven, met name ook „de Standaard.” We stonden dus ook schuldig en beloofden er op terug te komen. Wat we bij dezen doen.

Niet te ontkennen valt, dat op voorstel van den heer Duivenbode f 10 daags met consumptie werd toe gestaan.

Niet te ontkennen valt, dat ook thans weer 40 gulden daarvoor is uitgetrokken.

Of de heeren het ook werkelijk ontvangen hebben, doet niets ter zake. Dit kan zeer wel waar zijn b.v. als ze geen dienst hebben gedaan, of om andere redenen.

Ook is volstrekt niet zeker, zooals de voorzitter in de desbetreffende vergadering opmerkte, dat er nooit om gevraagd zal worden.

** Boeken.

We ontvingen een wandkalender van Elshove, orgelhandel te den Haag een mooie wandversiering, tevens reclame voor de zaak, waarvoor ook in ons blad vaak geadverteerd wordt.

Ook van den uitgever Muller te Amsterdam een handig en goedkoop boekje met de Nieuwe Grondwet (1922).

We bevelen dit aan. De kennis onzer Grondwet is over het geheel genomen niet groot en niet algemeen.

Gewoonlijk zijn de bestaande boeken te lijk en te duur.

Jammer echter, dat alleen de tekst wordt geboden. Hier en daar een verklarende noot, zou de waarde zeer verhoogd hebben.

30 Dec '22

Aan alle lezers en lezeressen, redactie-leden, medewerkers, verslaggevers, correspondenten, agenten, adverteerders, zettters, drukkers en den Uitgever, onze beste wenschen voor 1923 aangeboden door den

REDACTEUR.

Zegwaart, 1 Jan. 1923.

** Levensverzakelijking.

In onze hoofdartikelen over „Vereniging der Gemeenten” kwam een en ander maal bovenstaande uitdrukking voor:

Men vroeg ons meermaals naar de bedoeling.

't Woord spreekt voor zichzelf.

„Levensverzakelijking” — verzakelijking van het leven, al wat door den mensch gepoogd wordt enkel te bezien uit zakelijk oogpunt.

Dan zijn er geen idealen meer.

Het ideaal verdwijnt, plaats maken de voor het reëele.

Men noemt dit dan nuchterheid.

Of — zich stellen op den bodem der werkelijkheid.

Dan gaat de „gaafheid” van den gulden boven en vóór alles.

Diep treurig als we mede afzuigen en omlaag gaan met hen die naar zoo danige „levensverzakelijking” streven.

Wie een nieuw aangelegde stads-wijk doorwandelt wordt getroffen, ziende, dat zelfs de bouwkunst alle ideaal prijs gaf.

De gotische lijn van voorheen, die 't oog langzaam maar zeker hemelwaarts deed richten is verdwenen.

De groote Berlage leidde immers „de eeuw van de horizontale lijn” in?

Troosteloos en pessimistisch staan de massa steenklompen, te midden eener menschenwereld die idealen verloor, die zich zelf „verzakelijkte”.

Alles wordt dan omgezet in waarde, in goud, in geld, in practisch (lees geldelijk) nut en voordeel.

De waarde van uw beroep afgemeten naar de productiviteit in stoffelijken zin.

Dan levert uw predikant, onderwijzer, courantenredacteur, professor, let terkundige geen productieven arbeid.

En dan moeten er vooral *practische* menschen komen.

Die zullen verlossing brengen.

De theoretici en filosofen geven immers geen voordeel. Het rijk der droomen is hun

En de arme wereld vergeet, dat het juist andersom is.

Niet de practicus redt het leven.

Niet nuchtere werkelijkheid brengt verlossing.

Maar de man der theorie geeft richting en stuur — ten leven of ten doode

Maar — de wijsgeer stuurt het denken der menschen naar omhoog — of omlaag.

Maar de „levensverzakelijking” zet alles om in zaken-doen, in stoffelijk

Wat hebt ge aan een blauwen hemel? Niets — ge kunt er immers geen kleedingstuk uit snijden.

Wat hebt ge aan een sterrenheir.

Niets — het zijn immers geen goudstukken en 't is dus de moeite niet waard, om „sterren te gaan plukken.”

„Levensverzakelijking”, dat is: „De mensch heeft een buik, en die moet vol.” Daar gaat het maar om.

„Die in en met en door en uit het vleesch leven, zullen met het vleesch vergaan.”

Het einde — is het verderf.

Een verderf — zonder berouw.

Als in de nieuwste Russische roman: „God is verjaagd, Welkom aan den duivel, De mensch op den troon.”

Dat is het bittere einde van allen, die in de „verzakelijking” des levens heil zoeken.

** Raadverslag Zegwaart.

We ontvingen van den heer A. J. Noordam eenige opmerkingen over ons laatste raadsverslag.

Hoewel dankbaar voor de attentie aan ons blad geschonken, kunnen we helaas niet besluiten al de gemaakte opmerkingen te accepteren.

We herstellen gaarne:

1o. onze bewering, dat de heer N. voorstelde dat de post onderhoud eigen dommen, tot f 100 te verlagen, wat moet zijn met f 100 te verlagen.

2o. de heer van Duijvenbode, heeft op geheel andere wijze over dit salaris (n.l. van den ambtenaar) gesproken.

Natuurlijk. Wie goed leest, leest in ons verslag groote onzin, maar snap direct, dat de *zetter* ons een paar regels heeft ontnomen. We meende met verstandige lezers te doen te hebben. Anders hadden we dit punt zelf al gewijzigd

3o. aanvaardden we voetstoots de mededeeling, dat de heer N. niet voorstelde de opcenten ongebr. eigendommen te brengen van 20 op 40, doch van 10 op 20, doch voegen daaraan toe dat het precies zoo staat in het verslag van de „Leidsche Courant.”

Maar daarmee hebben we dan ook de heer N. ten volle zijn recht gegeven. Het overige, wat hij opmerkt, accepteren we niet, maar handhaven of veranderd ons verslag als volkomen juist, althans wat bedoeling en strekking betreft.

1o. We schreven, dat de heer N. ontkende te hebben beloofd de algemeene beschouwingen vooraf aan B. en W. ter kennis te brengen.

De heer N. ontkent de juistheid. Maar hetzelfde wordt door de verslaggevers van het Nieuws en de Leidsche Courant beweerd en eveneens door de notulen van 7 Dec. '21, die voorgelezen werden.

Of wij verstaan geen Hollandsch meer, of de heer N. moet 4 getuigen wraken.

2o. De heer N. ontkent te hebben beweerd, dat het van boven af opleggen

der maatregelen, de schuld van B. en W. Dit is door ons niet bewoord.

30. Ambtenaar voor f 650. B. en W. stellen voor f 1200, waartegen de raad zich verzet. Dat bedrag stond zeker niet op de begrooting, doch B. en W. wilden het er op hebben en er volgde de obstructie met bedreiging. Zoo zijn de feiten. Zakelijk maakt het geen verschil of die f 1200 al op de begrooting stond of door B. en W. er op gebracht zouden worden. Ook schreven wij nergens, dat het op de begrooting stond.

40. De heer N. was blijkbaar niet op de hoogte met de 5 pCt. budget, op voorziene uitgaven, vraagt ons af wij dat wel wisten en spreekt zijn mening uit van „Nee!”

De heer N. is abus. Niet alleen wij, zelf 3 personen op de publieke tribune wisten dat er een zeker percentage ontvangen moet zijn en één noemde 5 pCt., voordat het door den voorzitter en den secretaris was gezegd. Wij wisten, dat er niet een bepaald wettelijk voorschrift is, dat Ged. Staten gewoonlijk in een begeleidend schrijven over de begrooting, dat percentage aangeven, al geschiedt dit misschien niet elk jaar opnieuw (omdat het vanzelf spreekt en ieder ingewijde het weet) en wij wisten, dat nog niet zooveel jaren geleden de begrooting van een zeer naburige gemeente, juist om die 5 pCt. niet kon worden goedgekeurd.

De heer N. gaf ons vrijheid met zijn brief te doen wat wij wilden. Wij redden echter . . . uit consideratie voor den heer N. zullen we hem niet woordelijk publiceren.

De tot tweemaal toe herhaalde beschuldiging aan ons adres van te schrijven uit „politiek oogpunt” en „politieke redenen” laten we — als geheel onjuist — voor zijne verantwoording.

Hoor en Wederhoor.

Van den heer A. J. Noordam te Zegwaart, ontvingen we een „ingezonden”, waarin hij verklaart niet volstaan te zijn over onze driestar: „Raadsverslag Zegwaart” (No. 33) en verzoekt om publicatie van zijn brief van 9 Dec. j.l., in ons artikeltje ge-

noemd, doch uit „consideratie” (hoogachting) voor den heer N. door ons niet opgenomen, wij er ééne zinsnede toe voorkwam, die o.i. beter ware, niet gepubliceerd te worden en waarop we den heer N. opmerkzaam hebben gemaakt. (De lezer zal wel bemerken, waarop we doelen).

We voldoen gaarne aan des heeren N's verzoek; alleen plaatsen we stukken in brief uit bijzondere „consideratie” (hoogachting) in ons redactioneel gedeelte, met passend voor-, tusschen- en naspel.

We hadden met den heer N. een onderhoud, waarin wij hem nogmaals in overweging gaven, de geincrimineerde zinsnede te verwijderen, wat ons niet gekte. Wel kwam dhr. N. tot de conclusie, dat er nog enkele opmerkingen in zijn schrijven stonden, die niets met de zaak uitstaande hadden en zijn stukken ontsierden, waarom wij hem uit consideratie (hoogachting) in overweging gaven deze weg te laten. Hij gaf ons verlof daarin eenige redactionele wijzigingen aan te brengen. We hopen dat dit ons gelukken zal en ons nu weer geen „misbruik” wordt verweten. Ieder voelt hoe moeilijk het is, om iemands stukken zóó te wijzigen, dat „bedeeling en strekking” gelijk blijft, maar enkele minder gelukkig gekozen passages worden gewijzigd of wegge-

laten. Wij geven de stukken in historische volgorde:

Vocreeerst dan ons Raadsverslag van Zegwaart van 27 Nov. j.l., geplaatst in nos. 30 en 31 van ons blad.

Naar aanleiding daarvan ontvingen we den volgenden brief:

Zegwaart, 9 Dec. 1922.

den heer H. Nieuwenhuysen
Alhier.

Mijnheer,

Vanwege de vele onjuistheden in uw verslagen van de gemeenteraadszittingen ben ik al eens eerder van plan geweest U op die fouten te wijzen, maar heb dat tot nu toe maar nagelaten.

Aangezien U echter voortgaat met onjuistheden te publiceren, hetzij uit politiek oogpunt of door minder goed verstaan van het gesprokene, wil ik toch ditmaal op de verschillende onjuistheden attent maken, aan U overlatend, of U die wilt herstellen of niet.

Ten eerste dan dat ik *ontkende*, dat is besloten om vooraf B. en W. in kennis te stellen met hetgeen ik bij de algemeene beschouwingen had te zeggen. Ik heb *gevraagd*, of dat een besluit was, in elk geval was mij dat ontgaan. Ik wist wel, dat er over gesproken was.

20. Heb ik niet gezegd, dat er te weinig sociale maatregelen op de begrooting zijn vermeld. Wel, dat de uitgaven hooger waren dan het vorige jaar en dat niet de *oorzaak* was, dat voor sociale doeleinden uitgaven waren vermeld.

30. Er wordt te veel van bovenaf opgelegd. (Is niet de schuld van B. en W.) dat heb ik ook *geenzins* beweerd. U kunt algem. besch. daarop inzien, indien U dit wil.

40. Is niet f 1200 uitgetrokken voor den ambtenaar, op de begrooting staat f 650.

50. Heeft v. Duijvenbode heel anders gesproken over dat salaris.

60. Heeft ondergeteekende bij post onderhoud raadhuys niet voorgesteld tot f 100 te verlagen, maar met f 100 te verlagen.

70. Onderhoud eigendommen niet voor publ. dienst staat voor f 200 op de begrooting. Op mijn voorstel is dit

90. Post onvoorzien. Ondergeteekende wist niet, dat 5 pCt. van het budget moest uitgetrokken. Weet U dat wel? Ik denk, neen. Zelfs de heeren, die ons dat voorpreekten wisten en weten dat nu nog niet, *is ook niet waar!* Het is zonder eenigen grond *voorgelogen!*

Vervolgens moet niet gedacht worden, dat de rest van het verslag juist is, er zijn nog verschillende zaken, die waarschijnlijk om politieke redenen, melijk scheef zijn voorgesteld, maar dat moet de critische verslaggever met zich zelf maar uitmaken.

Ik heb de eer te zijn,

Hoogachtend,

(w. g.) A. J. NOORDAM.

De lezr ziet, dat een lange lijst van beschuldigingen is ingebracht.

De meest bedenkelijke zinsnede is echter niet, wat tegen ons, doch wat in punt 9 tegen „de heeren die ons dat voorpreekten” (dat zijn Burgemeester en Secretaris) wordt ten laste gelegd en waarop we den heer N. attent hebben gemaakt.

We hebben dit schrijven als volgt beantwoord:

Zegwaart, 11 Dec. '22.

Hooggeachte heer Noordam!

Met belangstelling en vriendelijk dank voor de toezending, las ik de door U gemaakte opmerkingen over het verslag Raadsvergadering Zegwaart in „De Courant”

Natuurlijk ben ik van harte gaarne bereid al uwe bemerkingen te toetsen en voor zooverre ze juist zijn de gewenschte verbeteringen aan te brengen.

Jammer is het, dat U, gezien uw laatste zinsnede nog niet vollediger is geweest.

Om echter misverstand te voorkomen, zou ik gaarne van U vernemen, of U bedoelde, uwe bednekingen als „ingezonden” te zien opgenomen. Ik zal het dan volledig publiceren en van een onderschrift voorzien.

Is dat uwe bedoeling niet, dan dien ik te weten, of U wenscht, dat uwe opmerkingen *alle* door mij worden behandeld en b.v. ook de zinsnede wordt gepubliceerd, waarin deze woorden: „Zelfs de heeren, die mij dat voorpreekten wisten en weten dat nu nog niet, *is ook niet waar!* dat is zonder eenigen grond *voorgelogen!*”

Ik heb mij voorgenomen al dergelijke correspondentie onder „Correspondentie” af te doen — voor U, uit bijzondere hoogachting maak ik thans een uitzondering en correspondeer per brief.

Het zou mij intusschen aangenaam zijn, indien U, bij voorkomende gevallen de beschuldiging van „politiek oogpunt” en „politieke redenen” achterwege zou willen laten, wijl dergelijke laagvloersche argumenten verre van mij zijn.

Met bel. gr., hoogachtend

Uw dw.

(w.g.) H. NIEUWENHUYSEN.

Heel die groepsin-deeling is in de eigenlijke plaatselijke Kiesverenigingen of niet of slechts en bagatelle behandeld.

De algemeene opinie was overal: „Daar kunnen wij niet over oordeelen, daar hebben wij geen gegevens voor, dat is zuiver verkiezingstechniek en kan alleen door het Centraal Comité voor heel het land worden overzien, in verband met cijfers en feiten, die ons niet bekend zijn.

En die stemmen klonken zelfs in „hoogere” organisaties dan de plaatselijke Kiesverenigingen. De massa heeft er zich niet over bekommerd.

Wel is er misschien in 'n enkele K. V. waar „toevallig” veel „officiëren” lid zijn, breeder over gehandeld, doch ook hier bevestigt de uitzondering den regel.

Daarmede zeg ik nu niet, dat die groepsin-deeling een onverschillige zaak is en ook niet, dat ik zelf volkomen instem met de groepeerings Leiden—Utrecht. Daarover heb ik dadelijk na den teleurstellenden uitslag in 1922 mijn opinie gegeven in een artikel in mijn eigen blad over „Leiden in Last”. Maar dat is hier de kwestie niet. Het gaat hier over de vraag of die groepsin-deeling bij de massa onzer kiezers zoo'n reden tot ontstemming en onvoldaanheid heeft gekweekt.

En dan kan ik niet anders, dan die meening beslist van de hand wijzen.

Toch mag ik hiermede niet eindigen. Gevraagd zou kunnen worden: „Als ge erkent een algemeene onvoldaanheid, en ontkent, dat „evenredige vertegenwoordiging” en „groepsin-deeling” daarvan de groote oorzaken zijn, wat is dan naar Uwe meening de oorzaak van dit euvel?”

Gaarne geef ik daarover mijn zienswijze doch wijl ik (als mij vroeger eens gebeurde) niet gaarne mijn stuk terugontvang, omdat het te lang is (ik kan mijn tijd dan wel beter besteden) wensch ik dit, met Uwe toestemming in een volgend schrijven te doen.

Met dank voor de plaatsing.

H. NIEUWENHUYZEN.

Zegwaart, 11. Oct. 1923.

INGEZONDEN

(Buiten verantwoordelijkheid der Redactie)

De wijze van Candidaatstelling.

II.

Als ik dan nu de vraag heb te beantwoorden, wat m.i. dan wel oorzaak voor algemeene onvoldaanheid wekt (waar noch Evenr. Vertegenw., noch Groepsverdeling de feitelijke oorzaken zijn) dan kan m'n antwoord kort zijn n.l. dit: De oorzaak zit in de wijze, waarop de kandidaten gesteld worden.

Bij de E. V. komt aan de orde, de wijze, waarop het aantal zetels over de partijen wordt verdeeld en de wijze, waarop uit de kandidaten, de gekozenen worden gevonden, doch volstrekt niet de wijze, waarop de kandidaten worden gesteld.

En bij de Groepsin-deeling gaat het over de vraag welke Kieskringen vereenigd zullen worden en (of) in welke Kieskr. gelijklopende lijsten zullen worden ingediend, maar alweer volstrekt niet over de wijze, waarop

steeld.
Ik concludeer dus, dat de titel van Uw artikel niet past op den inhoud.
Bij mij gaat het over de wijze der candidaatstelling d.w.z. over de manier waarop de namen op de lijst komen, de mannetjes worden aangewezen, de kandidaten worden gesteld.

Ik zie alzoo de kwestie zuiver gesterd, het onderwerp belijnd, dan heb ik thans de oorzaken aan te geven die leiden tot algemeene onvoldaanheid, bij het samenstellen der kandidatenlijsten.

En dan zie ik tweeërlei oorzaak, een ondergrondse en een bovengrondse zou ik ze willen noemen.

Ik versta hierbij onder ondergrondse oorzaken niet die „verborgen wenschen van het menschenhart”, die ook wel bij deze zaak een rol spelen, doch den grond, het fundament, waarop het gebouw onzer organisatie is opgetrokken.

Maar voor velen is niet dadelijk zichtbaar, dat in de organisatie der Anti-rev. partij een der oorzaken van de gebreken bij de candidaatstelling ligt. Ze zien meer dan bovenbouw en trachten daaraan te pleisteren (op zichzelf zeer prijzenswaardig!) maar geraken op die wijze niet tot een goed resultaat. Er blijven dan ook bovengrondse oorzaken van onvoldaanheid.

Dat de Organisatie der A. R. partij niet in den haak is en deswege het Statuut noodig herziening behoeft is niet de persoonlijke opinie van ondergeteekende alleen. Dit is hem o.m. reeds gebleken in 1922, toen hij zich over een organisatorische kwestie tot het Centraal Comité wendde wijl hij zich niet geheel kon vereenigen met het nieuw ontworpen reglement voor den Kieskring „Leiden”. Uit het antwoord, dat hij ontving en waarin hij wat de zaak in kwestie betrof gelijk kreeg, bleek ook dat „ook de heer Colijn meent, dat Statutenwijziging in de toekomst niet kan uitblijven, aangezien onze Organisatie niet meer voldoet, aan de eischen, welke in den tegenwoordigen tijd aan een goede organisatie gesteld mogen worden.”

En het schijnt niet te gewaagd, te veronderstellen, dat het thans aan de orde-gestelde zijnde vraagstuk over „de samenstelling van het Centraal Comité” een eerste stap is in de richting van Statutenwijziging in verband met de Organisatie der partij.

In hoeverre het Statuut dan niet bevorderlijk is aan een goede wijze van candidaatstelling moge dan allereerst blijken uit het feit, dat niet juist de onderdeelen der Organisatie (of samenstellende deelen?) omschreven zijn, noch hun plichten of rechten bij de candidaatstelling behoorlijk zijn vastgelegd. Zelfs de wijze hunner samenstelling en de manier van afvaardiging laat in ieder geval veel aan duidelijkheid te wenschen over. Ik herinner ook even aan de veelvuldig voorkomende namen als besturen der Centrales, Kieskringen, Districten en Secties, zonder dat altijd duidelijk vaststaat wat bedoeld wordt en of er onderscheid is en zoo ja, welk.

Die samenstellende deelen („hoogere” deelen der Organisatie) oefenen veel invloed bij de candidaatstelling. En waar nu een absolute wanorde over heel het land heerscht, moeten de samenstelling van en de handelingen dier organisaties tot ontevredenheid leiden.

Het schrijven van den heer Colijn destijds aan de Kiesveren., waarin aange-

112
En onze Kiesveren. voelen intuïtief, dat deze colleges, niet altijd en overal de afspiegeling geven, van wat onder de leden der A. R. Kierver. leeft.

Daarbij komt een leemte in het Statuut. Er staat absoluut niets in over de wijze van candidaatstelling. Wel spreekt Art. B. over een kandidatenlijst en handelt Art. 34 over gelijklopende lijsten bij groepsin-deeling en geeft daarop in afzonderlijk reglement een uiteenzetting van de procedure, doch over al wat aan de samenstelling dezer officieel voorloopig vastgestelde kandidatenlijsten voorafgaat, den weg die doorlopen wordt van K. V. tot College van Gemachtigden en Centraal Comité, de procedure der eigenlijke samenstelling van voorloopige groslijst tot kandidatenlijst, zwijgt het Statuut geheel en al.

En wat zijn daar nu de gevolgen van? Bij het beantwoorden van die vraag kom ik nu meteen aan de bovengrondse oorzaken voor ontevredenheid, de gebreken, die ieder kan waarnemen.

Wie zich de berichten uit de pers herinnert zal erkennen, dat er een chaos over heel het land heerscht. Er ontbrak alle eenheid van gedragslijn. Elke K. Ver. handelde verschillend. Er werden namen genoemd voor voorl. groslijsten, groslijsten, voorl. kandidatenlijsten, ja complete kandidatenlijsten gesteld en de volgorde aangegeven of alleen van nummer 1.

Maar niet alleen werd in de K. V. zoo verschillend gehandeld, ook de „hoogere” colleges deden desgelijks. Zelfs prov. comité's stelden lijsten samen, zoowel als Statensecties, welke beide m.i. absoluut niets van doen hebben met de candidaatstelling voor de Tweede Kamer.

Die K. V. enz. zonden hun lijsten en namen alweer naar verschillende hoogere besturen, zelfs naar het Centraal Comité en deze besturen moesten zien dat ze er wat goeds van fabriceerden.

Ieder gevoelt, dat op die wijze de uitslag vervalscht wordt. Zoo'n warwinkel moet een verkeerd invloed hebben op het eindresultaat en de leden onzer K. V. hebben dit algemeen gevoeld en velen hebben zich afgewend met de verzuchting: „Met zoo'n janboel bemoei ik me niet meer!”

Voeg daarbij, dat overal zeer verschillende manieren van stemmingen werden gehouden, gewone meerderheid, volstreekte meerderheid, z.g.n. puntenstelsel goed en ook verkeerd toegepast en ge hebt vele oorzaken, die de ontevredenheid veroorzaakten, omdat ze ten slotte de eindelijk juiste en eerlijke vaststelling der kandidatenlijsten in hoge mate vervalschte.

Ook werden allerlei trucs gebruikt om een bepaald persoon boven anderen een voorsprong te bezorgen.

In 't kort: alle discipline ontbrak.

Daarbij kwam nog, dat de Kieskringbesturen zelf geen respect toonden voor eigen genomen besluiten. Als b.v. bepaald was dat elke K. V. 2 namen voor groslijst zal geven, aanvaardde men er evengoed 5 of 10, ja geheel complete kandidatenlijsten met volgorde en al. Als vastgesteld was enkel de aandacht te vestigen op personen uit eigen Kieskring, die mer gaarne op de lijst zag, en dus geen affredende Kamerleden, oud-leden, ministers enz. omdat die toch wel door Centr. Com. op kansbiedende plaatsen over de Kieskringen zouden worden verdeeld, dan aanvaardde men toch namen als Mr. S. de Vries, Bijleveld, Idenburg enz. met als gevolg, dat „vrijpostige” K. V. hun ideaal veel meer naderden, dan die, welke zich aan goede discipline onderwier-

En daarbij kwam tot overmaat van ramp nog, dat het Centraal Comité zelf naar de opinie van velen, wat al te veel zeggenschap had bij de vaststelling der lijsten in 't algemeen en voor de kansbiedende plaatsen in 't bijzonder.

In 't aangezicht van den vijand geeft ieder goed A. R. zich over en stelt zich onder de bevelen van den grooten Generalen Staf, doch, was wat meer geluisterd naar divisie-commandanten en officieren, de strijd zou zeker met meervurigheid van geest, met meer élan zijn gevoerd.

En hiermede gaf ik aan welke oorzaken er waren tot algemeene onvoldaanheid bij de kandidaatstelling.

En nog is het einde niet! Want bovenstaand geeft nog slechts formeele redenen aan welke door reglement en discipline verbeterd kunnen worden.

Maar er zijn nog oorzaken te vinden, die opborrelen „uit de verborgen roerzelen des harten“, doch zeer duidelijk naar buiten uitkwamen en dus ook tot de bovengrondsche gerekend kunnen worden.

Daarover te zwijgen, nu de zaak eenmaal publiek aan de orde is, zou struisvogelpolitiek zijn.

Wijl ik echter voor ditmaal niet meer plaatsruimte durf te gebruiken zal ik eindigen, in de hoop, dat ik nog een vervolg mag leveren.

Met bel. gr.

H. NIEUWENHUYZEN.

Zegwaart, 20 Oct. '23.

INGEZONDEN

(Buiten verantwoordelijkheid der Redactie)

Wijze van kandidaatstelling.

III.

Om misverstand te voorkomen, voor ik verder ga, even een woord over een paar brieven, door mij ontvangen, waarin allereerst wordt opgemerkt, dat 't niet juist zou zijn, dat Prov. Comité's niet met Kamerverkiezingen zouden hebben te maken, wijl er provincies zijn die juist het territoire van een Kamerkieskring omvatten.

Natuurlijk is mij dat ook wel bekend. (Kieskr. XII, XVIII b.v. Zeeland, Utrecht enz.). Doch dan treden de leiders daar niet op als Prov. Comité maar als Bestuur van den Kamerkieskring.

En —zal onze Organisatie in orde zijn, dan moet dat een verschillend lichaam wezen met andere bestuursleden en ander reglement.

De Kieskring is toch uitsluitend opgebouwd uit Kiesveren. Het Prov. Comité uit Statensecties.

Dat wil nu weer niet zeggen, dat Prov. Com. en Staten-sectie bij Kamerverkiezingen geen hulpdienst verlenen mogen, als partijdigen, strooibiljetten, verzamelen van uitslagen der stemmingen voor de gros- en kandidatenlijsten, enz., doch van de eigenlijke samenstelling der kandidatenlijst, het aanwijzen van mannen, het noemen van namen, het uitbrengen van stemmen, hebben zij zich absoluut te onthouden. Die taak is voor hen weggelegd bij Statenverkiezingen.

Dan onthouden de Kamerkieskringen zich van dergelijke handelingen.

En de tweede opmerking, welke gemaakt werd is deze.

„Is uw stelsel, dat in het Statuut der A.-R. Partij, of in een afzonderlijk Huish. Regl. de procedure der kandidaatstelling geheel moet zijn geregeld, niet in strijd met de leuze: „van-onder-op!“

Antwoord: Volstrekt niet! Want de idee „van anderen op“ handhaaf ik ten volle en consequent, voor zoover het de samenstelling der lijst, de keuze van mannen betreft, doch dat is geheel iets anders dan de wijze, waarop die lijsten worden samengesteld. Dit behoort reglementair voor heel het land op dezelfde wijze te worden vastgelegd.

En mocht men meenen, dat locale (provinciale) of historisch geworden toestand vrijheid van beweging eischt, en juist het A.-R. beginsel die eerbiedigen wil en geen gedwongen uniformiteit gedooft, dan ga ik daarmede volkomen accoord — mits het Statuut in ieder geval bindend vastlegt, dat de Kamer-Kieskr. voor de can-

didatstelling der Tweede Kamer en de Prov. Comité's (of de Staten-secties) voor de Statenverkiezingen zelfstandig onder goedkeuring van het Centr. Com. zulk een regeling ontwerpen, opdat elke Kiesvereniging wete, wat en hoe zij te handelen heeft, niet elke keer opnieuw een stelsel van stemming moet worden uitgedacht en er een einde komt aan alle wanorden en bandeloosheid.

Juist in die stelselloosheid zit de groote kwaal, de oorsprong van alle onvoldaanheid en ook van billijke critiek, wijl die wanorde mede oorzaak is, dat „handige“ K.V. en personen, daarvan gebruik maken om aan den man hunner keuze, vaak langs min edelen weg, een voor-sprong te bezorgen.

En nu de moreele zijde, het tweede punt: wat oorzaak van ontevredenheid onder onze menschen wekt, hoewel opborrelende uit de binnenkamer van het hart, toch bovengrondsche is, wijl het duidelijk naar buiten uitkomt.

Om duidelijk te maken, wat ik bedoel geef ik hier woordelijk weer, wat mij mondeling ter oore en schriftelijk onder de oogen kwam.

Bij het noemen van namen voor groslijsten kon men deze lofuitingen hooren: „Ze stellen tegenwoordig iedereen maar kandidaat.“

„Hoe kunnen ze nu toch met zulke menschen voor den dag komen?“

„Wat een idee hebben ze daar nu toch over een kandidaat“. „Ze maken er daar gewoon een lolletje van“. „Je weet niet, wat ze practizeeren!“ „Wat is dat voor een onbekende grootheid!“

„Zeker, weer zoo'n plaatselijke grootheid!“ enz. enz.

En nu in 't algemeen: Totale miskenning en negeering van door anderen gestelde kandidaten, met het heimelijk doel, om eigen mannen, in het centrum van den aandacht te stellen.“

Over 't algemeen heeft men zich in de grootere plaatsen daaraan meer bezondigd dan in de kleinere. Het „kan uit Nazareth iets goeds komen?“ is ook onder ons nog niet verstomd.

En dat verschijnsel nu, heeft blijkens mijn ervaring veel kwaad bloed gezet, en is vaak oorzaak van ontstemming geworden.

Het moge juist zijn dat ieder zijn uil voor een valk houdt, het is nog veel meer juist geweest, dat bijna ieder den valk van een ander, voor een uil aanzag.

En nu moge misschien als zeer hooge uitzondering een ongeschikt man op zoo'n groslijst komen, de regel is dat niet. Onze menschen zijn verstandig en nuchter genoeg, om te weten, dat ze menschen moeten hebben, die absoluut trouw zijn aan onze beginselen, die kennen en belijden en beleven, die ook kunnen verdedigen tegen tegenstanders en naast deze studie van staatsrechtelijke staathuishoudkundige en politieke vraagstukken een rijke en rijpe ervaring bezitten, gepaard met ruimte van blik, en wien de gave des woords niet geheel is onthouden. Dit kunnen naast go studeerden ook mannen uit de practijk des levens, uit allerlei stand zijn.

En waar soms een enkele eens mislukte ligt de schuld bij de leiding, die verzuimde den eisch te stellen, dat elke candidatuur moest worden gemotiveerd (desnoods met behulp van een leidraad of vragenlijstje).

Van elken kandidaat ook, ook voor de groslijst, moet vaststaan, dat hij zich niet terugtrekt (dat moet hij dan reeds in de K. V. doen) en dat hij, stel hij werd werkelijk kandidaat, een bekwaam en geschikt man is.

Om nu die minachting, voor gestelde groslijst-mannen niet al te plat te doen blijken, vond men er een algemeene formule voor n.l. „die menschen zijn zoo onbekend.“

Tot welke ongerijmdheden men dan komt, moge blijken uit twee voorbeelden.

Toen in 1918 de heer J. Schouten kandidaat werd, beriep zelfs de hoogste partijleiding zich op die onbekendheid, en kon hij met moeite nummer 10 van de lijst worden, dank zij nog het standhouden van de Rotterdammers. De heer Schouten ongeschikt en onbekwaam, wijl onbekend. Alsof hij een groot man werd, door zijn latere bekendheid en het, ondanks die onbekendheid, niet al reeds was.

En het tweede voorbeeld dateert uit 1922. In een vergadering van zekeren Kieskring werden de ingediende groslijst-candidaten hotweg een „waschlijst“ genoemd: „Wat een onbekende grootheden“. „Wie kent die menschen nu!“ En als voorbeeld ter illustratie werd toen uit die „waschlijst“ de heer Amelink genoemd Amelink, die nota bene niet slechts nationale, doch zelfs internationale bekendheid genoot.

Voeg daar nu nog bij, dat het resultaat van bovenstaande factoren er toe leidde, dat op de kandidatenlijsten in 't algemeen en op die van leiden in 't bijzonder de mannen ontbraken uit eigen omgeving, die men voor de propaganda er gaarne op had gezien (met uitzondering van den heer Warnaar, maar die, ook al weer, door die „onbekendheid“ in een deel van den Kring, op een onmogelijke plaats kwam te staan) en ge hebt de oorzaken, van algemeene onvoldaanheid onder menschen.

Niet de groepsindeeling. Dat liet de groote massa koud. Maar de wanorde en de ongemotiveerde achterpizetterij wegens persoonlijke antipathieën, daarin liggen de gebreken.

Ik had een en ander wel wat beknopter kunnen zeggen, doch deed het liever wat breeder, om niet alleen te beweren, doch ook te bewijzen.

Verder gaat mijn taak in deze „ingezonden“ niet.

Een uiteenzetting, hoe ik mij dan de

mijn opinie wel.

Moge het door eendrachtige broederlijke samenwerking, gelukken voor de toekomst de klippen in dit gevaarlijke vaarwater te omzeilen, en een wijze van candidaatstelling vast te stellen, die bevorderlijk is aan de eenheid onzer A.-R.-partij, tot heil van land en volk, onder den zegen Gods.

Nog rest mij, geachte redactie, U te danken voor uw plaatsruimte en den lezer voor zijn geduld.

H. NIEUWENHUYZEN.

Zegwaart, 29 Oct. 1923.

A.R. 20/9 '24

INGEZONDEN

(Buiten verantwoordelijkheid der Redactie)

Geachte Redactie!

Mag ik even in uw blad wat zeggen?

Bij voorbaat m'n dank.

In het nummer van Zaterdag 13 Sept. komt onder de plaatselijke berichten uit Boskoop een bericht voor over de vergadering der Anti-rev. K. V., waarin het rapport van de Comm. „propaganda” ingesteld door Kieskr. „Leiden” werd aangenomen; daarentegen werd het rapport der comm. omtrent „wijze candidaatstelling” verworpen.

Als dit bericht juist is, schijnt er in B. misverstand te heerschen.

Vooreerst zijn beide rapporten niet van dezelfde commissie, zooals in het bericht te lezen is. D't is echter een weinig beteekenende vergissing.

Van meer beteekenis is, dat het aan de K. V. toegezonden rapport niet een rapport is van een commissie, maar van het Bestuur Kamerkieskr. „Leiden”.

Het rapport is uitgebracht door een Comm. aan het Bestuur en in een wettige Bestuursvergadering, na lezing en behandeling (t was vooraf aan alle bestuursleden toegezonden) en na wijziging door dit Bestuur aangenomen en a's Bestuursvoorstel naar de K. V. gezonden.

Dit is ook te lezen in de bij de rapporten gevoegde circulaire van het Bestuur.

Op zichzelf is d't een formeele kwestie, die echter meer dan formeele beteekenis heeft, aangezien de invloed van een bestuursvoorstel grooter zal zijn dan die van een rapport van een 5-tal personen.

Ik meende als rapporteur even op dit verschil de aandacht te vestigen.

Persoonlijk zou het mij ook aangenaam geweest zijn, als mij de bezwaren van Boskoop ter kennis waren gebracht, zooals ook de K. V. te Voorburg deed, die haar „Motie” niet alleen plaatste in „de Standaard” van 17 Sept., maar ook aan mijn adres een exemplaar er van toezond.

Over den materielen inhoud past het mij niet buiten Comm. en Bestuur om te schrijven. Toch waag ik het erop te verklaren, dat de voorgestelde wijze van candidaatstelling volstrekt niet voldoet aan ons ideaal. Toch gaat ze wat de invloed der K. V. betreft verder dan in 1922 en het zal zeer te bezien zijn of die „vooruitgang” van het Centraal Comité welkom zal zijn, toelaatbaar zal worden geacht. Verder gaan, dan het rapport gaat, was niet tactvol.

Politiek is nu eenmaal de kunst van het „mogelijk bereikbare”, zelfs in eigen partij.

Met beleefde groeten,

INGEZONDEN

(Buiten verantwoordelijkheid der Redactie)

De candidaatstelling.

Geachte Redactie!

Om misvatting te voorkomen, heb ik nog eens uw gastvrijheid noodig. Mag ik even?

In uw blad van 21 Oct. lees ik een verslag van de vergadering van 18 Oct. van het bestuur Kamerkieskring „Leiden.”

Daarin staat: „In deze vergadering werden o.m. behandeld de ingekomen bezwaren op de rapporten „Candidaatstelling” en „Financiën.” (Het eerste rapport heb ik hier alleen noodig.)

De rapporteur der Comm. de heer H. Nieuwenhuyzen van Zegwaart, toonde aan dat de ingekomen bezwaren feitelijk geen bezwaren waren en adviseerde tot aanneming van het rapport. De vergadering vereenigde zich met het oordeel van den rapporteur en liet het rapport ongewijzigd. (Spatieering van mij. N.)

Daarentegen lees ik in uw blad van 23 Oct. onder de plaatselijke berichten van Sassenheim het volgende: „Tevens had het Bestuur (n.l. van de A. R. Kiesver.) het voorrecht één van zijn twee amendementen op het rapport „Candidaatstelling” te zien aangenomen.”

Dat klopt niet zuiver.

Het eerste is juist, het laatste onjuist.

Toch kan ik wel begrijpen, hoe Sassenheim aan die onjuiste opvatting is gekomen.

Het rapport wenscht 2 plaatsen (1 kansbiedend en 1 plaatsvervangend) aangewezen te zien door Kieskr. Bestuur in overleg met Centr. Comité. (De overige plaatsen uitsluitend door Kieskring d.w.z. door de K. V.)

Sassenheim wenschte slechts voor 1 plaats aan het C. C. invloed te geven.

Dat is niet aangenomen.

Bij de verdere besprekingen werd door ondergeteekende de mogelijkheid gesteld, dat het C. C. op korten termijn advies over die 2 plaatsen wenschte (aangenomen dat C. C. daarmee accoord zou

gaan!) daar feitelijk toch reeds een en ander later geregeld en besproken wordt, dan volgens geldende bepalingen moest geschieden.

Als dan het Kieskringbestuur moest antwoorden: „Wij hebben nog geen meening, daar is onder ons nog niet over gesproken, zijn we zelf schuldig er aan, als C. C. dan buiten ons om die plaatsen aanwijst.

Om dit te voorkomen, werden een paar namen van candidaten genoemd en volle eenstemmigheid verkregen en wel zóó, dat het bestuur meende met die namen, ook het grootste deel der K. V. achter zich te hebben. (Als er tijd genoeg gegeven wordt kunnen de K. V. natuurlijk rechtstreeks worden geraadpleegd. t Was een noodmaatregel.)

En nu was het, laat ik zeggen „toevalig” juist zoo, dat één der namen, iemand is uit den Kieskring.

En daarmee is de vergissing van S. verklaard.

Maar fiet blijft, dat volgens het onveranderd aangenomen rapport het C. C. wel degelijk over die beide namen zal hebben te oordeelen en het overleg zoo kan loopen, dat die 2 namen niet worden geaccepteerd.

rij
1
ha
me
na
ho

In dat geval, zou het te betreuren zijn als Sassenheim meende, dat niet gehandeld was, naar genemen besluiten.

Daarom meende ik even deze vergissing te moeten verbeteren.

Met vr. dank.

H. NIEUWENHUYZEN.

Zegwaart 27 Oct. '24.

Onze Kiesvereeningen mogen Sassenheim wel dankbaar zijn voor de gemaakte vergissing, waardoor zij nu, ook zij het dan langs een omweg aan de weet komen dat voorloopige candidaten zijn gesteld.

Op gezag van den heer N. nemen wij gaarne aan, dat het bestuur daarbij de meerderheid der K. V. achter zich heeft. Maar waarom dan die K. V. niet met die namen in kennis gesteld?

A.R. 20/9 '24

INGEZONDEN

(Buiten verantwoordelijkheid der Redactie)

De candidaatstelling.

Geachte Redactie,

Mag ik u dan wat ruimte verzoeken voor het onderstaande? Bij voorbaat daarvoor dank.

Ik wilde namelijk langs dezen weg iets zeggen over het advies van het Kamerkieskringbestuur, zooals dat den Kiesvereeningen, behorende tot den Kamerkieskring „Leiden” toegezonden is.

1. Allereerst deelt het Bestuur mede, dat „de tijd voor een samenspreking betreffende de Candidaatstelling met de Kiesvereeningen ontbroken heeft”. Dat is me ietwat duister. Het advies van het Centraal Comité heeft het bestuur uiterlijk 5 Februari j.l. bereikt. Was het niet mogelijk, dat het Bestuur vóór 11 Februari bijeenkwam, om tijd en plaats te bepalen voor bovengenoemde samenspreking? En kon die samenspreking dan niet plaats hebben vóór of op 18 Februari? Het wil me voorkomen, dat dit wel mogelijk was, gezien de tijdsruimte van twee weken. Men leest in de bladen, dat overal Provinciale Comité's, Kamerkieskringen en Statencubs hebben vergaderd op den door het C. C. vastgestelden tijd en ik zie niet in, waarom „Leiden” daar nu een uitzondering op moet maken.

Bovendien is de nu gevolgde wijze van behandeling (geen oproeping der plaatselijke kiesvereeningen) naar ik meen, volkomen in strijd met den altijd door het Bestuur genoemden stelregel: „van onderen op”.

Het spijt me dus, dat de Kiesvereeningen niet in de gelegenheid geweest zijn eenigen invloed op het door het Bestuur gegeven advies uit te oefenen.

2. Maar nu dat advies zelf. Wanneer het Bestuur van den Kamerkieskring het noodig oordeelt, zulk een ingrijpende verandering voor te stellen, als nu is geschied, dan mogen we toch zeker wel verwachten een degelijke argumentatie, waarom men zoo belangrijk is afgeweken van het advies van het C. C.

Met geen woord rept het Bestuur over de gronden, waarop dit advies berust. Het wordt niet noodig geoordeeld den kiesvereeningen mede te deelen, waarom ze moeten afwijken van het advies van het C. C.

En stel daar nu tegenover de argumenten van het Centraal Comité, dat zijn advies heeft opgesteld met inachtneming van:

b. de gevoelens der partij, zooals die gebleken zijn bij de besprekingen, welke het Moderamen van het C. C. in December j.l. heeft gehouden met de gedelegeerden der centrale besturen in de Kamerkieskringen;

c. de onderscheiden stroomingen, welke zich in het partijleven openbaren;

d. Na vorenstaande overwegingen de ancienniteit der zittende Kamerleden".

Valt het dan te verwonderen, dat het Bestuur der Kiesvereniging alhier het advies van het Kamerkieskringbestuur heeft verworpen op grond van de omstandigheid, dat het te oppervlakkig is? (Het zij terloops opgemerkt, dat ik den heer W. Waraant uitschakel; voor hem heeft onze K. V. altijd hard gewerkt en ze zal het nu weer doen; het bestuur zal in dit opzicht het advies volgen en voorstellen den heer Waraant op de hoofdljst te plaatsen.)¹⁾

3. Het Kamerkieskringbestuur heeft dus de heeren A. Colijn en J. van der Molen — twee zittende Kamerleden — geschrapt (waarom?), benevens den heer P. Bergmeijer.

Maar nu vraag ik toch in allen ernst: zijn die heeren naar het oordeel van het Bestuur plotseling zoo minderwaardig geworden, dat ze niet eens een bescheiden plaatsje op de bijljst konden veroveren? Men vindt hun namen daar tovergeefs. Dat zal toch geen opzet zijn? Zoo ja, dan mag men toch rekenen op een degelijke argumentatie, waarom die heeren ook niet eens waardig gekeurd worden op de bijljst te worden opgenomen.

Of is het een verzuim? Zoo ja, dan is het een schromelijk verzuim, dat in niet geringe mate mijn oordeel bevestigt.

Mijnheer de Redacteur, ik vrees te moeten erkennen, dat het advies van het Bestuur van den Kamerkieskring „Leiden”

weinig gelukkig is, vooral, waarvoor vele Kiesverenigingen dit advies meer dan een advies is.

En ik vrees ook, dat het Kamerkieskringbestuur straks een teleurstelling zal moeten boeken.

Met dank voor de toegestane plaatsruimte.

Uw dw.
JAC. VAN WEEREN, Pz.
 Voorz. der A. R. Kiesver.
 Sassenheim, 24 Februari 1925.

¹⁾ De vergadering der K. V., Dinsdag gehouden, ging na uitvoerige bespreking geheel accoord met het advies van het C. C. en nam de lijst na stemming geheel over. Zij plaatste dus den heer Waraant niet op de hoofdljst, zooals het Bestuur

ghebbende ben.

Omdat ik als lid van het Kieskringbestuur heb meegewerkt en dus mede verantwoordelijkheid draag en in die kwaliteit door het schrijven van den heer W. dus ook ben aangevallen en beschuldigd van oppervlakkigheid.

Ik spreek alleen voor mijzelf, zonder medeweten of toestemming van de overige heeren. Ik treed ook niet op als hun verdediger of namens dat college, doch geheel persoonlijk op eigen verantwoordelijkheid. Dit om misverstand te voorkomen.

De heer W. heeft bezwaren.

Allereerst dat er geen vergadering is geweest. Daarbij, dat de samenstelling der geadviseerde lijst niet in orde is, althans niet behoorlijk gemotiveerd.

1. De heer W. beweert, dat Bestuursverg. tusschen 5 en 11 daarna vóór of op 18 Febr. de groote vergadering had kunnen plaats hebben.

De heer W. vergist zich. Hij is op dat punt zeer naïef, om niet te zeggen oppervlakkig.

Ja, als men alles losmaakt van noodzakelijk bijkomende omstandigheden.

Als men 100 gulden zaalhuur plus zooveel reiskosten enz. wil uitgeven voor een vergadering om een candidaten-advies uit te brengen. Maar als de heer W. bedenkt, dat het plan van opzet was, en dat dat was noodzakelijk gelijktijdig op die groote verg. bestuursverkiezing, ingekomen voorstellen enz. op de agenda te plaatsen en een paar sprekers te doen optreden, dan kon het absoluut niet.

Moet ik dat nu nog voorrekenen?

Op 5 Febr. ontvangt de secretaris advies C. C. Op 6 Febr. telegrafisch Mod. verg ter bepaling Bestuursverg. op 11. Op 7 de convocaties weg.

Zondag 8 geen postbestelling, dus eerst 9 zekerheid, dat alle bestuursleden de convocatie voor 11 bezitten. Veel te kort, daardoor verhindering van velen. Onvoltallige vergadering. Maar enfin. Dat had gekund, al was het op die manier niet gewenscht.

We hebben nu niet op 11, doch op 14 vergaderd, wat waarlijk niet te lang uitgesteld mag heeten.

Maar nu verder. Advies vaststellen op 11. Zaal bespreken en sprekers aanzoeken, laat ons zeggen: klaar op 13.

Telefonisch op de verg. geprobeerd, doch dan zijn de heeren niet thuis, of men krijgt vage toezeggingen). Op 14 circulaire-advies, agenda voorstellen enz. ter drukkerij. Laat ons zeggen, als er vlug gewerkt wordt is alles op 16 ter bestemming.

Maar — nu moeten de K. V. vergaderen. Afgevaardigden gekozen, voorstellen behandeld enz. We nemen 2 x 24 voor convocatie — dus op 18 verg.

Nu vragen de secretarissen de toegangskarten aan die inmiddels gedrukt zijn. Allen zijn actief: 19 zijn de aanvragen binnen. 20 verzenden, 21

Maar dan ... nog niet. Dan moeten de K. V. opnieuw vergaderen om te stemmen. Meent men nu, dat men alle K. V. tweemaal binnen 14 dagen ter vergadering kan krijgen?

Heel deze datum-opzet is klare theorie. We hebben in de laatste jaren geleerd, dat het een Anti-rev. beginsel is, met de „werkelijkheid” te rekenen.

Welnu, de heer W. zal moeten toestemmen, dat de werkelijkheid geheel anders is. De practijk, waarin steeds tegenvallers voorkomen en alles met 67 K. V. niet gesmeerd loopt, is zoo dat er van de groote verg. eerst in de laatste week van Febr. sprake kon zijn.

De vraag „of die verg. nog gehouden kon worden, is zeer ernstig onder het oog gezien, doch eensgezind was mer van oordeel dat dit absoluut niet meer op tijd kon en dus het advies schriftelijk moest worden uitgebracht, gelijk dan ook geschied is.

En nu dachten we het nogal zoo netjes voor elkaar te hebben gebracht, toen we de groote verg. op 18 Maart stelden. Ook in verband met verkrijgbare zaalruimte, sprekers en voorbereiding in de K. V.

Is de heer W. overtuigd?

2. Zonder behoorlijke motiveering zijn A. Colijn, J. v. d. Molen en P. Bergmeijer afgevoerd.

Ja? In schijn. Voor wie het advies C. C. en de 4 argumenten niet goed leest in verband met de samenstelling der Hoofdljst.

De heer W. begrijpt toch zeker wel, dat het Kieskringbestuur publiek geen motieven noemen kan in een circulaire of op een vergadering.

Ook het C. C. kan dat niet.

Het advies zegt echter genoeg. Maar men moet zoo'n stuk kunnen lezen. Nemen we b.v. punt a. samenstelling club en zien dan naar land- en tuinbouw, dan is de volgorde: C. v. d. Heuvel, Leenstra en Colijn. Maar dat klopt niet met punt d. ancienniteit, dan had het juist andersom moeten zijn. Zegt dat nu niets?

Nemen we onderwijs: Rutgers, Zijlstra, Heukels, v. d. Molen. De laatste nog achter het tusschentijds gekozen lid Heukels. Volgens ancienniteit had J. v. d. Molen daar boven moeten staan. Begrijpt men dan niet, dat het C. C. daarmee iets te zeggen heeft. Althans het Kringbestuur heeft het zóó en niet anders gelezen. De argumenten liggen duidelijk in het advies C. C.

En als men aan het C. C. zou vragen: waarom is dat? Dan is het eenige juiste en afdoende antwoord: „Dat kunt ge lezen in ons advies, in punt b. de gevoelens der partij blijkende uit onderhoud met afgev. der Kieskringen.

Meer komt men niet te weten en behoeft men ook niet te weten.

Ook de vrijheid om andere namen te plaatsen, is niet van beteekenis in dit verband ontbloomt. Was uit onderhoud volgens punt d. gebleken dat men prijs stelde op behoud van alle

antief Koh ... 1925.

INGEZONDEN.

(Buiten verantwoordelijkheid der Redactie.)

Geachte Redactie!

Mag ik even? Bij voorbaat dank.

Over „candidaatstelling” schrijft de heer v. Weeren van Sassenheim.

Nu wilde ik het gaarne ook doen.

Omdat ik op dat terrein onder ons zoowat de oudste en vele papieren heb.

Omdat ik persoonlijk bij die „hoofdljst-kwestie” niet betrokken ben, geen belang